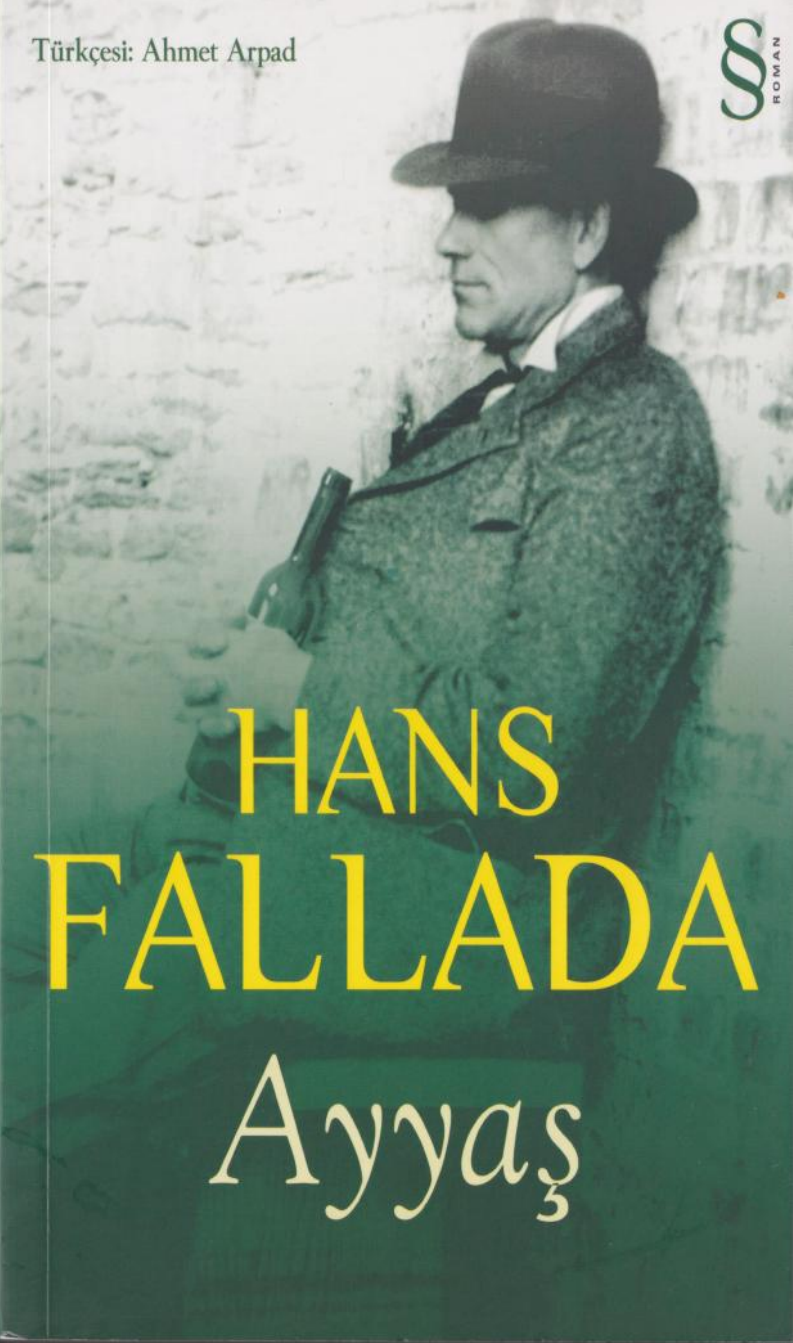
Türkçesi: Ahmet Arpad

§ ROMAN

HANS FALLADA

Ayyaş

HANS FALLADA

21 Temmuz 1893'te Almanya'nın Greifswald şehrinde doğdu. Asıl adı Rudolf Wilhelm Friedrich Ditzen olan yazar, 1920'de çıkan *Der Junge Goedeschal* adlı ilk romanından başlayarak Hans Fallada takma adını kullandı. Altı yaşındayken ailesi Berlin'e taşındı. 1909'da bir kaza geçiren ve ertesi yıl tifo olan Fallada'nın aldığı ağrı kesicilerle hayatı boyunca sürecek olan uyuşturucu sorunu başlamış oldu. Okula uyum sağlayamayan ve kendini yaşıtlarından soyutlayan Fallada birçok kez intihara teşebbüs etti. Yattığı sanatoryumda edebiyatla ilgilenmeye başladı. 1929'da Suse Issel'le evlendi ve çeşitli gazeteler ile kitaplarının yayıncısı Rowohlt'da çalışmaya başladı. Adını 1931'de yayımlanan *Bauem, Bonzen und Bomben*'le duyurdu. 1932'de çıkan *Kleiner Mann - Was Nun?* büyük bir başarı yakaladı ve Yahudi yapımcılar tarafından filme çekildi. Bu, yazarın 1935'te Nazi Partisi tarafından tehlikeli yazarlar listesine alınmasına neden oldu. Maddi sıkıntılar çeken yazarın 1940'lara gelindiğinde uyuşturucu ile alkol bağımlılığı iyice artmıştı. Suse Ditzen'le boşandıktan sonra 1944'te Fallada eski eşine bir el ateş etti. Silahı ele geçiren Suse Ditzen yazarın kafasına vurarak onu bayılttı ve polisi çağırdı. Fallada, Nazilerin akıl hastanesine kapatıldı ve burada şifreli bir şekilde, otobiyografik sayılabilecek romanı *Ayyaş*'ı yazdı. Nazi Partisi'nin dağılmaya başladığı 1944 kışında serbest bırakıldı. Morfin bağımlılığı yüzünden hastaneye kaldırılan Hans Fallada bugün en popüler kitabı olan *Herkes Tek Başına Ölür*'ü bitirdikten hemen sonra, Şubat 1947'de hayata veda etti.

AHMET ARPAD

5 Mart 1942'de İstanbul'da doğdu. Gazeteci-yazar Burhan Arpad'ın oğludur. Orta ve lise öğrenimini Alman ve Avusturya okullarında tamamladı. İstanbul Üniversitesi'ndeki Alman Dili Edebiyatı Bölümü'nde yükseköğrenimi bitirdi. 1968 yılından bu yana Almanya'da serbest gazeteci (*Cumhuriyet* gazetesi), fotoğraf sanatçısı ve çevirmen olarak yaşamaktadır. Özellikle Heinrich Böll, Gerhard Hauptmann, Hermann Hesse, Stefan Zweig, Anna Seghers, Pablo Neruda, Johannes Mario Simmel, Thomas Bernhard ve Harry Mulisch gibi yazarların eserlerini Türkçeye çevirdi. 1994-1995 Abdi İpekçi Gezi Yazısı Yarışması'nda ikincilik ödülü aldı. PEN Türkiye Merkezi ve Enternasyonal Stefan Zweig Cemiyeti üyesidir.

Hans Fallada

AYYAŞ

Türkçesi: Ahmet Arpad

§

Yayın No **1107**

Everest Klasikler **32**
Çağdaş Dünya Klasikleri **4**

Ayyaş
Hans Fallada

Kitabın Özgün Adı:
Der Trinker

Yayına hazırlayan: Berrak Göçer
Almancadan çeviren: Ahmet Arpad
Kapak tasarım: Utku Lomlu
Son okuma: Mustafa Çevikdoğan
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

© 2012; Aufbau Verlag GmbH & Co. KG, Berlin
© 2012; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Temmuz 2012

ISBN: 978 - 605 - 141 - 176 - 7
Sertifika No: 10905

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Tel: (212) 674 97 23 Faks: (212) 674 97 29

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Ayyaş

1

Elbette tüm yaşamım boyunca ayyaş değildim; doğrusu içkiye merak salalı daha birkaç yıl oldu. Eskiden içki gördüm mü iğrenirdim. İçtiğim tek şey, o da arada sırada, bir bardak biraydı. Bir yudum şarap bile bana ekşi gelir, sert içkilerin kokusu midemi bulandırırdı. Sonum, kendimi kötü hissetmeye başladığım bir zaman geldi. İşlerim pek yolunda gitmiyordu, insanlarla ilişkilerim bozulmaya başlamıştı. Aslında yumuşak kalpli biriyim, karşımdakilerin beni olduğum gibi kabullenmesini, çevremin bana yakınlık göstermesini beklerim, fakat elbette bunu çevreme yansıtmaz, hep kendine güveni olan, iradeli biri gibi davranmaya çalışırdım. Kendimi kötü hissetmeye başladığım sıralarda, eşimin bana olan ilgisinin azaldığını sezer gibi olmuştum. İlk günlerde bunun belirtilerini pek önemsemedim, hatta benim yerimde bir başkası olsa onları fark etmezdi bile. Örneğin doğum günümde eve pasta getirmeyi unutmuştu. Öyle pasta seven biri değilimdir, fakat geçmiş yıllarda eşim yine de önüme her zaman bir tabak koyardı. Sonra bir şey daha dikkatimi çekmişti. Odamdaki sobanın arkasında üç gün boyunca bir örümcek ağı temizlenmeden durmuştu. Hemen evin bütün odalarını dolaşmış ve benim odamdan başka hiçbir yerde örümcek ağına rastlamamıştım. Yine de sesimi çıkarmamış, eşime serzenişte bulunmamıştım. Merak etmiştim, beni öfkelendirmeyi bakalım daha ne kadar

sürdürecekti! Fakat dördüncü gün bu suskunluğa daha fazla dayanamayarak şikâyet ettim. Ağzımdan çıkan sözler pek nazik olmadı; yine de onun bu tavrının ve gittikçe artan yalnızlığımın beni nasıl üzdüğünü kendisine belli etmemeye çalıştım. Sobanın arkasındaki örümcek ağı hemen temizlendi. Ancak beni rahatsız eden tek konu bu değildi. Kısa süre sonra kapının önündeki paspas olayı çıktı. O gün bankaya gitmiş ve bir zorlukla karşılaşmıştım. Kasadaki adam bana hayatımda ilk kez para ödememişti. İşimde bazı zorluklar yaşadığım onların da kulağına gitmiş olacaktı. Bana hep çok cana yakın davranmış olan şube müdürü Bay Alf, zor durumumun şüphesiz geçici olduğundan söz etti ve kredi için –tabii arzu edersem– hemen merkeze telefon edebileceğini söyledi. Ancak ben kendine güvenen bir edayla gülümseyerek önerisini hemen reddettim. Fakat bana her zaman puro ikram ettiği halde o gün bunu yapmadığı da dikkatimi çekmişti. Herhalde bu müşterinin artık puroya değmeyeceğini düşünmüş olmalıydı. Bankadan çıkıp aralıksız yağan bir güz yağmurunda, başım öne eğik ve üzgün bir halde eve yürüdüm. Henüz ciddi zorluklar yaşamıyordum ki! Sadece işlerde biraz durgunluk vardı ve bu dönemi küçük bir girişimle atlatabileceğimden emindim. Ancak nasıl bir girişim yapacaktım, işte bunu bilemiyordum. Hele son zamanlarda her yerde karşıma çıkan kimi sorunlar kafamı çok karıştırıyordu.

Eve geldiğimde (kentin biraz dışında kendimize ait bir müstakil evde oturuyorduk, oraya giden yol henüz topraktı) kirli ayakkabılarımı kapının önünde temizlemek istedim, fakat nedense paspas bugün yerinde değildi. Öfkeyle kapıyı açıp içeriye, eşime seslendim. Gün batmaya başlamıştı, fakat bütün ev kapkaranlıktı. Seslenmeme karşın Magda gelmedi. Tekrar tekrar seslendim. Fakat ne gelen ne de yanıt veren oldu. Durumum oldukça tuhaftı. Yağmurda kapıda kalmıştım, kendi

evimden içeri giremiyordum. Adım atsam ayakkabılarımla holü kirletecektim. Üstelik tüm bunların tek nedeni Magda'nın paspası dışarı koymayı unutmuş olmasıydı. Hem benim bu saatte eve geleceğimi de biliyordu. Sonunda her şeyi göze aldım ve içeri girip ayakkabılarımın ucuna basa basa holde yürüdüm. Işığı yaktım ve kenardaki iskemleye ilişip ayakkabılarımı çıkarmaya başladığım anda bu dikkatli davranışımın bir işe yaramamış olduğunu fark ettim. Holün açık yeşil halısında iğrenç lekeler oluşmuştu. Böylesine açık renkli bir halının hol için hiç de uygun olmadığını Magda'ya kaç kez söylemiştim. Fakat o sözlerime itiraz etmiş, ikimizin de titiz davranacak yaşa gelmiş olduğumuzu, her halükârda yanımızda çalışan küçük Else'nin de evin arka kapısını kullandığını ve evin içinde terlikle gezdiğini söylemişti. Öfkeyle ayakkabımın eşini çıkarırken bodrum kapısının açıldığını ve Magda'nın hole girdiğini fark ettim. Elimdeki ayakkabı, şaşkınlığımdan olacak, kaydı, gürültüyle halıya düştü. Yerde hemen kocaman bir leke belirdi.

"Dikkat etsene Erwin!" diye sinirli sinirli bağırdı Magda. "Güzelim halı ne hale geldi! İçeri girmeden önce ayaklarını doğru dürüst silmeyi niçin bir türlü öğrenemedin?"

Bu sözleriyle beni açık açık itham etmesine karşın kendime hâkim olmaya çabaladım.

Yüzüne dik dik bakarak, "Neredeydin?" diye sordum. "En az on kez seslendim sana!"

"Aşağıda, kalorifer dairesindeydim," diye soğuk bir sesle yanıt verdi Magda. "Fakat bunun ne ilgisi var benim yer halımla?"

"Bu halı senin olduğu kadar benim de," diye sesimi yükselttim. "Ben onu bilerek mi kirlettim sanıyorsun? Kapının önünde paspas olsaydı halı kirlenmezdi!"

"Kapının önünde paspas yok mu diyorsun? Tabii ki de orada duruyor!"

"Hayır, durmuyor!" dedim hırsla. "Bana inanmıyorsan git bak lütfen!"

Fakat kapıyı açıp bakmadı bile.

"Else paspası oraya koymayı unuttuysa bile sen yine de ayakkabılarını içeri girmeden önce çıkarabilirdin! Her halükârda ayakkabını halıya böyle pat diye atmana hiç gerek yoktu!"

Öfkeden ne diyeceğimi bilemez bir halde yüzüne baktım.

"Sesin çıkmıyor!" diye devam etti. "Böyle şeyler karşısında hep susarsın. İşine geldiğindeyse beni azarlamasını çok iyi bilirsin..."

Bu sözlerine pek anlam veremedim, ancak yine de sormadan edemedim:

"Ben seni ne zaman azarladım ki?"

"En son şimdi," dedi bir çırpıda. "Önce hemen yukarı gelmedim diye... Bugün öğleden sonra Else evde yok, kalorifere benim bakmam gerekti... Sonra da kapının önünde paspas durmuyor diye! Fakat ben bütün işimin arasında böyle ufak tefek şeylerle ilgilenemem, hele kalkıp Else'yi hiç kontrol edemem!"

Kendimi tutmaya çalıştım. Bir an düşündüm ve Magda'nın söylediklerinin tümünde haksız olduğuna kanaat getirdim. Fakat yine de, "Şimdi burada kavga etmemize gerek yok Magda," dedim. "Lütfen, bana inanmanı rica ediyorum, yerdeki bu lekeleri bilerek yapmadım."

"O zaman sen de bana inan," dedi ses tonunu pek değiştirmeden. "Seni bilerek bağırtıp bekletmedim."

Yanıt vermedim. O akşam yemeğe kadar sadece birkaç önemsiz şeyden söz ettik. Masaya oturmadan önce kilere inip bana yıllar önce kim olduğunu hatırlamadığım biri tarafından hediye edilmiş olan bir şişe kırmızı şarabı almaya karar verdim. O anda niçin böyle düşünmüştüm bilemiyorum. Belki

de aramız bozulmamış olduğu için bu akşamı bir vaftiz ya da bir nişan gibi kutlamak istemiştim. Elimde şarap şişesiyle masaya oturduğumu gören Magda şaşırmış olacak, şöyle bir gülümsemeden edemedi. O akşam yemekte bir buçuk kadeh içtim. Herhalde biraz keyiflendim ki eşime işlerden de söz ettim. Tabii kötü yanlarını anlatmadım, hatta kötüleri iyiye dönüştürdüm. Magda da anlattıklarımı o akşam çoktandır ilk defa böylesine ilgiyle dinledi. Bir an için aramızdaki gerginliğin yok olduğunu fark ettim. Buna çok sevindim ve Magda'ya kendisine güzel bir şeyler alması için çıkarıp 100 mark verdim: şık bir giysi, bir yüzük ya da canı ne çekerse...

2

Sonraki günlerde kendime birkaç kez sordum, acaba o akşamki şarap beni sarhoş mu etmişti? Hayır, sarhoş olmamıştım, olsaydım Magda da, ben de fark ederdik. Yine de o akşam ilk defa sarhoş olmuş olmalıyım. Masadan kalkarken sendelememiş, konuşurken de dilim dolaşmamış, kekelememiştim. Bir buçuk kadeh kırmızı şarap benim gibi her zaman ayık olan birini pek etkileyemezdi, fakat yine de o akşam aldığım bu kadarcık alkol sanki dünyamı değiştirmişti. Magda'yla aramda bir yabancılık olmadığına beni inandırmış, aramızdaki tartışmayı bana unutturmuş, işimdeki başarısızlıkları başarıya dönüştürmüş, hatta eşime 100 mark vermeme neden olmuştu. Belki başka zaman olsa bu tutar pek önemli değildi, fakat içinde bulunduğum durumda benim için çok para sayılırdı. Ertesi sabah uyanıp da kapının önüne koymayı unuttukları paspastan eşime verdiğim 100 marka kadar bütün olup bitenleri gözümün getirince, Magda'ya karşı ne kadar utanç verici bir şekilde davrandığımı kavradım. İşlerimden söz ederken onu yanıltmış, hatta 100 mark vermekle söylediklerimin doğruluğuna onu iyice inandırmak istemiştim. Hukukta benim bu yaptığıma "dolandırma kastıyla" denirdi. Ancak şu anda hukuk filan pek önemli değildi; önemli olan yaptığımın insancıl yanıydı ve bu insancıl bağlamda çok yanlış bir hareket sayılırdı. Evlilik yaşamımızda Magda'ya ilk kez bilerek

yalan söylemiştim. Fakat niçin yapmıştım bunu? Evet, niçin? Bu davranışımın hiçbir nedeni yoktu. Her zaman yaptığım gibi o akşam yemeğinde de susabilirdim. O şeyleri anlatmaya beni hiç kimse zorlamamıştı. Hiç kimse mi? Hayır, hayır, beni zorlayan alkol olmuştu! İçkinin nasıl yalancı olduğunun, namuslu insanları nasıl yalancıya dönüştürdüğünün farkına vardığım, bu gerçeği tam anlamıyla kavradığım anda ağzıma bir damla alkol daha koymamaya yemin ettim. Hatta arada sırada yudumladığım bir bardak biradan bile vazgeçecektim.

Ama bir insan için niyet nedir, tasarı nedir? Ben de o sabah kalkıp biraz kendime geldikten sonra kararımı verdim; dün akşam Magda'yla aramızda esen iyi havadan yararlanıp yabancılaşmayı engellemeli, bundan sonra küçük tartışmalardan kaçınmalıydım. Fakat aradan daha birkaç gün geçmeden yine tartışmaya başladık. Bu duruma bir türlü anlam veremiyordum. Ne de olsa evlilik yaşamımızın on dört yılında aramız hep iyiydi. Şimdi on beşinci yılında ise neredeyse her gün tartışmaya başlamıştık. Ben bu yeni halimizi ve üzerinde tartıştığımız konuları çok anlamsız buluyordum. Nedenini bilmiyorum, fakat bana öyle geliyordu ki, sanki her gün belli saatlerde aramız açılmak zorundaydı. Galiba iki insan arasındaki tartışmalar da zamanla alışılan ve onsuz yaşanılamayan bir bağımlılık oluşturuyordu. Tabii ilk zamanlar üzerinde tartıştığımız konunun dışına çıkmamaya, kişisel konulara değinip birbirimizi gereksiz yere kırmamaya dikkat ediyorduk. Yanımızda çalışan küçük hizmetçi Else'nin evde bulunması da buna engel olmuyor değildi. Onun biraz meraklı olduğunu, duyduklarını evden dışarı taşıdığını biliyorduk. İşimdeki zorlukların ve sorunlu aile hayatımın kentteki bazı insanların kulağına gitmesi benim için çok kötü olurdu. Ancak kısa bir süre sonra başkalarının hakkımda neler düşündüğünü, benden nasıl söz ettiğini umursamamaya başlayacaktım. Daha da kötüsü, kendi kendimden utanma duygumu yitirecektim.

Magda'yla olan günlük tartışmalarımıza artık alıştığımızı söylemiştim. Tabii bunların çoğu önemsiz konulardı, aramızdaki gerginliği azaltmak için sarf ettiğimiz kimi kırıcı ve iğneleyici sözlerdi. Bunu yapabiliyor oluşumuz bir mucize sayılırdı; ama hiç de hoşuma gitmiyordu: Ne de olsa yıllar boyu Magda'yla çok güzel bir evlilik hayatı sürdürmüştük. Bir aşk evliliği yapmıştık. Birbirimizi henüz tanıdığımızda değişik işlerde çalışan, elinde çantayla oradan oraya giden iki küçük elemandık. Ah, evliliğimizin yoksulluk içinde geçen o harikulade ilk yıllarını nasıl da özlemle anıyorum! Magda eli sıkı bir ev kadınıydı. Kimi zaman bütün haftayı sadece 10 markla geçirirdik ve o günlerde prensler gibi yaşadığımızı sanırdık. Sonra yürekli bir girişkenlik yapmış, tek başıma iş çevirmeye başlamıştım. Büyük çaba gerektiren o günlerde Magda'nın desteği olmasaydı bunu başaramazdım. Gerçekten de başarmıştık – Tanrım, o günlerde nasıl da şanslıydık! Bir işe el atmamız, onu gerçekleştirmeyi kafamıza koymamız yetiyordu; emek verdiğimiz her alanda başarılı oluyor, işlerimiz sevgiyle bakılan bir ağaç gibi çiçekler açıyor, tatlı meyveler veriyordu. Ne kadar istesek de çocuğumuz olmamıştı. Magda bir keresinde düşük yapmış, sonrasında çocuk sahibi olma ümitlerimiz yıkılmıştı. Fakat bu, ilişkimize zarar vermemişti, eskisi gibi sevişmeyi sürdürmüştük. Evliliğimiz boyunca birbirimize tekrar tekrar âşık olmuştuk. Bir gün bile olsun Magda'dan başka bir kadına bakmamıştım. Beni sonsuz mutlu ediyordu, onun da benimle aynı hisleri paylaştığını sanıyordum.

İşlerim zamanla iyice gelişti, yaşadığımız kent ve çevrenin izin verdiği kadar büyüdü. Bu noktada ilgimiz dağılmaya başladı. Buna karşılık kentin hemen dışında bir arazi satın aldık. Oraya inşa ettiğimiz ev, büyük bahçemiz, hayatımızın sonuna dek bizimle birlikte olacak mobilyalar... Bizi birbirimize bağlayan şeyler, ilişkimizin soğumaya başladığını görmemizi en-

gelledi. Birbirimizi ilk yıllardaki gibi sevmesek de, eskisi kadar istekli olmasak da, bizler için bu değişim bir kayıp değildi; biz bunu evlilikteki çok olağan bir gelişme olarak kabullendik. Ne de olsa artık eski evliler sayılırdık! Bu değişimi bizim yaşımızdaki her karıkoca yaşıyordu. Yitirilmiş bazı duyguların yerini dostluk almıştı. Dediğim gibi, bir şeyler planlar, inşa eder ve mobilya seçerkenki dostluğumuz herhangi bir eksiklik duymamızı engelliyordu.

O günlerde Magda yavaş yavaş şirketteki işinden uzaklaştı. Bu yeni gelişmeyi ikimiz de çok olağan karşıladık. Ne de olsa evimizin büyümesiyle sorumlulukları da artmıştı. Günlük ev işlerinin yanı sıra bahçeyle ve tavuklarla da uğraşması gerekiyordu. Ancak şirketteki işlerin yoğunluğu da yeni bir elemanı zorunlu kıldı. Magda'nın yokluğunun olumsuz yanlarını ilerde çok iyi fark edecektim. Sadece ortak ilgi alanımızın büyük bir kısmını yitirmekle kalmamıştık, sonunda eşsiz bir değere sahip olduğu anlaşılan desteğinden de yoksun kalmıştım. Müşteri ilişkilerinde benden daha becerikliydi, biraz hafif ve esprili davranışlarıyla karşısındakini istediği yere kolayca çekmesini bilirdi. Şirketteki ortak çalışmamız sırasında ben daha çok dikkatli davranan kişiydim; risk almazdım, çoğu zaman gaz yerine frene basardım. İş ilişkilerimde temkinliydim, bir şeyi karşımdakine ne zorla kabul ettirmeye çalışırdım ne de ona ricalarda bulunurdum. Magda'nın uzaklaşmasından sonra işler bir süre eski rayında gitti, sonra yeni işler gelmedi ve yavaş yavaş, yıllar geçtikçe elimizdeki işler de azaldı. Ancak bütün bunları ben ne yazık ki çok geç fark ettim; gözlerimi açtığımda iş işten geçmişti bile. Ne yalan söyleyeyim, Magda işten elini çektiği günlerdeyse biraz rahatlamıştım. Çünkü şirketini tek başına temsil eden, karısını her şeye karıştırmayan bir erkeğe müşterileri daha başka bir saygınlık beslerdi.

3

Onun kendini ev işlerine, benim de şirketteki işlere verdiğim yıllarda birbirimize ne kadar yabancılaştığımızı, aramızdaki ilk tartışmalar başladığında fark ettim. İlk birkaç seferde kendimize hâkim olmadığımız için utandım. Bir defasında gözlerinin nemlendiğini görüp Magda'yı incitmiş olduğumu fark edince hemen davranışlarımı düzelteceğime söz verdim. Fakat maalesef, insanoğlu karşısındakini alçaltıp onu küçük düşürmeye o kadar kolay alışıveriyor ki! Kısa bir süre sonra Magda'nın yaşlı gözlerine bakmaya tahammül edemediğim, daha doğrusu ağlamasının beni artık etkilemediği gün geldi. "İyi ki de yaptım!" diye düşündüm bazı anlarda irkilerek. "Çenenle beni her zaman alt edeceğini sanıyorsan artık yanılıyorsun!" Tuhaf da olsa, böyle düşündüğüm için kendimi hem kötü hissettim hem de bu yaptığımdan memnun oldum... İşte o günden sonra eşimi istediğim anda bilerek kırmak benim için hiç de güç olmadı.

Evliliğimizin bu kritik günlerinde, çevre hapishanesine yaptığımız yiyecek sevkiyatı sözleşmesinin yenilenmesi gerekti. Biz şirket olarak üç yılda bir yönetime yeni bir teklif sunuyorduk. Duvarlarının ardında sürekli bin beş yüz mahkûmun yaşadığı eyalet merkez hapishanesi, insanlarımızın hoşuna gitmese de, yaşadığımız kentteydi. Biz de şirket olarak tam dokuz yıldır oranın yiyecek sevkiyatından sorumluyduk. Mag-

da bu sözleşmeye çok önem verir, üç yılda bir, her tekliften önce yönetimde kararı verecek olan hapishane müdürüne kısa bir nezaket ziyareti yapardı. Şimdiye kadar hiçbir sorun yaşamamıştık, bu nedenle ben de hapishaneyle aramızdaki yiyecek alımı sözleşmesini işimin önemli bir bölümü kabul ediyordum. Bu kez de sorunsuz yenileneceğinden emin olduğum için üzerinde pek durmadım. Yeni sözleşme teklifini hazırlatırken dokuz yıldır verdiğimiz fiyatları değiştirtmedim. Sorumlu memuru şöyle bir ziyaret etmeyi düşündümse de, sonra vazgeçtim. Ne de olsa her şey yıllardır sorunsuz sürüp gidiyordu. Adamın üstüne gitmek istemedim; biliyordum, işi başından aşkındı.

Dolayısıyla bir süre sonra hapishane yönetiminden gelen kısa bir yazıyla teklifimin kabul edilmediği, yiyecek alımının bu kez başka bir şirkete verilmiş olduğu açıklandığında beynimden vurulmuşa döndüm. O anda ilk düşündüğüm şey, *sakın Magda duymasın*, oldu. Ardından da şapkamı aldığım gibi dosdoğru hapishane müdürüyle görüşmeye gittim. Adam beni nazikçe, fakat oldukça soğuk karşıladı. Uzun yıllardır süregiden iş ilişkilerimizin kopmuş olduğuna üzüldüğünü de belirtti. Fakat elinden gelen bir şey yoktu, vermiş olduğum fiyatlar günümüzde ne yazık ki makul değildi; artık bazı durumlarda daha yüksek, bazı durumlarda daha düşük fiyatlarla çalışılıyordu. Muhtemelen toplamda hepsi birbirini dengelerdi, fakat verdiğim teklif –affima sığınarak dürüst konuşuyordu– nihai kararı verecek beyefendilerin üzerinde kötü bir izlenim bırakmıştı; sanki şirketim ihaleyi kazansa da kazanmasa da benim için birdi. Söylediğine göre piyasaya yeni girmiş olan ve benimle rekabet ettiğini bildiğim başka bir şirket kazanmıştı, hapishaneye yiyecek alımı artık onlardan yapılacaktı. Sonunda hapishane müdürü bana nezaketle veda ederken şirketimizle olan işbirliğinin üç yıl sonra yeniden ger-

çekleşeceğini ümit ettiğini söyledi. Farkındaydım, görüşme bitmişti, gidebilirdim.

Hapishanedeki odada o adamla konuşurken duyduklarım karşısındaki şaşkınlığımı ve üzüntümü elimden geldiğince belli etmemeye çalışmıştım. Diğer şirketin adı söylendiğinde de öfkelendiğimi gizlemiştim. Fakat şimdi dışarı çıkıp da ağır demir kapının ardımdan gürültüyle kapandığını, kocaman anahtarın deliğinde döndüğünü duyduğumda, bir kâbustan yeni uyanmış biri gibi gözlerimi kısarak o güzel ilkyaz gününün pırıl pırıl parıldayan güneşine baktım. Ne yaptığımı bilemiyordum. Gerçekten uyanmış mıydım, yoksa hâlâ inleyerek rüya görmeye devam mı ediyordum? Arkamdan kapanan demir hapishane kapısı beni özgürlüğe kavuşturmamıştı. O andan sonra ben artık sorunlarının ve başarısızlıklarının esiri olan biriydim.

Hapishanenin önünde öylece durdum. Ne kente ne de büroma dönebilecek durumdaydım. Önce bir kendime gelmeli ve Magda'ya ne anlatacağımı şöyle bir kafamdan geçirmeliydim. İnsanların arasına karışacak durumda değildim; tarlalara ve çayırlara uzandım, kentten gittikçe uzaklaştım. Sanki sorunlarımdan yürüyerek kaçabilecektim. O gün ne yeni yeşermeye başlamış ekinlerin zümrüt yeşilini gördü gözüm ne de coşkuyla akan derelerin sesini, altın güneş ışığında şakıyan tarlakuşlarının neşeli şarkılarını duydu kulaklarım. O anda şu koca dünyada sorunlarımla tek başımaydım. Kafam öylesine doluydu ki hiçbir şey düşünemiyordum. Fakat çok iyi bildiğim bir şey vardı; o da bu olayın şirketimin kolayca üstesinden geleceği, omuz silkip hemen unutabileceği önemsiz bir darbe olmadığıydı. Bin beş yüz kişinin günlük yemeği için gıda malzemesi satışının şirketimin cirosunda çok önemli bir yeri vardı. Şirkette yapılacak bazı değişikliklerle altından kalkmak o kadar kolay değildi. Hele küçük bir taşra kenti ve çevresinin

alım gücüne bakıldığında bunun olanak dışı bir şey olduğu hemen anlaşılıyordu. Belki çok büyük uğraşlarla bazı yeni iş sahaları açılabilirdi, fakat hepsinin toplamı hapishaneyle olan işimizin yerini tutamazdı. Ayrıca ne şirket gerekli olan büyük çabaları sarf etmeye hazırdı, ne de benim buna yetecek gücüm vardı.

Nedenini bilmiyorum, fakat neredeyse bir yıldır kendimi pek dinç hissetmiyordum. Gittikçe daha çok işe boş veriyor, kendimi pek sıkmıyor, sorunlu şeyleri çoğun oluruna bırakıyordum. Hep dinlenmek istiyordum, fakat bunun da nedenini bilmiyordum. Belki de vaktinden önce yaşlanıyordum. Yakında en az iki elemanın işine son vermem gerektiğini düşündüm. Tabii kentte hemen dedikodusu yapılacaktı, fakat bu, şu anda benim hiç umurumda değildi. Beni ilgilendiren şirket değil, Magda'ydı. Yürürken kafamdaki en önemli düşünce, en önemli sorun Magda'ydı. Yeter ki o olup bitenden haberdar olmasındı! Ancak hapishaneye artık sevkiyat yapmadığımızı, iki elemanın işine son verdiğimi eşimden bir sır gibi saklamam imkânsızdı. Yine de kendimi inandırmaya çalıştığım bir konu vardı: Belki de birkaç hafta içinde kendime başka pazarlar bulabilecektim. O anda yeniden ümitlenir, kendime gelir gibi oldum. Birden durdum ve tozlu yoldaki taşlardan birini olanca gücümle tekmeledim ve kendi kendime mırıldandım: "Olup bitenler günün birinde mutlaka Magda'nın kulağına gidecek. En iyisi, her şeyi başkalarından duyacağına benden duyması. Hatta mümkün olduğu kadar çabuk öğrenmeli, mümkünse bugün. Ertelediğin her gün yalnızca sonunda yapacağın itirafı çok daha zorlaştıracaktır. Ne de olsa bir cinayet ya da suç işlemedin. Sadece bir dikkatsizlik ettin, işi yeterince önemsemedin." Tekrar yoldaki taşlara bir tekme sallayıp düşünmeyi sürdürdüm: "Magda'ya, bana şirkette yine destek olması için ricada bulunmalıyım. Bu isteğim bana olan öfkesini azaltır,

benim ve şirketin de yararına olur. Gerçekten de kendimi artık o kadar dinç hissetmiyorum, bana birinin destek vermesi hiç de fena olmaz..." Fakat bu düşüncelerden yine çabucak vazgeçtim. Son bir yılda elemanların beni şef olarak kabullenip saymasına çok önem vermiştim. Şimdi Magda'yı geri çağırıp işime karışmasına izin veremezdim. Hayır, ne olursa olsun içine düştüğüm bu kötü durumdan tek başıma kurtulmalıydım! Hemen hemen her gün atıştığım bir kadından bana destek olmasını isteyemezdim. Magda her şeyin kendi istediği şekilde gerçekleşmesi için ısrar edeceğinden, evdeki tartışmalarımız mutlaka işyerine de taşınacaktı. Ben karşı çıkınca da son bir yıldaki başarısızlıklarımı sürekli yüzüme vuracaktı. Hayır, bu mümkün değildi, buna izin veremezdim!

Tekrar yola şöyle bir tekme savurdum. Fakat bu kez ayağım toprağa gömüldü. Çevreme bakındım. Kafam öylesine çeşitli düşüncelerle doluydu ki, ayaklarımın beni nereye götürdüğünü bilmiyordum. Bir köye vardığımı fark ettim. Burayı tanıyordum, kente pek uzak değildi, çevresindeki kayın ormanı ve küçük gölüyle hafta sonlarında kentlileri çekerdi. Şimdi, hafta içinde ise pek kimse göze çarpmıyordu. Çalışkan kentliler işlerinin başında olacaktı. Kendimi birden köy lokantasının önünde buldum. Dilim damağım kurumuştu, bir şey içmek istedi canım. İçeri girdim. Burası tavanı alçak, loş, büyükçe bir salondu. Birden anımsadım bu lokantayı, her ziyaretimizde buraya günübirlik gelmiş kentlilerle dolu olurdu. Rengârenk giysili kadınlar, neşeli çocuklar bu salona başka bir hava katardı. Bana hep aydınlık ve hoş gelmişti. Açık pencerelerinden giren güneş ışığı, masalarındaki renkli örtüler ve büyük vazolardaki kayın ağacının yeni açmış çiçekleriyle tavanı alçak salon göze bir hoş görünürdü. Oysa şimdi içerisi loştu, sıkıcıydı, masaların üzerine rengi atmış koyu sarı muşamba örtüler koymuşlardı. Pencereler de kapalı olduğu için rahatsız edici

bir koku vardı. Servis yapan kız saçlarını arkaya doğru şöyle bir toplamıştı, üzerindeki önlük de çoktandır yıkanmamışa benziyordu. Yanında duran, üzerindeki alçı lekeli giysilerden duvarcı olduğunu tahmin ettiğim bir gençle çene çalıyordu. O anda ilk aklıma gelen tekrar dışarı çıkmak oldu. Fakat hem susamıştım hem de yoluma devam edip yine düşüncelerimle baş başa kalmak istemiyordum. Genç kıza doğru yürüyüp, "Susuzluğumu giderecek bir şey verin bana," dedim.

Sesini çıkarmadı, bir bardak alıp bira doldurdu. Köpüğün kenarlardan taşmasını izledim. Kız musluğu kapattı, köpüğün inmesini bekledi, sonra tekrar açıp geri kalanını doldurdu ve tezgâhın eski püskü çinkosunda önüme itti. Bütün bunları yaparken ne ağzından bir kelime çıkmıştı ne de yüzüme bakmıştı. Sonra yine arkasını dönüp duvarcı gençle sohbetine devam etti.

Bira bardağını ağzıma dayadım ve ağır ağır, kana kana son yudumuna kadar içtim. Canlandırıcı, köpüklü ve hafif acıydı. Dudaklarımın arasından geçip genzime inerken verdiği zevki, ağzımdaki o lezzeti şimdiye kadar hiç tatmamıştım. Bu daha önce tanımamış olduğum bir duyguydu. Tam, "Bir bardak daha verin," diyecektim ki vazgeçtim. Tezgâhta duran gencin önündeki küçük kadeh ve içindeki sert içki dikkatimi çekmişti. "Bundan bir kadeh de bana verin," deyiverdim. Böyle sert içkileri ömrümde hiç ağzıma koymamıştım. Kokularından da nefret ederdim. Fakat o an niçin ısmarlamıştım, bilemiyorum. O günlerde birçok sıradan alışkanlığımın değişmekte olduğunun farkındaydım. Kimi gizem dolu etkilere teslim olmuş gibiydim. Sanki bazı şeyler onlara karşı koyma gücümü de elimden almıştı.

Biramı vermiş olan genç kızın bana ilk kez dikkatle baktığını hissettim. Uzun kirpikli, iri, çok bilmiş gözlerini bana dikmişti.

"*Schnaps** mı?" diye sordu.

"*Schnaps*," dedim. Sonra raftaki bir şişeye uzandı. Bana daha önce bir kadının böyle girgin bakmış olduğunu anımsamıyordum. Bu bakışlarda sanki erkekliğimi ölçmek, ne kadar mert olduğumu öğrenmek isteyen bir gizem vardı. Vücuduma dokunuluyormuş gibiydi. O anda genç kızın bakışlarıyla beni sanki soyduğunu hissettim. Acı veren tatlı bir duyguydu bu.

Bu arada küçük kadeh dolmuştu. Yine çinko tezgâhın üzerinden şöyle bir itti. Bakışlarını benden kaçırmak istermiş gibi başını hafifçe eğmişti. Sonra az ötedeki delikanlıya döndü. Kadehi elime aldım, bir an tereddüt eder gibi oldum, fakat aynı anda bir dikişte *schnaps*'ı ağzıma boşalttım. Genzimin müthiş yandığını hissettim; bütün vücudum ısınır gibi oldu, midemi de rahatlatıcı hoş bir sıcaklık kapladı. Sonra şöyle bir titredim. Duvarcı genç bana doğru bakarak, "Böyle titreyenler en anasının gözü olanlardır!" dedi ve kız usulca güldü. Tezgâhın üzerine 1 mark bıraktım ve sesimi çıkarmadan yürüyüp gittim.

İlkyaz güneşinin sıcaklığı bütün vücudumu sarıp sarmaladı, ipek gibi rüzgâr tenimi okşadı. Dönüş yolunda kendimi değişmiş hissettim. Midemdeki sıcaklık beynimde bir aydınlığa dönüşüvermişti. Yüreğim özgürce, küt küt atıyordu. Yeni yeşermeye başlamış ekinlerin zümrüt yeşili şimdi ne de güzeldi, tarlakuşlarının cıvıltısı ne hoş bir melodiydi kulaklarımda. Az önceki bütün dertlerim uçup gitmişti. "Her şey yine yoluna girecektir," diye mırıldandım keyifle ve kente doğru yürüdüm. "Şu anda kendimi sıkmama ne gerek var?" Kente varmadan önce iki lokantaya daha uğradım. Az önceki içkinin etkisini yitirmekte olduğunu fark edince birer kadeh daha attım. Öğle yemeğinden az önce eve geldiğimde kendimi hoş bir şekilde uyuşmuş hissediyordum.

---

* Çeşitli meyvelerin şırasından yapılan, Almanya'ya özgü sert bir içki. (y.n.)

4

Evden içeri girerken eşimden sadece hapishaneye yiyecek satımı işinin ters gitmiş olduğunu değil, az önce içki içtiğimi de saklamam gerektiğinin bilincindeydim. O anda kendimi dünyanın en güçlü insanı hissettiğim için de bunu başarabileceğime dair hiç şüphem yoktu. Yemek odasına girmeden önce banyoya geçtim; elimi yüzümü yıkamam her zamankinden uzun sürdü. Ağzım içki kokmasın diye dişlerimi de bir güzel fırçaladım. Yemekte Magda'ya karşı nasıl bir tutum takınmam gerektiğini düşündüm bir an. En iyisi ciddi durmalı, çok az konuşmalıydım. İçeri girdiğimde çorbanın tabağıma konmuş olduğunu gördüm. Magda da masaya oturmuş, beni beklemekteydi. Yerime geçerken elini şöyle bir sıktım, bugün havanın çok güzel olduğunu söyledim. Bana hak verdi, hemen ardından da o gün bahçede neler yapmış olduğunu anlatmaya başladı. Bahçeye dikmek istediği bazı tohumları unuttuğunu az önce fark etmişti, acaba akşama eve gelirken kentten temin edip getirebilir miydim? Tabii bunu yapacağıma hemen söz verdim. Daha fazla konuşmadık. Sadece bir ara eşimin soru sorar gibi bana baktığını sezdim. Fakat rolümü başarıyla oynadığıma o kadar emindim ki, bir şeyler fark etmesi imkânsız, diye düşünerek bakışlarını umursamadım. Çok iyi anımsıyorum, o gün öğle yemeğindeki çorbayı iştahla içmiştim.

Hizmetçimiz Else gelip tabakları topladı. Bu arada eşimin kulağına eğildi ve mutfakla ilgili bir şeyler mırıldandı. Bunun üzerine Magda masadan kalktı ve onunla mutfağa geçti. Ben masada tek başıma kalmıştım. Hiçbir şey düşünmeden öylece oturup gelecek etli yemeği bekledim. Keyfim yerindeydi, yaşamdan da memnundum. Bundan sonra ne yapacağıma dair kafamda hiçbir plan yoktu. Aniden oturduğum yerden kalktım ve ayaklarımın ucuna basa basa büfeye doğru yürüdüm. Alt kapağını açtım. O kasım akşamı aramızdaki tartışmanın ardından birlikte içmiş olduğumuz kırmızı şarap hâlâ dolapta durmaktaydı! Hemen elime alıp ışığa doğru tuttum. Umduğum gibi yarısına kadar doluydu. Yitirecek zamanım yoktu, Magda her an dönebilirdi. Zor da olsa mantarını çekip açtım ve bir ayyaş misali şişeyi ağzıma dayayıp birkaç yudum aldım. (Fakat o anda başka ne yapabilirdim ki? Bardak arayacak zamanım yoktu, hem boş bir bardak da dikkat çekebilir, beni ele verebilirdi.) Sonra peş peşe üç dört yudum daha aldım. Şişeyi tekrar ışığa doğru tuttum. İçinde az bir şey kalmıştı. Hemen kapatıp büfedeki yerine koydum ve parmak uçlarıma basarak hızla masaya döndüm. Kendimi bir hoş hissettim, çabucak içtiğim şarap midemi biraz kaldırmış gibiydi. Gözlerimin önünde alevlerle dolu bir sis bulutu oluşmuştu, alnımla ellerim de ter içindeydi. Magda masaya dönene kadar kendime hâkim olmaya uğraştım. Sonra da kendimi hoş bir şekilde sarhoşluğumun akışına bıraktım. Ancak önüme konan etli yemeği yemekte zorlandım. Midem sanki her an parçalanacakmış gibiydi. Ağzıma attığım her lokmayı büyük bir dikkatle ısırdım; şarabın vermiş olduğu rahatlatıcı duyguların etkisini o anda rahatsız etmek niyetinde değildim. O sırada Magda'yla biraz çene çalmak belki doğru olurdu, fakat bunu yapacak durumda değildim. Kafam başka bir sorunla meşguldü. Kırmızı şarap şişesi kapalı büfede duruyordu, fakat

evinin işlerini titizlikle yapan Magda şişenin boşalmış olduğunu mutlaka kısa sürede fark edecekti. Buna engel olmak için hemen bir önlem almalıydım. Ama o anda bunun müthiş zor olacağını anladım. En kolay önlem, hemen öğleden sonra yeni bir şişe şarap temin etmek ve yarısını döktükten sonra eskisinin yerine koymaktı. Ancak bunu nasıl yapacaktım, eve dönüp şişeyi büfeye nasıl koyacaktım? Şirkette bulunmak zorundaydım. Akşam eve döndükten sonra teşebbüs etmek de dikkat çekebilirdi. Yemeğin ardından hep salonda otururduk, Magda örgüsüyle uğraşırken ben gazeteleri karıştırırdım. Hem boş şişeyi ne yapacaktım, nereye atacak ya da saklayacaktım? Sonra bakalım büfedeki şarabın aynısını bulabilecek miydim? Şarabın cinsi ve üzerindeki etiketi mutlaka Magda'nın aklında kalmıştı. En iyisi gece yarısı yataktan çıkmak ve eski şişenin üzerindeki etiketi dikkatle söküp yenisinin üzerine yapıştırmaktı! Fakat tam o sırada Magda'ya yakalanırsam ne olurdu? Hem evde yapışkan var mıydı? Akşama şirketten dönerken çantamda gizlice bir tüp getirebilirdim! Üzerinde kafa yordukça iş zorlaşıyordu. Hatta öyle bir an geldi ki, her şey iyice karıştı, işin işinden çıkamaz oldum. Şişeyi boşaltmak çok kolay olmuştu; ama öncesinde şarabı eski haline getirmenin ne kadar zor olacağını durup bir düşünmeliydim. Büfedeki şişeyi tesadüfen yere düşürüp kırsam, Magda'ya da bir şey ararken kazara olduğunu anlatsam nasıl olurdu? Fakat şişenin içinde pek bir şey kalmamıştı, döküldüğü yere doğru dürüst leke bile yapmazdı. Yoksa üzerine su katıp da aklımdan geçeni birkaç gün sonra bir fırsatını bulduğumda mı gerçekleştirseydim?

Kafam sayısız düşünceyle karmakarışıktı. Biri gidip öteki geliyordu. Sadece tabağımdaki yemeği değil, karşımda oturan Magda'yı da unutmuştum. Birden hüzün dolu sesini duyunca irkildim.

"Neyin var Erwin? Hasta mısın? Ateşin var galiba, yüzün kıpkırmızı da..."

Bu sözleri benim can yeleğimdi; hemen atıldım.

"Evet, sanırım haklısın, kendimi pek iyi hissetmiyorum... Galiba biraz uzansam iyi olacak... Başım zonkluyor..."

"Evet, Erwin. En iyisi biraz yatağa uzan. Doktor Mansfeld'e telefon edeyim mi?"

"Ah, boş ver!" diye çıkıştım öfkeyle. "Şu kanepeye on beş dakika şöyle bir uzanayım, yine kendime gelirim. Şirkete gitmem lazım..."

Magda ağır hastaymışım gibi koluma girip bana kanepeye kadar eşlik etti. Yatmama yardımcı oldu, üzerimi de örttü. "Şirkette bir şeye mi sinirlendin?" diye sordu çekinerek. "Canını sıkan bir şey varsa lütfen söyle bana Erwin. Sende bir değişiklik var!"

"Hayır, hayır, bir şeyim yok," diye öfkeyle homurdandım. "Ne demek istiyorsun, anlamıyorum. Biraz başım dönüyor, hepsi o kadar... En küçük şeyde şirkette bir şey mi olup olmadığını soruyorsun! Şirketin durumu iyi, çok iyi!"

Magda şöyle bir iç geçirdi. "Peki, öyleyse uyu biraz Erwin," diye mırıldandı. "Uyandırayım mı seni?"

"Hayır, hayır, gerek yok. Kendiliğimden uyanırım. Biraz uyuyayım, on beş dakika filan..."

Çok şükür artık yine tek başımaydım. Başımı küçük yastığa dayadım. Sanki alkol damarlarımda sınırsız, sonsuz bir dalga örneği akıyor, bütün sorunlarımın üzerini, hatta işlerin iyi olduğuna dair söylediğim yalanı da örtüyor, onları alıp uzaklara götürüyordu. Uyudum... Uyudum mu? Hayır, sanmıyorum. Ben silinmiştim, yok olmuştum...

5

Uyandığımda hava kararmaya başlamış. Bir an için irkiliyorum ve saatime göz atıyorum. Saat yedi ile sekiz arasını gösteriyor. Kulak kabartıyorum, fakat evde hiç ses yok. Önce usulca, yanıt alamayınca da sesimi biraz yükselterek "Magda!" diye bağırıyorum. Fakat Magda gelmiyor. Yattığım yerden zorla kalkıyorum. Bütün vücudum ağrı içinde. Başım zonkluyor, dilim damağım kurumuş. Yemek odasına şöyle bir bakıyorum. Masa boş, akşam yemeği hazır değil. Başka zaman olsa bu saatte çoktan masadan kalkmıştık. Neler oluyor? Ben uyurken neler olup bitti? Magda nerede?

Kendimi biraz toparladıktan sonra sağa sola çarpmamaya dikkat ederek mutfağa gidiyorum. Yürümekte zorlanıyorum. Sanki her yanım tutulmuş, uzuvlarım çarpık çurpuk olmuş, eklemlerin de zorla kımıldıyorlar.

Mutfağın da karanlık olduğunu tahmin ediyordum, fakat ışık yanıyor. Else masada durmuş bir şey ütülüyor. İçeri girdiğimi fark edince irkiliyor. Gelenin ben olduğunu görmesine karşın yüzündeki ürkeklik geçmiyor. O anda mutlaka tuhaf bir görünümüm olduğunu tahmin ediyorum. Üstüm başım buruşmuş ve ter içindeyim. Bir an, buraya gelmeden önce banyoya uğramam gerekirdi, diye düşünüyorum. Eskiden kendime dikkat ederdim.

"Eşim nerede Else?" diye soruyorum.

"Sayın hanımefendi kente indi," oluyor Else'nin yanıtı. Bakışlarında bir ürkeklik seziyorum.

Yemek yiyecek durumda olmamama karşın, "Fakat akşam yemeği saati..." diye homurdanıyorum.

Else omuzlarını şöyle bir silkip, "Bilmiyorum, fakat şirketten telefon etmişlerdi..." diyor. "Eşiniz şirkete gitmiş olabilir..."

Yutkunuyorum. Ağzımın içi kupkuru. "Şirkete mi?" diye mırıldanıyorum. "Aman Tanrım! Niçin gitti şirkete Else?"

Genç kız omuzlarını silkiyor. "Bilmiyorum Bay Sommer," diyor. "Sayın hanımefendi bana niçin gittiğini söylemedi." Bir an susuyor, sonra bir şey anımsamış gibi devam ediyor: "Saat üç gibi eve telefon ettiler. Eşiniz hemen gitti..."

Demek ki Magda dört saatten fazladır şirkette olacak. Ben bittim artık. Ben niçin bittim, bilmiyorum, fakat bitmiş olduğumu çok iyi biliyorum. Dizlerimin bağı çözülüyor, öne doğru sendeliyorum ve zorla kendimi mutfaktaki iskemleye bırakıyorum. Başımı hemen masaya dayıyorum. "Bitti, her şey bitti Else," diye inliyorum. "Ben artık bittim. Ah, Else..."

Else'nin şaşkınlıkla bir şeyler söylediğini fark ediyorum. Sonra elini omzumda hissediyorum. "Ne oldu Bay Sommer?" diye soruyor. "Kendinizi iyi hissetmiyor musunuz?"

Yüzünü görmüyorum. Başım hâlâ masada. Şu genç kızın gözyaşlarımı görmesinden utanıyorum. Benim için artık her şeyin sonu geldi. Her şeyimi yitirdim. Şirketi, Magda'yı, evliliğimi... Yemek arasında o kırmızı şarabı içip sarhoş olmasaydım şimdi Magda kalkıp şirkete gitmezdi. Her şeyi berbat eden o şarap olmuştu. Bir an aklıma yine büfede duran şişe geliyor. Bir an önce bu sorunu da halletmeliyim! Else beni omzumdan şöyle bir sarsıyor.

"Bay Sommer," diyor, "bırakmayın kendinizi lütfen! Akşam yemeğinizi hazırlamamı ister misiniz?"

Başımı "hayır" anlamında sallıyorum. "Yemek filan istemiyorum Else! Sanırım eşim az sonra gelir... Geç oldu sayılır..."

"Peki burada, mutfakta bir şeyler yemek ister miydiniz Bay Sommer?" diye soruyor Else. "Eşiniz gelene kadar..."

Genç kızın bu beklemediğim önerisinin bir çekiciliği var. Burada, mutfakta, onunla aynı masada yemek yemek... Acaba Magda ne derdi buna? Başımı kaldırıyorum ve Else'nin yüzüne dikkatle bakıyorum. Bugüne kadar ona hiç doğru dürüst bakmamış olduğumu anımsıyorum. Ne de olsa Else benim gözümde hep eşime ev işlerinde destek olan, pek ortalarda görünmeyen biriydi. Şimdi ise ilk kez onun on yedi yaşında, güçlü, iriyarı, cana yakın, koyu saçlı, güzel bir kız olduğunu fark ediyorum. Üzerindeki açık renk bluzun altındaki memeleri dolgun. Bir an onların ne kadar körpe olduğunu düşünüyorum ve tüm vücuduma bir sıcaklık yayılıyor.

Fakat kendime geliyorum. Bu olmamalı, mümkün değil. Şu anda Else'ye teslim olmam düşünülemez.

"Hayır Else," diyerek ayağa kalkıyorum. "Şimdi beni teselli etmeye çalışman çok güzel, ama sanırım hemen şirkete gitmem daha doğru olacak. Eğer yolda eşime rastlamazsam geldiğinde şirkete gitmiş olduğumu söylersin."

Oturduğum yerden kalkıp kapıya doğru yürüyorum. Ancak birden bu cana yakın kızdan ayrılmanın kolay olmadığını fark ediyorum. Mutfağın kapısında durup ona bakıyorum. Siyah, yukarı kalkık kaşları soluk yüzüyle ne de güzel uyum sağlıyor.

"Çok dertliyim Else," diye mırıldanıyorum. "Ve beni anlayacak, bana destek verecek hiç kimsem yok." Sonra üzerine basa basa tekrarlıyorum: "Hiç kimsem yok Else. Anlıyorsun beni değil mi?"

"Evet, Bay Sommer," diye usulca yanıt veriyor.

"Bana böyle anlayışlı davrandığın için teşekkür ederim Else," dedikten sonra arkamı dönüp mutfaktan çıkıyorum.

Banyoda elimi yüzümü yıkayıp biraz ferahlarken az önce Magda'ya ihanet etmiş olduğumun farkına varıyorum. İhanet ettim, ele verdim, yalan söyledim. Ve hemen ardından şöyle bir omuz silkip boş ver, diyorum kendi kendime. Gittikçe batıyorsun batağa! Gittikçe daha çabuk ve daha derine. Artık dönüşü yok!

6

Şirkete giden yolda ağır ağır ve dikkatle yürüdüm. Dikkat ediyordum, çünkü Magda'yla karşılaşmak istemiyordum. Kısa bir süre sonra şirkete vardım. Fakat hemen içeri geçmedim, önce karşı kaldırıma geçip bir avlunun girişine sığındım. Alt kattaki iki pencerede ışık vardı. Burası benim büromdu. Buzlu pencere camının ardından iki gölge seçtim. Magda ile muhasebecim Hinzpeter'di bürodakiler. Bilanço çıkarıyorlar, diye düşündüm bir an ve irkildim. Fakat hemen ardından rahatladığımı da hissettim; çünkü bu andan sonra şirketin yönetimi Magda'nın becerikli ellerinde olacaktı! İşte Magda böyleydi. En ufak şüphede hemen her şeyi açıklığa kavuşturmak istemiş ve bilanço kontrolüne karar vermişti.

Derin derin iç geçirdim ve arkamı dönüp yoluma devam ettim. Kent dışına doğru yürüdüm, eve gitmeyecektim. Şu anda ne işim vardı büroda ya da evde? Sitem dinlemeye, kendimi haklı çıkarmaya çalışmaya hiç niyetim yoktu! Ağır ağır yürüdüm, kentten uzaklaştım; karanlık basmak üzereydi. O anda acıyla şunu hissettim: Bir oyun oynamış ve bu oyunu yitirmiştim. Toplum içindeki konumumu ve yaşamımın anlamını yitirmiştim. Ne onlar uğruna savaşacak ne de yenilerini arayacak güçteydim. Hem niçin yapacaktım ki bunu? Ben niçin yaşıyordum? Şimdi gidiyordum, uzaklaşıyordum şirketimden, Magda'dan, doğup büyüdüğüm kentten... Her

şeyi geride bırakıyordum. Geri döndüm mü Magda'ya hesap vermek, sitemlerini dinlemek, bana haklı olarak hilekâr ve yalancı demesini kabullenmek ve başarılı olmadığım için utanmak zorundaydım! Durum benim için artık dayanılmaz bir hal almıştı. Bir an düşündüm. En iyisi buralardan uzaklaşmalı, bambaşka bir dünyaya çekip gitmeliydim. Karanlıklara, insanın ardında iz bırakmadan, son bir çığlık atmadan kaybolacağı karanlıklara gömülecektim. Bütün bunları kafamdan geçirir ve hüzünlenirken, düşündüklerimin gerçekdışı olduğunu fark ettim. Kendime yalan söylüyordum. Yürekli biri değildim ben, evimin koruması olmadan yaşayamazdım. Alıştığım yumuşak yataktan başkasında rahat edemezdim, düzenli bir ev yaşamını arardım, leziz yemeklerimi öğle ve akşam hep belli saatlerde yerdim. Her ne kadar tartışmaktan çekinsem de şimdi yine Magda'ya dönecektim, rahatına alıştığım yatakta geçirecektim geceyi. Ne işim vardı benim şu karanlık gecenin ıssızlığında! Sokağın batağında yaşayıp orada ölmek niyetinde değildim!

"Ama," diye düşündüm adımlarımı hızlandırarak, "bana neler oluyor? Kısa süre önceye kadar yaşamı seven, girişken biriydim. Belki kimi zayıflıklarım vardı, fakat onları gizlemesini hep başardım; Magda bile benim bu yanımı bir gün olsun fark edemedi. Son yıllarda yaşamımı gittikçe daha çok etkilemeye başlayan bu gevşekliğin nedeni ne? Vücudum ve beynim sanki felç olmuş. Öyle ki bu değişim benim gibi dürüst bir adamı, karısından gerçekleri gizleyen, onu aldatan, evdeki hizmetçi kızın memelerine şehvetle bakan biri yapıverdi! Bunun nedeni alkol olamaz, hayatımda ilk kez bugün birkaç kadeh *schnaps* içtim. Vücudumdaki ve beynimdeki dermansızlık son yıllarda başladı. Nedir bunun nedeni?"

Kafam çeşitli teorilerle doluydu. Kısa süre önce kırk yaşımı geride bıraktığımı düşündüm; "erkek menopozu" diye bir şeyler duymuştum. Fakat tanışlarım arasında kırkında böyle

bir değişim geçiren tek bir erkek bile tanımıyordum. Ayrıca son yıllarda sevgisiz bir yaşamım olduğunu düşündüm. Yıllarca çevremdekilerden hep sevgi ve beğeni beklemiş, hem Magda'dan hem de tanışlarımdan bu aradığım sevgiyi görmüştüm de. Fakat son zamanlarda bunları yitirmiş olduğumu yavaş yavaş fark ediyordum. Bu nasıl olmuştu? Sevgi ve beğeniyi yitirmemin nedeni gevşekliğim miydi? Yoksa sevgi ve beğeniyi yitirdiğim için mi gevşek biri olmuştum? Bu sorularıma yanıt bulamadım. Kendim ve sorunlarım üzerine kafa yormaya alışık değildim.

Adımlarımı hızlandırdım. Beni kafamı yoran, eziyet verici sorulardan kurtaracak, huzura kavuşturacak yere bir an önce varmak istiyordum. Sonunda varacağım yere ulaşmıştım; öğleden önce ziyaret etmiş olduğum köy lokantasının kapısında durdum. Pencereden içeri şöyle bir baktım, beni pek önemsemeden, doğru dürüst yüzüme bile bakmadan içkimi önüme sürmüş olan genç kızı aradım. İçerdeydi. Bir masaya ilişmiş, bir ampulün zayıf ışığı altında bir şey dikiyordu. Uzun uzun ona baktım. Sonra kendi kendime burada ne işim olduğunu, bu kızı görmeye niçin geldiğimi sordum. Bunlar o anda bana eziyet veren, hatta beni alçalan sorulardı. Bir yanıt bulamadım.

Şimdi ne gerek vardı bütün bu sorulara! Lokantadan içeri girdim, kapının yanındaki zile basıp keyifli bir sesle, "Ben geldim güzel çocuk!" diye bağırdım ve genç kızın oturduğu masanın yanındaki hasır koltuğa yığıldım. Bu tür davranışlar hiç âdetim değildi, bana yabancı şeylerdi. Bir an tavrımı garipsedim, kendi kendime şaşırdım. Sanki üstlenmiş olduğu zor rolün altından kalkmaya çabalayan ama bunu başarıp başaramayacağından pek emin olmayan bir artisttim.

Genç kız başını kaldırıp merakla bana baktı. Sonra dili dudaklarının arasında belirdi. "Ah, siz misiniz?" diye mırıldandı. Bunların biraz üst perdeden söylenmiş şeyler olduğunu fark

ettim. "Evet benim, güzel hanım!" dedim hızlıca. Bir an için sesimi ben bile tanıyamadım. "O harika içkinizden bir veya iki belki de beş kadeh içmeye geldim! İsterseniz siz de benimle birlikte için..."

"Ben *schnaps* içmem," diye mırıldandı genç kız soğuk bir sesle. Sonra oturduğu yerden kalktı, tezgâha gidip içki şişesi ile kadehi aldı ve masaya döndü. Kadehi doldurduktan sonra şişeyi yanına, yere bıraktı. Diktiği kumaşı eline aldı ve "On beş dakika sonra lokanta kapanıyor," dedi.

"Öyleyse ben de çabucak içeyim," diyerek kadehi başıma diktim. "Eğer *schnaps* sevmiyorsanız, size şarap ya da şampanya ısmarlamak isterim. Ne dersiniz?"

Genç kız bu arada kadehimi yeniden doldurmuştu. Onu da tek seferde boşalttım. O gün yaşananları, bütün başımdan geçenleri, sorunlarımı ve beni bekleyen her şeyi unuttum, sadece o anı yaşadım. Karşımdaki kız çekingence davranıyordu ama akıllı birine benziyordu; beni küçümsediği belliydi.

"Lokantamızda şampanya vardır," dedi. "Ve şampanya içmesini severim. Ancak şunu bilmenizi isterim, ben şampanyayla ne sarhoş olurum ne de bir şişe uğruna yatağa girerim..."

Yüzüme dik dik baktı. Bakışlarında da sözlerindeki utanmazlık vardı. Başlamış olduğum rolü sürdürmek zorundaydım.

"Güzel bayan, böyle bir şey kimin aklından geçiyor ki!" diye sözlerini umursamazmış gibi sesimi yükselttim. "Getirin şu şampanyayı! Karşımda içebilirsiniz; sizi rahatsız edecek değilim. Siz benim için," diyerek doldurmuş olduğu kadehi boşalttım, "başka bir dünyadan gelmiş bir meleksiniz; alın yazımın karşıma çıkardığı bir melek. Size sadece bakmak bile benim için yeterlidir."

"Bakmak bedavadır," dedi genç kız şöyle bir gülerek. "Siz benim için tuhaf bir azizsiniz. Sanırım niçin böyle sinirli ve heyecanlı olduğunuzu az sonra ağzınızdan dinleyeceğim."

Boşalmış kadehimi doldurdu ve şampanya getirmek üzere masadan uzaklaştı. Bir süre dönmedi. Lokantanın perdelerini kapattıktan sonra dışarı çıktığını gördüm. Kepenkler de kapandı, lokantanın kapısı kilitlendi. Az sonra yanımdan geçerken mırıldandı:

"Lokantayı kapattım, artık müşteri filan gelmez. Patronla eşi de çoktan yatmaya gitti." Sonra bir an durdu, yüzüme bakarak alay eder gibi, "Fakat yine de ümitlenmeyin!" dedi.

Yanıt vermemi beklemeden uzaklaştı. Onun yokluğundan yararlanıp arka arkaya iki üç kadeh daha boşalttım. Genç kız az sonra yine masadaydı. Elindeki büyük şişenin mantarı altın yaldızla kaplıydı. Mantarı çevreleyen teli dikkatlice çevirdi, mantarı yavaşça, şişeyi patlatmadan açtı. Şampanya hemen köpürdü. Önündeki ince kadehe biraz doldurdu, bekledi, sonra biraz daha doldurdu. Kadehi dudaklarına götürdü.

"Şerefinize içmiyorum," dedi. "Yoksa benimle sık sık kadeh tokuşturmak istersiniz ve sanırım siz artık yeterince içtiniz."

Sesimi çıkarmadım. Vücudum öylesine sarhoşlukla dolduydu ki, arı kovanı gibi vızıldıyordu. Genç kız elindeki kadehi masaya bıraktı ve gözlerini hafifçe kısıp alaylı bir ses tonuyla sordu:

"Söyleyin bakalım, ben yokken kaç kadeh attınız? Beş mi? Altı mı?"

"Sadece üç!" dedim gülerek. Bunu söylerken hiç utanmadım. Kızın karşısında utanç duygularını yitirmiş gibiydim.

"Adın ne?"

"Buraya sık sık gelmeye mi niyetlisin?"

"Belki..." dedim. "Niçin sordun?"

"Niçin bilmek istiyorsun adımı? Şurada oturacağımız yarım saat için bana 'tatlım' demen yeterli."

"Peki, öyleyse söyleme adını!" diye sesimi yükselttim. Öfkelenir gibi olmuştum. "Hiç umurumda değil!"

Şişeye uzandım, kadehimi doldurdum. Biliyordum, o anda çok sarhoştum ve içmeye hemen bir son vermeliydim. Fakat şişedeki sert içkinin çekiciliğinden kendimi kurtaramayacağımın da bilincindeydim. O benden daha güçlüydü. Beynimin içindeki yeşil tuhaf bir yaratık beni ayartıyordu. Sanki ayaklarım daha önce içine hiç girmemiş olduğum karanlık çalılıkların arasına doğru gitmek istiyordu. Çok uzaklardan gelen sesler beni kandırmaya uğraşıyordu...

"Buraya sık sık gelecek miyim? Ne bileyim ben!" dedim hızla. "Ben senden hoşlanmıyorum, ben senden nefret ediyorum! Fakat yine de bu akşam yanına gelmeden edemedim. Bu sabah o *schnaps*'ı hayatımda ilk kez ağzıma sürdüm. Onu bana sen verdin, kanıma sen girdin, beni sen zehirledin! Sen alkolün kötü ruhu gibisin: yükseklerde süzülen, sarhoş edici, ucuz ve ..."

Soluk soluğa suratına baktım; ağzımdan çıkan sözlere kendim de şaşırmıştım. Nereden gelmişlerdi aklıma, bilmiyorum... Kız şimdi karşımda öylece oturuyordu. Dikiş dikmeyi bırakmıştı. Çorapsız bacaklarını üst üste atmıştı, ayağında kırmızı ayakkabılar vardı, eteğini dizlerinin üzerine çekmişti. Çıplak bacakları uzun, çekiciydi. Sağ bacağında, dizin az üstünde bir doğum lekesi gözüme çarptı, yuvarlak, kahverengi... Hoşuma gitti. Sigarasından derin bir nefes aldı, sonra dudaklarını pek aralamadan dumanını bana doğru üfledi. Gözlerini kırpmadan bana bakıyordu.

"Anlatmaya devam et babacığım!" diye mırıldandı. "Gittikçe açılıyorsun..."

Düşünmeye çabaladım. Az önce neler demiştim? İçimdeki karşı konulamaz bir istek şu anda genç kıza sarılmamı, onu okşamamı söylüyordu bana. Fakat oturduğum hasır koltuğa arkamı dayadım, kollarımı kolçağına bıraktım. Ve aynı anda yine konuşmaya başladığımı duydum. Ağır ağır konuşuyor-

dum, kelimeler tek tek çıkıyordu ağzımdan, fakat yine de heyecanlı, nefes nefeseydim.

"Ben bir işadamıyım, tüccarım," dediğimi duydum. "İşlerim çok iyi gidiyordu, şimdiyse birden iflasın eşiğine geldim. Herkes benimle alay edecek, herkes, bütün tanıdıklarım, en başta da karım... Birçok yanlış yaptım. Magda hepsini yüzüme vuracak. Biliyorsun değil mi, Magda benim karım olur..."

Sanki pudralanmış gibi beyaz tenli yüzünde hiç hareket yoktu. Renksiz gözlerinin üzerinde kahverengi kaşları kavisli bir biçimde yükseliyordu.

"Şimdi istersem şirketten para çekebilirim, birkaç bin mark filan... Bunu Magda'yı öfkelendirmek için bile yaparım. Magda şirketi kurtarmak istiyor. Kendini benden güçlü mü sanıyor? İstesem şirketi hemen satabilirdim de. Kime satacağımı da biliyorum, piyasaya yeni girmiş başka bir şirkete. Bana 10 bin, belki de 12 bin mark verirlerdi. Sonra da hep seyahatler yapardık... Sen hiç Paris'e gittin mi?"

Tek kelime etmeden öylece yüzüme baktı. Bakışlarında yanıt yoktu. Ben ise konuşmama devam ettim. Daha hızlı, nefes nefese. "Ben de hiç gitmedim Paris'e," dedim. "Fakat çok şey okudum bu kent üzerine. İki yanı büyük ağaçlarla süslü bulvarların, kocaman alanların ve parkların kenti orası... Gençliğimde biraz Fransızca öğrenmiştim, fakat okuldan son sınıftan önce ayrıldım, annemle babam varlıklı değildi, fakir insanlardı onlar... '*Donnez-moi un baiser, mademoiselle?*' Ne demek bu, biliyor musun?"

Karşımdaki genç kızın hâlâ kılı kıpırdamıyordu. "'Bana bir öpücük verin matmazel,' demek. Fakat sana şöyle demeli: '*Donnez-moi un baiser, ma reine!*' *Reine*, kraliçe demek. Sen benim kalbimin kraliçesisin, zehir dolu bir kraliçesin. Ver bana elini Elsabe –ben sana Elsabe diyeceğim kraliçem–, öpmek istiyorum o elini..."

Genç kız boş kadehimi doldurdu. "Bunu da içtikten sonra artık evine gideceksin. Yeteri kadar içtin, ben de seni yeteri kadar dinledim! Al yanına şişeyi, bütün şişenin parasını ödedikten sonra tabii. Seni kazıklayacak değilim. Hem kaç kadeh doldurdun, haberim bile yok..."

"Bırak böyle şeyleri Elsabe!" diye mırıldandım. "Ben seni kandıracak biri değilim. Hem ne önemi var paranın?"

"Bana erkekleri öğretmeye kalkma! Kafayı buldunuz mu, aklınızda da yataktan başka bir şey olmadı mı atıp tutarsınız: 'Ne önemi var paranın,' dersiniz! Ertesi sabahsa yanınıza polisi alıp 'Dolandırıldım,' diye gelirsiniz. İçki, şampanya ve sigaralar... Hepsi..."

Bana içtiklerimin ne kadar tuttuğunu söyledi.

"Hepsi bu kadarsa hiç önemli değil!" diye sesimi yükseltip cüzdanımı çıkardım. "Al bakalım!" Parayı attım masanın üzerine. "Bu da senin için," dedim ve cüzdanımdan 100 mark alıp ötekilerin yanına bıraktım. "Senden nefret ettiğim, sen de beni önemsemediğin için! Ben senden hiçbir şey istemiyorum! Haydi, şimdi çek git! Bana kalırsa sen can sıkıcı, bomboş birisin! Buralı da değilsin! Her şeyi geride bırakıp buralara gelmiş birisin!"

Karşılıklı ayakta duruyorduk. Paralar masanın üzerine öylece saçılmıştı. Lokantanın içi çok loştu. Ayakta yavaş yavaş sallanıyordum. Yarısı boşalmış şişeyi başından tutmuştum. Genç kız yüzüme baktı. "Sok şu paraları cebine!" diye tısladı. "Al paraları masadan... Ben senin paranı filan istemiyorum... Çek git!"

"Parayı geri almaya zorlayamazsın beni! Almayacağım, bırakacağım masada... Armağan ediyorum onları sana, içkinin kraliçesi, biricik Elsabe'm! Ve gidiyorum..."

Sallana sallana kapıya gittim. Anahtar üzerindeydi, çevirip açmaya çalıştım...

"Sen," diye arkamdan bana seslendiğini duydum, "Sen..." Başımı çevirdim. Sesi usul çıkmıştı. İstekliydi, yumuşaktı. "Sen..." diye tekrarladı. Gözlerine de birden ışık ve renk gelmiş gibiydi.

"İstiyor musun?"

Şimdi sesini çıkarmadan donuk gözlerle bakan bendim.

"Çıkar ayakkabılarını, merdiveni çıkarken dikkat et, lokanta sahipleri sakın duymasın. Gel, haydi gel, çabuk..."

Konuşamadım. Sadece söylediklerini yerine getirdim. Bunu niçin yapıyordum, bilmiyordum; ona olan hayranlığımdan filan değildi. "Tut elimi," dedi. Işığı kapattı ve elimi tutup yürüdü. Öteki elimde içki şişesi, peşinden gittim. Lokantanın içi şimdi tamamen karanlıktı. Camı tozlu bir pencereden içeri giren ay ışığı üst kata çıkan merdivenin basamaklarını şöyle bir aydınlatıyordu. Yürürken iki yana sallanıyordum, çok yorgundum... Şimdi evdeki yatağımdan ve kente giden uzak yoldan başka bir şey yoktu kafamda. O anda beni teselli eden, bana güç veren tek şey elimde tuttuğum şu içki şişesiydi. Kafama dikip bir yudum daha almak istiyordum. Nasıl da yorgundum. Ayaklarımı bastığım merdivenin tahta basamakları gıcırdadı. Kızın odasının kapısı açılırken inledi...

Ayın ışığı odayı aydınlatıyordu. Yatak yapılmamıştı, örtü, yorgan karmakarışıktı. Köşede bir iskemle, küçük bir dolap...

"Soyun," diye mırıldandım. "Hemen yanına geleceğim." Sonra kendi kendime sordum: "Acaba buradan yıldızlar görünüyor mu?" Pencerenin yanına gittim. Aşağıda meyve ağaçlı bir bahçe vardı. Pencerenin bir kanadını açtım, ilkyazın serin havasını ciğerlerime çektim. Ne de güzel kokuyordu doğa. Pencerenin hemen altında hafif meyilli bir dam çarptı gözüme. "Bu güzel," diye mırıldandım. "Meyilli dam çok güzel..." Ayı göremiyordum, başımın üzerindeki damın arkasında kalıyordu. Fakat saçtığı ışık beyaz yıldızlarla dolu gökyüzünü doldu-

ruyordu. Görünenler sadece en parlak yıldızlardı, ama onlar bile soluk sayılırdı; geri kalanları sanki tamamen kaybolmuştu.

"Gel artık," diye öfkeli bir ses duyuldu yataktan. "Biraz çabuk ol! Bu gece uykuya gereksinimim yok mu sanıyorsun!"

Arkama döndüm, yatağa baktım. Sonra yanına gittim, örtüyü boğazına kadar çekmiş, sırtüstü öylece yatan kıza doğru eğildim. Örtüyü hızla çekip açtım ve yüzümü çıplak memelerinin üzerine bıraktım. Serin ve diriydiler. Derin derin nefes aldım. Diriydi memeleri. Ne de güzel kokuyordu vücudu, teni...

"Kapat üzerimi!" diye fısıldadı sabırsızca. "Haydi soyun... Bırak saçmalamayı! Artık deneyimsiz bir öğrenci değilsin!"

Derin derin iç geçirip yine doğruldum. Tekrar pencereye gittim. Kenarda duran şişeyi elime aldığım gibi açık pencereden kendimi dama bıraktım. Hızla aşağı kaydım. Kızın peşimden, "Sarhoş, salak moruk!" diye öfkeyle bağırdığını duydum. Pencere kapandı. Çiçeklerin arasına düşmüştüm. Toparlandım, leylakların kokusunu genzime çektim. Berrak, tertemiz bir ilkyaz gecesiydi. Şişeyi ağzıma dayayıp kana kana içtim...

7

Yürüyorum ve yürüyorum. Yürürken çocukluğumdan bildiğim, Magda'yla yaptığımız uzun yürüyüşlerde söylediğimiz bazı şarkıları mırıldanıyorum. Az sonra ayaklarım ağrımaya başlıyor. Toprak yoldaki bir taşa vurmuş olduğum başparmağım da epey sızlıyor. Ayakkabısız, sadece çoraplarla bu yollarda yürümek eziyet verici. Zaten çoraplarım da yola koyulduktan az sonra parçalandı. Az ötede, yolun kenarından bir derenin uzandığını görünce çalılıkların arasından kıyıya inip ayaklarımı suya sokuyorum. Buz gibi sularda bir an ürperiyorum, fakat sonra hoşuma gittiğini fark edip rahatlıyorum. Başım önüme düşüyor, derin bir uykuya dalıyorum.

Tekrar uyanıp kendime geldiğimde üşüdüğümü hissediyorum. Oturduğum yerden de yana doğru yuvarlanmışım. Doğrulup yoluma devam ediyorum. Bu kez adımlarım hızlı. Ancak yol bir türlü bitmeyecekmiş gibi geliyor. Meyve ağaçları hızla yanımdan geçip gidiyor. Fakat ben sanki hep aynı yerde duruyorum. Bir türlü hedefime varamıyorum. Neredeyim, evden ne kadar uzaktayım, bilmiyorum! Bildiğim tek şey evden çok, çok uzakta olduğum. Saat kaç, ondan da haberim yok; fakat henüz gece. Ay ufukta batmış, kaybolmak üzere. Devam ediyorum yoluma. Uykular içindeki bir köyden geçiyorum. Tek bir ışık bile görünmüyor. Herkes uykuda, tek uyumayan, yolunda giden tek insan benim, Erwin Sommer,

gıda malzemeleri toptancılığı yapan bir şirketin sahibi. Hayır, hayır, değilim, o eskidendi. Ay ışığıyla aydınlanmış bu gecede yürüyen adam kim? Bir zamanlar şirket sahibiydim. Ancak o günler çok uzaklarda kaldı!

Ayaklarımı sürüye sürüye yürüyüşümden rahatsız olan bir köpek havlamaya başlıyor. Onu duyan diğer köy köpekleri de uyanıyor. Şimdi hepsi birden havlıyor. Yoluma devam ediyorum, çoraplarım çoktan yırtılmış, ayaklarım kan içinde, bir aylaktan farkım yok. Oysa daha dün... Tahta kuleli köy kilisesinin yanı başında duruyorum. Şişeyi dudaklarıma dayayıp kana kana içiyorum. İçki kafamdaki soruları unutturur, sızılarımı giderir ve yarım saat daha yürümem için beni kamçılar, bana güç verir! Şişe boşalmaya başlamış, dikkat etmeliydim, daha yavaş içmezsem eve varmadan değerli içki bitecekti! Evimin kapısında, Magda'nın karşısına çıkmadan alacağım yudum büyük olmalıydı!

Fakat Magda uykudaydı. Ben de çok dikkatli ve usulca salondaki kanepeye uzanıp uyuyacağım. Bu gece tartışma filan olmayacaktı. Peki ya yarın? Yarın daha çok uzaklarda. Ben yarına kadar derin bir uyku çekeceğim. Sonra da bugün olup bitenleri unutacak ve yine şirketimin şefi olacağım. Sadece küçük bir hata yaptım, ama bu hatamı nasıl düzeltmem gerektiğini biliyorum... Son yudumun ardından boş şişeyi bahçedeki çalılıkların arasına saklıyorum. Çıplak ayaklarımın ucuna basa basa, sessizce basamakları çıkıyorum, kapının önünde duruyorum. Kilidi açmak pek zor olmuyor. Az önce şişeyi birkaç yudumda bitirmiş olmama karşın kendimi sarhoş hissetmiyorum (oysa şişede umduğumdan daha fazla içki vardı – ne kadar çok, o kadar iyi). Her şeyi daha berrak görüyorum, kendime güvenim de sonsuz. Evin içinde yanlış bir şey yapmayacak, kimseyi de uyandırmayacağım. Nasıl da kurnazım! Önce banyoya gidip kan içindeki ayaklarımı yıkamalıyım. Fa-

kat musluğun gürültüsünün Magda'yı uyandırabileceğini düşünüyorum. Yolumu değiştirip mutfağa yöneliyorum. Orada da ayaklarımı yıkayabilirim. Mutfağın yanındaki odada küçük Else uyuyor, fakat bu onu rahatsız etmez. O beni anlıyor. Bugün beni teselli etmişti, yetenekli, işini de biliyor.

Işığı yakıyorum, mutfakta sağıma soluma bakınıyorum. Kenarda duran büyük emaye tası alıyorum. Acaba sıcak su akıyor mu? Su sıcak değilse bile ılık. Bu kadar işi becerdiğim için kendimle gurur duyuyorum. Sonra tezgâhtan sabun, birkaç bulaşık bezi ve bir fırça alıyorum. Tasa su doldurup iskemleye oturuyorum, ayaklarımı ılık suya sokuyorum. Oh, ne de güzel, ılık su nasıl da okşuyor ayaklarımı! Sırtımı iskemleye dayayıp gözlerimi kapatıyorum. Şimdi bir kadeh içecek bir şey olsa kendimi nasıl da mutlu hissederdim! İnsanı sonsuz mutlu edecek şeyler her zaman eksiktir... Biz insanlar hiçbir zaman tamamen mutlu değilizdir... Büfedeki kırmızı şarap bitmiş sayılır. Bu evde başka içki de yok. Hemen yarın mahzende bir köşeyi şaraplarla doldurmalıyım. Aralarına birkaç şişe de *schnaps* yerleştirmeliyim. *Schnaps* çok lezzetli bir şey, yıllar boyu tadına bakmamakla büyük hata etmişim. Oturduğum yerde arkama dayanıp ayak banyosunun tadını çıkarıyorum... Sonra aniden ayağa kalkıyorum; su fayanslara dökülüyor. Şu anda bu hiç umurumda değil, çünkü aklıma dâhice bir fikir geldi! Tabii vardı bu evde içecek başka içkiler! Magda bazı çorbalarda Madeira kullanırdı. Örneğin dana kuyruğu çorbasına mutlaka bu şaraptan katardı. Bazı jölelerin sertleşmesi için de rom kullanmaz mıydı? Yalınayak yandaki küçük odaya geçiyorum. Evin bütün erzakları orada duruyor. Rafları karıştırıyorum. Şişeleri elime alıp kokluyorum. Bazılarında sirke var, bazıları zeytinyağı dolu. İşte şurada duruyor aradıklarım: "Fine Old Sherry" ve Portekiz şarabı, şişe dolu. Şu şişede de rom var, o da yarım. Yaşam ne kadar güzel, diye geçiriyorum

aklımdan bir an. Kafayı bulmak, her şeyi unutmak, kendini unutkanlığın akıntısına bırakmak; ötelere, karanlığın içine, başarısızlığın ve pişmanlığın önemsenmediği yerlere gitmek... Sen ne güzel şeysin içki! Elsabe, bıraktım kendimi bir an senin memelerinin çıplaklığına, içime çektim vücudunun kokusunu, derin derin!

Emaye tası tekrar ılık suyla doldurdum; yanıma, yere de mantarları çıkarılmış üç şişeyi dizdim. İlk önce romdan büyük bir yudum aldım. Diğer içkinin ağzımdaki tadıyla karışınca bir tuhaf oldum. Rom daha keskin ve sertti. Bir an genzimin yandığını hissettim. Fakat diğerine göre daha lezizdi, insanı ateşlendiriyordu. Kanımda koyu kırmızı bulutlar gibi hızla hareket ediyordu. Düşüncelerim de canlanıp hızlandı. Kendimi bir an daha dikkatli ve kurnaz hissettim... Biliyordum, bir an önce mutfağı toplamalı, her şeyi yine yerli yerine kaldırmalı, şişelerin mantarlarını kapatıp dolaba koymalıydım. Islanmış fayansları da hemen silmeliydim. Burada olup biteni kimse fark etmemeliydi, hizmetçimiz küçük Else de. Şu anda uyuyor, iyi yürekli kızcağız, daha gençliğinin rahatlığını yaşıyor; onun ekmek parasını veren ben de şurada, mutfakta oturmuş, onu uyandırmamaya çalışıyorum... Fakat şişelerin mantarları nerede? Hiçbir yerde göremiyorum onları. Ceplerimde de yoklar... Acaba şişeleri aldığım erzak dolabında mı bıraktım? Hemen arayıp bulmalıyım. Şişelerin dolapta mantarları sıkı sıkı kapatılmış olması gerekiyor. Fakat yaralı bereli ayaklarımı sarıp sarmalayan ılık su o kadar huzur verici ki; kendimi birden çok yorgun hissediyorum. Uyumak istiyorum. Bir yudum daha... Biraz uyuyayım, şöyle bir kestireyim. Sonra toplarım mutfağı, her şeyi temizler, yerli yerine koyarım. Tabii, mantarları da yine bulacağım... Kim geliyor? Kim beni rahatsız ediyor yine? Ah, Magda'dan başkası değilmiş! Çalışkan kadın, gecenin ortasında, daha doğrusu sabah olmak üzere, yatağın-

dan çıkmış, giyinmiş etmiş, işe hazır gibi mutfağın orta yerinde duruyor! Suskun, yüzü sapsarı, bana bakıyor. Ürkmüş bir hali var! Oturduğum yerde şöyle bir doğruluyorum, elimi sallayıp selam verir gibi yapıyorum ve neşeyle konuşuyorum:

"Bak Magda, yine evimdeyim! Küçük bir gezi yaptım... Bu güzel ilkyaz havasında çevreyi şöyle bir gezdim. Sen bu yıl hiç dinlemiş miydin tarlakuşlarının şarkılarını? Yarın birlikte gideriz yine aynı yerlere. Görmelisin oraları, ne de güzel yeşermiş ağaçlar... İçkilerin en güzellerini de tatmalısın... Sen çok beceriklisin, çalışkansın da Magda. Şirkette Hinzpeter'le muhasebe defterlerini karıştırırken gördüm seni. Her şeyi biliyorsun şimdi... Ben gerçeklerden hep uzak tuttum kendimi! Şu yudum senin şerefine Magda! Sonra bir yudum daha, bir yudum daha! Biliyorum, bu senin romun, fakat ben hemen yerine yenisini koyacağım. Hiçbir şeyi eksik etmeyeceğim. Bizim paramız var. İstersem şirketi satarım. Şirket bana ait, şefi benim, ne istersem yaparım! Yoksa itiraz etmek istediğin bir şey mi var?"

Magda sesini çıkarmadı. Gözlerini bana dikmiş öylece bakıyordu. Yüzüme, sonra ayaklarıma... Suratı hâlâ sapsarıydı. Sonra gözlerinden yaşlar süzüldü, solgun yanaklarından aşağı aktı. Silmedi onları, bakışlarımla takip ettim çenesinden giysisine damlayan gözyaşlarını. Hiç duygulanmadım. Hatta ağlamasına, benim için hüzünlenmesine memnun oldum... Elimdeki şişeden bir yudum daha aldım.

"Sen çok becerikli ve çalışkansın Magda. Cezaeviyle gıda satış sözleşmesini bu kez imzalayamadık. Fakat sen yine de bunun altından kalkmayı başaracaksın. Ben hep senin gölgende yaşadım, hiçbir zaman doğru dürüst yükselemedim. Şimdi de tam dipteyim. Ancak dipte de yaşanıyor, orada da yaşam var. Tuhaf bir genç kadın tanıdım bugün. O da dipte yaşamasına karşın hem üzülmesini hem de sevinmesini biliyor Mag-

da. Yukarıda veya aşağıda yaşamanın pek farkı yok. Belki de kimi zaman insanın kendini bırakması, gözlerini yumup boşluğa, yokluğa düşmesi hiç de fena bir şey değil. İnsan çok çok derinlere düşebilir Magda. Ben daha oralarda değilim. Henüz dibe vurmadım. Vücudumda yara bere izi yok..."

"Erwin," diye yalvardı. "Erwin! Artık sus lütfen. İçmeye de son ver. Sen hastasın Erwin. Gel yatağına gidelim, uzan biraz! Ayaklarına da pansuman yapıp sarayım. Felaket durumdalar, bir şeyler yapmamız gerekiyor..."

"Bak, şimdi benden bir yudumu bile esirgiyorsun," dedim elimdeki şişeyi tekrar ağzıma dayayarak. "Biliyorum, bunların hepsi senin şişelerin; fakat parasını veren benim. Yine de içtiğimin parasını ödeyeceğim ya da gidip sana yenilerini alacağım. Ayaklarıma ne mi oldu? Kent dışına bir geziye çıktım. Şirketin becerikli şefi çalışırken diğeri biraz dinlenip keyiflenebilir, öyle değil mi? Yalınayak yürüdüm, yalınayak yürümek sağlıklıdır, derler..."

Beni susturmadı, fakat neler söylediğimi de pek dinlemedi. Sonra hızla mutfaktan çıkıp elinde bir banyo süngeri, kuru merhem ve sargı bezleriyle döndü. Önüme diz çöktü, ayaklarımı süngerle sildi, yaraları temizledi, kuruladı ve merhem sürdü. Bense Magda bunları yaparken peltek peltek konuşuyor, sürekli bir şeyler saçmalıyordum.

"Güzel, çok güzel..." Şişeyi tekrar ağzıma dayayıp birkaç yudum aldım. "Sen çok iyisin Magda. Keşke bu kadar becerikli olmasaydın!"

8

Uykumdan uyanıyorum. Yatağımda yatıyorum, yanımdaki pencere açık, perdeler rüzgârda hafif hafif sallanıyor, dışarıda güneş ışıl ışıl. Saat kaç acaba? Yanımdaki yatağın örtüsü çekilmiş, odada benden başka kimse yok. Kendimi iyi hissetmiyorum, midem yanıyor; zihnimi zorlayıp düşünmeye çalışıyorum. Dün gece olup bitenler yavaş yavaş geliyor aklıma. O anda ayaklarımın sızladığını hissediyorum. Üzerimdeki örtüyü çekip açıyorum, sargılar içindeki ayaklarıma bakıyorum. Ve her şey birden gözümün önüne geliveriyor: Şirketin karşı kaldırımından, kuytu bir yerden alt kat pencerelerinde gördüğüm iki gölgeyi, lokantada peş peşe yuvarladığım içkiyi, kurnaz garson kızın odasındaki utanç verici hareketlerimi, eve yalınayak ve fitil gibi sarhoş dönüşümü, en kötüsü de Magda'ya mutfakta söylediklerimi anımsıyorum! Sözlerimle onu lekelemek istemiştim, tıpkı o gün kendimi de lekelediğim gibi. Aniden büyük bir pişmanlık duyuyorum. Utanıyorum; eziyet verici, ıstıraplı bir utanç bu. Ellerimi yüzüme götürüyorum, gözlerimi de sıkı sıkıya kapatıyorum... Şu anda ne bir şey görmek ne duymak ne de düşünmek istiyorum! İnler gibi iç geçiriyorum. "Yaptıklarım gerçek olamaz! Hayır, onlar olup bitmedi, yapan ben değildim, ben her şeyi sadece düşümde gördüm! Unutmalıyım onları, hem de derhal unutmalıyım her şeyi! Gerçek olamaz yaşadıklarım!" Bu düşüncelerle bü-

tün vücudum tir tir titriyor, sanki her yerime kramp girmiş. Ardından da gözlerim yaşarıyor, olup bitenlere gözyaşları akıtıyorum. Sonsuz, acı verici, ürkütücü ve nihayetinde rahatlatıcı gözyaşları...

Sonunda artık akacak gözyaşım kalmıyor. Biraz toparlanıyorum, kendime geliyorum. Güneş ışığı pencereme vuruyor, ilkyazın kokuları odayı dolduruyor, hafif rüzgârda perdeler oynaşıyor. Yaşam devam ediyor, değişen bir şey yok. Her şey genç, her şey insana gülümsüyor. İnsan istediği anda yaşamına kaldığı yerden devam edebilir. Yatağımın yanında küçük bir masa duruyor, üzerindeki tepside kahvaltım beni bekliyor. Uzanıyorum, bir şeyler alıp atıyorum ağzıma, ilk lokmaları uzun uzun çiğniyorum. Kahve oldukça sert hazırlanmış. İştahım yerine gelir gibi oluyor. Magda'nın bana gösterdiği özene seviniyorum. Tepside küçük bir tabakta acılı ançüez, karaciğer ezmesi, birkaç dilim de lezzetli Chester peyniri var. Uzun zamandır böylesine zevkle kahvaltı etmiş olduğumu anımsamıyorum. Kendimi yeniden canlanmış hissediyorum. Halimden memnun, çevremdeki tanıdık şeyleri çoktandır görmediğim eski dostlarımmış gibi selamlıyorum. Yatağın diğer tarafındaki komodine Magda'nın bırakmış olduğu bir kâğıt dikkatimi çekiyor. Birkaç saatliğine şirkete gittiğini yazıyor. O dönene kadar da yataktan çıkmamamı rica ediyor. Banyoda sıcak su olduğunu da eklemiş...

Yarım saat sonra evden ayrılıyorum. Ayaklarımdaki yaralar sızlıyor, yürürken biraz zorlanıyorum. Fakat boş yere evde oturmaya da hiç niyetim yok. Yataktan çıktıktan sonra banyoya geçip baştan aşağı iyice bir yıkanmış, temiz iç çamaşırları giyip dolaptan en şık elbisemi almıştım. Şimdi bu dünyadaki eski yerimi almaya hazırım. Her ne kadar Magda kadar becerikli olmasam da, hızla giden arabayı yönlendirecek, güvenli gitmesini sağlayacak biri olacağım artık!

Kararlıyım. Hızla şirketin ana kapısından içeri giriyorum. Büroma geçerken ön odalardaki elemanlarımı gülümseyerek selamlıyorum. Masamda oturmakta olan Magda ayağa fırlıyor. Daha önce o masada hiç oturmamıştı, benim şirkette olmadığım günlerde aynı odada bulunan kendi masasına geçerdi. Acaba şirkette çalışanlar listesinden silmiş miydi adımı? Bu beni bir an hüzünlendirmiyor değil. Yüzünün kıpkırmızı olduğunu fark ediyorum.

"Erwin, ne oldu?" diye soruyor heyecanla. "Sanıyordum ki..." Başını bir an çevirip odada durmakta olan Bay Hinzpeter'e bakıyor.

"Günaydın Bay Hinzpeter, günaydın," diyorum gülümseyerek. O anda kafamdan geçenleri ikisine de belli etmiyorum. "Evet, sanmıştın ki... Ancak bu sabah uyandığımda kendimi yine iyi hissettiğimi fark ettim. Sadece ayaklarımda biraz ağrı var. Fakat bırakalım şimdi bunları. Anlat bakalım, neler buldunuz ve nelere karar verdiniz? Hapishane siparişlerinin durmasının altından nasıl kalkacağız?"

Masama geçip koltuğuma kurulmuş, çalışanlarının önerilerini dinledikten sonra kendi kararını veren iyi yürekli bir şef gibi Magda ile Hinzpeter'in yüzüne gülümseyerek bakıyordum. Bu sabah, daha bir saat önce unutmak istediğimi, unutmak zorunda olduğumu haykırarak ağlıyordum... Şimdiyse masamda oturmaktaydım. Unutamıyordum, çünkü karşımda sapsarı yüzüyle duran Magda ve ayakkabıların içinde sızlayan ayaklarım bana her şeyi hatırlatıyordu. Ancak onların unutmasını istiyordum. Bir beş dakika daha; sonra, daha on iki saat önce önümde üç şişe alkolle, kir ve yara bere içindeki ayaklarımı tasa koymuş, sarhoş bir halde, zemini ıslanmış mutfakta oturuyor olmam Magda'ya kötü bir rüya gibi gelecekti – yalnızca kötü bir rüya! Unutmalıydı, unutmak zorundaydı! (Elbette yaşananlar hakkında tek bir laf etmemem, olanları yok

saymam, önemsememem tam bir utanmazlıktı, evet, utanmazlık ettiğimin farkındaydım!) Her halükârda Magda'nın enerjisine güvenmekle hata etmediğim belli oldu.

Erkenden hapishane müdürü dostumuzu ziyaret etmiş ve şirketimizi kurtaracak bir şeyler olup olmadığını bilmek istemişti. Ve şu işe bakın ki, çalışkan memur çok ilginç ve değerli bir öneride bulunmuştu: Cezalarının bir bölümünü tek kişilik hücrelerde çeken bazı tutuklulara eski halatları lime lime açmak görevi verilmekteydi. Böylece elde edilen liflerden de sonra tekrar değişik kalınlıkta halatlar yapılmaktaydı. Bu amaçla hapishanenin önemli miktarda eski halata gereksinimi vardı, çünkü depolarındaki stok tükenmek üzereydi. Alımdan sorumlu yetkili Magda'ya, Hamburg'a birini göndermemizi ve oradan iki, hatta üç vagon eski halat temin etmemizi önermişti. Ona göre bu, hapishanenin verebileceği iyi bir siparişti. Ancak eski halat alımını en uygun satıcıdan yapmamız gerekiyordu. Adam sağ olsun, Magda'ya bazı isimler de vermişti.

Eşimin anlattıklarını memnuniyetle dinledim. Bence pek büyük bir iş değildi, hatta eski halatları çok uygun bir fiyata alsak da, bin beş yüz kişi için üç yıllık gıda malzemesi satışımızı şu kadarcık olsun karşılamayacaktı. Yine de bu teklifi kabul etmekten başka şansımız yoktu.

"Peki, sence Hamburg'a kim gitmeli Magda?" diye sordum. "Acaba sen..."

"Tabii gitmek isterdim..." diye mırıldandı. "Fakat buradan ayrılmam pek kolay değil. Hele de şu zamanda..."

Sustu, gözlerini bana dikti. Bakışlarında çaresizlik vardı, fakat anlamlıydı. Onlara dayanmalıydım, karşı koymalıydım.

"Çok haklısın Magda," dedim. "Sen şu sıralar gerçekten buradan ayrılamazsın. Bir yandan şirket, bir yandan da evin işleri... Else daha çok genç, tek başına bırakılamaz..." (İyi niyetli, anlayışlı Else!) "Bu durumda en iyisi benim gitmem ola-

cak. Kendimi yine iyi hissediyorum. Ayaklarımın durumuna gelince, biraz dikkatli olurum, taksiye binerim..."

Magda atılıp sözümü kesti:

"Hayır, sen gidemezsin Erwin! Sen de çok iyi biliyorsun ki sağlığın henüz düzelmiş değil." Bir an sustu ve yüzüme baktı. Bakışlarında öfke yoktu. Hüzün vardı, sevecenlik doluydu. Başımı önüme eğdim. "Hayır," diye devam etti eşim. "En iyisi Hamburg'a Bay Hinzpeter'i yollamak. Hemen bu akşam yola çıkabilir, yarın sabah da Hamburg'daki bazı satıcılarla görüşmeler yapar..."

"Bir saniye, Magda," diye atıldım. "Yardımlarınız için çok teşekkür ederim Bay Hinzpeter. Ben gerekirse sizi tekrar çağırtırım..." Muhasebecinin çıkıp kapıyı arkasından kapatmasını bekledim. Sonra bakışlarımı tüm ciddiyetimle Magda'ya yönelttim. "Geçmişte olup bitenleri şimdi unutalım, bir daha onlardan söz etmeyelim. Hatta onları sonsuza dek unutalım."

Bir şey söylemek için ağzını açtı. Bana itiraz etmek istiyor gibiydi.

"Hayır, hayır Magda," diye atıldım. "Lütfen söyleyeceklerimi dinle! Şimdi senden rica ediyorum, Hamburg'a gitmeme karşı çıkma. Ayaklarıma gelince, bunun bir çaresine bakarım..."

Yine atılıp bir şey söylemek istedi. Ben hızla devam ettim:

"Birkaç günlüğüne buralardan uzaklaşmak şüphesiz iyi gelecektir. Hapishane meselesi beni çok etkiledi, kendimi küçük düşürülmüş hissediyorum..." Son sözlerim bir fısıltı gibi çıkmıştı ağzımdan.

Magda gözlerini bana dikmiş, öylece bakıyordu. "Erwin," dedi, "geçmişi unutalım, dedin. Bunu ben de istiyorum..." Bir an sustuktan sonra devam etti. "Hamburg'a gitmek istemene gelince... Bunun sana iyi geleceğine hiç inanmıyorum. Şu anda hava değişikliğine değil dinlenmeye ve kendini to-

parlamaya ihtiyacın var. Az önce Doktor Mansfeld'den ikimiz için öğleden sonraya randevu aldım..."

"Yine tek başına, bana sorup etmeden bir şeyler yapmışsın Magda!" diye öfkeyle sesimi yükselttim. "Ne işim var benim Doktor Mansfeld'le? Sağlığım tamamen yerinde. Ayaklarımda birkaç yara bere var, hepsi o kadar..."

"Ah, sorun ayakların değil," diye bu kez Magda yüksek sesle karşı çıktı. "Ayakların yakında iyileşir. Sen hastasın Erwin! Sende bir değişiklik var, bunun aylardır farkındayım. İyice bir kontrolden geçmen gerekiyor."

"Tabii, senin denetiminde!" dedim alaycı bir tonda. "Ah, bunun için sana minnettarım..."

"Erwin," dedi yakarış dolu bir sesle. "Lütfen şimdi tartışmayalım. Lütfen kırma beni, gel birlikte doktora gidelim. Bu Hamburg yolculuğunun senin için doğru olup olmayacağına o karar versin."

"Eğer doktor senin danışmanlığında ve denetiminde karar verecekse gitmemize hiç gerek yok. Söyle hemen Hinzpeter'e, o gitsin benim yerime Hamburg'a."

Büromun penceresinde durmuş, aşağıya, caddeye bakıyorduk. Ben dışarı bakmakla kalmıyor, parmaklarımla da sinirli sinirli cama vuruyordum. Dışarıda ilkyaz güneşi her yanı ışıl ışıl aydınlatıyordu. Kadınlar hafif giysiler içinde gelip geçiyordu... Daha birkaç saat önce kendime gelmiş olduğumun bilincindeydim; etrafımda olup bitenlere bambaşka bir gözle bakıyordum ve yeni bir yaşama başlayacağımı da biliyordum... Ancak şimdi geçmiş günlerin kavgaları yine canlanarak tüm planlarımı suya düşürmek istiyorlardı. Fakat niçin? Magda hep haklı çıkmak ve her konuda son kararı vermek istediği için. Hayır, bu kez boyun eğmeye niyetim yoktu. Geçmiş geçmişte kalsın, demiştik. Fakat dün olup bitenler nedeniyle şimdi gevşemeyecektim.

Pencerede yanımda duran Magda birden bana dönüp, "Erwin..." dedi usulca.

"Ne var?" diye homurdanarak dışarı bakmayı sürdürdüm.

"Erwin," diye tekrarladı. "Bugün seninle tartışmak niyetinde değilim. Fakat hislerim bana şirketin ciddi bir darboğazda olduğunu ve şimdi ne olursa olsun birlikte hareket etmemiz gerektiğini söylüyor... Bu nedenle isteğini kabul edeceğim. Git şimdi Hamburg'a. Fakat döndüğünde sen de isteğimi yerine getirecek ve benimle birlikte doktora geleceksin!"

Ondan yana dönüp gülümseyerek konuştum:

"Döndüğümde karşında iyileşmiş birini bulacaksın ve beni doktora filan götürmek istemeyeceksin. Anlayışın için teşekkür ederim Magda. Gelirken sana güzel bir şey getireceğim..." Yine gülümsedim. Beni bekleyen yolculuğa seviniyordum.

"Bana teşekkür etmene gerek yok," dedi Magda. Sesinde bir soğukluk vardı. "İstemeye istemeye kabul ediyorum, çünkü bu yolculuğun bir yararını göreceğine pek inanmıyorum..."

"Fakat ben bu yolculuğu sen kabullendiğin için yapacağım," diye sözünü kestim. "Hangimizin haklı olduğunu döndükten sonra oturur konuşuruz. Ancak şimdi bana böyle bir alım için hangi şirketlerin söz konusu olduğunu söyle. Tabii Hamburg'a varınca başkalarına da uğrayabilirim..."

9

Hamburg'a yaptığım yolculuk şirket için büyük bir başarı oldu. Üç vagon eski gemi halatını inanılmayacak kadar ucuz bir fiyattan temin ettim. Hiç hesapta olmayan bu işten çok iyi kazanç elde ettik. Döndüğümde Magda'ya Hamburg'da nasıl beceriklilikle ve akıllıca bir iş çevirmiş olduğumu anlattım. Oysa gerçekte yalnızca şansım yaver gitmiş, bu iş bir rastlantı sonucu neredeyse kucağıma düşmüştü. Ben hemen hemen hiç çaba sarf etmemiştim. Fakat şimdi Magda'ya bir şeyler anlatmak zorundaydım; ne de olsa evden beş gün uzak kalmıştım. Hamburg'da geçirdiğim günlerde sarhoş olmamıştım ve bu benim için önemliydi. Ama günün herhangi bir saatinde, hatta sabahın köründe bile birkaç küçük kadeh yuvarlama alışkanlığı edinmiştim ki, sanırım bu ara sıra kör kütük sarhoş olmaktan daha zararlıydı.

Hamburg'daki ikinci günümde bütün işi yarım saat içinde halletmiştim. Sonra da bu güzel kentin tadını çıkarmıştım. Alster kıyılarında gezinmiş, limana uğramış, doklara gitmiştim. Altona'daki büyük balıkhanelerde saatler geçirmiş, bir açık artırmayı ilgiyle izlemiştim. Kent dışına çıkmış, dünyaca ünlü Ohlsdorf Mezarlığı'nın yollarında birkaç saat gezinmiştim. Bu gezintilerim sırasında küçük bir meyhaneye de yolum düşmüştü. Orada, boğazımı yakan sert bir içkiden birkaç kadeh denemiştim. Keyfim iyice yerine gelmiş, midem

de rahatlamıştı. Bu yeni içki hoşuma gitmişti. O andan sonra bu gürültülü büyük kente daha başka bir gözle, daha neşeyle bakmıştım. Hamburg'da kaldığım günlerde kendimi hiç sarhoş hissetmemiştim; fakat tam ayık da değildim. İlk günlerde saat ondan, hatta on birden önce ilk kadehe dokunmazken, son iki günde sabah sekize doğru odamdaki zili çalıp hizmetçi kıza duble konyağı yatağıma getirtmiştim. Ardından da lezzetli bir kahvaltı yapmıştım. Tabii dönüş yolculuğu için de çantama bir şişe koymayı unutmamıştım. Bundan sonra evde nasıl davranacağımı düşünmüştüm. Biliyordum, bu alışkanlığımı Magda'nın amansız denetiminde sürdürmem pek kolay olmayacaktı. Bir ara tuvalete girip yanımdaki şişeden birkaç yudum almıştım. İçkiye istediğimde ara vermenin elimde olduğunu biliyordum. Belki iki üç saat arayla bir iki kadeh yuvarlamam pek zor olmazdı! Yolculuk beklediğimden uzun sürünce çantamdaki içki bitivermişti. Bizim istasyonun bekleme salonundaki büfede (burada tanınmıyordum) birkaç kadeh yuvarlayıp eve yollandım. Yolda da eczanenin birinden nefesimdeki içki kokusuna karşı bir kutu draje aldım. Günler süren yokluğumun ardından bana sarılıp yanaklarımdan öpeceğinden emin olduğum Magda hiçbir şey fark etmemeliydi. Beni gülümseyerek karşıladı. Ancak biraz soğuktu, bakışlarıyla yukardan aşağı şöyle bir süzdü beni. Sonra da, "Kendini toparlanmışsın, sadece yüzün biraz şişmiş gibi," diye mırıldandı. Bu söylediği pek hoşuma gitmese de Hamburg'da gördüklerimi anlattım. Tabii önce eski gemi halatı alımında ne kadar başarılı olduğumdan söz ettim, sonra güzel Hamburg'da yaptığım gezintileri, Ohlsdorf Mezarlığı'nı, dokları, Nikolai Kilisesi'nde tesadüfen dinlediğim konseri anlattım... Sadece meyhanelerde oturmuş olmadığımı, ilginç ve değişik şeyler de gördüğümü bilmesini istiyordum. Ben Hamburg'da yaşadıklarımı anlatırken Magda'nın ifadesinde-

ki donukluk bir an için kayboldu, yüz hatları yumuşar gibi oldu.

Anlatma sırası ona gelince işlerin nasıl gittiğinden söz etti; yeni bir tasarısından söz etti. Benim yokluğumda küçük otomobilimizle çevredeki köyleri dolaşmış, köylülerden bal toplamıştı. Sonra kavanozlar da temin etmişti. Şirketimizin büyük çapta bal dağıtımı işine girmesini amaçlıyordu. Bana kafasından geçen ilan metinlerini okudu, bal ilanlarını hangi gazetelere vereceğimizi de söyledi. Fakat anlattıklarını pek dikkatle dinleyemedim. Yorgun değildim, sadece yolculuktan döner dönmez hep işten söz edilmesi beni bitap düşürüyordu. Ne gerek vardı şimdi bunlara? Hem niçin girecektik şu bal dağıtımı işine? Herkes her zaman bal yemiyordu ki! Bu kalıcı değil, geçici, çabuk unutulan bir gıda maddesiydi. Ah, boş ver, çekil başımdan! Öyle konuşup durma! Rahat bırak beni! Niçin böyle koşuşturup duruyorsun? Bu dünyada yüz binlerce, milyonlarca şirket var. Seninkinin aralarında en önemlisi olduğunu mu sanıyorsun? Şimdi bir kadeh *schnaps* olsaydı... Kafama diker, anlattıklarını daha kolay dinlerdim. İstesem gidip alabilirim de. Yollarım Else'yi köşedeki meyhaneye, kocaman bir şişe *schnaps* aldırırım! Fakat sen karşıma geçmiş dır dır etmekte olduğun için bu isteğimi yerine getiremiyorum. Hayatımın karşısına geçmiş olduğun için hayatımın gerektirdiklerini gerçekleştiremiyorum. Hayır, hayır, tabii öyle demek istemedim, o kadar kötü değil! Fakat yine de Magda bir süre için yaşamımdan uzaklaşsa hiç de fena olmazdı. Sıkıcı, çenesi düşük karı!

Böyle kendi kendime konuşup dururken iyice öfkelenmiştim. Aniden oturduğum yerden kalktım ve şaşkın şaşkın bana bakan Magda'ya hırçınca başımın çok ağrıdığını ve biraz dolaşıp hava almak istediğimi söyledim... "Hayır, hayır, eşlik etmene hiç gerek yok!" Ve büromdan çıkıp kendimi sokağa

attım. Şu anda hakkımda ne düşündüğü, onu gücendirip gücendirmediğim hiç umurumda değildi.

Şirketten uzaklaştım, yedi sekiz sokağı geçtim ve tanınmadığımı umduğum bir semtteki ilk meyhanenin kapısından içeri giriverdim. Tezgâhta duran bıyıklı şişman meyhaneciye bir duble konyak vermesini söyledim. Üçüncü kadehin ardından –geceyi rahat geçirmek için tedbirli olmalıydım– meyhaneci bana sokulup usul bir sesle, "Sizi hiç böyle bilmezdim Bay Sommer," dedi. "Hafif bir soğuk algınlığı geçiriyorsunuz herhalde?" Kentte tanınmış biri olmak hiç de hoş değildi. Dördüncü dubleden vazgeçip evin yolunu tuttum. İçki kokusunu fark ettirmesin diye ağzıma birkaç draje atmayı da unutmadım. Konyağın güzel tadını kaçıran şu "ağız parfümü"nü kullanmak zorunda kaldığım için de Magda'ya yine öfkelendim.

Beni evde bekliyordu. Herhalde yine şu bal satışı işini anlatıp duracak, başımı ağrıtacaktı. Fakat ben dosdoğru yatak odasına geçtim, peşimden gelen Magda'ya asık suratla bir şeyler söyledim. Başımın ağrısı geçmemişti. Hemen yatağa uzandım, az sonra da derin bir uykuya daldım.

Fakat gece yarısı, saat biri az geçe, üzerimde pijamam, yalınayak bir halde kapısı mutfağa açılan erzak odasında duruyordum. Raflardaki üç şişede geri kalan içkileri de peş peşe yuvarladım. Tam son şişe ağzımdayken kafamdaki düşüncelerle irkildim. O anda kavramıştım, benim için kurtuluş yoktu. Ben artık ruhumla ve vücudumla tam bir alkol bağımlısı olmuştum. Ve bu andan sonra hiçbir şeyi umursamayacak, görgü kurallarına uyuyormuş gibi rol yapmaya bir son verecektim. Bitmişti her şey. İsterse şu anda Magda içeri girip beni elimde şişeyle yakalasaydı... Suratına söylemeye kararlıydım: "Ben ayyaşın tekiyim!" Beni bu duruma getiren, lanet olası aşırı titizliği ve hamaratlığıyla Magda idi!

Fakat gelmedi. Şişeler boşalınca ağızlarını kapatmadan raftaki yerlerine koydum, mantarlarını da yanlarına bıraktım. Ne bilmek istiyorsa öğrensindi Magda! Başkaları da öğrenebilirdi bana ne olduğunu, şu anda hiçbir şey umurumda değildi!

Sabaha doğru tekrar uyandım. Kendimi pek rahat hissetmiyordum. Yataktan çıktım, şişelerin durduğu rafa gittim ve en son damlaları da yalar gibi içime çektim. Sonra üçünü de yarısına kadar suyla doldurdum, ağızlarını kapattım ve her zaman durdukları yere bıraktım. Böylece az da olsa, belki bir iki gün daha zaman kazanmıştım...

10

O günden sonra sık sık şirkete gittim, masama oturup çalıştım. Ancak bu, çalışma arzusundan çok eski bir alışkanlık sevkiyleydi. Her şeyi bir anda değiştirip geride bırakamazdım. Magda'dan da çekinmiyor değilim. Son zamanlarda suskunlaşmıştı, birbirimizle ancak çok gerektiğinde konuşuyorduk. En heyecanlı konuşmaları yanımızda bir başkası olduğunda yapıyorduk. Bunlar da muhasebeci Hinzpeter, Else veya şirkete uğrayan müşterilerdi. Hatta şakalar yapıp güldüğümüz böyle anlarda evliliğimizin keyifli geçen ilk yıllarını anımsamıyor değildim. Fakat diğer kişi yanımızdan ayrılıp odanın kapısı kapandığında da aniden susuveriyorduk. Ben yüzümü ekşitiyordum, Magda da kimi dosyaları ve evrakları karıştırıp duruyordu. Mümkün olduğu kadar yanımdan ayrılmak, beni yalnız bırakmak istemiyormuş gibiydi. Evden şirkete, şirketten eve birlikte gitmiyorduk. Fakat ben büroma girdikten ya da eve geldikten en geç beş on dakika sonra o da geliyordu. Neredeyse evin bütün işi Else'ye kalmıştı. Ben böyle bir gözcülük ve denetimi pek umursamıyordum, canım istediğinde yine içiyordum. İlk zamanlarda kadehten içerken, alkol gereksinimimi şimdi doğrudan şişeden karşılıyordum. Böyle anlarda hep elimin altında olsun diye de şirketteki masamın çekmecelerinden birinde mutlaka bir şişe bulunduruyordum. Evdeki şişe de banyo dolabının bir köşesinde durmaktaydı. Bu şişe-

leri Magda'nın bakışları altında "kaçırmak" hoşuma gidiyordu. Kimi zaman dosya çantama koyuyordum, kimi zaman da pantolon cebime sokuyor, üzerini de ceketimle örtüyordum. İçki stokum dolu olduğu sürece mutlu ve huzurluydum, kendimi zengin hissediyordum. Ne zaman susasam elimin altında içecek bir şey vardı. Evde banyodaki dolaptan şişeyi aldım mı ağzıma dayamak kolaydı, fakat Magda'nın benimle paylaştığı büroda iş zorlaşıyordu. Böyle anlarda onu odadan uzaklaştırmak için hep bir bahane arıyor, bazen dakikalarca kafa yorup duruyordum. Nitekim her seferinde başarılı olamıyordum. Hatta bir defasında Magda büroda otururken şişeyi gizlice çekmeceden alıp mantarını açmış ve yanıma, yere bırakmıştım. Ardından da masamdaki silgiyi düşürmüş ve dizlerimin üstünde uzun uzun aramak zorunda kalmıştım. Şişeden birkaç büyük yudum konyak aldıktan sonra bu kurnazlığımı takdir etmiş, kendi kendime gülmüştüm.

Davranışlarım ne derece Magda'nın dikkatini çekiyordu, bilemiyorum. Bu konudaki düşüncelerimi sık sık değiştirmek zorunda kalıyordum. Çoğu kez hiçbir şeyin farkında olmadığına emindim. Fakat kendimi iyi hissetmediğim, keyfimin yerinde olmadığı sinirli anlarımdaysa bunun tam tersini düşünüyordum. Magda her şeyin farkındaydı. İşte böyle anlarda düşüncelere dalıyor, karmakarışık bir kafayla büroda bir aşağı bir yukarı yürüyor, ikide bir Magda'nın masasının yanından geçiyor ve öfkeleniyordum. Öfkem belli bir şeye yönelik değildi, o anda Magda'ya da kızmıyordum. Böyle zamanlarda kendime daha çok sinirleniyor ve tartışma yaratmak için bir neden arıyordum. Amacım, bu tartışma sırasında bir şey fark edip etmediğini ağzından duymaktı. Farkındaysa neyin farkındaydı? Bu amacıma ulaşmak için de tüm görgü kurallarını askıya almaya hazırdım. Anlayışlı, çalışkan, becerikli, düzenli eşimin yanında kafayı bulup sarhoş olmak, ayaklarımı masamın üzerine uzatmak, edepsiz şarkılar söylemek, espriler yap-

mak istiyordum. Ne büyük bir tatmin duygusu uyandırıyordu içimde, onu benimle birlikte pisliğin içine çekmek, şu gerçeği anlamasını sağlamak: Senin bir zamanlar sevmiş olduğun adam bu ve senin sevgin onu bu hale getirdi...

Odanın içinde adımlarımı hızlandırdım, artık utanma filan kalmamıştı bende. Yürürken öfkeli, tahrik edici bakışlarımı Magda'nın yüzünden ayırmadım. Fakat tam kavgaya başlayacaktım ki, masasından kalktı ve bürodan çıktı. Kapı kapandı. Yumruğumu sıkıp havada salladım ve dişlerimi gıcırdatarak arkasından öfkeyle, "Korkak olduğun için kaçıyorsun şimdi!" diye seslendim. "Bak ne hale getirdin beni, sen ve o işgüzarlığın!" Sonra tekrar masama oturdum ve şişeyi açıp birkaç yudum çektim. Belki biraz yorgundum, fakat rahatlamıştım da.

İşe yalnızca alışkanlıktan gittiğimi söyledim, ama bu tam doğru sayılmaz – insan gereksiz yere mütevazılık yapmamalı. İçki sayesinde üzerimdeki o soylu çekingenliğimden yavaş yavaş kurtuldum, çiftçi müşterilerimle daha rahat dedikodu yapmaya başladım. İş konuşması yaparken arada sırada birbirimizin omzuna vuruyor, şakalar yapıyorduk –tabii bu arada Magda'nın yakınımda olmamasına dikkat ediyordum– ve böylece şirkete epey kazanç sağlayan birtakım siparişler almayı başarmıştım. Kendimi çok kibar, şirketi de çok gösterişli sandığım için yıllar boyunca yapmadıklarımı şimdi severek yapıyordum. Köyden gelen çiftçilerle küçük bir meyhaneye gidiyor, ıhlamur ağacından yapılmış eski mi eski bir masaya karşılıklı oturuyor, kadeh kaldırıp uzun uzun çene çalıyor, sonunda da çakırkeyif köylülerden satmaya geldikleri malı istediğim fiyata alıyordum. Şirkete dönüp sözleşmeyi Hinzpeter'in önüne bıraktığımda tek işi gücü rakamlar olan bu adamcağızla eşim seslerini çıkarmadan birbirlerine bakıyordu. Bense sadece gülüp geçiyordum.

Fakat bir sabah, büyük bir çiftliğin kâhyasını iyice içirip, adama bana bir kamyon bezelyeyi pazar fiyatına satmayı kabul ettirdikten sonra yaptığım anlaşmanın ertesi günü, avludan

bağırıp çağrışmaların geldiğini duydum ve dışarı baktığımda, artık ayık olan kâhyanın eşim ve muhasebeci Hinzpeter'e tehditler savurduğunu gördüm. Olup biteni bir süre pencereden memnun memnun seyrettim ve şöyle düşündüm: İstediğin kadar bağırıp çağır, dün sözleşmenin altına attığın imzayı şimdi reddedemezsin!

Şimdi konuşma sırası Magda'daydı. Kâhya başını sallayarak onu dinledi, sonra yere doğru bir tekme savurdu. Aynı anda pencerede duran beni fark etti; elini kolunu salladı, yumruğunu tehdit eder gibi havaya kaldırdı. Eşimle Hinzpeter'in yanında bana pek anlamadığım bazı küfürler savurdu. Kulağıma tek gelen "Dolandırıcı herif!" oldu. Magda'nın bu küstah adamı kapının önüne koymasını bekledim. Fakat bir süre hiçbir şey olmadı, sadece sakinleştirmek istermiş gibi ona bir şeyler söyleyip durdu. Az sonra kâhya elini kolunu sallamaktan vazgeçti, fakat konuşmaları sürdü. Eşimin bu uyuşukluğundan o an nefret ettim. Konuşmaları bir türlü bitmeyince dışarı bakmaktan vazgeçtim, masama döndüm ve şişenin durduğu çekmeceyi açıp birkaç yudum aldım. O anda kendime geldiğimi hissettim. Hiçbir şey düşünmeden bir süre öylece oturdum. Sonra kapının açıldığını fark ettim. Magda büroya girdi, hiç konuşmadan masasına gidip elindeki dosyayı açtı ve içindeki bazı evrakları karıştırdı. Bir süre odada konuşan olmadı. Sadece kâğıtların hışırtısı duyuluyordu. Vücudumdaki alkol beni sakinleştirmişti. O anda kendimi huzur içinde ve mutlu hissediyordum.

Magda birdenbire elindeki bütün evrakları yere attı ve başını masaya dayayıp hüngür hüngür ağlamaya başladı. Ne yapacağımı bilemedim, çaresizlik içindeydim. Güzel güzel masamda otururken, şimdi kalkıp bir şey söylemek rahatımın kaçması demekti. Sadece mırıldanır gibi "Söylesene, neler oluyor?" dedim. "Lütfen biraz sakinleş, eminim durum o kadar kötü değildir!"

Aniden doğruldu, sulanmış gözlerle suratıma baktı ve bağırmaya başladı:

"Çok kötü, hem de inanılmaz derecede kötü! Bütün gün sarhoş olduğun yetmiyormuş gibi şimdi de şirketin adını kötüye çıkarıyorsun! İnsanlar birbirlerine artık bizim güvenilir olmadığımızı, sahtekârlık yaparak çalıştığımızı anlatıyor..."

"Bir dakika, dur bakalım!" diye karşı çıkıştım, elimden geldiğince sakin kalmaya çalışarak. Fakat aramızda böyle bir tartışmanın açılmasına da memnun oldum. Çünkü şimdi benim de söyleyecek bazı şeylerim vardı... "Dur bakalım Magda!" diye devam ettim. "Abartma! Bütün gün sarhoş olduğumu söylüyorsun. Sen benim hangi gün sallana sallana yürüdüğümü gördün ya da kekeleyerek konuştuğumu duydun? Evet, belki arada sırada bir kadeh içiyorum, bunu yalanlayacak değilim, ama ben bu kadarından sarhoş olmuyorum ki... Bak," dedim sakin sakin ve masamın çekmecesindeki şişeyi çıkardım. "Bak, bu konyak sabah doluydu. Şimdiyse üçte biri eksilmiş. Ben sarhoş muyum, ne dediğimi bilmiyor muyum? Kendime hâkim olamıyor muyum? Kafam yerinde değil mi? Düşüncelerim seninkilerden de berrak! Lanet olası bir herifin eşime 'dolandırıcı' demesine izin vermem ben! O herifi elime geçirirsem suratına indireceğim yumruğu!" Birden sesimi çok yükseltmiştim. Yine sakinleşmeye çalışarak devam ettim: "Sense tutmuş onunla pazarlığa girişiyorsun, herifi yatıştırmaya çabalıyorsun. Seni ve ürkek tavuk Hinzpeter'i birazcık tanıyorsam ya şu kârlı bezelye işinden vazgeçip sözleşmeyi iptal etmiş ya da anlaştığım fiyatı yükseltmişsinizdir..."

İronik bir edayla yüzüne baktım.

"Evet, öyle yaptık!" diye bağırdı. Artık ağlamayı bırakmıştı. Bakışlarında sevgi ya da şefkat değil, öfke vardı. "Evet, yaptık bunu!" diye tekrarladı. "Sözleşmeyi iptal ettik, iyi bir müşteriyi de sonsuza dek kaybettik."

"Öyle mi?" dedim ironik tavrımı sürdürerek. "Sözleşmeyi iptal ettiniz demek! Ne de olsa ben bu şirkette basit bir çırağım! Altına imzamı atmış olduğum şey değersiz bir kâğıt parçasıydı, öyle mi? Şimdi şunu bilmeni istiyorum Magda: Leylaklar Çiftliği Kâhyası Schmidt imzalamış olduğu sözleşmedeki yükümlülüğünü yerine getirmezse hakkında dava açacağım! Davayı da kazanacağım! Sözleşme sözleşmedir, bunu sana her avukat söyleyecektir! Benimle düşük fiyattan satış yapmışsa bu onun suçu, benim değil! Ben onu sarhoş filan etmedim, o beni sarhoş etmeye çalıştı. Kendi tuzağına kendi düşmüşse bu benim suçum mu? Hem sonra Magda," diye devam ettim oturduğum yerden kalkarak, "şunu tekrarlamak istiyorum: Bu şirkette şef benim; evet, karar verecek tek kişi benim. Verilecek bütün kararlarda önce bana sorulacak, bir başkasına değil! Burada kendi borunun ötmesini istemen hiç de hoşuma gitmiyor! Beni etkin altına almak için beni sarhoşlukla suçluyorsun. Bense sudaki bir yılanbalığı kadar capcanlı, senden de on kat daha akıllı ve becerikliyim! Bu şirketin şefi benim, sen beni koltuğumdan edemezsin! Seni yanıma çağırmamıştım, şimdi odadan çıkmanı rica ediyorum!"

Son sözleri vurgulayarak, büyük bir ciddiyetle söylemiştim. Her konuda haklı olduğumdan, Magda'nınsa tamamen haksız olduğundan çok emindim. Masama dönüp tekrar yerime oturdum.

Ben konuşurken Magda dikkatle yüzüme bakmıştı. Sonra başını salladı ve sinirlerine hâkim olmaya çalışarak, "Seninle konuşmanın artık mümkün olmadığını görüyorum Erwin," dedi. "Sen doğruyla yanlışı, haklıyla haksızı birbirine karıştırıyorsun. Çiftliğin sahibi kont, adama, sarhoşken imzalamış olduğu sözleşmeyi iptal ettiremezse işini yitireceğini söylemiş. Senin aleyhine de dava açtıracakmış..."

"Nasıl isterse öyle yapsın!" diye bağırdım ironiyle. "Sadece asil olduğu için böyle şeyler söyleyebilen o kont seni etkile-

yebiliyor, benim sözleriminse senin için hiç önemi yok!" Parmağımla havaya şöyle bir fiske attım. "Açsın bakalım davayı, o zaman nasıl çuvallayacağını görür!"

"Evet, evet!" diye bu kez Magda sesini yükseltti. "Bugüne kadar tertemiz olan adının mahkemelerde lekelenmesi hiç umurunda değil! Ne yazık ki bunu şimdi çok iyi anlıyorum. Seninle daha fazla konuşmanın da artık hiçbir anlamı yok, alkol tüm duygularını tahrip etmiş. Fakat yine de sana başka bir şey sormak istiyorum Erwin..."

"Sor bakalım," diye homurdandım. Dikkatli olmak zorundaydım, ağzından pek iyi bir şey çıkacak gibi değildi. "Çok soran çok yanıt alır!"

"Çok yanıta ihtiyacım yok," dedi Magda, "sadece tek bir yanıt bekliyorum ağzından. Evet ya da hayır!" Sustu. Derin bir nefes alıp, "Hâlâ verdiği sözde duran bir erkek misin sen? Demek istiyorum ki, bana vermiş olduğun bir sözü yerine getirecek biri misin?"

"Tabii ki böyle biriyim," diye homurdandım. "Ben imzalarken ister sarhoş olayım ister olmayayım, imzaladığım sözleşmelerin şartlarını yerine getiririm..."

Sözlerimdeki ironiyi fark etmemişti.

"Hamburg'a gitmeden önce, döndüğünde benimle doktora gideceğine söz vermiştin," dedi. "Şimdi bu sözünde duracak ve bugün öğleden sonra Doktor Mansfeld'e gidecek misin?"

"Bir dakika!" diye sesimi yükselttim. "Sen yine sözlerimi çarpıtıyorsun Magda! Hamburg'dan döndükten sonra ne olursa olsun Mansfeld'e gideceğime söz vermedim, oradan hasta dönersem giderim, dedim. Fakat ben Hamburg'dan hasta dönmedim ki!"

"Evet, o kadar sağlıklıydın ki," dedi Magda yüzünü buruşturarak, "daha eve gelir gelmez o gece kalkıp erzak dolabındaki şişelerimi sonuna kadar içtin... O günden sonra da seni

pek ayık görmedim. Anladığım kadarıyla şimdi de sözünü yerine getirme niyetinde değilsin."

"Verdiğim sözü tutacağım. Fakat benim sana verdiğim söz böyle değildi, başka türlüydü."

"Fakat Erwin," dedi Magda, sesinde bu kez bir yumuşama vardı, "doktora şöyle bir görünmeye niçin karşı çıkıyorsun? Her şey senin söylediğin gibiyse, sağlığın yerindeyse ve doktor da aynı sonuca varırsa bu hepimiz için iyi... Fakat doktor bir şey bulursa..."

"Peki, o zaman ne olur?" diye gülümseyerek sordum.

"... O zaman sağlığın için ne gerekiyorsa o yapılacak. Sen hastasın Erwin. Sağlığının yerinde olmadığının farkında bile değilsin."

"Ah, boş ver," diye mırıldandım. Canımı sıkmaya başlamıştı. "Bırak şimdi bunları. Beni kandıracağını sanıyorsan yanılıyorsun! Kibarca konuşmaya çaba gösteriyorsun, fakat gözlerinden bana kızgın olduğunu fark ediyorum. Hakkımda hiç de iyi şeyler düşünmüyorsun. Ancak şunu da bilmelisin ki, ne kadar becerikli olursa olsun beni bir kadının yönetmesine izin verecek değilim."

"Ben seni yönetmek istemiyorum ki..."

"Önce imzalamış olduğum sözleşmeyi iptal ediyorsun, ardından davranışlarımın delice olduğu kuruntusuna kapılıp seninle doktora gitmemi istiyorsun... Herhalde yakında da şirketin patronu olarak masama geçeceksin, öyle mi? Ne de olsa yokluğumda yeterince bu koltukta oturdun, yalan mı?"

"Yeter artık," dedi, gözleri öfke doluydu, sesi de artık sakin çıkmıyordu. "İstemiyorsun demek! Sen içmekten ve şirkete zarar vermekten başka bir şey istemiyorsun. Fakat ne beni ne de şirketi mahvetmene izin vereceğim! Kendini mahvet, hem de canın istediği kadar. Ama bil ki ben başka önlemler alacağım."

"Ne yaparsan yap!" dedim iğneleyici bir edayla. "Kendi kendini aldattığını göreceksin! Acaba lütfedip ne gibi önlemler almaya niyetli olduğunu söyler misin?"

İronik sözlerim Magda'nın tepesini iyice attırmış gibiydi.

"Evet, söyleyeceğim," diye öfkeyle sesini yükseltti. "Önce senden boşanacağım!"

"Bak şuna!" diye yüksek sesle güldüm. "Benden boşanacakmış! Ne gibi bir neden var elinde? Ama şu anda yoksa yakında bir neden çıkabilir, öyle değil mi? Peki, başka daha neler yapmak niyetindesin?"

Bir an sustu. Sonra, "Bekle, göreceksin!" dedi ve tekrar masasına oturup evrakları karıştırmaya devam etti.

"Ben bekleyebilirim," dedim. Sonra konyak şişesini alıp çantama koydum. "Fakat şunu da unutma ki yasalara göre buradaki her şey bana ait. Çünkü evlenirken sen elin boş gelmiştin. Şirket de, ev de benim!"

Eliyle şöyle umursamazmış gibi bir işaret yapınca güldüm ve devam ettim: "Evet, evet, önce avukata bir danış derim! Ardından boşanma davası açıp açmayacağını tekrar tekrar düşünmek zorunda kalacaksın!" Sonra askıdaki şapkamı alıp, "Şirketimi şimdilik sana ödünç veriyorum," dedim. "Tembellik yapma sevgili Magda, yokluğumda bir sürü güzel sözleşmeyi iptal etmeyi unutma ve... Ah, ne oldu? Bana mı boşanma için gerekçe vermeye çalışıyorsun?"

Onunla böyle iğneleyici konuşmam Magda'yı çok öfkelendirmiş olacaktı ki, önünde duran mürekkep kurutma aletini kaptığı gibi arkamdan fırlattı. Son anda başımı eğdim. Suratı kireç gibi olmuştu, tir tir titriyordu. Onu daha fazla öfkelendirmemeye karar verdim. Eğilip yerdeki mürekkep kurutma aletini aldım ve masasına bıraktım. Sonra bürodan çıktım, şirketi de terk ettim.

11

Bir süre şirkete dönmemeye kararlıydım. Tek başlarına kalksınlardı bütün işin altından. Bir sürü iş çoktandır canımı sıkıp duruyordu, şimdi kendime daha ilginç, şu andaki ruh halime çok daha uygun bir uğraş bulmuştum. Magda'yla savaşım! İstediği kadar benimle uğraşsındı, ondan çok daha akıllı olduğumu, yasaları ondan çok daha iyi bildiğimi kendisine kanıtlayacaktım!

Çantam kolumun altında, sıcak sayılabilecek güzel bir ilkyaz gününde yine küçük bir yolculuğa çıkmıştım. Alkolün kraliçesi –onu uzun süredir ihmal etmiştim– kesinlikle can sıkıcı değildi! Bu arada kendime yeni ayakkabı almalıydım. Sağda solda "Sarhoş geziyor, üstüne başına dikkat etmiyor, her yerde bir şeyini unutup evine dönüyor," denmemeliydi. Kimse böyle dememeliydi, özellikle de Magda. Bugüne dek karım olan bu kadının kafasından neler geçtiğini, neye niyetli olduğunu artık biliyordum. Boşanacakmış! Fakat bu hemen olacak bir şey değildi, mutlaka yapılması gerekecek birtakım şeyler olacaktı... Örneğin bir doktor muayenesi. Magda'nın yıllardır Doktor Mansfeld'le arası iyiydi. Kontrole hep ona gider, hasta olduğunda bütün tedavilerini o yapardı. Ben ise Doktor Mansfeld'i pek tanımazdım. Ne de olsa bugüne kadar seyrek hastalanmıştım. Mutlaka onu kolayca ikna edecekti. Belki de ardından vesayetimi üzerine alacaktı. Beni bir ayyaş-

lar hastanesine de attırabilirdi! Bunları becerirdi, iyi yürekli Magda! Ardından da kocası orada, elbette üçüncü sınıf bir hastanede yatarken Magda da onun servetiyle işler çevirir, şirketi yönetirdi. Fakat bu yaşlı Mansfeld'den daha becerikli, daha ünlü başka doktorlar da vardı. Hem o uzman doktor değildi. Bu nedenle önümüzdeki günlerde başka doktorlara bir görünmeli ve sapasağlam olduğumu belgeleyen raporlar temin etmeliydim. Bunu başarmak için de muayeneden önce birkaç gün ağzıma tek damla bile içki koymamak benim için zor olmayacaktı. Görecekti Magda kiminle mücadele etmek zorunda kalacağını. On beş yıldır evli olmasına karşın kocasını doğru dürüst tanıyamamıştı! Şunu şimdi çok iyi biliyordum, evi ona bırakacağıma ateşe vermeyi yeğlerdim!

Kent dışındaki o köy lokantasına giden yolda yürürken kafamdan geçen düşünceler bunlardı. Bir sürü şey düşündüm. Örneğin ben alkol bağımlılarının atıldığı hastanede buz gibi sularla ürkütülür, önüme konan berbat yemekleri yemeye zorlanırken Magda evimizin güzel yemek salonunda masaya kurulmuş, dana pirzolası ve kuşkonmaz atıştırıyordu. Bir an Magda'nın insafsızlığını gözümün önüne getirdim, sonra kendi berbat şansıma hüzünlendim, gözlerim yaşardı. Az sonra köyün girişinde çantamdaki tereyağlı ekmeği çıkarıp yolda gezinen kazlarla ördeklerin önüne attım. Ardından da en yakın çitin arkasına çömeldim ve şişeyi ağzıma dayayıp lıkır lıkır içtim. O anda canım çok çekmiş, birkaç yudum almam gerekmişti.

Lokantaya varmadan önce çantamdaki şişe boşaldı. Fırlatıp yol kenarına attım. Nasıl olsa beş dakika sonra hedefime varacaktım. Köy kilisesinin çanları öğlen on ikiyi çaldı. Sırtlarında kazma kürek, tarladan dönen köylüler yanımdan geçip gitti. Bazıları beni selamladı, bazıları da suskunca şöyle bir süzdü.

İçlerinde nedense suratını çarpıtıp gülümseyenler de oldu. Bu, köylülerin iyi giyimli kentlilere karşı olan itici davranışlarından olabilirdi. Belki de bazıları içtiğimi fark edip kuşkulanmıştı veya üzerimdeki giysinin durumunu komik buldukları için gülmüşlerdi. İçki içmenin en kötü yanının insana kendine olan güvenini kaybettirmesi, sanki bir şeyler yolunda değilmiş gibi hissettirmesi olduğunu çoktan öğrenmiştim. Uzun uzun aynanın karşısında durabilir, yüzünüzü, üstünüzü başınızı inceleyebilir, sağınızı solunuzu düzeltebilir, kopmuş düğmeniz var mı diye kontrol edebilirsiniz; ama alkol almışsanız bir şeyi unutup unutmadığınıza, tüm dikkatinize rağmen bariz bir şeyi atlayıp atlamadığınıza asla emin olamazsınız. İnsan bazen düşlerinde de böyle deneyimler yaşar; toplumun içinde oldukça hoşnut bir edayla ilerlerken bir anda pantolon giymeyi unutmuş olduğunu fark eder. Şimdi de bazı köylülerin suratıma tuhaf tuhaf bakması beni rahatsız etmeye başlayınca ve o güzel kızı ziyaret etmek için lokantaya öğle kalabalığında gitmenin çok da doğru olmayacağını fark edince yoldan ayrılıp bir patikadan aşağı indim ve ağaçların gölgesindeki çimenlere uzanıverdim. İçkinin verdiği yorgunlukla çabucak gözlerim kapandı, derin bir uykuya daldım. Sanki bir an için yok oluvermiş, geçici olarak öteki dünyaya gitmiştim. Böyle anlarda düş filan yoktur, ne bir ışık ne de yaşamdan bir iz vardır. Tam bir boşluktasınızdır.

Tekrar kendime geldiğimde güneş batmak üzereydi. Dört, belki de beş saat uyumuş olmalıydım. Son aylarda hep olduğu gibi bu kez de uykumdan dinçleşmiş değil, yorgun ve bitkin uyandım. Vücudum ağrılar içindeydi, her yanım tutulmuştu. Uzanmış olduğum yerden zar zor kalktım, yürümekte de çok zorlandım. Ancak biliyordum, az sonra birkaç kadehin ardından kendimi yine iyi hissedecektim. Bir an önce köy lokantasına varmak için adımlarımı sıklaştırmalıydım.

Tam da zamanında gelmiştim buraya. Lokanta bomboştu, tezgâhta da hiç kimse durmuyordu. Kendimi hemen hasır koltuğa attım. Boğazım kurumuştu. Garson kıza seslendim. Mutfağın kapısı aralandı, bir baş dışarı uzandı. Benim beklediğim garson kız değildi bakan. Ondan daha yaşlı, şişmanca bir kadındı. "Bekleyin bir dakika!" diye seslendi. Ardından, garson kızla o gece çıkmış olduğum merdivenin kapısını açıp bağırdı: "Elinor! Elinor! Gel aşağı!" Sonra tekrar bana döndü ve hemen birisinin yanıma geleceğini söyledi. Lokanta sahibi olacaktı. Yaşlıca kadın tekrar mutfağa döndü ve kapıyı arkasından kapattı. Demek ki genç garson kızın adı Elinor'du. Güzel bir addı, ona uyuyordu. Elinor hoşuma gitmişti. Evet, çok güzeldi.

Aynı anda kızın merdiveni indiğini duydum. O geceki gibi sessizce atmıyordu adımlarını. Kapı açıldı ve genç kız lokantaya girdi. Uyumuş olacaktı, saçları darmadağınıktı, onu ilk gördüğüm zamanki gibi toplayıp topuz yapmamıştı. Üzerindeki açık renk giysi de buruşmuştu. Bir an durup bana boş boş baktı. Hemen tanıyamamış gibiydi. Akşam güneşi pencereden içeri giriyordu. Elini gözlerine götürüp tekrar baktı. Sonra birden neşeyle seslendi:

"Ah, bizim içki düşkünü babacığımız gelmiş!"

Hemen arkasını döndü ve hızla merdivenleri çıktı. Genç kızın bu hor gören sözlerine öfkeleneceğime, beni böyle rahat ve neşeli karşılamış olmasına memnun oldum. Buraya gelirken, o gece pencerenin önündeki damdan kayarak kaçmış olduğum için beni nasıl karşılayacağını kestiremiyordum. Fakat şimdi her şey yolunda gibiydi. Sabırla tekrar aşağı gelmesini bekledim. Beş dakika kadar sonra üstü başı düzgün, saçları bir güzel taranmış halde lokantaya döndü. Yanıma gelip elini uzattı ve eski bir dostla konuşurmuş gibi keyifle, "Bir daha

buraya gelmeyeceksiniz sanmıştım!" dedi. "Günlerdir neredeydiniz? Yoksa paralar suyunu mu çekti?"

"Hayır, henüz çekmedi!" dedim gülümseyerek. "Bir süre için şirketin işlerini karıma bıraktım. Boşanmaya karar verdik... Güzel kız, belki de iki ay sonra boştayım! Ne dersin? Pek de fena durumda sayılmam, öyle değil mi?"

Bir an hiç sesini çıkarmadan yüzüme bakıp durdu. Sonra dudaklarındaki gülümseme silindi ve donuk bir sesle, "Aynı içkiden, değil mi?" diye sordu. "Kadeh mi yoksa yine bir şişe mi?"

Keyiflendim ve, "Haklısın akıllı kız!" dedim gülümseyerek. "Hemen bir şişe getir! Tabii sana da yine bir şişe şampanya!"

"Gündüz vakti değil!" diye karşı çıktı ve mutfak kapısının ardında kayboldu. Az sonra *schnaps* masamda duruyordu. Bana göre konyaktan daha lezzetliydi. Fakat yine de o akşamın pek tadını çıkaramadım. Başka müşteriler de geldi, Elinor onlarla da ilgilenmek zorunda kaldı, benimle fazla çene çalamadı. Bu duruma hem öfkelendim hem de canım sıkıldı. Her zamankinden çok daha fazla kadeh diktim kafaya. Bir buçuk saat sonra Elinor ikinci şişeyi önüme bıraktığında iyice sarhoş olduğumu fark ettim. Az sonra, aralarında bir süre önce burada görmüş olduğum duvarcı tipli delikanlının da bulunduğu birkaç genç lokantadan içeri girdi. Garson kızın sık sık masama gelmesi için hepsini yanıma çağırdım ve istedikleri içkileri ısmarladım. Aradan çok geçmeden masam karmakarışık olmuştu; üstü bira bardakları, çeşitli kadehler, şarap ve şampanya şişeleriyle doluydu. Çevresinde oturan sarhoşlar grubu el kol hareketleriyle bağıra çağıra konuşuyor, sürekli gülüp duruyordu. İçlerindeki en sarhoş ve en çılgın da bendim. Kendimi hiç olmadığım kadar özgür hissediyordum. Sanırım o anda uçurumun dibine düşen bir taş gibiydim, hiçbir şeyi önemsemiyor, hiçbir şeyi düşünmüyordum.

Masadaki gürültüden lokantanın kapısında bir otomobilin durduğunu duymamıştım. İki erkeğin içeri girdiğini gördüm, fakat umursamadım. Çünkü o anda karşımda oturmakta olan ve söylediklerimi dinlemeyen gence bağıra çağıra bir şeyler anlatıyordum. Fakat birden suratıma yumruk yemiş gibi susuverdim. Çünkü içeri girip yandaki masaya oturanlardan biri Doktor Mansfeld'di! Benden tarafa dönüp nezaketle, "İyi akşamlar!" dedi.

Öteki adamı tanımıyordum. Masamdaki gençler de birden susuverdiler. Yan masadakiler gelen biralarını yudumlayıp sohbet etmeye başladılar. Benimle birlikte kafayı bulan gençlerse daha çok suskunlaştı, masadaki neşe uçup gitti. Az sonra da birer birer kalkıp uzaklaştılar. Üzeri şişeler, kadehler ve bardaklarla karmakarışık olan masada tek başıma kaldım. Lokantanın içinde sağa sola bakındım, boş yere Elinor'u aradım. Gelip şu karmaşaya bir son vermeliydi. Şimdi kapının önünde genç duvarcı dostuyla oynaşıyor mutlaka...

Az önceki şamata ve curcunanın ardından şimdiki ani sessizlik beni öfkelendirip canımı sıkmıştı. Dudaklarımı ısırıp durdum, birkaç kez de başımı yan masaya doğru çevirip orada oturan ve beni hiç önemsemeden aralarında sohbet eden iki adama şüpheyle baktım. Şüphelerim az sonra iyice arttı. Acaba Doktor Mansfeld'in şu anda burada bulunması tamamen bir rastlantı mıydı? Çevre köylerdeki hastalarını ziyaret ederken bu lokantaya şöyle bir uğramış mıydı, yoksa Magda mı onu buraya yollamıştı? Enikonu düşündüm; acaba sarhoşken Magda'nın yanında bu lokantanın veya gezinti yaptığım köyün adını ağzımdan mı kaçırmıştım? Şimdi hiçbir şeyi anımsamıyordum. Doktor Mansfeld'in yanında oturan adamı da bir yerden gözüm ısırıyordu. Fakat kimdi, onu nereden tanıyordum? Az ötede duran şişeye uzanıp birkaç yudum almak

istedi canım. Fakat yandaki masada oturan iki tanışın gözleri önünde şişeyi açıp kadehimi doldurmaya cesaret edemedim. Yine de bir an kendime sordum: Niçin cesaret edemiyordum? Ne de olsa masam şişelerle doluydu, az önce içeri girdiklerinde de bağıra çağıra konuşuyordum. Şimdi kadehimi doldursam ne olurdu? Fakat kendime hâkim oldum, aklımdan geçeni yapmadım.

Az sonra Elinor'un lokantaya girdiğini görünce hemen seslendim. Yanıma geldi. Fısıldar gibi hesabı getirmesini söyledim. Hafifçe masaya eğildi ve elindeki kâğıda alt alta bir sürü rakam yazdı. Elinor hesabı çıkarırken yan masadakilerin beni görmesini biraz engelliyordu. Hemen şişeyi ağzıma dayayıp birkaç yudum daha aldım. Sonra da mantarını kapatıp yanımda duran çantama attım. Elinor ne yaptığıma şöyle bir baktı, başıyla yan masayı işaret edip usulca, "Dostlarınız mı?" diye sordu. Yanıt vermedim, sadece omuz silktim.

Hesap oldukça yüksekti, cebimdeki para zar zor yetti. Elinor'a çok az bahşiş verebildim. Yine yüzüme baktı ve kaşlarını kaldırıp, "Para suyunu mu çekti?" diye sordu.

"Daha fazlasını nereden bulabileceğimi biliyorum," diye mırıldandım. "Bir dahaki gelişimde veririm..."

Sesini çıkarmadı, sadece hafifçe başını salladı.

Yandaki masanın bakışları arasında ayağa kalkmak ve kapıya doğru yürümek zorundaydım. Önce çantama uzandım, sonra da dışarı çıkmadan şapkamı boş yere aramak istemediğim için bakışlarımı lokantada gezdirip nerede asılı olduğuna baktım. Sonra yavaş yavaş oturduğum yerden doğruldum, ayağa kalktım. Başaracağımı fark ettim, sadece çok dikkatli hareket etmeliydim. Önemli olan köyden çıkıp yolun kenarındaki ilk çalıların ardına uzanmaktı. O kadar yolu yürümek zorundaydım. Fakat aynı anda mükemmel bir şey geldi aklıma! Lokantanın tuvaletine girip kapıyı da arkamdan kilitledim mi

istediğim kadar uyuyabilirdim. Hem çantamdaki şişede yeterince "erzak" da vardı!

Ayağa kalkarken yandaki masaya doğru nazikçe "İyi akşamlar!" diye seslenmiştim. Kapıya vardım, dışarı çıkmak için adımımı attım. Tam buradan kurtulmak üzereydim ki arkamdan birinin bana seslendiğini duydum:

"Bir saniye Bay Sommer!"

Öyle irkildim ki, olduğum yerde sendeledim. "Ne var?" diye sordum yüksek sesle.

Yanıma sokulmuş olan Doktor Mansfeld koluma yapışıp düşmemi önledi. "Ürküttüm sizi galiba? İstemeden oldu, affedersiniz."

"Ah, o kadar önemli değil," dedim utana sıkıla. "Şu lanet olası yer halısına ayağım takıldı da..." Yerdeki hiç buruşmamış halıya baktım.

"İzin verirseniz, Bay Sommer," dedi Doktor Mansfeld, "acaba bizimle eve dönmek ister miydiniz, diye sormak isterim." Bir an için sustuktan sonra gülümseyerek devam etti: "Burada biraz eğlendiniz, öyle değil mi? Ah, hiç önemli değil, bunu arada sırada hepimiz yaparız. Fakat şimdi dönüş yolu sizin için biraz yorucu olabilir... Haydi, bizimle gelin."

Gülümsedi ve şöyle bir koluma girdi. Bu arada hesabı ödemiş olan arkadaşı yanımıza sokuldu.

"Müsaadenizle tanıştırayım," diye devam etti Doktor Mansfeld. "Bay Sommer, Doktor Stiebing. Kendisi bölgemizden sorumlu doktordur..."

Hep birlikte dışarı çıkıp otomobile gittik. Yanlarında, kurban edilmeye giden bir koyun gibi hissettim kendimi. Bölgemizden sorumlu doktormuş!

Bu bir rastlantı filan değildi, kurnazca kurulmuş bir tuzaktı! Lanet olsundu Magda'ya, beni alt etmeye niyetliydi! Bunu yaparken kurnazca davrandığını da kabul etmek zorun-

daydım. Fakat şimdi ben de çok dikkatli ve akıllı davranmalıydım. Kurnaz olmalı, numara yapmasını bilmeliydim. Keskin zekâmla bazı şeylerin üstesinden gelecektim.

"Ah," diye birden yüksek sesle güldüm, "iki doktorun kafası biraz dumanlanmış bir zavallıyla baş etmesi kuşkusuz çok kolaydır! Bana iyi davranmanızı rica ederim, saygıdeğer beyefendiler!"

Sonra otomobilin kapısını açıp arka koltuğa kuruldum. Beni kente götürecek adamlar da gülüp ön tarafa geçtiler. Tam otomobil hareket edecekti ki lokantanın kapısı açıldı ve Elinor koşarak yanımıza geldi. Elinde kirli bir gazeteye sarılmış bir paket tutuyordu. Arka kapıyı açıp bana uzattı ve yüksek sesle, "Geçen gece burada unuttuğunuz ayakkabılarınız!" dedi. Sonra geniş, beyaz yüzüne alaycı bir gülümseme yayıldı. Dudakları kıpkırmızıydı.

Otomobilde bir an hiç kimse konuşmadı. Sonunda Doktor Mansfeld, "Artık yola çıkabilir miyiz?" diye sordu.

"Evet," dedim. Otomobil yola koyuldu.

12

Yolculuk sırasında hissettiklerimi sözcüklere dökmem mümkün değil. İnanılmaz bir ümitsizliğe kapılmıştım, fakat aynı anda hiçbir şeyi umursamıyordum, duygusuzlaşmıştım. Bu ikilem beni o sarhoş halimde bile dehşete düşürmüştü. Sanki korkutucu bir karasabanın içine düşmüştüm, pençelerinin arasından bir türlü sıyrılamıyordum. Bir an uyanır, kendime gelir gibi oluyor, fakat hemen ardından yine daha derin uçurumlara yuvarlanıyor, daha müthiş korkular yaşıyordum. Yolculuk sırasında yanımdaki paketin bir ucu açılmış, toz içindeki ayakkabılar ortaya çıkmıştı. Kirli bir taban suratıma bakıyordu: Fenaydı, şu güzel Elinor tam da *schnaps* kraliçesine layık, fena bir iş yapmıştı. "Evet," dedim kendi kendime, "içki havarilerine böyle eziyet ediyor, onlarla böyle alay ediyor! Bu gibi şeyleri sadece o becerebiliyor. Kafayı bulan, ne kadar içerse içsin numara yapabildiğini, her şey kontrolünde olduğu için kötü duruma düşmemeyi becerdiğini sanıyor. Fakat içki aniden şeytanca sırıtıyor, pençelerini insanın göğsüne geçirip etlerini koparıyor, korkuyla tir tir titremesine neden oluyor, onurunu ayaklar altına alıyor... *Le reine d'alcool** – seninle bir daha karşılaştığımda gününü göreceksin Elinor!"

Daha fazla dayanamadım. Ön koltukta oturan beyefendilerin derin bir sohbete dalmış olduklarını fark edince çan-

* (Fr.) İçkinin kraliçesi. (y.n.)

tamdaki şişeyi çıkarıp ağzıma dayadım ve arka arkaya birkaç yudum aldım. Fakat şoförün dikiz aynasını unutmuştum. Doktor Mansfeld'in yüksek sesiyle kendime geldim:

"Böyle acele acele içmenize gerek yok Bay Sommer!" İkaz etmek istermiş gibi bir elini kaldırmıştı. "Sizinle sonra biraz konuşmak istiyoruz!"

Doktor olacak bu herif tam anasının gözüydü! Beni otomobiline bindirdikten sonra maskesini düşürmüştü. Eve götürmüyordu beni, muayenehanesinde görüşme yapmaya gidiyorduk. Tesadüfe bakın ki bölge sorumlusu doktor da yanındaydı!

O andan sonra sakinleştim, kendimi biraz toparladım. Ne de olsa az önce aldığım birkaç yudum içki bana güç vermişti, hareketlerimi daha iyi kontrol edebiliyordum. Şu anda kafamdaki tek düşünce, az sonraki karşılıklı görüşmeyi nasıl engelleyebileceğimdi. İlerde, bana daha uygun gelen bir başka günde seve seve görüşebilirdik, fakat bugün, böyle tepeden inme, sayın hanımefendinin ısmarlaması bir görüşme... Hayır, olamazdı!

Otomobil yoluna devam etti. Az sonra kentin dış mahallelerine vardık. Yol boyunca ön koltukta oturan beyefendilerden ayrılacak fırsatı bir türlü bulamamıştım. Fakat o anda Hases Şirketi'nin otoparkından büyük bir kamyon, arkasında da iki römork yola çıkıverdi. Doktor Mansfeld direksiyonu sola kırdı ve frene bastı. Hemen usulca otomobilin kapısını açıp dışarı atladım. Fakat Mansfeld tekrar gaza basınca bir an elim kapıda, otomobilin yanında koşmak zorunda kaldım. Tam yuvarlanacakken kendimi toparladım ve uzaklaşan otomobilin peşinden el salladım. Sonra kaldırıma çıkıp otoparka doğru yürüdüm. Kentliler buranın adını Küçük Rusya koymuşlardı. Bir süre kıs kıs güldüm. Akıllı iki doktor köye yaptıkları seferden eli boş dönmüşlerdi. Yanlarında ayyaşın ayakkabılarından başka bir şey yoktu!

13

Şu anda benim için en kötü şey, beş parasız halde sokak ortasında kalmış olmamdı. Evde yazı masasının çekmecesinde biraz para vardı, fakat şimdi kalkıp eve gidemezdim. Otomobilden atlayıp kaçmamın ardından doktor beyler mutlaka dosdoğru oraya gidip Madam Magda'ya rapor vereceklerdi. Bankaya uğramam da mümkün değildi, çünkü kasalar iki saat önce kapanmıştı. Kolumdaki saate bakarken birden aklıma geldi, satabilirdim onu. Altından kocaman nikâh yüzüğümü de paraya çevirebilirdim. Ne de olsa bugün olup bitenlerin ardından yüzüğün benim için pek anlamı kalmamıştı. Kısacası o kadar da çaresiz değildim.

Adımlarımı sıklaştırıp Küçük Rusya'nın daracık, kirli sokaklarından birine girdim. Bu koloni, savaşın ardından esir Rus askerlerinin kaldığı kampın kapanması üzerine oluşmuştu. Şimdi orada yabancılar yaşıyordu, çoğu da Polonyalıydı. Esirlerin kalmış olduğu barakalar zamanla elden geçmiş, sağı solu biraz değiştirilmiş, fakat güzelleştirilmemişti. Barakaların arasına kaba taştan küçük yapılar da inşa edilmişti, fakat ucuz malzemeyle yapılmış bu kulübemsi evcikler zamanla çökmeye başlamıştı. Ağır adımlarla yürüdüm. Kendimden pek emin değildim, buraya gelmekle doğru mu yapmıştım? Hem niyetim neydi, ben ne yapacaktım burada? Kafamda bu gibi düşüncelerle loş sokakta ilerlerken bir taş yapının penceresindeki

kırmızı tabela aniden dikkatimi çekti. Oda kiralıyor olacaklardı! Yaklaşıp yazıyı okudum. Gerçekten de erkeklere kiraladıkları mobilyalı rahat bir odaları vardı. Duvarda zil filan yoktu. Açık kapıdan içeri adım attım ve kendimi kaynayan çamaşırlardan yükselen buharlarla dolu bir yerde buldum. Hiçbir şey göremiyordum, ben de yüksek sesle, "Kimse yok mu?" diye bağırdım. Aynı anda buharın içinden uzun boylu, öne doğru hafif eğik yürüyen, solgun yüzlü, gençten bir adam çıkıverdi; kumral saçları, siyah top sakalı vardı; alnına düşen perçemi altın sarısı ışıldıyordu. Bu adam beni yukarıdan aşağı şöyle bir süzdü. Biraz şaşırmış gibiydi. Sonra nezaketle, "Size nasıl yardımcı olabilirim?" diye sordu.

"Kiraladığınız odayı görmek istiyorum," dedim.

"Kendiniz için mi tutacaksınız?" dedi adam ve hafifçe öksürerek ellerini ovuşturdu. Başımı evet anlamında salladım. "Fakat sizin gibi bir beyefendi için odamız pek konforlu sayılmaz. Daha çok işçilerin kaldığı bir oda efendim."

"Olabilir," diye mırıldandım. "Bir gösterin bakalım."

Adam hiç sesini çıkarmadan önüm sıra yürüdü. Tahta bir merdiveni çıktık, döşemesi bozuk bir koridorda yürüdük ve az sonra bir odanın önünde durduk. Suskun adam kapıyı açtı. Dar pencereli, dam altına yapılmış, duvarları eğik küçük bir odaya girdim. Ucuz ve basit birkaç parça eşyayla döşenmişti. Bana bir an için Elinor'un odasını anımsattı. Gayriihtiyari pencereye gittim ve beklenmedik bir ziyaretçi geldiğinde atlayıp kaçabileceğim eğik bir dam var mı diye baktım. Hayır, burada öyle bir dam filan yoktu, fakat beni başka bir sürpriz bekliyordu. Odanın penceresinden doğup büyüdüğüm kent ne de güzel görünüyordu. Karşımda, daha doğrusu ayaklarımın altında, üç sivri kuleli kilisesi, kırmızı-kahverengi damlı evleri ve yuvarlak kuleli belediye binasıyla uzanıp gidiyordu. Her iki kıyısı ağaçlıklı Schmie Nehri kentin ortasından yılan

gibi kıvrılarak geçiyordu. Ara sıra gözden kayboluyor, sonra ışıldayarak tekrar görünüyor, kent dışına doğru yine kayboluyordu. Oralarda bir yerde, çayırların, bahçelerin ve tarlaların arasında, akşam pusunun içinde, karanlığın peçesinin gizlediği bir yerde benim evimin damı vardı.

"Manzarası güzel," dedim.

Arkamda duran adam hafifçe öksürdü. "Bir işçi," dedi, "odanın manzarasını sormaz. O sadece yatağın rahat olup olmadığını sorar. Yatak da rahattır efendim."

"Nedir bu odanın fiyatı?"

"Haftalığı 7 mark," dedi adam. "Çamaşırlar haftada bir değiştirilir."

"Ben yemeğimi de burada yiyeceğim," dedim. "Hiç rahatsız edilmeden birkaç hafta bu odada kalıp biraz çalışmak ve dinlenmek istiyorum. Pek dışarı çıkmayacağım; bunu ayarlayabilir misiniz? Sizden fazla bir beklentim olmayacak."

"Ancak yemeği beyefendinin beğeneceğini sanmıyorum," dedi adam. "Arzu ederseniz yakındaki lokantadan da getirtebilirim."

"Peki, bu odayı kiralıyorum," dedim. "Bavulum yarın gelecek. Lütfen yemek gönderin." Sonra duvarın kenarında duran masaya oturdum.

"Küçük de olsa bir ön ödeme rica edeceğim," dedi adam eklemlerini çıtlatana kadar parmaklarını çekiştirerek. "Bizler fakir insanlarız da..."

"Oturun," dedim adama. Aynı anda musluğun yanındaki bardak ilişti gözüme. "Şu bardağı verir misiniz lütfen?" Adam dediğimi yaptıktan sonra masaya oturdu. "İsminiz nedir?"

"Polakovski," oldu yanıtı. "Fakat biz Polonyalı değiliz. Annemle babam Doğu Prusya'yı gençken terk etmişler. Orada böyle tuhaf isimler vardır..."

"İsminizin tuhaf olup olmadığı beni hiç ilgilendirmez Bay Polakovski," dedim gülümseyerek. "Önce şerefinize bir içe-

lim!" Masaya koyduğu bardağı tüm itirazlarına rağmen yarısına kadar doldurdum. "Ben de bu akşam şişeden içerim, o kadar önemli değil!" Güldüm. "Gençliğimizde de böyle yapmamış mıydık?"

Adam hafifçe gülümseyip bir yudum alırken ben şişeyi kafama diktim.

"Sizden bir ricam olacak Bay Polakovski," diye devam ettim. "Akşam yemeğinin yanında bana bir şişe de konyak getirir misiniz? En iyisinden olsun, para önemli değil." Polakovski bir şey söylemek istedi. Ne demek istediğini tahmin ettim. Benden para bekliyordu, hiç olmazsa bir ön ödeme. "Buraya çalışmaya gelmeye aniden karar verdim..." Adamın açık duran, içi boş çantama düşünceli düşünceli baktığını fark ettim. Güldüm. "Eh, şimdi size gerçeği söylemek zorundayım Bay Polakovski. Elbette buraya rahat kafayla çalışmaya geldiğim falan doğru değil. Gerçek şu ki, bugün öğleden sonra eşimle ağır bir kavga ettim. Şimdi onun gözünü biraz korkutmak için birkaç haftalığına ortadan kaybolmaya karar verdim. Anlıyorsunuz ya, ona bir ders vermek istiyorum." Bay Polakovski başını evet anlamında salladı. "Bir evde erkeğin olmamasının ne demek olduğunu anlasın bakalım! Sizce de öyle değil mi?" Polakovski yine başını salladı. "Bana ne kadar çok ihtiyacı olduğunu kavramalı!"

Karşımdaki adam, "Efendim, yine de bir ön ödeme yapmazsanız size bu odayı veremem," diye fısıldadı. "Bu Küçük Rusya'da yaşayan bizler çok fakir insanlarızdır. İyi bir lokantadan getirteceğim bir akşam yemeğiyle istediğiniz içki bizim için çok para..."

"İstediğiniz parayı yarın sabah alacaksınız Bay Polakovski," diye ısrar ettim. "Sabah erkenden kalkacak ve bankaya gidip para çekeceğim."

"Hayır," dedi karşımdaki adam. "Kusura bakmayın, yapamam. Sizin gibi, eşini centilmence bir yolla terbiye etmek

isteyen okumuş yazmış bir beyi tabii ki burada ağırlamak isterdim. Bizler karılarımızı döverek terbiye ederiz, daha kolay ve ucuzdur bu."

"Olabilir," dedim gülümseyerek. "Ben karımı dövmeyi becerebilir miyim, bilmiyorum... Çünkü güçlü olan odur!" Güldüm ve şişeden birkaç yudum daha aldım. "Ön ödemede bu kadar ısrar ediyorsanız alın şu yüzüğü." Parmağımdaki alyansı çıkartıp Polakovski'ye uzattım. "Rehin olarak sizde kalsın. Ama ben yarın istediğiniz parayı getirene kadar sakın elden çıkarmayın."

Bay Polakovski uzattığım alyansı aldı. "Bizler çok fakir insanlarız efendim," diye tekrarladı. "Cebimizde 3 mark bile yoktur. Ben şimdi bu alyansı çok emin birine rehin vereceğim, yarın para getirdiğinizde de geri alacağım."

"Peki, peki," diye mırıldandım. "Fakat şu yemekle konyağı hemen getirtin. Konyağı sakın unutmayın. Görüyorsunuz, bu şişe boşaldı sayılır. Siz de bilirsiniz, insanlar bazen dertlerini içerek unutur."

"İstediklerinizi çabucak halledeceğim efendim," diye mırıldanıp hızla odadan çıktı.

Kendimi hemen yatağa attım ve şişeyi ağzıma dayadım. Hayatımda gördüğüm en alçak ve en ikiyüzlü insan olan Polakovski'yle işte böyle tanışmıştım.

14

Uzandığım yerde çeşitli düşüncelere daldım. Sonunda o gece yarısından sonra kalkıp eve gitmeye, bir bavula birkaç giysiyle iç çamaşırları koyup yazı masamdaki parayı da aldıktan sonra tekrar buraya dönmeye karar verdim. Çünkü bu Polakovski'nin yanında birkaç hafta kalmaya kararlıydım. Burada kaldığım süre boyunca içkiyi yavaş yavaş bırakmaya çalışacaktım. İlk gün her zamanki kadar içecek, fakat hemen ertesi gün bunu üçte bir azaltacak ve her gün biraz daha az içerek iki veya üç hafta sonra Magda ile doktorların karşısına tertemiz çıkıp, "Ne istiyorsunuz benden?" diye soracaktım.

Tabii gece yarısı bavula eşyalarımı doldururken Magda'ya yakalanma ihtimalim de vardı. Fakat bundan hiç korkmuyordum, hatta bunu arzuluyordum da. Gecenin sessizliğinde, yanımızda hiç kimse yokken ona gerçekleri açık açık söyleyebilir, on beş yıldır evli olduğu bir erkeğe karşı böyle şeyler planlayıp doktorları kışkırtmasının, onları peşimden yollamasının ne kadar alçakça olduğunu suratına vurabilirdim. Aramızdaki dostluğu da yok etmişti. Artık bütün amacının vesayetimi üzerine almak olduğundan çok emindim. Mallarıma da göz koymuştu, onları da üzerine geçirtmek istiyordu. Şimdi sözümü esirgemeyecek, bütün bunları dobra dobra yüzüne söyleyecektim.

Fakat bu güzel planımı ne yazık ki gerçekleştiremedim. İçki bana yine bir oyun etmişti. Daha önce birkaç kez oldu-

ğu gibi beni uyuşturup derin bir uykuya dalmama neden olmamıştı. Bu kez karşı çıkan vücudumdu. Midem iyi değildi. Yatağa uzanmadan önce gelen leziz yemeği, kendimi pek aç hissetmememe karşın silip süpürmüş, ardından da yeni şişeyi neredeyse yarısına kadar boşaltmıştım. Ardından uzandığım yatakta gözlerimi kapatıp düşüncelere dalmış, gece yarısı olmasını beklemiştim. Fakat aniden mideme kramplar girdi. Hemen yataktan çıktım ve acılar içinde kusmaya başladım. Ellerim ve dizlerim titremeye başladı, bütün vücuduma ter bastı. Birden kalbime bir sancı saplandı, sanki her an duracak gibiydi. Gözlerim yaşardı. Her şey titreşiyordu, çevremi doğru dürüst göremiyordum. Beynimi de sanki bir duman kaplamıştı, bayılacağımı sandım. Kendimi tekrar yatağa attım. Bitkindim ve müthiş bir korku içindeydim. Yoksa sonum mu geliyordu? Bu kadar çabuk mu ölecektim? İçkiden hoşlanmaya başlamam daha yeniydi, o kadar çok da içmemiştim... İnsan bu kadar çabuk mu ayyaş oluyordu? Demek içki insan vücudunu bu kadar çabuk yıpratabiliyor. Hayır, ben henüz ölmek istemiyordum! Sadece bir süre için içmeye niyetliydim, bu geçici bir dönem olacaktı. Başlarken, zararını görmeden her an vazgeçebileceğime çok emindim. Yoksa şimdi sonum mu gelmişti? Hayır, bu olamazdı. Yakında, belki de yarın kendimi yine iyi hissedeceğime çok emindim. Az önce acı safra kusmuştum, bunun içkiden başka bir nedeni olmalıydı! Mutlaka akşam yemeğinde yediğim bir şey dokunmuştu!

Fakat çok tuhaftı, kendimi böyle berbat hissettiğim, neredeyse zehirlendiğim o anda bile canım içki çekiyordu. İçkiye tövbe etmeyi düşünmek bile istemiyordum. Kendimi kötü hissetmemin nedeni içki olamazdı, bu nedenle de ondan hemen vazgeçemezdim. Kendimi terk edilmiş ve aşağılanmış hissettiğim şu günlerde tek dostum oydu! Biraz sonra sakinleştim, kendime geldim. Nefes almam normalleşti, kalbim

rahatladı. Masadaki şişeye uzandım, hayallere dalmak, bazı şeyleri unutmak için birkaç yudum daha aldım. Başka şeyler düşünmeliydim, daha doğrusu insanın ne sorunlarla ne de sevinçli anlarla, ne geçmişle ne de gelecekle karşılaştığı o tatlı hiçliğe, boşluğa düşmeliydim tekrar.

Şişeden yudumladığım *schnaps* hemen etkisini gösterdi; bir süreliğine rahatladım, uzandığım yatakta kendimi yine mutlu hissettim. Fakat aradan çok geçmeden bir kez daha mideme sancılar girdi ve kusmak zorunda kaldım. Bu kez sancılar dayanılmazdı, neredeyse içim dışıma çıktı. Çünkü midemde birkaç yudum *schnaps*'tan başka hiçbir şey yoktu.

Böylece geceyi içmekle ve kusmakla geçirdim. Kusmayı elimden geldiği kadar geciktirmeye uğraştım. Ne de olsa içkinin midemi terk etmeden önce biraz olsun vücuduma yayılmasını istiyordum. Hemen kusarsam o lezzetli *schnaps*'a yazık olacaktı!

Uzun bir gecenin sonunda ancak sabaha karşı gözüme uyku girdi. Yorgunluktan bitap düşmüş gözlerim kapandığında her yanım sızılar içindeydi. Uykum ıstırap verici kötü rüyalarla doluydu. Polakovski beni uyandırdığında rüya görmeye devam ediyordum. Kapıda durmuş, hafif hafif öksürüyordu. Saatin dokuz olduğunu söyledi, arzu edersem sabah kahvesini odama getirecekti. Kahve yerine bir şişe içki getirmesini söyledim.

Söylediklerimi hiç umursamadı, hemen odayı toplamaya başladı. Yere düşmüş olan bazı giysilerimi kaldırdı, içeriyi havalandırmak için pencereyi açtı. Odayı temiz hava ve güneş ışığı doldurdu. Yattığım yerden bitkin gözlerimi kırpıştırarak içeri giren güneşe baktım.

"Kapatın şu pencereyi Polakovski," diye homurdandım öfkeyle. "Az önce şişeyi bitirdim. Bana hemen bir yenisini temin edin!"

"Fakat siz bu sabah saat dokuzda bankaya gidecektiniz," dedi Polakovski usulca. "Şimdi saat dokuz."

"Şu anda gidecek durumda değilim," dedim. İyice öfkelenmiştim. "Hasta olduğumu görüyorsunuz Polakovski. Yarın giderim, bugün öğleden sonra da olabilir... Haydi, şimdi gidin yeni bir şişe getirin bana!"

"O zaman alyansı satmak zorundayım efendim," dedi. "Rehin bıraktığım Yahudi 15 mark vermişti. Satarsam 25 mark verecek."

"25 markmış!" diye bağırdım öfkeyle. "O alyansı 90 marka almıştım."

"Fakat o şimdi eski bir alyans, ayrıca Yahudi de karnını doyurmak zorunda efendim," diye fısıldadı Polakovski. Benim durumum onu hiç ilgilendirmiyormuş gibiydi. "Şimdi alyansınızı 25 marka satmama izin verirseniz içkiniz hemen burada. 15 markı da bana..."

"15 markı size mi?" diye yine öfkeyle sesimi yükselttim. "Akşam yemeği ile bir şişe içki için mi? 15 mark tutmaz ki onlar!"

"Peki oda kirası ne olacak efendim?" dedi Polakovski bana yaranmaya çalışarak. "Benim gibi fakir bir adam hiçbir şey kazanmasın mı? Sizden oda için 12 mark istemeliyim efendim. Biliyorum, biliyorum," dedi parmaklarını tekrar, bu sefer oldukça yüksek bir sesle ve iğrenç bir şekilde çıtlatarak, "size 7 mark demiştim ve ben sözünde duran bir adamımdır. Fakat siz çok iş çıkartıyorsunuz, odayı iyi kullanmıyorsunuz, sonra elbise ve ayakkabılarınızla yatağa giriyorsunuz. Çarşafla yorganı kirletmişsiniz! Bütün bunlar ek masraf ve bizler fakir insanlarız..."

"Sizler anasının gözü insanlarsınız!" diye bağırdım öfkeyle. "Cehenneme kadar yolunuz var! Ben burada kalmayacağım!"

"Nasıl arzu ederseniz efendim," dedi Polakovski ve odadan çıktı. Tabii kazanan o oldu. Az sonra yataktan çıktım.

Ağzım kurumuştu. Sallana sallana merdivenleri indim ve Polakovski'ye seslendim (uzun süre ortalıkta görünmedi). Biraz sonra yanıma geldiğinde alyansımı 25 marka satabileceğini söyledim. Tekrar odama çıktım ve eziyet dolu uzun bir bekleyişten sonra yeni şişe içkime kavuştum. Yine içecek, kusacak, içecek ve kusacaktım! Ve bu odada kaldım, iki gün, üç gün, günlerce... Polakovski'nin evindeki odamdan dışarı adımımı atmadım.

15

Polakovski'nin yanında kaldığım ilk haftada her iki yüzüğüm, altın saatim ve yanımdaki çanta sahip değiştirdi, onun oldu. Bana kalırsa, sözünü etmiş olduğu o "Yahudi" aslında yoktu. Alyanslarımla saatimi satın alan kişi "fakir" Polakovski'ydi. Karşılığında verdiği para çok gülünçtü. Tanesi 4 marktan on iki ya da on dört şişe içki getirdi, tabii en kalitesizinden. Bütün hafta boyunca pek yemek yemedim, sadece içip durdum. Ara sıra baktığım aynada karşımda hep sakalları uzamış, yanakları içine çökmüş, gözlerinin altı şişmiş, bitkin bir adam gördüm. İşte insan kendini böyle mahveder, diye sırıttım aynadakine. Bir an Magda'yı da düşündüm. Şimdi beni karşısında böyle görse kim bilir nasıl ürkerdi! Ben de gerçekleri yüzüne çarpar, bütün bu değişimin nedeninin kendisi olduğunu söylerdim!

İçkiyi bırakmayı, ondan kurtulmayı tabii şu anda düşünecek durumda değildim. Midem kabul ettiği sürece içmeye devam edecektim. Grev yaptığı kimi günlerde zorla da olsa ihtiyaç duyduğum miktarı içiyordum. Fakat nedense öyle günler oluyordu ki, midem içtiğim her şeyi kolayca, hiç itirazsız kabulleniyordu. Böyle anlarda kendimi çok mutlu hissediyordum. İşte o zamanlar pencereye oturur, şişeyi de yanıma koyup eski halk şarkıları mırıldanır, aşağılarda uzanan kente bakıp ta ötelerde, mavi sisin arasında kendi evimi arardım. Magda'nın o

an neler yaptığını merak ederdim. Kendimi rahat hissettiğim böyle anlarda onu hâlâ sevdiğimi düşünürdüm. Bana göre her şeyi bozan, aramızdaki aşkı yok eden Magda'ydı! Sonra sağlıklı ve mutlu olarak eve döneceğim o günü gözümün önüne getirir; belki biraz gizemli ama kesinlikle yasal bir yolla bir şekilde elime çok para geçtiğini ve çevremdeki herkesi mutlu ettiğimi, herkeste hayranlık uyandırdığımı, hepimizin sonsuza dek mutlu yaşadığımızı hayal ederdim.

Bu güzel düşlerden beni koparan Polakovski oldu. Kabaca konuştu, eğer hemen bir yerden para temin edip kendisine vermezsem artık ne içki vardı ne de oda. Sonra tartışmaya başladık. O mümkün olduğu kadar usul konuşuyordu. Bense çok öfkelendim, ağzımdan oldukça kaba sözler çıktı. Yüzüklerimle saatimi neredeyse bedavaya satmış, karşılığındaysa bana çok az şey getirmiş olduğunu söylerken sanki kelimeleri suratına tükürüyordum. Fakat ne desem nafileydi. O kendini Yahudi'nin arkasına sakladı, adamın bir fenik bile fazla vermek istemediğine yemin etti. Çok amansızdı, ya hemen bir yerden para bulup ona verirdim ya da anında odayı boşaltırdım! Sonra tuhaf şeyler söyledi, kimi imalarda bulundu. Belki de polis benim gibileriyle ilgilenirdi. Burada kalanları hep polise bildirmek zorundaydı, fakat o bunu henüz yapmadığı için kendini tehlikeye atıyordu. Bu gibi gevezelikleri pek önemsemedim, fakat bir an önce para bulmam gerekiyordu. Ilıman görünümlü Polakovski iş paraya gelince acımasız birine dönüşüyordu. O anda başarabildiğim tek şey, bana "veresiye" bir şişe içki getirmeyi kabul ettirmek oldu. Ne de olsa gece yola koyulduğumda "zinde" olmalıydım!

Neyse ki iyi günlerimden, yani, vücudumun alkole karşı dayanaklı olduğu günlerden birindeydim. Başka bir zaman olsa böyle bir "yolculuğa" çıkmaya cesaret edemezdim. Artık bankaya gidemeyeceğimi biliyordum: Ortadan kaybolmuş ol-

duğum muhakkak bildirilmiş olmalıydı. Tabii oraya gidersem önceden talimat almadan bana para verilmemesi için tembihlenmiş olacaklardı. Bu durumda, ne olursa olsun eve gitmek zorundaydım. İçki şişesini pantolonumun arka cebine soktum –Polakovski bütün ricama karşın çantamı ödünç de olsa geri vermemişti– ve yola koyuldum. Hava çoktan kararmıştı. Kapıdan çıkarken Polakovski arkamdan havanın çok karanlık olduğunu fısıldadı. Özellikle Schmie'nin üzerindeki köprüden geçerken çok dikkatli olmalıydım.

"Dönmenizi bekleyeceğim efendim," dedi usulca. "Ne kadar geç gelirseniz gelin, yeni bir şişe içki sizi bekliyor. Sonra bir şey daha... Getirebilirseniz mücevher veya gümüş şeyler de getirin, iyi para veren bir başkasını buldum. Lanet olsun o Yahudi'ye! Ne bulursanız getirin, bundan sonra size iyi bakacağım!"

"Budalayı işte böyle faka basarlar," diye düşündüm. Yine de veda ederken, dönüşte bir şişe içkinin beni beklediğini söyleyen Polakovski'ye teşekkür ettim. Fakat o anda kafamda onun haberdar olmadığı başka planlar vardı. Eve giden uzun yolda umduğumdan daha rahat yürüdüm. Yanıma almış olduğum şişeyi neredeyse hiç açmam gerekmedi. Bütün yol boyunca beni bekleyen şeyleri aklıma getirmemeye çabaladım. Okul yıllarımdan anımsadığım bütün şiirleri okuyup durdum. Bazı dörtlükler arasında yüksek sesle Magda'yla konuştuğum da oldu. Bir ara yanıma alacağım eşyaları hangi bavula dolduracağımı da düşünmeden edemedim.

Kırk beş dakikalık bir yürüyüşün ardından evimin kapısında durdum. Buraya varmadan az önce kentin kiliseleri saat biri çalmıştı. Kapıyı açıp usulca içeri girdim. Gürültü yapmamak için çakıllı yolda değil, çimenlerde yürüdüm. Zifiri karanlıkta evin arka kapısına geçtim. Bir an için Magda'nın yatak odasının penceresinin altında durdum; sanki nefes alışı kulağıma

geliyordu. Fakat hemen fark ettim ki, duyduğum huzursuzca küt küt atan kalbimin sesiydi. Şimdi burada, eşimden beş metre ötede, günlerdir yıkanmamış, tıraş olmamış zavallı bir yabancı gibi öylece durduğumu düşününce kendime acıdım, gözlerimden boşanan yaşlara engel olamadım. Elimde olsa şu anda doğru Magda'nın odasına girer, yanına oturur ve beni teselli etmesini isterdim. Sonra teselliyi yine içkide aradım, şişeden aldığım büyük birkaç yudum beni rahatlattı. Eve varınca önce yatağa girip şöyle bir uyumayı planlamıştım. Ancak bundan vazgeçtim ve evin etrafında dolanıp ön kapıya gittim.

16

Ayağımda çoraplar, evin antresinde duruyorum. Az önce çıkarmış olduğum ayakkabıları kapının önüne bırakıyorum. Her yer karanlık. Duvarlara dokuna dokuna elektrik düğmesini buluyorum. Hafif bir çıtırtı ve hol aydınlanıyor. Evet, sonunda yine evimdeyim. Ben buraya, bu düzene ve temizliğe aidim! Bakışlarımı huşu içinde bir an şık döşeli holde gezdiriyorum. Yeşilimsi halıda ayakkabımın bırakmış olduğu o lekeler çoktan temizlenmiş, Magda'nın mavimsi mantosuyla yeşil ceketi askılığa itinayla asılmış. Sonra duvardaki büyük boy aynasına sokulup kendimi baştan aşağı süzüyorum. Aynada gördüklerimden müthiş bir dehşete kapılıyorum. Üstüm başım berbat, her yanım kir pas içinde, gömleğimin yakası kararmış, soluk yüzümdeki sakallar iyice uzamış, gözlerimin çevresi kıpkırmızı... Bir an, "Ne oldu sana!" diye haykırmak, hızla Magda'nın odasına koşup dizlerine kapanmak, ona "Kurtar beni!" diye yalvarmak istiyorum. "Kurtar beni kendimden, al beni yüreğinin içine!" Fakat bu heyecanım hemen geçiyor, aynada bana bakan adama hınzırca şöyle bir gülümsüyorum. Evet, böyle yapsam mutlaka hoşuna giderdi! Beni hemen ayyaş hastanelerinden birine tıkar, şirketle paralara da el koyardı!

Hep hınzır ve kurnaz olmalısın, diyorum kendime. Holde duran iskemleye çıkıp büyük dolabın üst kapağını açıyor, orada duran küçük bavulu alıyorum. Çok güzel işlenmiş, sı-

ğır derisinden yapılmış bu pahalı bavulu bir doğum gününde Magda'ya ben hediye etmiştim. Fakat şimdi bu pek önemli değildi. Hem eşler her şeyi ortak kullanmaz mı? Böyle şeylerde ayrım yaparlar mı hiç! O andan sonra hızla hareket ediyorum. Önce paltomu alıyorum, ardından iki takım elbiseyle birkaç da iç çamaşırı bavula tıkıştırıyorum. Banyoya geçiyorum; tıraş takımıyla diş fırçası gibi bazı ufak tefek eşyayı da yanıma almalıyım. Magda sabah kalktığında çok şaşıracak! Sonra iki çift ayakkabıyla terliklerimi de bavula atıyorum. Sanki büyük bir yolculuğa hazırlanıyorum! Niçin olmasın, belki Elinor artık biraz daha cana yakın davranır... Bavul hazır, şimdi sıra en zor işte. Bir ara verip dinlenmeliyim. Holdeki iskemleye oturup yanımdaki şişeyi açıyor, birkaç yudum içiyorum. Son haftalarda gücümü yitirmiş olduğumun farkındayım, çabuk yoruluyorum. Bavula birkaç parça eşyayı koymak bile beni nefes nefese bıraktı. Ter içindeyim, kalbim de hızlı hızlı atıyor.

Biraz kendime gelir gibi olduktan sonra ayağa kalkıyorum. Şimdiye kadar her şey yolunda gitti. Kimseyi uyandıracak kadar gürültü yapmadım, hiçbir şeyi yere düşürmedim. Fakat en zor görev henüz beni beklemekte. Aynanın altındaki çekmeceyi açıp bakıyorum. Tahmin ettiğim gibi el feneri orada duruyor. Düğmesine basıyorum. Hemen yanıyor! Evet, bir evde düzen çok önemli. Çok yaşa Magda! El fenerini söndürüp usulca oturma odamıza geçiyorum. Yatak odamızla yan yana ve iki odayı yalnızca renkli camlı bir kapı ayırıyor. En ufak bir ışık ya da bir gürültü yatak odasından duyulur. Karanlıkta sağa sola dokuna dokuna, orta çekmecesinde, içinde hep biraz para bulunan küçük bir kutunun durduğu yazı masasına gidiyorum. Çoğu kez bu kutunun içinde ev harcamaları için gereken para bulunurdu. Bazen de şirketten geç çıktığımızda banka kapalı olduğundan ertesi güne kadar büyük miktarda para saklardık.

Şimdi ne kadar para bulacağımı çok merak ediyordum. Hiç gürültü yapmadan çekmeceyi açıp kutuyu çıkarmayı başarıyorum. Bütün bunları yaparken el fenerini yakmama gerek kalmıyor. Odadaki zifiri karanlıkta kutunun yanında duran çek defterini de keşfettim. Hemen cebime soktum, sonra ayaklarımın ucuna basa basa tekrar hole çıktım. Kutuyu iskemlenin üzerine koydum ve oturma odasının kapısını usulca kapattım. Sonra ışığı yakıp çoktandır unutmuş olduğum Tanrı'ya, kutuda çok para olması için kısaca bir dua ettim. Sarhoşlukla mide bulantıları ve kusmalar arasındaki yaşamımı mümkün olduğu kadar sürdürmeye yetecek kadar para bulmalıydım! Kutudan daha da çok para çıkarsa Elinor'u, *la reine d'alcool*'u kandıracak, onunla yolculuklara çıkacaktım. O anda kendi şirketimi zarara soktuğumun farkında bile değildim. Ancak fark etseydim sanırım hiç umursamaz, şirket zarar edecek diye sevinirdim. Kısa duamı bitirip kutuyu açtım. Önce üstte duran bozuk paralar dikkatimi çekti, sonra banknotlara dokundum. Çok az para vardı. Çabucak saydım, en fazla 50 marktı! Bir an elimde banknotlar öyle kalakaldım, yüreğim duracak gibiydi. "Sonum geldi," diye düşündüm. "Bu kadarcık para ne Elinor'a yeter ne de Polakovski'ye! İki üç gün geçmeden suyunu çekecek. Ardından bütün ümitlerini yitirip teslim olacaksın! Yerlerde sürüneceksin, üzerine soğuk sular dökecekler." Böylece ölümünü bekleyen biri gibi uzun bir süre öylece durdum...

Aradan birkaç dakika geçtikten sonra yine kendime geldim, canlanır gibi oldum. Sakalları uzamış Polakovski karşımda durmuş, usul sesiyle mücevherlerden ve gümüşlerden söz ediyordu... Mücevherleri aramaya değmezdi. Magda'nın yatak odasındaki çekmecede muhafaza ettiği birkaç mücevher pek değerli şeyler değildi. Fakat gümüşler... Evet, evde gümüş eşyalarımız vardı, güzel, oldukça değerli yemek takım-

ları. Onları bir açık artırmadan uygun fiyata almıştık. Hem bavulum da tamamen dolmamıştı... Hemen şişeye uzandım, kafama diktim ve son damlasına kadar içtim. Aynı anda yanan dev bir dalga bütün vücudumu sardı, gözlerimi kapattım, her yanım titriyordu. Tekrar kusacak mıydım yoksa? Fakat kusmadım, bir kez daha kendime hâkim olmayı başarmıştım. Hızla yemek odasına geçtim, tavandan sallanan avizeyi yaktım. Az önceki ürkekliğim kalmamıştı, korkacak bir şey yoktu! Büfenin kapılarını açtım ve yumuşak kumaşlara sarılı gümüş yemek takımlarını (sadece özel günlerde kullanıyorduk) aldım. Büyük kaşıkları, çatalları, bıçakları... Hepsini karmakarışık bir şekilde bavuluma tıkıştırdım. Şimdi yalnızca, başka bir çekmecede tek başlarına duran gümüş servis kaşıkları, salata ve dilimleme takımları eksikti. Onları da hızlıca çıkarttım; nedense birden acelece hareket etmeye başlamıştım. Bu evden bir an önce çıkıp gitmeliydim! Ağır kaşıklardan biri elimden kayıp gürültüyle yere düştü. Eğilip almak isterken ikincisi de düşüverdi. Yüksek sesle küfrettim. Çekmeceyi, tamamen çıkarmak ve kaşıkları bavula onunla birlikte taşımak için sabırsızca çekiştirince beklenmedik bir şekilde gümüşlerin üstüne düştü ve büyük bir patırtı koptu. Telaş içinde eğildim, elime ne geçerse aldım, götürüp bavula tıkıştırdım. Bu arada yine birkaç kaşığı düşürdüm ve almak için geri döndüm. Aynı anda da çekmeceleri açılmış büfenin önünde durmuş bana bakan Magda'yı görerek donakaldım!

17

Hiç sesini çıkarmadan bana baktı. Ürkmüş olduğunu fark ettim; heyecandan olacak, derin derin nefes alıyordu. Fakat hemen kendini toparlayıp, "Erwin," dedi, "Erwin, nedir bu halin? Nereden geliyorsun? Günlerdir neredeydin? Ah, Erwin, Erwin, ne kadar çok merak ettim seni! Şimdi böyle..." Bir an sustu. Sonra titrek bir sesle devam etti: "Erwin, bir zamanlar birbirimizi ne kadar sevmiş olduğumuzu unuttun mu? Her şeyi yok etme! Yanıma dön! Sana elimden geldiği kadar yardım edeceğim. Çok sabırlı olacak ve seninle artık hiç tartışmayacağım..." Son kelimeler çok hızlı çıkmıştı ağzından. Bir an sustu. Nefes nefese kalmıştı. Bana yalvaran gözlerle baktı.

Benimse o andaki duygularım bambaşkaydı. Mavi ipek geceliğiyle karşımda duran uyku mahmuru bu şık kadına nefret ve kinle baktım – ben yaptım, çamurlara düşmüş gibi kir içinde, giysilerinden kokarca misali kokular yükselen biri olan ben yaptım bunu. Sanırım beni bunca sinirlendiren Magda'nın, bir zamanlar birbirimizi ne kadar çok sevmiş olduğumuza dair sözleriydi. O batmış geçmişle arama çoktan mesafe koymuştum. Şimdi söyledikleri beni duygulandıracağına kızdırdı. Bugüne kadarki yaşamımızda ikimiz de eşittik. Şu andaysa karşımda duran, her şeye sahip olmak isteyen biriydi. Bana gelince, ben her şeyi yitirmeye hazır bir adamdım!

Öfkeyle Magda'nın üzerine yürüdüm, fakat ayağım yerdeki büyük gümüş kaşıklardan birine takıldı. Sendeleyince daha da öfkelendim, kaşığın üzerine iyice bastım. Magda heyecanla bir çığlık attı. Karşısına dikildim ve yumruklarımı kaldırıp öfkeyle haykırdım:

"Evet, eve dönmemi istiyorsun değil mi? Peki, ne olacak ben eve dönünce? Ha, söyle bakalım, ne olacak?" Yumruklarım neredeyse yüzüne değecekti. "Sokacaksın beni yatağa ve bir güzel uyumamı bekleyeceksin. Gözlerimi yumar yummaz da hemen doktorları çağıracaksın ve kocanı ömrünün sonuna kadar ayyaşların arasına attıracaksın! Ben orada yaşamaya çalışırken, sen burada keyfinden kahkahalar atacak, servetimi çar çur edeceksin! Evet, senin tüm isteğin bu!"

Bir an sustum. Bütün öfkemle yüzüne baktım. Şimdi ben de nefes nefeseydim. Magda'nın az önceki al al yüzü şimdi sapsarı olmuştu, ama öfke ve tehdit dolu sözlerime karşın benden şu kadar olsun korkmadığını anlamıştım.

Aniden ruh halim değişti, heyecanım ve öfkem dindi. Sakin ve buz gibi sesle, "Şimdi nasıl biri olduğunu suratına söyleyeceğim! Sen alçağın, leş kargasının tekisin!" dedim. Kılı bile kıpırdamadı, sadece suratıma baktı durdu. "Tam bir kalleşsin; peşimden o doktorları yollamakla bütün evliliğimize ihanet ettin! Suratına tükürmek isterdim, lanet olası şeytan karı!"

Magda bir an yanıt vermedi, öylece baktı durdu. Sonra, "Evet, doktorları peşinden ben yolladım," dedi. "Fakat sana ihanet etmek için değil, seni kurtarmak için. Ancak bunun artık mümkün olduğundan emin değilim! Şu kadarcık mantığın kaldıysa Erwin, durumunun ne kadar ciddi olduğunu kavrarsın! Kabul et ki böyle giderse değil bir ay, bir hafta bile yaşayamayacaksın..."

Atılıp sözünü kestim. "Bir hafta mı? Bir ay mı?" Yüksek sesle, onu küçümsercesine güldüm. "Ben daha yıllarca böyle

yaşayabilirim. Çok dayanıklı olduğumu fark ettim. Sana inat sürdüreceğim yaşamımı, evet, sana inat!" İyice yüzüne yaklaştım. "Bak bir şey söyleyeyim, bir daha sarhoş olduğumda pencerenin altında duracak, herkesin duyması için bağıra bağıra senin aç gözlü leş kargasının teki olduğunu, servetimin peşinde koştuğunu, her an gebermemi beklediğini haykıracağım..."

"Evet," diye tısladı, "bunu yapabileceğinden eminim. Fakat böyle yaparsan sanatoryum filan değil, hapishane olur sonun!" Bir an sustuktan sonra alay eder gibi gülümseyerek devam etti: "Oraya düşmek senin için çok da kötü olmayabilir!"

"Ne dedin?" diye sesimi yükselttim. O anda öfkem doruğa çıkmıştı. "Demek beni hapse attırmayı da planlıyorsun! Gösteririm sana..." Çılgına dönmüştüm. Gözümü kan bürümüştü. Boğazına yapıştım, fakat Magda bütün gücüyle karşı koydu. En az benim kadar güçlüydü, hatta biraz daha mücadele etseydik içinde bulunduğum bu durumda belki de beni alt ederdi. İtişip kakışmaya başladık. Bir an için, zamanında sevmiş olduğum, şimdiyse nefret ettiğim teninin tenime dokunması beni kamçılar gibi oldu. Şu memeler, dolgun kalçalar... "Bir an her şeyi unutup dudaklarına yapışsan, kulağına aşk dolu kelimeler fısıldasan!" diye düşündüm. "Acaba öfkesi geçer, her şeyi unutur mu?" Kulağına fısıldadım:

"Yarın gece seni öldürmeye geleceğim! Geldiğimi hiç fark etmeyeceksin..."

Magda haykırdı:

"Hayır, hayır, gerek yok Else! Ben onunla baş ederim! Hemen Doktor Mansfeld'e telefon edin! Karakola da! Ben kaçmasını önlerim!"

Şaşkınlık içinde arkama döndüm. Gerçekten de Else duruyordu kapıda, gürültümüzden uyanmış olacaktı. Ne güzel de bir görünümü vardı genç kızın! Hemen holdeki telefona koştu. Magda'yı hırsla ittim, elinden kurtuldum.

"Beni yakalayamayacaksın Magda!" diye bağırıp onu şöyle bir ittim; arka üstü yuvarlandı. Koşarak odadan çıkarken yerdeki birkaç gümüş çatalla bıçağı da aldım. Onları da bavula attım, zorla kapağını kapattım. Bu arada yuvarlandığı yerden kalkmış olan Magda bana yetişti.

"Gümüşleri evden dışarı çıkaramazsın! Hepsi benim! Onları içkiye yatıramazsın!"

Az ötede Else telefonda konuşuyordu. "Eşini öldürmek istiyor!" dediğini duydum.

Tanrım, ne yapıyordu bu kızcağız! Bu arada Magda elimdeki bavula saldırdı. Karşılıklı çekiştirdik, ben aniden bırakınca Magda arkaya doğru sendeleyip yuvarlandı. Hızla üzerine eğildim ve elindeki bavulu çekip aldım. Birkaç tekme savurduktan sonra kapıya seğirttim. Orada durmakta olan ayakkabılarımı kaptığım gibi caddeye koştum.

"Verin bavulunuzu bana efendim!"

Polakovski'nin usul sesiyle bir an irkildim.

"Ben önden giderim. Kadınlar peşinizde!"

Hiç düşünmeden bavulu yanıma sokulmuş olan adama uzattım. Polakovski hızla uzaklaştı. Ben de peşinden gecenin karanlığına doğru koştum, ayağımda çoraplar...

18

Polakovski elinde benim bavul, önüm sıra hızla koşuyordu. Sonra bir an ana caddeden yan sokaklara saptı, eski kentin dar ve karanlık sokaklarında köşeleri döndü. Peşini bırakmadım. Her yer zifiri karanlıktı. Ben ayağımda çoraplar ses çıkarmadan koşuyordum, onun nereye gittiğini ayakkabılarının çıkardığı sesten takip edebiliyordum. Polakovski'nin bana fark ettirmeden ortadan kaybolmak istediğinden emindim. Bavulumu yok edecekti; ben de sokağın ortasında ne yapacağımı bilmeden öyle kalakalacaktım! Arkasından geldiğimi duyamadığı için tek başına olduğunu sanıyor olmalıydı. Nefes almak için bir an durduğunda yanı başında bitiverdim. Niçin böyle kaçar gibi koştuğunu sordum. Ne de olsa bizi takip eden filan yoktu...

Herifçioğlu öylesine anasının gözü biriydi ki, beni ummadığı bir anda yanında görmesine hiç şaşırmamış gibi yaptı. Bana yanıt vereceğine de soru sordu:

"Kadınlarla kavga ettiniz galiba? Ne yaptınız onlara?"

"Hiçbir şey Polakovski! Önerilerinizin dışına çıkmadım." Sırıttım. "Dediğiniz gibi birkaç tokatla korkutup yola getirmeye çalıştım! Fakat pek başarılı olamadım... Hem elinden gümüş takımları alınan bir kadının şiddetle karşı çıkması olağandır. Evet, gümüş takımlar bavulumda Polakovski."

"Öyle mi?" diye mırıldandı kurnaz adam. "Şimdi önemli olan ne kadar para getireceği. Gümüşten birçok yemek takımı

hafiftir, göründüğü kadar da değerli değildir. Eritilebilen gümüş çatal bıçaklar birkaç marktan fazla getirmez."

"Sizin bu gibi şeylere kafa yormanıza gerek yok Polakovski," dedim öfkeyle. "Bavulumdaki gümüşleri kendim değerlendireceğim. Hem şu anda satıp satmayacağımı da pek bilmiyorum. Buradan sonra bavulu tek başıma taşıyacağım."

Yanımdaki adamla böyle konuşurken ayakkabılarımı ayağıma geçirmiştim. Sonra karşı çıkmasına aldırmadan uzanıp Polakovski'nin elinden bavulu aldım. Onun gibi biriyle nasıl konuşmam gerektiğini öğrenmiştim. Sanırım bunda içkinin de payı olmuştu. Polakovski'nin ses tonu hemen değişiverdi. Ezilip büzüldü, zavallı fakirin biri olduğunu tekrarladı, benim gibi okumuş yazmış birine nasıl davranmasını gerektiğini bilemediğini de ekledi. Tabii yanımdaki gümüşler değerli olacaktı, az önce böyle konuşmasını aptallığına vermemi rica etti. Benim gibi birinin değersiz gümüş takımlara sahip olması tabii ki mümkün değildi. Hiç sesimi çıkarmadan öyle durmamın Polakovski'yi huzursuzlaştırdığını fark ettim. Hoşuma gitti, içten içten güldüm. Kaldığım odaya gider gitmez, ben daha bir şey söylemeden hazırlamış olduğu şişeyi getirip önüme koydu. Elimi cebime atıp sordum:

"Kaç para?"

"2 buçuk mark," diye fısıldadı alçakgönüllülükle.

"Alın paranızı; bir daha da önüme böyle ucuz şeyler koymayın! Size başka borcum var mı?" Gitmeden önce her şeyi ödemiş olduğumu söyledi. "Çok güzel. Fakat şimdi çıkıp gidin! Uyumak istiyorum!" Odadan çıktı ve kapıyı arkasından usulca kapattı. Polakovski'nin boynunu bükmeyi başarmıştım...

O gece gözüme uyku girmedi, canım içki de istemiyordu. Boğazım kuru değildi. Nedenini bilmiyorum, fakat biraz değişmiş gibiydim, kendimi eskisi gibi hissediyordum. Belki de buna Magda'yla yaşananlar neden olmuştu. Büyük tartışma-

mız canımı çok sıkmıştı; elbette onu ve olup biteni mümkün olduğu kadar düşünmemeye çaba gösterdim. Koltukta başımı önüme eğip bir sürü şeyi gözümün önüne getirdim. Bu gece olup bitenlerin ardından artık evimden içeri adım atamayacağımı biliyordum. Kısa süre önceki kurguladığım, kendimi içkiden kurtarıp Magda'yla doktorların karşısına sağlıklı bir insan olarak çıkma planım artık suya düşmüştü. Bu fikri, daha çok sarhoşken aklımdan geçirmiştim; ayık anlarımda buna kendim bile tam inanmıyordum. Ancak burada, Polakovski'nin yanında daha uzun süre kalmam da mümkün değildi; düşüncesi bile iğrenç geliyordu, her an çıldırmama neden olabilirdi. Başka bir çıkar yol bulmalıydım kendime. Kafam yepyeni düşüncelerle doluydu. Beni bekleyen yirmi dört saat içinde bazı şeyleri gerçekleştirme yürekliliğini göstermeli, bunu yaparken de içkili olmamalıydım.

Oturduğum yerden kalkıp bavulumu karıştırmaya başladığımda sanırım saat sabaha karşı üç veya dörttü. Sonra tepeden tırnağa yıkandım, iç çamaşırlarımı değiştirdim ve yeni bir gömlek giydim. Ardından aynanın karşısına geçip tıraş olmaya başladım. Hareketlerim çok yavaştı, ayrıca ellerim öylesine titriyordu ki tıraşı bir türlü bitiremeyeceğimi düşünmeye başladım. Sonunda başardım. Neden bilmiyorum ama rahatlamıştım, yepyeni bir enerjiyle doluydum. Bu enerji sayesinde son saatlerde ağzıma birkaç yudum içkiden fazlasını koymamıştım, şişeyi ağzıma dayayıp lıkır lıkır içmek hiç istemiyordum.

Az sonra bir güzel temizlenmiş ve üstümü değiştirmiş bir halde aynaya baktığımda hâlâ son derece iyi göründüğümü fark ederek şaşırdım. Evet, belki gözlerim biraz kızarmış, gözbebeklerim küçülmüş, yanaklarım da sarkmıştı, fakat beni gören ayyaşın teki olduğumu aklına bile getiremezdi. Yarın sabah kente inecektim, evet, bunu göze alma yürekliliğini kendimde buluyordum. Şimdi yatağa girip uyumayacaktım.

Oturduğum yerde yorgana sarındım ve gözlerimi kapatıp evin içindeki gürültülere kulak kabarttım. Çıt çıkmıyordu, fakat Polakovski'nin de şu anda uyumadığına, odamdan gelecek gürültülere dikkat ettiğine çok emindim. Evet, burada öylece bekleyecektim. Onunla baş edebileceğimden, kurnazlıkla onu alt edebileceğimden şüphem yoktu.

Oturmadan önce su bardağına içkimi doldurmuştum. Şişeyiyse odanın en uzak köşesine kaldırmıştım. Kararlıydım, bu bardaktaki içki bana sabaha kadar yetmeliydi. O gece olup bitenlerden sonra epey yorgun düşmüştüm. Arada sırada bardaktan küçük yudumlar aldım ve az sonra gözlerimin kapandığını fark ettim. Bir hışırtıyla kendime gelir gibi oldum. Gözlerimi araladım ve sesin nereden geldiğini anlamak için, sabahın ilk ışıklarıyla biraz aydınlanmış olan odaya baktım. Gece masamın üzerindeki lamba hâlâ yanmaktaydı. Polakovski'nin az ötede duran bavuluma eğilmiş olduğunu fark ettim. Gümüş bir bıçağı almış dikkatle inceliyor, eliyle şöyle tartıyordu. Bu hergele ne yapacak diye yarı kapalı gözlerle bir süre daha baktım. Bavulumu karıştırmaya devam etti. Az sonra, uyanmakta olan biri gibi şöyle bir gerinip esnedim. Gözlerimi birden açtım. Oda boştu, kimse yoktu. Kapının tokmağının dışarıdan kapandığını fark ettim. Hemen bavulun yanına gittim. Polakovski sadece içindeki gümüşlerin kalitesine bakmış olacaktı. Sanırım onları yürütmeyi başka bir zamana bırakmıştı. Mutlaka benim tam sarhoş olduğum bir anı bekleyecekti. Pencereyi açıp kenti yukarıdan seyrettim, güneşi aradım. Henüz doğmuştu, ufkun az üzerindeydi. Saat altı yedi suları olmalıydı. Kapıya gidip Polakovski'ye seslendim. Her türlü hileyi bilen kurnaz hemen yanıt vermedi, beni bekletti. Sonunda sesi duyuldu. Kahvaltımı odama getirmesini söyledim. Bu istediğimi çok çabuk yerine getirdi. O sabah biraz huzursuz olduğu belliydi. Her zamanki yavaşlığı

ve yumuşak hareketleri gitmişti. Eminim bendeki değişiklikti onu şaşırtan. Hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi davrandım ve büyük bir iştahla getirdiklerini yemeye başladım. Kahvenin bu sabah çok lezzetli olduğu hemen dikkatimi çekti. Getirdiği ekmekler çıtır çıtır ve taze, tereyağı da lezizdi. "Hergele Polakovski yaşamasını biliyor," diye düşündüm bir an. Ben kahvaltı ederken o musluğu ve aynayı silip temizledi, yatağı düzeltti. Fakat ikide bir göz ucuyla bana bakmadan da edemiyordu. Nedense arada sırada kısa kısa öksürüyordu. Odanın bir köşesine kaldırmış olduğum içki şişesi gözüne çarpınca konuşacak bir konu bulmuş gibi, "Neredeyse hiç içmemişsiniz efendim!" dedi ve ne kadar içmiş olduğumu görmek için olacak, şişeyi eline alıp pencereden vuran ışığa doğru tuttu.

"Evet, sevgili Polakovski," dedim ironik ama keyifli bir edayla. Elimdeki ekmek dilimine kalınca bir tereyağı sürüp devam ettim: "Bana böyle berbat içkiler getirmeye devam edersen yakında içkiyi tamamen bırakacağım."

Ona "sen" dememi hiç duymamış gibi hemen yanıt verdi:

"Bir yanlışlık oldu efendim," diye homurdandı. "İçki satan adam bir yanlışlık yapmış olacak... Benden bu şişe için 4 buçuk mark aldı. Fakat yanlış şişeyi vermiş. Tabii ben sizden o kadar almadım, sadece 3 mark. Geri kalan 1 buçuk benim gibi bir fakirin cebinden gitti. Ben namuslu adamımdır efendim..."

"Saçmalayıp durma Polakovski," diye terslendim. "Ne fakirsin ne de namuslu. Sen anasının gözü üç kâğıtçının tekisin! Çok uyanıksın Polakovski! Al götür şu şişeyi." Aniden sahte bir öfkeyle haykırmaya başladım. "Al senin olsun, sonuna kadar iç! Ve en geç beş dakika içinde de adam gibi bir içki getir bana. Al şu parayı da!" Masanın üzerine bir banknot fırlatıp attım. Polakovski attığım parayı neredeyse havada kaptı.

"Hemen alacağım," dedi hızla. "Dükkânlar açılır açılmaz gideceğim!"

"Hayır!" diye haykırdım. "Dükkânların açılmasını falan beklemeyeceksin! Hemen gidecek ve ne yapıp edip bir yerden içki bulacaksın! Uykusuz ve sinirli bir gecenin ardından böylece oturup dükkânların açılmasını mı bekleyeceğim sanıyorsun! İçip bir an önce uyumak istiyorum!"

Öfkeyle ayağa fırladım. Ceketi çıkarıp bir kenara attım. Yeleğimin düğmelerini açtım. Yatağa girmeye hazır olduğuma onu inandırmalıydım. Sonra hâlâ masanın üzerinde durmakta olan içki bardağını alıp kafama diktim ve suratına haykırdım:

"Doldur çabuk! Doldur bakayım şu berbat içkinden bir bardak daha! Ve ne yaparsan yap, beş dakika içinde yeni bir şişe içkiyi getirip masama koy! Bakkal sana dükkânın arka kapısını açsın... Senin gibi iyi müşteriyi her zaman bulamaz!" Bu arada yeleğimi çıkarmıştım, pantolon askılarımı indiriyordum.

"Beş dakika!" diye mırıldandı Polakovski ve hızla odadan çıktı. Sağdığı koyunu niçin elinden kaçırsındı! Bağırıp çağırmış, öfkelenmiş ve onu odadan çıkartmayı başarmıştım.

Aşağı kapının kapandığını duyar duymaz hızla yine giyindim, bavulu kapattım ve merdivenleri indim. Acaba bu evde bir Bayan Polakovski var mıydı? Ona benzeyen, uysal görünümlü, fısıldayarak konuşan, çıkarları için herkese yanaşan, babaları gibi hergele çocukları var mıydı? Fakat ne bu sabah ne de daha önce böyle birilerine rastlamıştım. Sokağa adımımı atana kadar kimse beni rahatsız etmedi. Bana işkence eden bu adam ve içki sonum olabilirdi. Hızla yürürken bir an düşündüm, günlerdir ilk kez yanıma "erzak" almamıştım. Yukarıda, odamda masanın üzerinde bir su bardağı içki bırakmıştım. Benim için riskli sayılacak bir yolculuğa çıkmadan önce hiç olmazsa onu kafama dikebilirdim. Bir an geri dönmeyi düşündüm. Ama Polakovski'nin şantajcı ellerine düşme ihtimalim vardı. İçimdeki yeni enerji üstün çıkınca bu fikirden hemen vazgeçtim ve hızla yoluma devam ettim.

19

Evden çıktığımda Polakovski'nin hangi yöne gitmiş olduğunu bilmiyordum. Önce durup endişeyle sağıma soluma bakındım. Sonra hemen yoluma devam ettim ve hızlı adımlarla Küçük Rusya'nın dışına çıktım. Kentin temiz, düzenli caddelerinde yürüdüm, kendimi yine güven içinde hissettim. Tren istasyonuna doğru ilerlerken hiçbir şeyden çekinmiyordum. İçeri girdim ve ikinci mevki yolcularına öngörülen bekleme salonuna oturdum. Böyle yapmakla büyük bir riski göze aldığımın bilincindeydim. Kentteki kimi insanlar olup bitenden mutlaka haberdardı. Bu nedenle buradayken bir tanıdıkla karşılaşmak benim için hiç de iyi olmazdı. Ancak bu sabah böyle şeyleri göze almak zorundaydım. Bekleme salonunda oturmam ilerde yapacaklarım için bir denemeydi. Tabii bu sabah kentin parkında da geçirebilirdim birkaç saatimi. Fakat şu anda içinde bulunduğum ruh halinde tehlikeye kafa tutmayı daha doğru buluyordum. Sanırım böyle yürekli oluşumda içkinin de rolü vardı. Bekleme salonunun büfesindeki gence büyükçe bir kahvaltı ısmarladım. Sahanda birkaç yumurta, salam, peynir ve kahveme koymak için küçük bir sürahi konyak getirmesini söyledim garsona. Bugünkü ikinci kahvaltımı büyük bir iştah ve keyifle yedim. Kahvemi yudumlarken de bir yandan orada duran günlük gazeteleri, ilanlarına kadar dikkatle karıştırdım. Sonunda benimle ilgili hiçbir habere rast-

lamadım. Tabii "sağlığım için endişelenen" Magda gazeteye küçük de olsa bir haber verebilirdi. İçeriği örneğin şöyle olabilirdi: "Kentimizin tanınmış işadamı E.S.'den çoktandır haber alınamamaktır. Ruhi durumu iyi olmayan E.S.'nin kafası karışık bir halde çevrede dolaştığı tahmin edilmektedir. Onu görenlerin haber vermesi vs. vs." Fakat tek bir satır bile gözüme çarpmadı.

Kahvaltımın sonuna doğru yine de bir tanıdığa rastladım. Daha doğrusu, az önce kuruluşunun yirmi beşinci yılını kutladığını gazetede okuduğum fırıncı ustası Stretz beni görünce hemen yanıma sokuldu. Evde ekmekleri onun fırınından alırdık.. Ben de arada sırada ona buğday unu temin ederdim. Birbirimizi yıllardır tanırdık. Hemen masama oturdu ve birbirimizi çoktandır görmemiş olduğumuzu söyledi. Evde rahat rahat kahvaltı etmediğime ve istasyon büfesinde rakibinin sandviçlerini yememe biraz şaşırmış olduğunu belirtti. Hemen bunların öylesine söylenmiş safça sözler olduğunu fark ettim. Ben de kendisine az sonra bir tren yolculuğuna çıkacağım için kahvaltımı burada yapmaya karar verdiğimi söyledim. Anladığım kadarıyla bizi yakından tanıyanlar da olup bitenden, yaşamımdaki değişiklikten haberdar değildi. O yanımdan ayrıldıktan sonra uzaktan tanıdığım birkaç kişi daha bekleme salonuna girip çıktı. Onları başımla veya elimi sallayarak şöyle bir selamladım. Kendime olan güvenim daha da arttı. Saat dokuza yaklaşırken garsona işaret edip üçüncü bir sürahi konyakla kahve istedim. Hakkımda ne düşünürse düşünsün, hiç umurumda değildi. Yakın zamanda buraya tekrar uğramayacağımı biliyordum.

Tam saat dokuza beş kala hesabı ödedim. Sonra masadan kalkıp bavulumu elime aldım ve kente yürüdüm. Önce istasyon caddesini geçtim, sonra hiç çekinmeden kent merkezindeki ağaçlıklı Ulmen Bulvarı'nda ilerledim. Oradan da

bankanın bulunduğu pazar alanına geçtim. Şimdi "düşman toprakları"ndaydım. Bankanın hemen karşısında belediye binası vardı. Girişindeki polis karakolu muhtemelen o gece benim yüzümden aranmıştı. Pazar alanından bir dakika ötede de şirketim vardı. Belki şu anda yanımdan geçen buğday dolu çuvallarla yüklü arabalar oraya gidiyordu. Oldukça heyecanlıydım. Bankanın kapısına gelince mendilimi çıkarıp ter içindeki ellerimi kuruladım. Sonra bankadan içeri girdim.

Sağıma soluma şöyle bir bakındım. Kapılarını daha yeni açmış olan bankanın ilk müşterisi bendim. Ellerinde kâğıtlar, oradan oraya giden birkaç memurdan başka hiç kimse ilişmedi gözüme. Elimdeki bavulu bir koltuğun yanına bıraktım ve şapkamı elime alıp şirketin hesaplarına bakan memurun yanına gittim. Gülümseyerek, "Günaydın," dedim ve bavuluma şöyle bir işaret edip, az önce uzun bir yolculuktan döndüğümü söyledim. Şirketin hesap bakiyesini öğrenmek istiyordum. Bütün bunları söylerken heyecanımı belli etmemeye çaba gösterdim. Adamın yüz hatlarında da güvensizlik, kuşku ya da kararsızlık belirtileri aradım. Fakat karşımdaki genç oldukça sakindi. Hemen önündeki büyük defterin bir sayfasını açtı, elindeki kurşunkalemle birkaç rakamı alt alta yazıp bazı hesaplar yaptı. Sonra başını kaldırdı ve şu anda hesabımda 7800 mark ve birkaç fenik bulunduğunu söyledi. Bu mutlu habere nasıl da sevindiğimi belli etmemek için kendimi zor tuttum.

Hesabımda bu kadar paranın olduğunu rüyamda görsem inanmazdım. Magda'nın bunu nasıl başardığı benim için tamamen bir sırdı. Belki hapishane yönetimi bu arada halat alımının ödemesini yapmıştı. Fakat yine de bu kadar birikmiş param olamazdı. Her neyse, dedim kendi kendime, içten içten sevinmiş olduğumu belirtmemeye çalışarak, burada şirkete, dahası planlarıma yetecek kadar para vardı. Sonra bir an düşündüm, kendi kendimle mücadele ettim, acaba hepsini mi

çekseydim... Fakat bu fikrime karşı koydum. Bana son zamanlarda çok kötü davranmış da olsa şimdi Magda'ya, tabii şirkete de ihanet edemezdim. Hem bütün parayı çekmek bankada kuşku uyandırabilirdi; hesabımı kapattığımı düşünebilirlerdi.

Bütün bu düşünceler zihnimden hızla geçti. Sonra memura bugün büyük bir ödeme yapmam gerektiğini belirttim, kalemle mürekkebi vermesini rica ettim. Ceketimin cebinden çek defterini çıkardım ve 5000 mark yazıp kasadaki adama uzattım. Adam kılını bile kıpırdatmadan ödeme için gerekli işlemleri yaptı, çekin üzerini damgaladı ve yerinden kalkıp kasiyere götürdü. Ben de kasaya doğru ilerledim. O anda inanılmaz bir mutluluk ve sonsuz bir zafer coşkusuyla doluydum. Magda'yı ne de mükemmel bir oyuna getirmiştim! Aptallık edip bankayı uyarmayarak üstünlüğümü kanıtlamıştı. O anda sevincimden dans edip şarkılar söyleyebilirdim. Kahkahalar atmamak için de kendimi zor tuttum.

"Ödemeyi nasıl yapmamı isterdiniz Bay Sommer?" diye sordu kasiyer.

"Büyük banknotlar lütfen," diye hızla yanıt verdim. "Ellilik ve yüzlük olsun. 200 markı da lütfen küçük banknotlarla..."

İki dakika içinde bütün para elimdeydi. İtinayla ceketimin iç cebine koydum, az ötede duran bavulumu aldım ve gururlu bir kahraman edasıyla bankadan çıkıp ağır ağır pazar alanına doğru yürüdüm. O anda aklıma bu zaferi mutlaka kutlamam gerektiği geldi. Çok erken olmasına karşın alandaki küçük bir lokantaya girip kendime ıstakoz, istiridye veya sezonda ne varsa ondan ısmarlamak istiyordum. Tabii yanında bir şişe kaliteli Burgonya şarabı da olmalıydı. Fakat aynı anda o lanet olası Polakovski'yi karşımda görüverdim. Yaşamımın vebası olan bu herif o sinsi gülüşüyle bakışlarını bana dikmişti.

20

Karşılaştığımız yer kentin en kalabalık yeri, şu pazar alanı olmasaydı herifçioğlunun boğazına sarılırdım! Ama bu durumda sadece kötü kötü suratına bakmakla yetindim, elimdeki bavulu daha sıkıca kavradım ve tek kelime bile söylemeden doğru tren istasyonun yolunu tuttum. Fakat peşimden geldiğini fark ettim. Az sonra da fısıldayan sesini duydum:

"Efendim, izin verin bavulunuzu taşıyayım! Lütfen bavulunuzu taşımama izin verin!"

Söylediklerini duymamış gibi adımlarımı hızlandırdım. Fakat aynı anda bir elin bavulu tutan elime dokunduğunu hissettim. Ve güpegündüz, kentin en kalabalık caddelerinden birinde Polakovski elimdeki bavulu çekip almayı becerdi! Öfkeyle ona doğru dönüp, "Hemen bavulumu geri verin Polakovski!" diye bağırdım. Yüzsüzce sırıttı.

"Bağırmayın lütfen efendim!" dedi yine usulca. "Gelip geçenler bakıyor. Sizin için nahoş bir durum değil mi? Benim gibi bir zavallı için kimin nasıl baktığı önemsizdir efendim. Fakat sizin için..."

"Bana şu bavulumu hemen verin Polakovski!" diye tekrarladım. Fakat bu kez bağırmadım. Gerçekten de yanımızdan geçenler başlarını çevirip bakmaya başlamıştı.

"Sonra, sonra," diye mırıldandı beni sakinleştirmek istermişçesine. "Severek taşırım bavulunuzu efendim. İstasyona gidiyorsunuz öyle değil mi?"

Yanıtımı beklemeden hızla istasyona yöneldi. O anda elinden bir şey gelmeyen ben de şaşkın ve öfkeli bir halde peşinden gittim. Üzerinde koyu mavi bir ceketle kızıla kaçan, hafif parıldayan uzun saçlarını arkaya doğru şöyle bir taramış olan Polakovski, omuzları çökük, vücudu hafif öne eğik bir halde hızlı hızlı yürüyordu. Onu bir an cinayet işlemeye giden bir katile benzettim. Peşinden giden bense hiçbir şey yapamıyor, bu adama engel olamıyordum. Polakovski benden güçlüydü, hem fiziksel hem zihinsel olarak! Yanımızdan geçen polislerden birini çağırdığı anda mahvolurdum. Hergele bunu çok iyi biliyordu.

Az önce soğukkanlı davranmış olsaydım Polakovski bavulu elimden çekerken karşı koymazdım. Peşinden gideceğime bavulu ona bırakır ve yan sokaklardan birinde gözden kaybolurdum. Cebimdeki büyük miktarda paranın yanında bavuldakileri yitirmeye katlanabilirdim. Onlar da heriften kurtulmak için verilmiş fidye olurdu. Ne yazık ki o anda bunu aklıma getirememiştim. Öfkeyle kanım kaynıyor, ne yapmam gerektiğini doğru dürüst düşünemiyordum.

Tren istasyonuna vardığımızda Polakovski binaya girmedi, peşinden bir köpek gibi gideceğimi bildiği için olacak, arkasına bile bakmadan sol taraftaki çalıların arkasında bulunan tuvaletlere yöneldi. Küçük yapıya girdi, bavulu yere bıraktı, parmaklarını çıtırdattı ve "Evet efendim," dedi, "şimdi burada sakin sakin sohbet edebiliriz!"

Şöyle bir etrafıma bakındım. Günün bu erken saatinde civarda bizden başka kimse yoktu. Sadece tuvaletlerden akan suyun sesi geliyordu kulağa. Polakovski haklıydı, burada rahatsız edilmeden konuşabilirdik.

"Evet, konuşacağız!" diye bağırdım öfkeyle. "Niçin bir casus gibi sürekli peşimden geliyorsunuz Polakovski? Nedir amacınız? Dün gece peşimdeydiniz! Şimdi yine!"

"Casus gibi mi?" diye mırıldandı. Sesinde bir serzeniş vardı. "Fakat ben size sadece içkinizi getirdim..." Elini pantolon cebine atıp gerçekten de bir şişe içki çıkardı. "Bu sabah evden ayrılırken unutmuş olacaksınız. Ben namuslu biriyimdir. Bu sabah karıma dedim ki, beyefendi şişenin parasını ödedi, götürüp ona vermeliyim. Ben işte size böyle iyi davranan biriyim." Elindeki şişeyi bana doğru uzattı. "Alın, için efendim! Mantarını da açtım. Buyurun!" Öfkelendim, elimle şişeyi ittim. Fakat Polakovski hiç umursamadı. "İçtiğiniz zaman ne kadar cana yakın biri oluyorsunuz. İçmediğinizdeyse çabucak sinirleniyorsunuz..." Mantarı çekip çıkardı, terli ellerini şişenin ağzında şöyle bir gezdirdi. "Duyuyor musunuz efendim, *schnaps* size nasıl da sesleniyor?" Sırıtarak yüzüme bakıyordu.

Gerçekten bu budala herif yapmacık sözleriyle beni yumuşatmasını becermişti. Bir an ben de güldüm ve uzattığı şişeyi elime aldım. "Alçak hergelenin tekisiniz!" dedim ve şişeyi ağzıma dayayıp kana kana içtim. Sonra mantarını kapatıp şişeyi pantolon cebime soktum. "Söyle bakalım, ne istiyorsun benden Polakovski?" dedim "Bugüne kadar verdiğin her şeyin karşılığını aldın!"

"Ben onlardan söz etmiyorum efendim," dedi Polakovski hevesle. "Bunlar önemsiz, küçük şeyler... Biliyorum, siz namuslu bir insansınız, kibar birisiniz. Benim gibi bir zavallının açlık ve sefalet içinde yok olup gitmesine göz yummayacağınıza eminim..."

"Ne demek oluyor bunlar Polakovski?" diye sordum merakla. "Bana kalırsa benden yeterince para aldın, iyi de kazandın. Sana vermiş olduğum altınları düşünüyorum da..."

Söylediklerim onu hiç etkilememiş gibi konuşmasını sürdürdü. "Bakın efendim," diye mırıldandı yağ çekercesine. "Benim gibi insanlar ömürleri boyu hep hayvanca yaşar. Bu

insanlar pisliğin içine doğar, bir daha da çıkamazlar. Sizin gibi kibar ve nazik bir insan bunu hayal bile edemez..."

Yine elinin parmaklarını çıtırdattı. İğrendim ve ürperdim.

"Seninle ilgili birçok şey hayal edebiliyorum Polakovski," dedim ciddiyetle. "İnan, hepsi de pislikle alakalı."

Söylediklerimi dinlemiyordu bile. Sözümü kesti, kendinden emin ve etkileyici bir tavırla konuşmasını sürdürdü:

"Benim gibi hayvanca yaşayan biri, onu içinde yaşadığı pislikten kurtaracak, yaşamını temelden değiştirecek bir fırsatın karşısına çıktığını görünce ne yapması gerektiği üzerine fazla kafa yormaz! Bu fırsattan mutlaka yararlanmak zorundadır efendim!" Suratıma dik dik bakıp, "Ben de bu fırsattan yararlanacağım!" dedi; sesindeki tüm yumuşaklık ve ima tonu kaybolmuştu. "Ne olursa olsun bunu gerçekleştirmeliyim efendim. Bu benim için bir ölüm kalım meselesi."

Onun tehditkâr sözleri karşısında bir an titrediğimi hissettim, yine de sakin kalmaya çalışarak sordum:

"Peki, aklınızdan ne gibi bir düşünce geçiyor Polakovski?"

Elini, sanki öfkesini silmek istermiş gibi yüzünde şöyle bir gezdirdi. Birden yine yumuşakça, imalı imalı gülümsemeye başladı.

"Aklımdan neler mi geçiyor efendim?" İyice sırıttı, parmaklarını çıtırdattı. "Bankadan ne kadar para çekmiş olduğunu efendim mutlaka biliyordur... İçinden ne kadarını bana verebileceğini de!"

Bu yüzsüzlük karşısında donup kaldım. Bavulumdaki gümüşlere göz koymuş olduğunu sanıyordum. Hatta onları gözden çıkarmış gibiydim. Bavulu Polakovski'ye vermeye kendimi hazırlamıştım. Fakat cebimdeki paranın bir bölümüne göz koymuş olduğunu hiç tahmin etmiyordum.

"Tam bir ahmaksınız Polakovski," diye güldüm. "Hem pek dikkat etmemiş olacaksınız. Bana banka tek fenik bile ver-

medi. Para çekmeyeyim diye karım hesabı kapattırmış. Artık bankadan para almam olanak dışı, anlıyor musunuz beni?"

Bir karış suratla dinliyordu söylediklerimi. Elimi ceketimin iç cebine attım ve evdeki kasada bulmuş olduğum paradan kalanı çıkarıp suratına tuttum. "Bakın, cebimde kalmış olan bütün para bu," dedim.

"Ne kadar var orada?" diye sordu tereddütle. "Verin bakayım!"

Gözlerini elimdeki paraya dikmişti. Aynı anda elini hızla ceketimin iç cebine soktu ve oradaki para destesini çekip aldı. İçinden birkaç banknot tuvaletin ıslak beton zeminine düştü. Aynı anda ikimiz de yere eğildik. Polakovski'nin eli daha hızlıydı, fakat ben de aynı anda onun boğazına sarılıp tırnaklarımı etine geçirdim. Elindeki parayı bırakana kadar boğazını sıkmaya kararlıydım. Karşı koymaya çalıştı, ama iki eli de parayla dolu olduğu için benimle mücadele edemiyordu... Dizini karnıma geçirdi. Az sonra ikimiz de yerlerde yuvarlanıyorduk. Ben boynunu bir türlü bırakmıyordum. Polakovski'nin bütün vücudu titriyor, oltanın ucunda sudan çıkmış bir balık gibi çırpınıp duruyordu... Ağzından da hırıltılar çıkmaya başlamıştı... Bir an için boğazını sıkmayı bıraktım ve ellerimle yumruğuna yapışıp açmaya uğraştım... O sırada içeri giren tanışım Posta Müdürü Winder tuvalette yerlerde yuvarlanan, birbirlerini tekmeleyen iki adamı görünce kim bilir neler düşündü! Kabinlerden birinin kapısını açan Winder bir an durup, "Beyefendiler!" diye bağırdı şaşkınlıkla. "Rica ederim, bırakın kavga etmeyi! Burası umumi bir tuvalet, beyefendiler!"

Yine normal nefes almaya başlayan Polakovski hemen ayağa fırladı ve az ötede duran bavulu kaptığı gibi hızla kapıya doğru koştu. Bu arada posta müdürüne de çarpıp adamcağızı bir kenara itti ve dışarı fırladı. Bütün bunlar iki üç saniye içinde olmuştu.

"Yanılmıyorsam siz Bay Sommer'siniz, öyle değil mi?" dedi Winder. "Sizi burada, böyle gördüğüme çok şaşırdım Bay Sommer!"

Bir an yakıcı bakışlarını üzerimde hissettim. Adam bir şey söylememe fırsat vermeden kabine girdi ve kapıyı arkasından kapatıp kilidi çevirdi. Öylece kalakalmıştım. Kara kara ne yapacağımı düşünürken, gözüm az ötedeki mavi bir şeye takıldı; işte, yerde, buruşmuş, ıslak bir halde 100 marklık bir deste duruyordu – on tane 100 marklık banknotlar halinde tastamam 1000 marktı bu!

21

İçinde kişisel eşyalarıyla gümüş masa takımlarının bulunduğu değerli deri bavuluyla 4000 markını hergelenin birine kaptırmamış herhangi bir kimse, on beş dakika sonra bir trenin ikinci mevki kompartımanında oturmuş, doğup büyüdüğüm kentten ayrılırken ne kadar mutlu olduğumu asla anlayamaz. Bunun nasıl olabildiğini ben bile anlayamıyordum, fakat o anda lanet olası Polakovski'nin elinden yine de ucuz kurtulduğumu çok iyi biliyordum. Hiç olmazsa cebimde 1000 markım olduğu için Tanrı'ya şükretmeliydim. Elbette mutluluğumun bir başka nedeninin de tuvaletteki kavgaya karşın cebimdeki içki şişesinin kırılmaması olduğunu itiraf etmeliyim. Belki trene binmeden önce birkaç yudum almış olmam da beni böyle iyimser düşünmeye zorluyordu. Kendimi huzurlu hissediyordum. Penceremin önünden kayan büyük ormanları ve üzerinde ineklerin otladığı uçsuz bucaksız çayırları seyrediyor, geleceğimi dert etmiyordum. Şu anda yaşamımdan memnundum, yanımda bana bir süre yetecek kadar para –ve içki– vardı. Ondan sonra ne olacağını sadece Tanrı bilirdi. Günün maceralarından büyük bir zaferle çıktığımı düşünüyordum: Tren istasyonunun bekleme salonundaki karşılaşma ile bankayı şahsi başarım sayıyordum; Polakovski'ye olan yenilgimi ise doğanın kaçınılmaz bir kazası olarak kabul edip omuz silkiyordum.

Öğleye doğru gideceğim yere vardım (burayı özellikle, beni takip eden biri varsa izimi kaybettirmek için seçmiştim). Burası henüz pek tanınmayan ama lüks sayılabilecek küçük bir kaplıcaydı. Önce deniz kenarındaki bir otelde yemek yedim (dereotu soslu yılanbalığı haşlaması ve salata). Güneş tepemde ışıldarken tam olgunlaşmış Burgonya şarabının tadını çıkartıp emekli ve yarı bekâr bir adam olarak bundan sonra nasıl da rahat bir hayat sürebileceğimi düşündüm. Yemeğin ardından küçük kentin sokaklarında gezindim. Kendime bir çantayla iki ipek pijama (şimdiye kadar hiç böyle süslü püslü bir eşyam olmamıştı), kokulu bir sabun ve bir şişe keskin Fransız parfümü aldım. Parfümden üstüme biraz sıkan genç satıcı kızla üstün, cazibeli biri gibi şakalaştım ve o güne kadar hiç fark etmemiş olduğum centilmenlik ve çapkınlık yeteneklerimi görerek gururlandım. Hemen bir eczaneye uğrayıp ağız kokularına karşı bir kutu küçük draje aldım. Sonra da *schnaps* almak için yanında bir şarapçı dükkânı bulunan, meydandaki en iyi otele gittim. Şansıma bizzat dükkân sahibiyle tanıştım; saçlarına ak düşmüş, şişmanca bir adamdı ve al al yanakları, Burgonya şarabını çok sevdiğini belli ediyordu. Mısır aromalı içkilerle ilgilendiğimi duyunca bu ilkel isteğime şöyle bir gülümsedi ve bana Saksonya yöresinden gelen, kehribar sarısı çok değerli bir *schnaps* sattı, sonra da dikkatimi Kara Ormanlar yöresinin yüksek alkol oranlı bir erik konyağına çekti; dediğine göre buz gibi kış günlerinde gerçek oduncuların içkisiydi bu. Denemem için bana uzattığı küçük kadehten aldığım yudum öylesine hoşuma gitti ki, ardından birkaç kadeh daha ısmarladım kendime. Bu tam bana göreydi, daha önceki ilkel denemelerimin ardından büyük bir zevkti – keskin ve yakıcıydı, olgun meyvenin tatlılığı insanın damağında kalıyordu. Hemen beş şişe satın aldım ve bir güzel paketlettim. Bir başka dükkândan da tirbuşon aldıktan sonra yoluma devam

ettim. İstasyona vardığımda oldukça keyifliydim. Yaşadığım kente giden ilk trene bindim ve bu sabah geldiğim yoldan geri döndüm. Ancak son istasyonda değil, bir öncekinde indim trenden. Yola koyuldum. Amacım, içkinin kraliçesi Elinor'un çalıştığı köy lokantasına gitmekti. Yarım saatlik yol boyunca hava yavaş yavaş karardı. Genç kızın odasında o gece başıma gelenler, damdan kaçışım, sonra masamdaki gençlerle yaptığım utanç verici o âlem, sarhoş oluşum, doktorların gözü önünde yanımdakilerin beni terk edişi, Elinor'un ayakkabılarımı alay eder gibi otomobile getirişi... Hepsini çoktan unutmuştum! İçkinin hafızası yoktur, insana çok şeyi unutturur. Eğer bir adam içtikten sonra öfkelenirse, bir sözcük ya da kadeh o öfkeyi hemen söndürebilir. Tek bildiğim, Magda'yla ve Polakovski'yle yaşadıklarımdan sonra Elinor'un benim kurtuluşum olduğuydu. Onunla kalacak ya da onunla gidecektim – içimdeki tek ümit kıvılcımı buydu ve bu bana şu anda yeterli görünüyordu.

22

Geç kalmıştım. Lokanta kapanmıştı. Her yer karanlıktı, bütün kepenkler çekilmişti. Ön kapının tokmağını çevirdim, fakat o da kilitlenmişti. Bir an öylece durup durumu değerlendirdim. Sonra binayı dolaşarak arka tarafa, meyve ağaçlarıyla dolu bahçeye geçtim. Başımı kaldırıp Elinor'un penceresine baktım. Orada da ışık yoktu. Fakat bu benim için hiç önemli değildi, yeterince zamanım vardı.

Her şeyden önce çimenlere oturup yanımdaki paketleri açmaya başladım. Adam şişeleri bir güzel paketlemiş olduğu için bu iş biraz uzun sürdü. Son birkaç saatte ağzıma tek yudum bile koymamıştım, uzun yol boyunca elim şişelere gitmemişti. Ama artık çok susamıştım. Paketi saran kâğıtlar açıldı, oduncuların içtiği *schnaps*'ın ilk şişesi işte elimdeydi. Mantarı çıkardım, şişeyi ağzıma dayadım ve kana kana içerek kendime geldim. Daha sonra ayağa kalktım, Elinor'un penceresinin altındaki kulübenin alçak damına önce çantamı koydum, ardından da Saksonya *schnaps*'ıyla dolu henüz açılmamış şişeyle Kara Ormanlı oduncuların içtiği, az önce açmış olduğum o güzel erik konyağıyla dolu dört şişeyi dikkatle yan yana dizdim. Sonra damın kenarına tutundum, kendimi yukarı çekmeye çabaladım. Fakat jimnastik yeteneklerimi abartmış, içkinin etkisini de küçümsemiştim. Bir an havada sallanıp durduktan sonra pat diye çimenlere düştüm. İnleyerek öylece uzandım. Düş-

mek iyi gelmemişti, vücudum fena sızlıyordu. Ancak sarhoşların en berbat durumlarda bile inatçılığı elden bırakmaması, o anda beni dama tırmanmayı yeniden denemeye zorladı. Hemen birkaç yudum daha aldım. Fakat bu yeni denemede de başarılı olamadım, yere düştüm. Alçak dama çıkmayı birkaç kez denedim. Az sonra şişenin boşalmakta olduğunu fark ettim. Her yanım sızlayarak en son ayağa kalkışımda amacıma böyle ulaşamayacağımı kavramıştım. Ayrıca çok sarhoş olduğumu fark ettim. "İyice kafayı buldun," dedim kendi kendime, "hem de nasıl..." Bir şeyler daha mırıldandım. Dilim dolanıyordu, üstelik nefes nefese kalmıştım. Zorla en yakındaki ağaca dayandım. O anda aklıma, lokantanın bahçesinde demirden masalar ve iskemleler olduğu geldi. Sallana sallana ön tarafa geçtim ve iskemlelerden birini zor da olsa damın altına taşıdım. Dikkatle üzerine çıktım (artık tekrar düşmekten çok korkuyordum), ellerimle damın ucuna tutunup kendimi yukarı çekmeye çalıştım, ama tekrar çimenlere yuvarlandım. Bu sefer tırmanma çabalarıma daha uzun bir süre ara vermek zorunda kaldım; çünkü hem sızılarım iyice artmıştı hem de yeni bir şişe açmak için çimenlerin arasında tirbuşonu aramak zorundaydım. Karanlıkta kendi kendime küfrederek çimenleri karıştırdım. Açacağı bir türlü bulamadım, ancak o anda aklıma cebimdeki çakının bir ucuyla mantar açabileceğim geldi. Elimi cebime attım, ama çakı yerine dama koymuş olduğum tirbuşonu buldum. Yeni şişeden birkaç yudum aldıktan sonra kendimi daha iyi hissettim. Yukarıdaki odaya dama çıkarak erişemeyeceğim belliydi. Sallana sallana tekrar ön tarafa geçtim ve lokantanın kapısını açmaya uğraştım. Başaramayınca da cebimdeki anahtar destesini çıkartıp her bir anahtarı teker teker denedim. Ancak hiçbiri köy evlerinin büyük kilitlerine uymuyordu. Yine de bir mucize ümit ederek küçük anahtarları kilidin içinde budalaca bir inatla çevirip durdum.

Tüm bu sarhoş uğraşım boyunca içeride uyuyanlara hiç aldırış etmediğim için az sonra kapının üzerindeki pencerenin açılıp bir kadının öfkeyle "Kim o?" diye bağırması hiç şaşırtıcı değildi. Yakayı ele vermiş bir hırsız gibi donakaldım. Ne yerimden kımıldadım ne de sesimi çıkardım. "Hemen çekip gidin buradan!" diye sinirle bağırdı tepemdeki kadın. "Kapının önünde durduğunuzu görüyorum. Bu saatten sonra içki satışı yoktur, lokanta çoktan kapandı!" Ardından pencereyi çarparak kapattı. Karanlıkta tek başıma öylece durmaya devam ettim. Ne yapacağımı bilmiyordum. Bir süre sonra ayaklarımın ucuna basa basa tekrar arka bahçeye geçtim, orada bırakmış olduğum şişeleri ön tarafa taşıdım ve bahçedeki demir masalardan birinin üzerine itinayla dizdim. Ön bahçe ile arka bahçe arasında sallanan sallana birkaç kez gidip gelmem gerektiği için arada iki üç yudum almadan edemedim. Şişeleri masaya bıraktıktan sonra tekrar kapıya sokulup cebimdeki anahtarlarla kilidi açmayı denedim. Az sonra tepemdeki pencere yine açıldı ve aynı kadın bu kez daha öfkeli bir sesle bağırdı:

"Yeter artık! Çekip gidecek misiniz yoksa polis mi çağırmam gerekecek?"

"Polis" sözü beni biraz kendime getirir gibi oldu.

"Rica ediyorum," diye seslendim başımı yukarı kaldırıp, "lütfen içeri girmeme izin verin! Ben profesör..." O anda kendime niçin profesör unvanını vermiştim, bu aklıma nereden esmişti, bilmiyorum.

"Profesör mü?" diye sordu yukarıdaki. "Hangi profesör? Geçen yaz o tabloları yapan profesör mü?"

"Evet, elbette," diye yanıt verdim sakin sakin. Sanki tablolar yapan bir profesörün gecenin bu saatinde elinde anahtarlar, lokantanın kapısını açmaya çalışması çok olağan bir şeydi... "Açın artık şu kapıyı lütfen! İki saate yakındır burada bekliyorum!"

"Geç geleceğinizi bildiren bir kart atmış olsaydınız, sayın profesör..." dedi penceredeki kadın. Öfkesi henüz geçmemişti, ama sesi biraz daha yumuşak çıkmıştı. "Lütfen bekleyin. Kapıyı hemen açıyorum."

İçim rahatladı. Yanımdaki demir iskemleye oturdum, şişeden birkaç yudum aldım ve gözlerimi kapatıp beklemeye başladım. Çok yorgundum, her yanım uyuşmuş gibiydi. Fakat bu bir anlık rahatlığın geçici olduğunu hissediyordum. Öfkem vahşi bir hayvan gibiydi, her an saldırıya geçebilirdi. Bugün içtiğim şu erik konyağı önceki günlerde aldığım alkollerden çok daha tehlikeliydi. Hızla kana karışıyor, insanı inanılmaz uçurumlara çekiyordu.

Sonunda kilide anahtarın girdiğini duydum. Aynı anda kapının üzerindeki ışık da yandı. Gözlerim kamaştı.

"Haydi girin," dedi kapıyı açan kadın. "Fakat bizi gecenin bu saatinde uyandırmanız hiç de hoş bir davranış değil profesör!"

Oturduğum yerden kalktım ve içeri girip önüm sıra yürüyen lokantacı kadının peşinden gittim. İskemleleri masaların üzerine konmuş lokantayı tek bir ampul aydınlatıyordu. Daha önce şöyle bir görmüş olduğum beyaz saçlı ev sahibi bir an için arkasına döndü ve yüzüme baktı. Sonra hayretle gözlerini açıp, "Fakat siz o profesör değilsiniz!" diye haykırdı. "Siz geçenlerde herkese içki ısmarlayan, sonra da bölge doktorunun alıp götürdüğü beysiniz! Yalan söylediğiniz için utanmalısınız..."

Tehditkâr bakışlarımı görünce birden sustu. İçimde yoğun bir öfkenin köpürdüğünü hissediyordum. Karşıma ne çıkarsa çıksın üstesinden gelebileceğimi biliyordum; biliyordum, ters bir şey söylediği takdirde karşımdaki kadını bile tokatlayacak, onu yere yuvarlayacak, hatta eğer şeytan dürterse onu öldürecek güce sahiptim. Suratına bakıp, "Elinor'u çağırın çabuk!" diye emrettim. Eliyle hayır der gibi bir hareket yaptığını gö-

rünce, "Elinor'u hemen çağıracaksınız, yoksa," dedim usul ve tehditkâr bir tonla, "yoksa başınıza bir iş gelebilir!"

Kadının yüzü değişti ve yalvarır gibi, "Efendim, lütfen bize zorluk çıkarmayın," dedi. "Fakat şimdi saat çok geç, kızcağız çoktan uyudu... İsterseniz size şu kanepenin üzerine hemen bir yatak hazırlayayım. Sanırım biraz fazla içmiş olacaksınız."

Bunları söylerken hafifçe gülümsemeye çalıştı ama tebessümünde korku vardı. Bunu hemen fark etmiştim.

"Sabaha kadar şöyle bir uyuyup kendinize gelin. Yarın Elinor istediğiniz kadar sizinle ilgilenir. Hem siz okumuş yazmış, kültürlü bir beyefendisiniz!"

"Size kızı çağıracaksınız dedim!" diye üsteledim. Kadın bir şeyler söylemek için ağzını açtı. Fakat ben hemen atılıp, "Peki, peki, öyleyse ben yukarı çıkıp uyandırayım!" dedim. Lokantacı kadını elimle yana ittim.

"Peki, çağıracağım Elinor'u," dedi ev sahibi heyecanla. "Oturun lütfen şu kanepeye. Elinor hemen aşağı inecek."

"Durun bakayım!" diye bağırdım merdivenlere yönelen lokantacı kadına. "Elinor'a buradan sesleneceksiniz. Lokantayı terk etmek yok. Bunu yapmaya kalkıştınız mı vururum sizi!" Sanki içinde bir silah varmış gibi elimi yanımdaki çantaya attım. Ev sahibi kısa bir çığlık attı. "Beni anladınız sanırım," diye homurdandım. "Haydi, çağırın bakayım!"

Yukarıdan yanıt gelene kadar lokantacı kadının birkaç kez yüksek sesle bağırması gerekti. Elinor'un uykusu derin olmalıydı. "Gel aşağı Elinor! Lütfen çabuk ol!"

"Tamam," dedim bir sorgu yargıcının surat ifadesiyle. "Bir sorum var: Kara Ormanlar'ın erik konyağı var mı burada?"

"Hayır, yok," dedi kadın. Suratımı iyice astığımı fark edince de hızla devam etti: "Fakat bizde *kirsch** vardır ki çok daha iyidir."

---

* Kiraz ya da vişne konyağı. (y.n.)

"Benim içtiğim erik konyağından iyisi yoktur," diye karşılık verdim. "Yine de getirin bakalım şu *kirsch*'inizi, bir tadalım!"

Ev sahibi hemen şişeyi getirip önüme bıraktı. İçkiyi küçük kadehe doldururken elleri titriyordu. "Hele tadına bir bakayım," diye mırıldandım ve bir dikişte içtim. Kendimi birden daha iyi hissettim. Gerçekten de bu içki benim erik konyağından daha da güzeldi. "Pekâlâ. Şimdi oturun şuraya ve bana evde sizden başka kimler olduğunu söyleyin."

"Sadece Elinor... Evet, gerçekten benden başka bir Elinor kalıyor burada..."

"Yalan söylüyorsunuz!" diye bağırdım öfkeyle. "Bakın, sizi uyarıyorum, bana yalan söylemeye kalkarsanız başınız belaya girer!" Yine elimi çantama götürdüm. Kadın kısa bir çığlık attı. "Geçen gelişimde bir kız daha dikkatimi çekmişti; örgülü saçlı, burnunun ucu kırmızı bir kız..."

"Ah, evet. Siz Marie'den söz ediyorsunuz," diye feryat etti kadın. "Fakat beyim niçin böyle sinirlenip beni ürkütüyorsunuz? Ben size neden yalan söyleyeyim? Marie arada sırada bize yardım eder, geceleri de köyde anasıyla babasının yanında kalır..."

"Peki, peki," dedim. "Öyleyse bu defalık sizi affediyorum." Küçük kadehteki içkiden bir yudum daha aldım. "Bu *kirsch* gerçekten de fena değilmiş," dedim. "Daha doğrusu oldukça iyi."

"Öyle değil mi?" dedi kadın heyecanla. "Sizi memnun etmek için elimden geleni yapıyorum. İstediniz diye kızcağızı da gece yarısı yataktan çıkarıyorum. Fakat şimdi siz de biraz anlayışlı olun ve çantanızdaki şu tabancaya dokunmayın. Lütfen biraz öteye koyun onu, böyle bir silah her an ateş alabilir. Tabii bunu siz de istemezsiniz öyle değil mi? Ne de olsa anlayışlı, kibar bir beyefendisiniz..."

Bu yeni hakarete karşı –çünkü artık iyi bir insan değil, kendisinden korkulan, çevresindekileri hep ezen kötü biri olmak istiyordum– tekrar sinirlenemeden Elinor'un gıcırdayan tahta merdivendeki ayak sesleri duyuldu. Ağır ağır yaklaştı, tavandan sallanan lambanın altında durdu. Koyu kumral saçları iki yana dökülüyordu. Bu ona daha çok yakışmıştı. Elinor bu gece bana daha bir güzel göründü.

"Elinor!" diye sesimi yükselttim. "Kraliçem benim!"

Genç kız biraz şaşırmış gibiydi. Sanırım patronuyla beni lokantanın ortasında böyle oturur halde bulmayı beklememişti. Fakat bu afili kız o anda en doğru şeyi yaparak hızla yanıma geldi ve bana sarılıp iki yanağımdan öptükten sonra coşkuyla, "Ah babacığım, sen miydin!" dedi. "Benim hep sarhoş babacığım! Gel şimdi iyice keyiflenelim! Öyle değil mi Schulze Ana? Haydi, açalım şampanyamızı!"

"Şampanya mı?" diye bağırdım heyecanla. "Tabii, açalım şampanyayı! İstediğiniz kadar içeceğiz! Yığınla para var yanımda. Elinor, sen kızların en mükemmelisin! Biliyorsun seni ne kadar sevdiğimi! Sen benim kraliçemsin! Elinor, ver bana bir öpücük daha! Bu kez dudaklarımdan öp beni!"

Elinor isteğimi yerine getirdi. Memelerini göğsümde hissettim. Mutlu oldum. İçki beni sonunda mutluluğa kavuşturmuştu! Artık Elinor'dan başka bir şey görmüyor, hissetmiyor ve düşünmüyordum. Bu sırada ev sahibinin tüm tehditlerime rağmen uzun süre önce yanımızdan uzaklaşmış olduğunu fark etmedim.

23

Elinor'un kollarında ne kadar süre yattığımı hatırlamıyorum. Üzerime eğilmiş genç kızın iri beyaz yüzü, kalın kaşları bana çok yakındı. Sanki o anda bütün dünya benimdi. Beni izleyen gözleri artık renksiz değildi, ama canlanmıştı, yeşil yeşil ışıldıyordu. İçimde bir ürperti hissettim; bütün vücudum, her yanım, tüm kemiklerim tir tir titriyordu. Yüreğim de hafif bir yaz rüzgârında ağır ağır sallanan kavak yaprağı örneği atıyordu.

"Elinor, ah Elinor, en son gelişimde seni kızdırdıysam affet beni ne olur! Hiç böylesine sevmedim ben! Dünyada böyle bir sevginin olduğunu bilmiyordum... Bana kendimi hem zayıf hem güçlü hissettiriyorsun; nefesini üzerimde hissettiğimde vücudumda fırtınalar esiyor, geçmişte dökülmüş bütün kuru yapraklar uçup gidiyor. Sen beni yepyeni bir insan yaptın. Haydi gel, kaçalım buralardan, gidelim güneyde bir yerlere, güneşin hep ışıldadığı, gökyüzünün hep masmavi olduğu, üzüm bağlarıyla dolu yamaçlarda beyaz sarayların yükseldiği ülkelere! İşte oralara gidelim! Haydi, gel benimle! Küçük çantam dışarıda duruyor, gerekli her şey var içinde. Gel benimle, hemen, olduğun gibi ve hemen şu anda kaçıp gidelim buralardan! Burada biraz daha kalırsak başımıza kötü bir şeyler geleceğinden korkuyorum. Haydi, gel içelim, şerefine kaldıralım kadehimizi!" Gözlerim ışıl ışıl, Elinor'a bak-

tım. Yanıt vermeyince huzursuzlaştım. "Ne oldu, gitmiyor muyuz?"

Genç kız elini saçlarımın arasında gezdirdi, beni sakinleştirmek istermişçesine yüzümü okşadı. Kucağımda oturuyordu. Bir kolunu da omzuma atmıştı. Sevecenliğiyle dünyamı sarıp sarmalamıştı. Usulca konuştu:

"Gideceğiz sevgili babacık, biraz sonra gideceğiz! İlk tren sabah altıda kalkıyor. O saate kadar sabırlı olmalısın. Şimdi burada oturuyoruz, yoksa hoşuna gitmiyor mu?"

Ona biraz daha sokuldum, başımı memelerine dayadım, yanında kendimi güvende hissettim; anasının kucağındaki bir bebek gibi.

"Elbette hoşuma gidiyor," dedim. "Fakat saat altıda gideceğiz. Uzaklaşacağız buralardan, çok ötelere gideceğiz. Buraları bir daha görmeyeceğiz... Güneyde yaşayacağız aşkımızı... Hep seveceğiz birbirimizi..."

Yanıt vermedi. Gözlerime baktı, o kadar yakındı ki sanki tek bir gözü varmış gibi görünüyordu; o da sanki güneşe bakıyormuşum gibi buğulandı. Sonra sokulup kulağıma fısıldadı:

"Evet, seninle geleceğim babacık! Fakat gittiğimiz yerde içkiyi bırakacaksın, öyle değil mi? Sürekli sarhoş gezen erkeklerden nefret ederim. Onlardan iğrenirim ben."

"Seninle birlikte olunca içmeye son vereceğim. Tek damla bile koymayacağım ağzıma! Sen bütün şaraplardan, bütün içkilerden daha iyisin. Sen içimdeki ateşsin. Sen bütün dünyayı coşturabilirsin. Şerefine, kraliçem!"

"Şerefine babacığım! Gideceğiz buralardan başka yerlere... Fakat bu yolculuklara yetecek kadar paramız var mı? Umarım gittiğimiz yerlerde çalışmak zorunda kalmayız."

"Para mı dedin?" diye sordum üst perdeden. "Para... İkimize de yetecek kadar para var. Yolculuklara, uzun bir yaşama yetecek kadar var paramız!"

Elini cebime atıp banknotları çıkardım. Gerçekten de büyük bir desteydi. Elinor parayı elimden aldıktan sonra buruşmuş banknotları şöyle bir düzeltip saymaya başladı.

Sonunda "860 mark," dedi. Alnını kırıştırdı. "Fakat bu yeterli değil babacık. Uzun yolculuklar yapan ve hiç çalışmayan iki kişiye yetmez bu kadarcık para. Bütün paran bu mu yoksa?"

Bir an ayılır gibi oldum. Elimle alnımı şöyle bir sıvazladım ve Elinor'un elinde tuttuğu banknotlara nefretle baktım.

"Adamın biri paramı çaldı Elinor," diye homurdandım. "Elinde tuttuklarının beş katını, hayır on katını çaldı o hergele! İçi gümüş eşya dolu deri bavulumu da yürüttü. Her şey gitti. Şimdi ne diyecek Magda?" Elinor'un dik bakışlarıyla kendime gelir gibi oldum. "Elindeki paraları da görmek istemiyorum Elinor! Kaldır onları! Fakat gerekirse bankadan daha fazlasını çekebilirim. İstediğin kadar para alabilirim Elinor. On binlerce! Koyarım çeki önlerine. Onlar da bana hürmetle, 'Sayın Bay Sommer...' derler!"

"Demek adın Sommer senin?"

"Evet, Sommer adım. Erwin Sommer. Yanımda olduğun sürece sen hep yaz* yaşayacaksın!" Şöyle bir güldüm. Fakat genç kız ciddiydi.

"Görüyor musun?" dedi. "Paralarını, eşyalarını çalmışlar babacık. Sen bu halde hiçbir eşyana sahip çıkamıyorsun. Ben onları senin adına saklarım. Al, birazcık para da senin cebinde dursun babacık. 23 mark yeter, kaybetsen bile o kadar önemli değil..." Giderek daha ısrarcı oluyordu. Paraya bu kadar önem vermesi ne kadar saçmaydı. "Bak babacık, paranı benim muhafaza ettiğimi de hiç kimseye söylemeyeceksin. Yemin et! Evet, bunu hiç kimse bilmeyecek. Ne olursa olsun, hiç kimseye söylemek yok!"

---

* *Sommer*, Almanca yaz anlamına gelmektedir. (y.n.)

"Hiç kimseye söylemeyeceğim Elinor!" diye mırıldandım. "Yemin ediyorum. Fakat bütün bunlara ne gerek var, saat altıda yola çıkıyoruz..."

"Şimdi yemin ettin babacık! Sakın unutma bu yeminini, anlaştık mı?"

"Hiç kimseye söylemek yok Elinor!"

"Sen benim iyi yürekli babacığımsın," diye haykırdı ve kollarıyla beni sarıp iyice kendine çekti. "Bak şimdi seni ödüllendireceğim... İçkini ağzımdan içeceksin!" Ağzına *kirsch*'i doldurdu, sonra dudaklarını dudaklarıma yapıştırdı. Gözlerimi yumdum ve *kirsch*'in ılık ılık ağzıma akmasına izin verdim. O güne kadar deneyimlediğim en tatlı andı bu! Kendimden geçtim.

24

Uyanıyorum. Etrafıma şöyle bir bakınıyorum. Hayır, uyanmamışım, rüya görüyorum. Beyaz badanalı, bir yanından demir parmaklıklar yükselen bir odadayım. Evet, rüya görüyorum. Gözlerimi kapatıp öylece uzanıyor, hatırlamaya çalışıyorum... Sonra sol elimi uzatıp yere dokunuyorum, bir şey arıyorum. O anda camdan soğuk bir şey hissediyorum elimde. Bu bir şişe. Elim onu kavrıyor, kaldırıyor, ağzıma getiriyor. İçiyorum, evet yine içiyorum. Gözlerim kapalı, Kara Ormanlar'ın erik konyağını kana kana içiyorum. Elinor'un yanındayım! Evet, onun yanındayım. Yaşam sürüp gidiyor. Yattığım yerden şöyle bir doğruluyorum... Bir süre uyumuş olacağım. Şimdi Elinor'un odasındayım. Birkaç yudum daha alıyorum ve şişe boşalıyor. Fakat onu elimden bırakmıyorum, son damlayı da emmeye çalışıyorum. Yok, içki bitmiş... Derin derin iç geçirip şişeyi yine yere bırakıyorum ve gözlerimi açıyorum. Bütün duvarları beyaz badanalı bir hücrede olduğumu görüyorum. Yerler kir pas içinde. Duvarlara bir şeyler yazılmış, tuhaf şeyler çizilmiş. Bir duvarda, çok yüksekte, tavana yakın bir yerde demir parmaklıklı, küçük bir pencere ilişiyor gözüme. Pencere açık, parmaklıkların arasından güneşte ışıldayan gökyüzünü seçiyorum. Hücrenin bir kenarınıysa uzun demir çubuklar oluşturuyor. Bana bir an için hayvanat bahçesindeki kafesleri anımsatıyor. Parmaklıkların

arkasında bir soba ilişiyor gözüme, hemen yanında da kapalı bir kapı. Ben bir yere tıkılmışım! Yatmış olduğum yere bakıyorum. Üzerimde giysilerimle, demirleri eski mi eski, hasır şilteli, yorganı yırtılmış bir yataktayım. İçine kapatıldığım bu hücrede ayrıca bir tahta masa ile eski bir tabure var. Köşede kötü kokan bir kova duruyor. Bir de az önce bitirdiğim şişe... Yataktan fırlıyorum, şişeyi tekrar elime alıp içeri vuran ışığa doğru tutuyorum. Gerçekten bomboş, tek bir damla bile kalmamış! Onu kovanın arkasına, yere bırakıyorum. Bu yaparken de birden dün geceyi anımsıyorum... İskemleleriyle masaları toplanmış loş lokantayı görüyorum, sonra bir iskemleye ilişmiş kendimi, Erwin Sommer'i, gıda işleriyle uğraşan bir şirketin sahibi, kırk bir yaşındaki saygıdeğer vatandaş Sommer'i... Bir polis memuruyla itişip kakışmamı, beni alıp götürmesine bütün gücümle karşı çıkmamı, yere yuvarlanışımızı, saçlarına ak düşmüş, az önce tabancamdan korkmuş olan lokantacı kadının şimdi yere düşmüş olan bana tekmeler indirişini de görüyorum. Sonra aniden, özgürlüğüme kavuşmak için memurla mücadele ederken bana doğru eğiliyor ve elini suratıma bastırıyor. Aynı anda Elinor'un bir köşede durmuş, dudaklarında tuhaf bir gülümsemeyle yerde mücadele eden bizleri izlediğini seçiyorum. Ne bana yardım ediyor ne de ağzını açıp tek kelime söylüyor.

Belki o mücadelen galip çıkabilirdim. Kentin benim gibi görgülü bir sakinini herhangi bir dolandırıcıymışım gibi kodese tıkmak istemelerine müthiş öfkelenmiştim. Beni, sokakta karşılaşanların şapkalarını çıkararak saygıyla selamladığı biri olan beni hapishaneye götürmeye kalkıyorlardı! Sonsuz öfkem bana o anda müthiş bir güç vermişti. Eğer Elinor araya girmeseydi polis memurunu alt edebilir, elinden kurtulabilirdim. Mücadele tam benim lehime sona erecekken elinde Kara Ormanlar'ın erik konyağıyla dolu bir şişeyle yanımıza sokuldu

ve gülümseyerek, ışıl ışıl gözlerle, "Bırak şu kavgayı babacık!" diye mırıldandı. "Memur bey yanına bu şişeyi almana izin verecek! Hem sadece bir gece kalacaksın orada, sarhoşluğun geçene kadar iyice bir uyursun..."

Genç kızın bu sözleriyle bütün mücadele gücünü yitirdim, polise teslim oldum. İçkiyle Elinor beni yine baştan çıkarmasını becermişlerdi (muhtemelen ikisi de aynı zehirdi: içki ve Elinor). Son zamanlarda beni sık sık düş kırıklığına uğratmış, utanılacak durumlara düşürmüşlerdi. Sonunda yitiren hep ben olmuştum. Yine de bir türlü akıllanmamıştım. Özgürlüğümü bir şişe *schnaps* uğruna satmıştım. İşte şurada, leş kokulu kovanın yanında bomboş bir halde duruyor. İşte ben de kireç badanalı duvarlar arasında durmuş, demir parmaklıklı küçük pencereye bakıyorum. Ne özgürlüğüm var ne Elinor'um ne de içkim. Birden o gece yine gözümün önüne geliyor. Utancımdan ve öfkemden yumruklarımı sıkıyorum, dudaklarımı ısırıyorum... Polis memuruyla anlaşıp kavgaya son vermiştik. Adam bana bir sürü kuraldan söz ettikten sonra, başına dert açmamdan ve gece yarısı karakola giderken olay çıkaracağımdan korktuğunu söyledi. Sonra içki şişesini yanıma almama izin verdi. Hemen pantolonumun arka cebine yerleştirdim ve adama yolda olay çıkarmayacağıma, kaçmaya çalışmayacağıma dair yemin ettim. Yine de sağ bileğime metal bir zincir taktı. Bir sarhoşun yeminine pek güvenmiyor olacaktı.

Lokantanın kapısından çıkarken bir an arkama dönüp Elinor'a bakıyorum.

"İyi geceler Elinor," diyorum. "Her şey için teşekkür ederim sana Elinor."

Umursamazca bir tavırla yanıt veriyor bana:

"İyi geceler babacık. İyi uykular." Sesi bir tuhaf, sanki yiyip içtikten sonra eve uyumaya giden normal bir müşterisini yol-

cu ediyor. Böylece memurla ben gitmeye hazırız ki, ev sahibi bir anda paniğe kapılmış gibi arkamızdan bağırıyor:

"Peki şarapla diğer içkiler ne olacak? Kırılan bardakların parasını kim verecek? Sarhoş herif hiçbirini ödemedi ki memur bey! Hayır, gidemez! Önce hesabını ödemek zorunda!"

Polis memuru suratıma bakıyor ve derin bir nefes alıp, "Yanınızda para var mı?" diye soruyor. Başımı evet anlamında sallıyorum. "Öyleyse ödeyin de bir an önce çıkıp gidelim buradan." Sonra kadına dönüp yüksek sesle soruyor: "Ne kadar tuttu hesabı?"

Lokantacı kadın çabucak kafadan hesaplayıp "67 mark, servis dahil," diyor. "Sonra karakola ettiğim telefonun parası da var memur bey. Hepsi birlikte 67 mark ve 20 fenik."

Elimi cebime atıyorum. Bulduğum bütün parayı masaya bırakıyorum. Sonra ceketimin üst cebini karıştırıyorum. Bomboş. O anda aklıma geliyor... Başımı çevirip Elinor'a bakıyorum. Suskun bakışlarla soruyorum, rica ediyorum, ısrar ediyorum... Buradan bir dolandırıcı gibi çıkıp gitmek istemiyorum. Elinor bakışlarıma yanıt vermiyor. Sadece dudaklarında tuhaf bir gülümsemeyle masada duran paralara bakıyor. Sonra başını lokantacı kadından yana çeviriyor, tebessümü büyüyor. Bu arada kadın paraları çabucak sayıyor.

"23 mark," diye bir çığlık atıyor. "Alçak herif! Dolandırıcı! Önce beni uykumdan kaldırıyor, sonra tabancasıyla tehdit ediyor, ardından da..."

Bir şeyler daha söylüyor. Yanımdaki bıkkın memur esniyor. Haykırması biten kadın üzerime saldırmaya kalkışınca araya girip ona engel oluyor:

"Yeter artık Bayan Schulze!" diyor. Sonra bana dönüyor: "Gerçekten daha fazla para yok mu yanınızda?"

"Hayır," yanıtını veriyorum adama bakmadan. Gözlerimi Elinor'a dikmişim. Genç kız bu kez bakışlarını kaçırmıyor.

Ancak dudaklarındaki gülümseme kaybolmuş. Aniden elini koynuna götürüyor ve benden almış olduğu para destesini çıkarıyor. Bir an için mavi mavi ışıldayan yüzlük banknotları seçiyorum. Elinor dilini çıkarıp alay eder gibi şöyle bir sırıtıyor. Para destesini yine koynuna sokuyor. Elini göğsünün altına koyuyor ve muazzam kavisini görmem için hafifçe kaldırıyor. Sonra arkasını dönüp tezgâha doğru uzaklaşıyor.

Ah, nasıl da tilki gibi kurnaz: Tam doğru anda bana ettiğim yemini hatırlatıyor, ama sözüme pek güvenmediği için aynı zamanda tenimizin bağını da anımsatıyor. İçinde soğuk bir ateş yanan, kendini hiçbir zaman tam olarak vermeyen, hiçbir zaman tam olarak bana ait olmayacak tatlı acı bir metres – içkinin gerçek kraliçesi!

"Hayır," diyorum tekrar. "Daha fazla para yok yanımda. Fakat hesabı şirkete yollayın. Karım hemen havale eder."

Lokantacı atılıyor: "Karınızın sanki sarhoş kocasının içki hesabını ödemekten başka işi yok! Memur bey arayın şunun ceplerini, belki bir şeyler bulursunuz..."

"Ceplerimde bir şey yok," diye sözünü kesiyorum. "Fakat izin verin memur bey, şurada duran çantama bakalım..."

O gün satın almış olduğum çantamı açıyorum. İçindekileri çıkarıp masaya yayıyorum. Rengârenk iki pijama, birkaç pahalı şampuan ile çeşitli Fransız parfümleri... Tezgâhtar kızla şakalaşarak onları satın aldığım günden bu yana ne kadar zaman geçmişti? Sanırım hiçbirini kullanmayacaktım. Göl kenarında oturup yılanbalığı haşlaması yediğim, Burgonya şarabı yudumladığım ve çalışmayı bırakan bir tüccar olarak bundan sonra sürdüreceğim yaşamı düşlediğim o günü anımsamaya çalıştım. Kaç gün geçmişti o günden bu yana? Sadece on iki saat! Hayallerimdeki o rahat yaşama hiçbir zaman sahip olamayacaktım. Şimdi bileğimi zincirlemişlerdi, katil gibi buradan alıp götürüyorlardı beni. Elveda sana rahat yaşam!

"Bana ne bütün bu zengin pılı pırtısından!" diye yaygarayı basıyor ev sahibi. "Bakın, tam yedi tane tırnak makası! Hiçbiri işime yaramaz! Bana para vereceksiniz! Hele şu pijamalar!"

Ama sesinden kendini savunmak için böyle davrandığı anlaşılıyor; açgözlülüğü harekete geçmiş durumda.

"Fakat ben onlara en az 100 mark vermiştim," diyorum. "Dışarıda da üç şişe en iyi marka içki duruyor. Onları da size veriyorum. Hâlâ memnun değil misiniz?" Biraz daha söylenip durduktan sonra verdiklerimi kabulleniyor. "Fakat parfümlerden birini garson kıza bahşiş niyetine bırakacağım," diyorum şişeyi elime alarak.

"Ne yaparsanız yapın," diye homurdanıyor lokantacı kadın. "Böyle orospu kokusunu ben ne yapayım?" Ama pijamalardan birini alıp boyu tam mı diye şöyle bir üzerine tutuyor.

"Elinor!" Tezgâha doğru sesleniyorum. Kolum memurun koluna bağlı olduğu için yanına gidemiyorum. "Gel bir saniye. Bak şu gerçek Fransız parfümünü sana veriyorum. Gel benim güzel kızım!"

"Ah, beni rahat bırakın!" diyor huysuzca. "Yeterince başımı ağrıttınız! Memur bey, alıp götürün şu herifi artık! Yatıp uyumak istiyorum!"

İstediğini elde ettikten sonra beni bir anda zorda bırakıvermişti. Bir an için nefesim kesiliyor, böylesine inanılmaz bir kabalıkla ömrümde ilk kez karşılaşıyorum.

"Benim dürüstlüğüme biraz fazla bel bağlamıyor musun Elinor?" diye bağırıyorum.

"Götürün artık bu sarhoş herifi memur bey!" diye haykırıyor Elinor tezgâhın arkasından. "Beni daha fazla rahatsız etmesini istemiyorum. Zaten her zaman midemi bulandırmıştır! Umarım hep kodeste kalır!"

Anladım, evet, o anda anladım. Çekineceği bir şey yoktu, parama el koymuş olduğuna artık çok emindi. Ben paranın

varlığını inkâr etmiştim. Mutlaka şu anda üzerinde de değildi. Tezgâhın altına bir yere saklamış olabilirdi. Elinor'un maskesi düşmüştü. Onun gözünde ben iğrenç herifin tekiydim. Evet, haklıydı Elinor. Ben gerçekten de iğrenç bir adamdım. Cebimdeki bir şişe içki beni o an için teselli etti. Fakat o bitince ne olacaktı?

"Haydi, gelin artık, gidiyoruz!" diyor memur ve bileğimdeki zincirden çekiyor. Sesimi çıkarmadan peşinden yürüyorum. Adam dışarıdaki bisikletine biniyor ve pedallara basıyor. Ağır ağır ilerliyor, fakat bir yaya için bu oldukça hızlı sayılır. Ben yanında tırıs giden bir atı andırıyorum. Bir süre böyle ilerledikten sonra beni o akşam trenle varmış olduğum büyük kasabanın yakınlarındaki bir karakola teslim ediyor.

25

Önce yatağımı küçük pencerenin altına itiyorum, sonra üzerine çıkıp ellerimle demir parmaklığa tutunuyorum ve kendimi yukarı çekiyorum. Güneşte huzur içinde uzanan çayırlara, tarlalara, otlayan hayvan sürülerine ve çok ötelerdeki ormana bakıyorum. Hemen aşağıda bir sebze bahçesi var. Yaşlı bir adam elinde bir torbayla sebzelerin arasında dolaşıyor, bahçeden yapraklar, yol kenarından taze otlar koparıyor. Keçileriyle tavşanlarına yem topluyor olacak. O dolaşabilir, istediği yere gidebilir. Bense, evet, bense şimdi buraya tıkılıyım! Daha dün her şey benimdi, canım ne çekerse onu yapabiliyordum. Bugünse yaşamım başkalarının elinde. Hakkımda verecekleri kararı beklemek zorundayım.

Yatağa uzanıyorum. Kendimi hiç iyi hissetmiyorum. Başım ağrıyor. Az önce içmiş olduğum birkaç yudum etkisini çoktan yitirdi. Ağzım kupkuru. Susuzluğumu gidermek için bana ne zaman bir şey verecekler? Bugün, mutlaka bugün, diye kendimi teselli etmeye çalışıyorum. Seni mutlaka bugün yine serbest bırakacaklar. Tek amaçları gözünü korkutmak! Sarhoşları bir gece hücreye tıkarlar, uyuyup kendilerine gelsinler diye. Ertesi sabah da evlerine yollarlar. Sana da mutlaka böyle yapacaklar. Onlarla kavga filan edecek değilim. Çünkü adamların yaptığı doğru. O köy lokantasında çok içmiştim, kadına da iyi davranmamıştım. Şimdi buraya tıkmaları sana

iyi bir ders olacak! Az sonra anahtar kilidin içinde dönecek, iyi yürekli bir memur yanına gelecek ve gülümseyerek sana soracak: "İyi uydunuz mu Sommer? Haydi, sakın bir daha böyle şeyler yapmaya kalkışmayın," diyecek. Ve ben bu hücreden çıkıp özgürlüğüme yürüyeceğim. Güneşli, serin bir sabahta yaşlı adamın elinde torbayla hayvanlarına otlar topladığı yolda yürüyeceğim. Özgür olacağım. Önemli bir şey olsaydı *schnaps*'ı hücreme sokmama izin vermezlerdi ki...

Bu düşüncelerle biraz rahatlıyorum. Magda'yla yapmış olduğum o kavgayı düşünmek bile istemiyorum; olup bitenler gözümün önüne geldikçe o sahneleri inatla kendimden uzaklaştırıyorum. Son zamanlarda aramızda yaşanan bazı tatsızlıklara karşın Magda hâlâ benim eşim. Hep birbirimize destek olmuştuk. Bu kez de beni affedecektir. Bir rahatsızlık geçirdiğimi biliyor. Son günlerde yaşananlar beni ürküttü. Bundan sonra içmeyeceğim, ağzıma tek damla bile içki koymayacağım.

Yattığım yerden fırlıyorum. Hücrenin içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başlıyorum. Evet, bugünden sonra ben namuslu biri olacak, hiç kimseye yalan söylemeyeceğim. Fakat içmeye hemen son vermeyeceğim. Şu andaki susuzluğum dayanılır gibi değil, çok ıstırap verici. Vücudum deliler gibi içki istiyor. Tatmin edilmezse bu hırs öldürücü olabilir. Her yerim titriyor, sürekli terliyorum, midem de isyan ediyor.

Birden aklıma, köy lokantasından çıkarken masanın üzerinde yarısına kadar içilmiş bir *kirsch* bırakmış olduğum geliyor. Kadına parasını ödemiştim, dışarı çıkmadan önce memura rica etmiş olsaydım geri kalanını içmeme mutlaka izin verirdi. O zaman da vücudumda biraz daha fazla alkol bulunacağı için böyle ıstırap çekmezdim.

Evet, şimdi kendime karşı dürüst olmak zorundayım: İçmeye hemen son vermem mümkün değil. Fakat bundan sonra daha az içebilirdim. Örneğin günde yarım, hatta üçte bir

şişe de bana yeterli olabilir. Evet, bu üçte bir şişe bana bütün gün yeter. Şu anda bir kadeh *schnaps* olsa nasıl da mutlu olurdum. Küçücük bir kadeh yeter de artar bile! Şöyle ağzımı bir çalkalayacak kadar...

Beni kısa bir süre sonra çıkardıklarında hemen en yakın meyhaneye uğrayıp bir kadeh atacağım. Sonra da yürüyerek dosdoğru eve gideceğim ve bir daha hiç içmeyeceğim. Cebimde tek fenik para yok, fakat meyhaneciye üzerimdeki pardösüyü ödünç bırakabilirim. Adam da bana bir şişe, hayır, belki de iki şişe verdi mi, önümüzdeki üç dört gün için yeter de artar bile. Evet, üç gün için iki şişe iyi! Bu üç gün içinde de yakınlık gösterip güler yüzlü davrandım mı Magda'yı da yumuşatırım. O zaman cebim yine para görür... Bir an için gözlerimi yumuyorum: Aklıma dün bu saatlerde bankadan 5000 mark çektiğim gelmişti. Bu yaptığımla şirkete mutlaka büyük zarar vermiştim. Magda'yla anlaşmak, onunla aramı düzeltmek pek kolay olmayacak. O zaman evi ipotek etmek nasıl olur? Şu güne kadar hiç borca girmedim, şimdi en az 5000 mark temin etmek pek zor olmasa gerek. O zaman da Magda'yla yine barışır, aramızda uzlaşırız. Tabii Polakovski de yaptıklarının cezasını ödeyecek, çaldıkları yanına kâr kalmayacak. Bugün eve dönmeden önce dosdoğru ona gidip gümüşlerle altınları geri isteyeceğim. Çaldığı paranın da en az yarısını geri verdi mi, onu polise ihbar etmem. Fakat istediğimi yapmazsa doğru karakola giderim. O zaman bu hücreye iki yüzlü Polakovski tıkılır.

Düşüncelerim böyle sürdü gitti. Kimi huzursuz anlara karşın kötümser değil, iyimserim. Beni bekleyen her şeyin üstesinden gelebilirim. Ben bu kentin saygın sakinlerinden biriyim. Bana bir şey yapmaya kolay kolay cesaret edemezler.

Yatağa oturmuş böyle şeyler düşünürken bakışlarımı hücrenin duvarlarını dolduran yazılarda da gezdiriyorum. Bazıla-

rı kurşunkalemle yazılmış, bazıları da iğne veya çiviyle kirece kazınmış. Çoğunun altında bir isimle iki tarih göze çarpıyor. Yazanın hücreye giriş ve çıkış tarihleri olacak! İki tarih arasında çok az zaman olduğu dikkatimi çekiyor. Rahatlıyorum. Burada en uzun kalan on günde çıkmış. Bu da kanımca bana kötü bir şey yapılmayacağının kanıtı. On gün... Benim için on gün söz konusu olamaz. Şu anda içkiye olan çılgın özlemimle burada on gün kalamam. Elbette, az sonra serbest bırakılacağım. Peki, ya kahvaltı ne olacak? Tutukluların da kahvaltı etmeye hakları vardır, değil mi? Sanırım suyla bir dilim ekmek verirler. Her neyse, hiç yoktan iyidir. Dışarıda ışıldayan güneşe göre şimdi saat dokuz buçuk olmalı. Fakat bana niçin henüz kahvaltı getirmediler? Bence bu iyiye işaret, benden bir an önce, kahvaltı bile vermeden kurtulmak istiyorlar. Boş yere harcama yapmak istemiyorlar, çıktıktan sonra bir yerde etsin kahvaltısını, diye düşünüyorlar.

İçim rahat, hasır şilteye uzanıyorum ve gözlerimi kapatıp uyumaya çalışıyorum. Elinor'u düşünüyorum, dudaklarıyla ağzıma içki aktardığı o güzel anı düşlüyorum. Fakat sonra nedense bunların pek güzel düşünceler olmadığını fark ediyorum. Şu anda o köy lokantasını gözümün önüne bile getirmek istemiyorum. Bana hiç de iyi davranmamışlardı. Hele o küçük orospu salak bir oğlanmışım gibi nasıl da bütün paralarımı yürütmüştü! Fakat yine de buradan çıktıktan sonra Polakovski'ye yapacağımı ona yapmayacağım. Gidip paramı geri istemeyeceğim. Ne halleri varsa görsün, çaldığıyla ister mutlu olsun, ister geberip gitsin! Suratını bile görmek istemiyorum. Bundan sonra sadece Magda için yaşayacağım. O köy lokantasındakilerle bundan sonra bir hesabım kalmadı. Ve böylesi çok daha iyi. Her şeyi ödedim, benden başka alacakları yok, onları bir daha asla görmeyeceğim. Keşke Magda'nın bana karşı tutumundan da böyle emin olabilseydim...

Kafamda böyle düşüncelerle gözlerim kapanıyor. Hafif bir uykuya dalıyor, sonra yeniden uyanıyor, düşünüyor ve tekrar kendimden geçip bayılır gibi uyuyorum. Uyandığımda bütün vücudumda ağrılar hissediyorum. "Tanrım! Tanrım!" diye inliyorum. "Dayanamayacağım... Çıkarmayacaklar mı beni buradan?" Kalkıp hücrenin içinde dört dönüyorum. Demir parmaklıkların yanına gidip onları bütün gücümle sallıyorum. Kapıyı çekiştiriyorum. Belki kilitlemeyi unutmuşlardır diye yok yere ümit ediyorum. Bir an için Magda'yı düşünüyorum... Doğruyu söylemek gerekirse Magda'dan korkuyorum... Öyle enerji dolu olabiliyor ki... Ama ben onun kocasıyım, birbirimizi bir zamanlar çok sevmiştik; beni affedecektir, affetmek zorunda... Böylece zihnimdeki düşünceler bir değirmen taşı misali dönüp duruyor.

26

Tekrar uyuyakalmışım. Ne kadar, yarım saat mi yoksa birkaç saat mi, bilmiyorum. Kilitte dönen anahtarın sesiyle kendime geliyorum. Hemen yattığım yerden fırlıyorum ve hücreme giren dört beye merakla bakıyorum. Üzerlerinde polis üniforması taşıyan ikiliyi pek önemsemiyorum: Biri beni buraya getiren memur, diğeri de yaşadığım kentte görevli bir polis. Kendisiyle birçok kez birlikte kâğıt oynayıp bir kadeh bira içmişliğim var; benimle aynı sosyal sınıftan olmasa da saygıdeğer bir adam – zaten ben de hiçbir zaman boş yere gurur yapan biri olmadım. Üniformasız diğer iki beyden genç olanını daha önce hiç görmemiştim. Yüzünün keskin hatları ile donuk gözleri hemen dikkatimi çekiyor. Alt dudağı hafif öne çıkmış. Diğer adamıysa çok iyi tanıyorum. Yıllardır gittiğimiz yaşlı Doktor Mansfeld. Bir an aklımdan onun kalkıp buraya gelmesinin iyiye işaret olmadığı, özgürlüğüme hemen kavuşamayacağım geçiyor. O beni buradan doğru bir ayyaş hastanesine götürebilir. Fakat belki bu hiç de fena olmaz, hatta hastaneyi hapse yeğlerim. Böyle yerlerde mutlaka ıstıraplarıma son verecek tedaviler ve ilaçlar vardır. İçki bağımlılarının götürüldüğü bir sanatoryumda kalmam belki Magda'yı da yumuşatabilir, aramızdaki kimi çekişmelere engel olabilir. Sanatoryumdaki hasta birine Magda kuşkusuz kötü davranamaz. Tüm bu düşünceler zihnimden birkaç saniye içinde ge-

çiyor. Sonra hızla doktorun yanına gidiyorum. Elini sıkarken heyecanla, "Gelmiş olduğunuz için size çok teşekkür ederim Doktor Mansfeld," diyorum. Sonra gülümseyerek devam ediyorum: "Beni nasıl bir yere attıklarını görüyor musunuz!"

Hücreye bakıyorum. Doktor Mansfeld de elimi sıkıyor. Heyecanlı olduğu belli, gergin yüzünün hatları hafifçe titriyor. "Evet, sevgili Bay Sommer," diyor titrek bir sesle. "Sonunuzun böyle olmasını ben de istemezdim..."

"Sonumun mu?" diyorum. Hemen ses tonumu değiştirerek devam ediyorum: "Sonumun böyle olması mı, Doktor Mansfeld? Bence yeni bir başlangıç yapacağım! Siz beni bir sanatoryuma yatırıp tedavi edeceksiniz!"

"Ben bunu iki hafta önce denemiştim, sevgili Bay Sommer," diyor Doktor Mansfeld başını sallayarak. "Ne yazık ki siz o gün buna engel olmuştunuz. Söz artık savcıda."

Başını çevirip yanında durmakta olan donuk yüzlü genç adama bakıyor. Savcı sarkık alt dudağını daha da öne uzatıp beni sert bakışlarla süzüyor ve duraksayarak, "Evet, evet," diye mırıldanıyor. Sonra hızla devam ediyor: "Sizi, karınızı öldürmeye teşebbüsten tutuklamak zorundayım Bay Sommer. Tutuklusunuz."

Olduğum yerde donakalıyorum. Ağzımı açıp tek kelime bile edecek halim yok. "Ciddi olamazlar," diye düşünüyorum çıldırmışçasına. "Seni korkutmak istiyorlar, hepsi bu! Cinayete teşebbüs mü? Magda'yı mı?"

Sonunda kendimde konuşacak gücü bularak titrek bir sesle, "Karımı öldürmeye teşebbüs mü? Bu çok saçma!" diyorum. "Ben Magda'yı hiçbir zaman öldürmeye çalışmadım!"

Genç savcı bana ezici bir bakış atarak bağırmaya başlıyor:

"Bunun ne kadar saçma olduğunu yakında görürsünüz Sommer!" Hızla yanında durmakta olan Mansfeld'e dönüp, "Haydi doktor bey, gidiyoruz!" diyor. Arkasındaki memura

da emir veriyor: "Ne yapmanız gerektiği biliyorsunuz, götürün bu adamı!"

Kapıdan çıkarlarken, "Doktor Mansfeld," diye çaresizce sesleniyorum, "Doktor Mansfeld, Magda'yı ne kadar sevdiğimi bilirsiniz..."

Kapı iki adamın arkasından kapanıyor. Ne yapacağımı bilemiyorum, çok şaşkınım. Hasır şilteye oturup başımı avuçlarıma gömüyorum.

27

"Karınızı öldürmeye teşebbüs" kelimeleri zihnimde tekrar tekrar dönerken bir süre hiç kıpırdamadan öylece oturdum; sonra yaşadığım kentten tanıdığım polis memuru Bay Schulze yanıma sokulup bir elini omzuma koyarak yumuşak bir sesle, "Haydi Sommer, gitme vakti geldi," dedi.

"Sommer." Bana sadece "Sommer" demesi ne üzücüydü. Yıllık geliri en fazla 2400 mark olan basit bir insanın bana "bay" diye hitap etmemesi son dönemde yaşam koşullarımın nasıl değiştiğine dair açık bir örnekti. Çıraklık dönemimi geride bırakıp iş hayatına atılmamdan bu yana herkes bana "Bay Sommer" demişti. Şimdiyse... Ellerimi suratımdan çekip gözlerimde yaşlarla, "Şimdi beni nereye götüreceksiniz Bay Schulze?" diye sordum.

"Bay" kelimesini özellikle vurguladığımı fark etmemiş gibiydi. Basit insanlar böyle küçük ayrıntıları fark etmezler.

"Sadece Sulh Mahkemesi'ne gideceğiz Sommer," dedi. "Siz kültürlü bir insansınız, yolda bana zorluk çıkaracağınızı sanmıyorum. Öyle değil mi? Götürürken bileğinize zincir takmak zorundayım, fakat sorun çıkarmayacağınıza söz verirseniz..."

"Söz veriyorum Bay Schulze," dedim hevesle ve neredeyse neşeyle. "Size onur sözü veriyorum."

"Peki, peki," dedi adam. "Size güveniyorum. Pardösünüzü giyin, alın şu şapkanızı da! Başka bir şeyiniz var mı? Haydi o zaman, gelin benimle!"

Birlikte hücreyi terk ettik, merdivenleri indik ve yola koyulduk. Hücrede sadece birkaç saat kalmıştım, fakat şimdi çevremi saran kırın geniş aydınlığı beni heyecanlandırdı. Özgürlükte attığım ilk adımlarla yüreğim hızla çarptı. "Şu çitin üzerinden atlayıp çayırlarda koşsam," diye düşündüm hızlıca, "ormanın ağaçları arasında kaybolsam acaba Schulze peşimden gelip beni yakalamaya kalkışır mı? Gerçek bir katilin arkasından yapacağı gibi tabancasını çıkarıp ateş eder mi? Hayır, sanmıyorum," diye düşünerek hafifçe gülümsedim. "Schulze bunu yapmazdı. Ne de olsa epey iskambil oynamıştık. Kim olduğumu, kafamdan neler geçtiğini çok iyi biliyor. Ama ondan kaçmak istemiyorum bile. Hem yolda zorluk çıkarmayacağıma söz vermiştim ve ben sözünün eri bir adamımdır! Fakat ondan başka bir şey isteyeceğim..." Az önce beni Sulh Mahkemesi'ne götürmesi gerektiğini söylediğinde beynimde bir ışık yanmıştı.

"Bay Schulze," dedim nezaketle, "sizden bir ricam olacak..."

"Ne istiyorsunuz Sommer?" dedi. "Yoksa çok hızlı mı yürüyorum? İsterseniz biraz daha yavaş gidebiliriz, ne de olsa trenin kalkmasına daha yirmi dakika var."

"Bakın Bay Schulze," dedim. "Birkaç saattir dişim çok ağrıyor. Şu karşıda da bir lokanta var... Acaba çabucak içeri girip bir kadeh konyak veya rom içebilir miyim? Diş ağrıma çok iyi gelir..." Sonra hızlı hızlı konuşmaya devam ettim: "Eğer kaçacağımdan korkuyorsanız yanımda durabilirsiniz! Merak etmeyin, kaçmaya hiç niyetim yok. Sadece şu berbat diş ağrımın geçmesini istiyorum."

"Unutun böyle şeyleri Sommer," diye hemen karşı çıktı polis memuru. "Bir tutuklunun içki içmesine izin verdiğim

duyulduğu anda üniformamı alıp kovarlar beni. İstediğiniz olacak şey değil!"

"Fakat burada hiç kimse yok ki Bay Schulze," diye yalvardım. "Bir an için buraya girmiş olduğumuz eminim kimsenin kulağına gitmez!"

"İşte, bakın!" dedi polis memuru Schulze ve elini kasketine götürüp selam verdi. Yanımızdan geçen otomobilde Doktor Mansfeld'le savcı oturuyordu. "Şimdi bizi lokantadan içeri girerken görmüş olsalardı başım büyük belaya girerdi! Haydi, yürüyün bakayım Sommer!"

Olduğum yerde durup, "Bay Schulze," diye tekrar yalvardım. Biliyordum, bu lokanta benim son şansımdı. "Bakın, artık ortada hiç kimse yok. Ne olur benim şu isteğimi yerine getirin! Bir kadeh... Eşime söyleyeceğim, size 100 mark..."

"Ama bu kadarı yeter!" diye bağırdı Memur Schulze. Yüzü sinirden kıpkırmızı olmuştu. "Delirdiniz mi Sommer? Az önce söylediğiniz memura rüşvet önermektir! Başkası olsa sizi hemen... Haydi, çabuk gelin benimle! Karşı çıkarsanız zinciri takmak zorunda kalacağım!"

Birden çok korktum, omuzlarımı kısıp öfkeli öfkeli Schulze'nin peşi sıra yürüdüm. Son ümidimi de yitirmiştim. Bir süre hiç konuşmadan yan yana yürüdük. O arada sırada bir şeyler mırıldanıp duruyordu. Bense başım önümde, ayaklarımı sürüyordum. Sonra birden bana baktı, sakin bir sesle, "Sizi anlamıyorum Sommer," dedi. "Hep kendi halinde, uyum içinde yaşayan biriydiniz. Şimdi niçin böyle saçma şeyler yapıyorsunuz? Budalaca kafa çekmekle başınıza yeterince dert aldığınız yetmedi mi? Başınızdaki sorunlar size yetmiyor mu? Şimdi ben de sorunlarınıza bir yenisini eklemek istemiyorum... Az önce söylemiş olduğunuz şeyi duymazdan geleceğim. Adam olun Sommer, toparlayın kendinizi! Birkaç gün sonra kendinize gelecek, her şeye daha başka gözle bakacaksı-

nız! Üstelik buna çok ihtiyacınız var, ne de olsa az önce savcı beyin söylediklerini duydunuz!"

Yanımda yürüyen adamı hiç sesimi çıkarmadan dinliyordum. Memur Schulze gibi basit bir adamın böyle konuşması beni alçaltıyor, utandırıyordu. Tabii o gün, bütün bunların ıstıraplarla dolu uzun bir yolun başlangıcı olduğunu, çok daha basit insanların benimle çok daha alçaltıcı ve kırıcı bir biçimde konuşacağını henüz bilmiyordum.

Az sonra tren istasyonuna vardık. Memur Schulze gişeye gidip iki tane üçüncü mevki bileti aldı. "Haydi," dedi ve benimle perona doğru yürüdü. Orada duran yolcularla birlikte treni bekledik. "Öyle üzgün üzgün durmayın Sommer. Kimsenin durumun farkına varmaması için benimle bir şeyler konuşun. Bizi birbirine istasyonda rastlamış olan iki eski dost sansınlar. Ne de olsa iskambil oynayıp bira içtikten sonra birkaç kez bizim Breite Caddesi'nde yürümüştük, karşılaştığımız hiç kimse de nereden geldiğimizi sormamıştı..."

Haksız sayılmazdı. Az önce bir kadeh konyak içmeme izin vermediği için öfkelenmiştim, fakat şimdi yine biraz kendime gelir gibi oldum. Öfkem geçmişti, yanımdaki Schulze'yle aklı başında birkaç çift laf edebilecek durumdaydım. Önce çiftçiler için ekin kaldırma zamanının yaklaştığından söz ettik. Sonra bu yıl beklenen ürün ile rekolte üzerine bir şeyler söyledik. Schulze'yle hemen hemen aynı fikirdeydik; iyi bir ürün bekleniyordu. Fakat yine de biraz daha yağmur yağsa hiç fena olmazdı. Yaz sıcak geçmiş sayılırdı. Yağmur, patates ve pancar yetiştiren köylülere de gerekliydi.

Kısa tren yolculuğu çabucak geçiverdi. Bizimle aynı kompartımanda oturanlardan hiçbiri, yanlarında cinayete teşebbüsle suçlanan birinin oturmakta olduğunu fark etmedi. (Bazen gerçekten son derece tehlikeli, hain bir suçlu olduğumu hayal ediyordum.) Ama bizim kentin istasyonunda indikten

sonra büyük salonda bekleyenlerin arasından geçip dışarı çıkarken korku içindeydim. Her an bir tanıdığa, hatta şirketin elemanlarından birine, hatta belki de Magda'ya rastlayabilirdim. Yanımda yürüyen polis memurunu kolundan çekip, "Bay Schulze," diye yalvardım, "arkalardan bir yerden gidemez miyiz? Böyle orta yerde yürümeyelim, çok fazla insan tanıyorum, bir gören olursa benim için gerçekten utanç verici olur..."

Schulze peki anlamında başını salladı. "Bana göre hava hoş. Sulh Mahkemesi'ne on beş dakika erken veya geç varmamız o kadar önemli değil. Ama lavaboya gitmem gerek..."

Polis Schulze benimle istasyon alanının bir köşesindeki tuvaletlere doğru yürüdü. Bundan yirmi dört saat önce aynı yere Polakovski'yle gelmiştim. Altı lavabolu tuvalete bu kez yanımda bir polisle tekrar girmek bende tuhaf duygular uyandırdı. Her yandan akan suların sesi kulağıma geliyordu, asfalt kaplama zemin yine ıslaktı. Şurada Polakovski'yle mücadele etmiş, yerlerde yuvarlanmıştım. Aradan çok kısa bir süre geçmişti, yine de her şey inanılmaz geliyordu. Sanki gördüğü sırada insana fevkalade gerçekçi gelen, ama uyanır uyanmaz absürtleşen ve komikleşen çılgın bir rüya gibi. Fakat benimki düş filan değildi, burada Polakovski'yle gerçekten mücadele etmiştim ve hiçbir onur sözü ya da fedakârlık hissi beni o dolandırıcıya bağlamıyordu artık. Böylece işimizi gördükten sonra tekrar dışarı çıktığımızda, hareketli caddelerde görünmemek için ara sokaklarda yürürken Memur Schulze'ye Polakovski'yle başımdan geçenleri teker teker anlatma cesaretini gösterdim. Doktorun otomobilden atlayıp kaçtıktan sonra buharlı mutfağına sığınmamdan tuvaletteki mücadelemize, gümüşlerle paramı çalıp kaçmasına kadar hiçbir ayrıntıyı atlamadım. Memur Schulze meslek yaşamında pek çok insan tutkusuna ve zayıflığına tanıklık etmiş olmalıydı. Yine de ben son günlerde başımdan geçenleri anlatırken birkaç kez durup,

"Vay canına, inanılacak gibi değil! Gerçekten böyle mi oldu? Doğru mu anlattıklarınız Sommer?" dedi heyecanla. Islık da çaldı. Konuşmam sona erince hergele Polakovski'ye lanet okumasını bekledim. Fakat Memur Schulze bir süre hiçbir şey söylemedi, sadece susup yanımda yürümeye devam etti. Biraz sonra başını çevirip uzun uzun yüzüme baktı ve, "Sizi birlikte içtiğimiz biralardan ve birkaç kâğıt oyunundan biliyorum," dedi. "Ancak sizi doğru dürüst tanıyamamıştım. Benim nazarımda siz hep aklı başında, söylediğini, yaptığını çok iyi bilen bir işadamıydınız! Fakat Sommer –affınıza sığınarak söylemek zorundayım ki– sizin böylesine aptal bir öküz olduğunuzu düşümde görsem inanmazdım. Şimdi ne derseniz deyin, bu yaptıklarınızın tek nedeni içkiyi fazla kaçırmanız olamaz! Kütük gibi sarhoş olmakla bu kadar çok budalalık yapılamaz! O adamın ne tür bir dolandırıcı olduğunu daha ilk günden fark etmeliydiniz. Sanırım fark etmenize karşın çekip gitmediniz, yanında kalmaya devam ettiniz. O herifin sizi kaz gibi yolmasını hak etmişsiniz Sommer. Evet, gerçekten hak etmişsiniz. Keşke cebinizdeki 1000 markı da yürütseydi. O zaman şu lokantadaki son rezilliği de yapamazdınız!"

Memur Schulze derin bir nefes alarak ciddiyetle suratıma baktı. Anlattıklarıma verdiği bu beklenmedik tepki beni gücendirmişti, sinirle, "Başımdan geçenleri bana ahlak dersi veresiniz diye anlatmadım Schulze..."

"Memur Schulze, lütfen Sommer!" diye sertçe düzeltti beni.

"Ben de sanıyordum ki," diye öfkeyle devam ettim onu duymamış gibi, "o rezil Polakovski'yi yakalayıp içeri atacaksınız."

"Ne güzel de konuşuyorsunuz," diye alaylı alaylı güldü. "Önce salaklığınızdan ve sarhoşluğunuzdan elinizde ne varsa hergele herife göz göre göre kaptırıyorsunuz, sonra da onu

polise şikâyet edip yakalanmasını, bütün malınızın geri alınmasını talep ediyorsunuz! Şimdi size şunu söylemek zorundayım: Başınıza gelenleri hak etmişsiniz. Şimdi de bütün budalalığınızın yükünü tek başına kaldırmak zorunda kalan zavallı eşiniz olmasaydı sizin için parmağımı bile kıpırdatmazdım. Fakat şimdi eşinizin hatırı için Sommer –unutmayın, yalnızca eşinizin hatırı için–, sizi sağ salim kodese tıkıp komisere rapor verdikten sonra bu konuyla ilgileneceğim. Umarım o kuş çoktan uçup gitmemiştir; belki de kapısını bu kadar çabuk çalmamızı beklemiyordur. Fakat şimdi acele edelim. Haydi gelin Sommer, başka bir budalalık daha yapmaya kalkışmadan sizi teslim etsem iyi olacak. Sizden her an her şey beklenebilir. Tanrım, sizi tanıdığımda aklı başında, işini iyi bilen bir adam, demiştim kendi kendime. Demek ki şirketin bütün işini yapan eşinizmiş! İnsanların dış görünümüne bir daha hiç kanmayacağım. Acaba kadıncağız yaptıklarınızı affedecek mi?"

Hızla yolumuza devam ettik. Sulh Mahkemesi'ne varana kadar da ağzımızdan tek kelime çıkmadı. Schulze komisere vereceği raporu kafasından geçiriyor olabilirdi. Bense alt kademede bu polis memurunun az önce suratıma söylemiş olduğu küstahça sözlerden dolayı ona çok gücenmiştim. Eğer bu adam benim nasıl hasta olduğumu, daha doğrusu o hergelenin eline zavallı bir hasta olduğum için düştüğümü kavrayamıyorsa budala olan kendisiydi, ben değil. Ben yalnızca hastaydım ve hastalığım devam ediyordu...

28

Daha önce işim nedeniyle birkaç kez Sulh Mahkemesi'ne gidip gelmiş olduğum için binanın içini iyice biliyordum. Fakat şimdi Memur Schulze'nin beni götürdüğü bölümlere hiç girmemiştim. Bir sürü koridoru geçtikten sonra (binanın bir bölümünde de Asliye Mahkemesi vardı) dar bir iç avluya çıktık; bir yanı yüksek bir duvarla, diğer üç yanı ise yukarıdan aşağı küçük, neredeyse kare şeklinde ve kalın demir çubuklarla kaplı pencerelerle doluydu. Demek ki bundan sonra belki haftalar, belki de aylarca burada yaşayacaktım. Birden korkuyla ürperdim. Yanımda yürüyen Schulze'ye buranın yaşam kültürü ve kurallarıyla ilgili birkaç şey sormak istedim. Ne yazık ki bunun için artık çok geçti. Schulze duvardaki zile dokundu. Büyük demir kapı ağır ağır açıldı. Bizi karşılayan mavi üniformalı adam Schulze'nin elini sıkarken buz gibi bakışlarını üzerimde gezdirdi.

"Bir sevk Karl," dedi Schulze. "Evraklarını öğleden sonra savcılık yollayacak!"

"Durun bakayım şurada," dedi mavi üniformalı sertçe, ben de ikiletmeden dediği yere geçtim. İki polis aralarında bir şeyler fısıldaştılar. "Cinayete teşebbüs" sözünü duyar gibi oldum. Sonra Schulze bana dönüp seslendi:

"Kendine dikkat et Sommer!"

Ve kapı arkasından kapandı. O özgürlüğüne dönmüştü, bense aramızda geçen öfkeli konuşmaya karşın bir dostumu yitirmiş gibi hissettim.

"Gelin bakayım buraya," diye homurdandı üniformalı. Peşinden gittiğim büroda kimse yoktu. "Ceplerinizdeki her şeyi çıkarıp şu masanın üzerine koyun."

Hemen adamın dediğini yerine getirdim. Ne de olsa üzerimde pek bir şey yoktu. Bir deste anahtar, bir çakı ve oldukça kirli bir mendil...

"Üzerinizde başka bir şey yok mu? Para filan? Peki, öyleyse şimdi kollarınızı kaldırın bakayım."

Kollarımı kaldırdım. Yukarıdan aşağı her yanıma dokundu, fakat bir şey bulamadı.

"Peki," dedi sonunda üniformalı. "Sizi şimdilik 11'e koyacağım. Müfettiş bey şimdi burada değil, öğle yemeğine gitti."

Nazikçe öğle yemeği alıp alamayacağımı sordum. Şimdiye kadar yiyecek vermemişlerdi. "Yemek saati geçti," dedi üniformalı suratıma bakmadan. "Yiyecek hiçbir şey yok."

"Fakat ben bugün kahvaltı bile edemedim!" diye bağırdım heyecanla. Son günlerde pek acıkmamama rağmen şimdi kurt gibi acıkmıştım. Elimden yemek yeme hakkımı bile alıyorlardı; bir mahkûmun bile yemek yemesi gerekir!

"Fena mı, o zaman akşam yemeği size çok daha leziz gelir," dedi memur umursamazca. "Haydi, gelin bakayım benimle!"

Bir koridordan, demir parmaklıklı bir kapıdan geçtik, merdivenlerden çıktık ve tekrar bir demir kapıdan geçtik. Bir dizi sürgülü demir kapının açıldığı, yarı karanlık, uzun bir koridora girdik; sonra tekrar merdivenlerden çıktık, bir başka merdivenden çıktık, tekrar bir demir kapıdan geçtik... Adam sürekli kilitleri açıyor ve kilitliyordu ve tüm bunları öyle rahat bir şekilde yapıyordu ki... Ama benim göğsüm sıkıştı: Dış dünyayla aramdaki bütün bu kapıların üzerimde müthiş bir baskı oluş-

turduğunu hissettim. Buradan çıkmanın, dışarıdaki özgürlüğe kavuşmanın ne kadar zor olduğunu şimdi iyice kavradım. İleriki günlerde içeride sık sık duyacağım "İçeri girmek dışarı çıkmaktan kolaydır," sözü gerçeği yansıtıyordu.

Önümden yürüyen adam az sonra üzerinde 11 yazan demir bir kapının önünde durdu. Burada yaşayacaktım demek. Elindeki anahtarı kilide sokup kapıyı açtı. Ardında bir kapı daha vardı. Onu da açtı ve bana dönüp sabırsızca, "Girin içeri!" dedi. İçeri girdim. Şişko, geniş omuzlu, kel, gözlüklü bir adam, oturduğu dar yataktan ayağa kalktı.

"Çene çalacak birini yolladılar demek!" dedi. "Bu iyi... Nerelisin?"

Hücrede bir başkasının olmasına çok şaşırmıştım. Arkama döndüm, fakat memur çoktan kapıyı kapatmış, çekip gitmişti. Buraya tıkılmıştım, benim için geri dönüş yoktu.

"Otur bakayım şu tabureye," dedi şişko adam. "Ben yatağıma biraz uzanacağım. Bu aslında yasak, fakat Fermi sesini çıkarmaz. Fermi, seni getirmiş olan adam."

Gösterdiği tabureye iliştim ve gözlerimi yine yatağına uzanmış olan adama diktim. Onun da üzerinde takım elbise vardı. Bir zamanlar iyi bir terzinin elinden çıkmış olduğu belliydi. Şimdiyse buruş buruştu ve lekelerle doluydu.

"Sizi de mi tutukladılar?" diye sordum.

"Herhalde!" dedi şişko adam gülerek. "Bu delikte tatil mi yapıyorum sandın? Hem bana 'sen' diyebilirsin. Burada kalan herkes birbirine 'sen' diye hitap eder." Yattığı yerden şöyle bir doğruldu. "Evet, ben de tutukluyum, tam on bir haftadır. Mahkemem henüz başlamadı, herifçioğulları ağırdan alıyorlar. Burada küf tutsan, çürüsen umurlarında değil. Sen ne halt ettin?"

"Savcı beni eşimi öldürmeye teşebbüsten tutuklattı," yanıtını verdim. Sonra konuşmasına fırsat vermeden devam ettim: "Fakat bu doğru değil. Tek kelimesi bile doğru değil."

İriyarı adam tekrar güldü. "Tabii, doğru değil. Burada hep suçsuzlar kalır zaten! Şu hücrelerde yatanlara sorsan hep aynı yanıtı alırsın!"

"Fakat ben doğruyu söylüyorum," dedim. "Karımı öldürmeyi aklımdan bile geçirmedim. Sadece biraz kavga ettik."

"Peki, peki," dedi şişko adam. "Bir süre sonra iyice içini dökersin. Hücreye atılmaya alışık olmayan herkesin çenesi açılır. Ama burada kiminle ne konuştuğuna çok dikkat etmelisin. Kimileri yaranmak için anlatılanları hemen müdüre taşırlar. İşte o zaman paçayı bir daha kurtaramazsın." Gözlerini kısıp bana baktı. Bu bakışlarda iyimserlik seçtim. Sonra devam etti: "Bana her şeyi rahat rahat anlatabilirsin. Ben onurlu biriyimdir. 'Stiekum'umdur."

"Nesin nesin?"

"Stiekum. Burada çenesini sıkı tutanlara böyle deriz. Kimseyi ispiyonlamıyorum, anlıyorsun ya?"

"Fakat gerçekten itiraf edeceğim hiçbir şeyim yok ki," diye karşı çıktım.

"Göreceğiz," dedi şişko adam kendinden emin bir tavırla. "Belki şansın yaver gider de sorgu yargıcı da seninle aynı görüşte olur. O zaman mahkemeye çıkmazsın."

"Fakat beni tutuklatan savcı olmuştu."

"Bu hiç önemli değildir," diye açıkladı karşımda oturan adam. "Önemli olan yarın veya yarından sonra karşısına çıkarılacağın sorgu yargıcının vereceği karardır. Sorgulamanın ardından o seninle aynı düşüncede olursa serbest bırakılırsın..."

"Gerçekten mi?" diye sordum heyecanla. "Hâlâ serbest kalabilir miyim yani?"

"Tabii, bu olmayacak bir şey değil, fakat pek sık yaşandığını duymadım. Bekleyelim, bakalım ne olacak!"

Sonra şöyle bir gerinip başını başka yöne çevirdi. Bense yakın zamanda yine özgür kalma ihtimalimle keyifleniverdim.

Oturduğum tabureden kalktım ve zihnimde bin bir düşünceyle hücrenin içinde dört döndüm. Eğer Magda aleyhimde konuşmazsa özgürdüm. Pek kötü bir şeyler söyleyeceğini sanmıyordum, daha doğrusu bunu hissediyordum. Bana ne kadar öfkeli olursa olsun, kendisini öldürmeye kalkışmış olduğumu söyleyemezdi! Böyle bir şey aklımın ucundan bile geçmemişti. Kavgamız sırasında bir an, "Yarın gece seni öldürmeye geleceğim!" dediğim geldi aklıma. Fakat o sırada çok sarhoştum, sözlerim ciddiye alınamazdı.

"Hey," diye sesini yükseltti şişko adam. "Hücrede böyle aşağı yukarı yürüyüp sinirlerimi kaldırma! Otur şu tabureye. Fakat oturmadan önce üzerindeki yastığı bana ver. Çünkü o benim malımdır. Yatağına henüz uzanamazsın, içi saman dolu şilteyi herifler akşama doğru getirir. Ahırdan hiç farkı yoktur bu hücrenin!"

İri yarı adam sonra tekrar bir gerindi ve uzun uzun esnedi. Ardından da yellendi. Gülümseyerek, "Rahatlattı," dedi ve yatağa uzanıp arkasını döndü. Hemen uykuya daldı.

Tutukluluğumun ilk günleri çok ıstırap vericiydi. O kadar dayanılmazdı ki, uyuyamadığım bir gece usulca yatağımdan kalktım, şişko hücre arkadaşımın tıraş makinesini alıp jiletini çıkardım. Şahdamarımı kesecektim. Fakat son anda bu yürekliliği gösteremedim. Bileğimde ufak bir kesik açtım, yalnızca azıcık kanadı ama yine de beni rahatlattı. Hayatta kalma isteği baskın çıkmıştı. Hemen jileti tekrar makineye koyup yatağıma döndüm.

Hücrede kaldığım sürede canım her geçen gün daha az içki istedi. Ne de olsa ben doğru dürüst bir ayyaş sayılmazdım. Kendimi *schnaps*'a yalnızca kısa bir süreliğine vermiştim, burnumun ucunu hâlâ görebiliyordum. Son günlerde canımın içki çekmemesinin nedenlerinden biri de tutukevinde çalışmaya başlamam oldu. Hiçbir şey yapmadan hücrede öylece

oturmak, bir sürü şeye kafa yormak, şişko komşumun anlattıklarını dinlemek dayanılacak gibi değildi. Yirmi dört saatimi aralıksız onunla –adı Düstermann'dı– bir arada geçirmek zorunda kalsaydım, sanırım onu boğazlardım; öküzün tekiydi. Yaşamımda bu Düstermann kadar bencil bir adama rastlamamıştım. Yasaların tutuklulara tanıdığı bütün haklardan yararlanmasını biliyordu. Şiltesinin sert olmasını talep etmişti. Yastığı ve yorganı da bana verilenden iyiydi. Sık sık sigara ve yemek paketleri geliyordu ama bana bir kırıntı bile vermezdi. Henüz el sabunu, tarak, diş fırçası, havlu vermedikleri ilk günlerde tarağını kullanmamı bile yasaklamıştı. El aynasına dokunmama da izin yoktu. Tuvalet kâğıdı verilene kadar okuyup bir kenara atmış olduğu eski gazeteleri kullanmamı lütfetti.

"Bak Sommer," dedi, "burada, 'Tanrı kendine hayrı olanlara yardım eder,' yasası geçerlidir. Bana ne senden, kendinden sadece sen sorumlusun! Sen bana yardım ediyor musun ki? Beni huzursuz etmekten başka bir şey yaptığın yok."

Beni sinirden deli eden davranışlarından biri de böyle konuşmasıydı. Ne yaparsam yapayım Düstermann'ı rahatsız ediyordum. Samandan şiltemde geceleri sağa sola dönmem bile onu uykusundan uyandırıyor, rahatsız ettiğim için bana söylenip duruyordu. Bir defasında temiz hava girsin diye küçük pencereyi açtım. Hemen bağırdı, kelinin üşüdüğünü söyledi. Hücrenin sıcağında ve havasızlığında oturmaya devam ettim. O bütün hakların kendisinde olduğu kanısındaydı! Karısının haftanın iki günü getirdiği paketteki bütün yiyecekleri oburca ağzına tıkıştırıyordu. Günde en az altı kez tuvalete oturuyor, sık sık yelleniyor, geceleri de öyle bir horluyordu ki, çoğu zaman saatlerce gözüme uyku girmiyordu. Böyle uykusuz gecelerde kafamdan bir sürü kötü düşünce geçiyordu. Eğer hayatımda tüm kalbimle nefret ettiğim bir insan varsa o da bu Düstermann'dı! Merak ediyordum, onun gibi bir öküz dışarı-

da yıllar boyu nasıl yaşayabilmişti, nasıl oluyordu da karısı ona hâlâ bağlıydı? Böyle düşündüğüm zamanlar, sonunda, "Belki Düstermann toplum içinde yaşarken canlı, keyif almayı bilen, herkesle iyi geçinen biriydi," diyordum kendi kendime. Şimdi kendini iyice bırakmış olacaktı. Ben onun yanında basit bir tutukluydum, önemli sayılmazdım. İlerde yaşayacağım sıkıntılı günlerde, çok daha sert insanlarla, işçilerle, hatta sokak serserileriyle bir arada kalacaktım; ama hiçbiri kendilerini Düstermann gibi koyuvermedi, böyle göz göre göre dizginleri içgüdülerinin eline tutuşturmadı. Mesleğine gelince, o sadece mal mülk sahibiydi; uzun süre önce ölüp ona bir sürü kiracıyla başka gayrimenkuller bırakmış olan zengin bir babanın oğluydu. Düstermann ömrü boyunca babasından kalan mirası işletmekten başka bir iş yapmamıştı. Ancak bu çabası sırasında bir talihsizlik yaşamış, bu yüzden de içeri atılmıştı. Yaşamında da hücredeki gibi davrandığı, başkalarının da hakları olduğunu kabullenmediği, sadece kendi özgürlüklerini tanıdığı için başına bunlar gelmişti: Kiradaki döküntü evlerinden birinin yenilenmesi gerekiyordu. Tadilat parasını sigortadan karşılamayı kafasına koyduğu için malını kendi eliyle kundaklamıştı. Yangın sırasında evde bulunan bir kadınla çocuğu yaşamını yitirmişti.

Düstermann yalnızca şikâyet ediyordu: "Salak karı! Niçin diğerleri gibi kaçmadı ki? Hayır, o iğrenç karı paçavralarını çabucak bavuluna tıkıştırmak istemiş, dumanlar çıkış yolunu kapatınca da kaçamamış! Lanet karının salaklığından bana ne? Şimdi savcı bey boynuma ip dolamak istiyor! Fakat o Düstermann'ı hiç tanımıyor! Ben en iyi avukatları tuttum. Eğer işler sapa sarsa, 51. maddenin uygulanmasını ister, güzel bir tımarhanede rahat bir yaşam sürerim olur biter." Binayı kendi eliyle yakmış olduğunu Düstermann kabulleniyordu. "Evet, yalan söylemeye ne gerek var? Herifler beni elimde gaz

lambasıyla yakaladı. İnkâr etmenin anlamı yok. Senin yerinde olsam geberene kadar inkâr eder dururum. Ama bu durumda deli olduğumu söyleyip işin içinden sıyrılabilirim!" Gürlercesine bir kahkaha attı. "Bana sorarsan," diye devam etti, "başıma bütün bunları açan iyi niyetliliğim oldu." Kendini acındırmak istiyor gibiydi. "Ben iyi niyetli salağın tekiyim. O insanların yıkılmak üzere olan, dört bir yanında böcek kaynayan bir yapıda daha fazla kalmalarına içim elvermemişti. Artık doğru dürüst bir yerde otursunlar istemiştim... İşte, iyi niyetim başıma ne işler açtı!"

İşte Düstermann'ın böyle konuşmalarına dayanamadığım için gönüllü olarak çalışmaya başladım. Tabii hücre arkadaşım bunu tuhaf buldu, benimle alay etmeye başladı. Her akşam yorgun argın, fakat içim rahat bir halde işten döndüğümde, "İşte, örnek çocuk geliyor!" diye alay ediyordu. "Söyle bakalım, bugün de güzel çalışıp domuz şefinin gözüne girdin mi? Fakat çalışsan da, çalışmadan hücrende yatsan da savcı seni istediği kadar burada tutacaktır! Senin gibi dalkavuklar her şeyi berbat ederler! Göreceksin, sizin yüzünüzden sonunda hepimizi zorla işe yollayacaklar. Ama sana ne yapacağımı bilirim ben."

Kısa bir süre onun bu gibi konuşmalarına kulaklarımı tıkadım. Ağzımı açıp bu kaba adamın söylediklerine tek yanıt bile vermedim. Ancak dişli bir adamdı, benim yanıt verip vermememe aldırmadan sakin sakin konuşup durdu.

29

İşte böylece gönüllü çalışmaya başladım. Başgardiyan Splittstösser tutukevinin deposundan bana yepyeni mavi bir ceket verdi. Sonra on iki tutukluyla birlikte, çevresi yüksek duvarlarla kaplı, orta yerinde bir odun yığınının durduğu avluya çıkarıldım. Bir zamanlar biz de, evdeki kaloriferde kullanmak için Klaftern'deki orman idaresinden satın aldığımız odunu kessinler diye tutukevine verirdik. O günlerde, kazanın altına attığımız odunları kimin kesmiş olduğunu bir an bile düşünmezdim. Şimdiyse kendim her gün sekiz saat tezgâhın başında duruyor, verilen odunları ufak parçalara bölüyordum. Karşımdaki çalışma arkadaşım hırsızlıktan çok kez hüküm yemiş, Mordhorst adında bir adamdı. Onunla beraber bütün gün, sabahtan akşama çam, gürgen ve meşe kütüklerini tezgâha sürüyorduk. Avluda gezinen bir nöbetçi az konuşup çok çalışalım diye gözlerini üzerimizden ayırmıyordu. Yaşadığım kentin insanlarının sipariş ettiği odunları kesen şimdi bendim. Uzun yıllar müşterisi olduğum tüccar Hölscher yolladığı odunları şu sıra benim kestiğimi nereden bilecekti...

Avlunun bir yanından yükselen Asliye Mahkemesi binasının pencerelerinden memurların aşağıda çalışan biz tutukluları seyretmesi ilk günlerde beni çok rahatsız etmişti. Fakat sonra buna alıştım, Mordhorst'un kimi zaman, "Savcı yine pencerede durmuş, verdikleri yemeği hak edip etmediğimize bakıyor," diye fısıldamasını hiç umursamadım. "Bak dostum, o kadar

hızlı çalışma. O herif baktıkça içimden çalışmak gelmiyor." Mordhorst ufak tefek, tığ gibi biriydi. Yüzü kırış kırıştı, saçlarına aklar düşmüştü; hiç de gülmezdi, asık suratlının tekiydi. Yaşamının yarısından çoğunu hapishanelerde geçirmişti. Buna alışmış olacaktı ki, o günlerden hiç söz etmezdi. Ne pişmanlık duyardı ne de başka bir yaşamın özlemini çekerdi. İşlerinden söz etmeyi sevmeyen bir zanaatkâr gibi o da işlemiş olduğu suçları ağzına almazdı. Usta bir terzi bir pantolonu nasıl kolayca dikebiliyorsa, Mordhorst için de hırsızlık yapmak amacıyla bir yere girmek o kadar basitti. Diğer tutuklulardan öğrendiğime göre hırsızlar dünyasında oldukça ünlüydü; en modern kasaları bile kolayca açabiliyor, çalışırken yanına hiç kimseyi, hatta çırak bile almamasıyla tanınıyordu. Mordhorst tek başına yaşayıp çalışıyordu. Kısacası toplumun sevmediği türden bir insandı. Büyük bir iş çevirmek için Hamburg'a giderken uğramış olduğu, "bir pislik yuvası" dediği bu kentte "lanet olası" bir nedenle birkaç saat kalıvermişti. Sarhoş sarhoş yatağa girmiş, gece yarısı bir ara uyandığında aniden sigara tellendirmek istemiş, yanında sigara olmadığını görünce de pazar alanındaki tütüncünün kapısını kırmış, ancak o sırada yakayı ele vermişti.

Mordhorst bunu bana anlatırken sinirden kuduruyordu: "İnanılmaz bir şey! Cebimde yeterince para vardı. Kaldığım otelde istediğim kadar sigara alıp içebilirdim! Sırf cimriliğimden! Şimdi böyle bir saçmalık yüzünden beş yıl içeri atılabilirim. Bunu düşünmek bile beni çıldırtıyor!"

Banim gözümde Mordhorst ha büyük bir kasa soygunundan, ha birkaç sigara çaldığından beş yıl içeri atılsın, ikisi de aynı kapıya çıkıyordu. Elbette bu düşüncemi sesli dile getirmedim; çünkü Mordhorst çabuk öfkelenen, heyecanlı biriydi. Acemi bir çaylak olarak işe başladığımda odunu yanlış çekip sıkıştırınca birkaç kez öfke nöbeti geçirerek beni epey korkutmuştu. Hatta bir defasında öylesine gözü dönmüştü ki elindeki odun

parçasını başıma indirmeye kalkmıştı; elinden ancak gardiyanın yardımıyla kurtulmuştum. Üstünden daha beş dakika geçmeden Mordhorst sanki her şeyi unutmuş, yine sakinleşmişti. Sanırım uzun yıllarını hapiste geçirmiş olması onu böyle öfkeli ve yırtıcı birine dönüştürmüştü. Beynini bir kurdun yediğinden şüphem yoktu. Yıllarca bir hücrede yaşayan, ömrünün yarısını dört duvar arasında geçiren, özgürlüğün özlemini çeken, her dışarı çıkışının ardından kısa süre sonra tekrar hapsi boylayan ve yaşamını yıllar boyu böyle geçiren, hep özgür kalmayı bekleyen birinin normal olması mümkün değildir.

Mordhorst'tan çok şey öğrendim. Mahkemeler, tutukevleri ve hapishaneler üzerine oldukça bilgiliydi. İçine kapanık, kimseyle dostluk kurmayan bu ufak tefek adamın her konuda bilgi sahibi olması beni şaşırtmadı değil. Pazar günü hangi et yemeğini vereceklerinden, 21 numaralı hücreye dün getirilen adamın hangi suçtan içeri atılmış olduğundan haberdardı. Bütün gardiyanların ailevi durumlarını, maaşlarını ve sorunlarını da biliyordu. Bir pantolon düğmesi, bir parça iplik ve küçük bir taşla sigarasını yakabiliyordu... Hiç kimsenin ona paket yollamamasına karşın her zaman yanında birkaç sigara ile karnını doyuracak kadar yiyecek vardı. Yasak olmasına karşın cebinden hiç para eksik olmuyordu. Yanında sürekli çakı taşıyan Mordhorst ara sıra yazdığı mektupları savcının sansüründen geçirmeden dışarı yollamayı da beceriyordu. Ne kadar sıkıca denetlenirse denetlensin, dış toplumla bağlantı kurmayı sağlayan tüm yeraltı yollarından haberdardı. Onun gözünde ben deneyimsiz bir çaylak, bir süt çocuğuydum – ara sıra benimle deneyimlerini paylaşıyor, ama asla bir itirafta bulunacak kadar kendini koyuvermiyordu. Ancak diğerlerine daha bir başka davrandığı da zamanla gözümden kaçmamıştı. Burada uzun sürede kalan hapis kuşları aralarında birkaç bakışla, bir iki dudak kıpırdatmasıyla anlaştıktan sonra kimi şeyler kimse fark

etmeden el değiştiriyordu. Örneğin gardiyanlar Mordhorst'a, bana olduğundan çok daha fazla özgürlük tanıyorlardı. Yaptığı birçok şeye göz yumuyorlardı. Belki de kendilerini yakından tanıdığını bildikleri için ona böyle gevşek davranıyorlardı. Mordhorst gibi, kendileri için bir tehdit arz eden biriyle tartışmaya girmek istemiyor olabilirlerdi. Kimi zaman işine ara veriyor, bir süre hiçbir şey yapmadan öylece duruyordu. O zaman ben, "Hey Mordhorst, haydi devam edelim," diyordum. "Gardiyan bize bakıp duruyor!" Fakat o kılını bile kıpırdatmıyordu. Sonra gardiyan yanımıza gelip, "Mordhorst, yeteri kadar tembellik yaptın, çalışmaya devam!" deyince öfkeleniyordu.

"30 fenik uğruna yeterince çalışmıyor muyum? (Gerçekten de yaptığımız işin karşılığı olarak bize günde 30 fenik veriyorlardı. Bu para toplanıyor ve serbest bırakılırken tutuklunun eline tutuşturuluyordu.) Ellerimin derisi mi soyulsun istiyorsunuz?" Sonra da başını kaldırıp öfkeyle Sulh Mahkemesi'nin pencerelerine bakıyordu.

Bunun üzerine gardiyan gülümseyerek, "Yine öfken tuttu Mordhorst!" diyordu. "Senin yaptığın bu iş savcı beyi ne zenginleştirir ne de fakirleştirir!"

Fakat Mordhorst, "Ben bildiğimi okurum," diye mırıldanıyor, sonra da uzattığım testereyi alıp odun kesmeye devam ediyordu.

Kimi zaman düşünüyorum da, avluda odun kestiğimiz saatler çok hoş zamanlardı. O günlerde her ne kadar sıkıcı ve zor gelse de, bugün o çalışmamızı severek anıyorum. İlk zamanlar hiç alışkın olmadığım bu işten hücreme döndüğümde bütün vücudum ağrılarla sızlardı. Fakat birkaç hafta sonra adalelerim ve kemiklerim kocaman testereyle odun kesme işine alıştı. Ayrıca tüm gün süren çalışmam, alkolün vücudumdan çıkma sürecindeki belirtilerimi de hafifletiyordu.

İlkyazı böylece geride bıraktık; yazın ilk ayları geldi. Avludaki büyük armut ve elma ağaçları yeşerdi, çiçeğe durdu,

güneş yükselip de yakıcı olmaya başladığında altlarında çalışan bizlere gölge sağladı. Testereler gürledi, bazen bıçağa karşı gelen bir yongaya rastlayınca inledi; odun kıranların tak takları monoton bir şekilde kulağımıza geldi. Duvarın ötesinde, görünmeyen yanında kaldırımda oynayan çocukların gürültüsü duyuldu. Önce ceketlerimizi, ardından da yeleklerimizi çıkardık. Kimilerimiz üstleri çıplak sürdürdü çalışmasını. Saatler, günler geçti, yaşam akıp gitti. Kendimi düzenli bir yaşamın güvenliğinde huzurlu hissediyordum. Düzensiz ve tehlikeli hayatı artık geride bırakmış gibiydim. Dışarı çıktığımda da bu hayatı kolayca sürdürebilirmişim, günlerimi, geleceği neredeyse hiç düşünmeden sakin ve rahat geçirebilirmişim gibi geliyordu bana. Kimi zaman Mordhorst'la usul usul akşam hangi yemeğin çıkacağını, öğlenki yemeğin nasıl olduğunu konuşuyorduk – yemek meselesi sohbetlerimizin büyük bir bölümünü oluşturuyordu, çünkü Mordhorst gibi bana da dışarıdan yemek paketi yollayan yoktu, kantin yemeğine ondan da çok bağlıydım. Mordhorst bana kendine iyi bakan hücre arkadaşım Düstermann'dan daha yakındı. Her gün bana dışarıda olsa hiç önemsemeyeceğim ufak bir şey getiriyordu. Örneğin kaşığımla ezip ekmeğin arasına koyduğum bir soğan ya da bir sigara ve kibrit; tekrar hücreye kapatıldıktan sonra rahatsız edilmeden, keyifle tellendiriyordum sigarayı. Evet, içeride sigara içmeye de alışmıştım. Hücreyi purosunun dumanıyla dolduran Düstermann bana kızıyordu. Onun gözünde sigara sadece kadınlar içindi. Fakat böyle söylenmesini umursamıyor, ağzından çıkan öfkeli ve alaycı söyleri çoğu kez duymuyordum bile.

Evet, Mordhorst insanları pek sevmeyen biri olsa da bana yardım ediyordu. Benim "vaka"ma danışmanlık da yapıyordu; bu konuda beni görmeye gelen avukattan çok daha başarılıydı. Ne yazık ki soruşturma yargıcının karşısına ilk çıkışımda Mordhorst'un tavsiyelerine henüz sahip değildim; bu yüzden ancak daha sonra farkına vardığım büyük bir hata yaptım.

30

Tutukluluğumun üçüncü günüydü ve henüz avluda odun kesme işine başlamamıştım. Başgardiyan Splittstösser hücremin kapısını açıp, "Benimle gelin Sommer!" dediğinde saat akşamüstü dörde geliyordu. "Giyin ceketinizi ve peşimden gelin!" Dediğini yaptım ve peşi sıra yürüdüm. Buranın âdetini bilmediğim için yolda Splittstösser'e nezaketle sordum:

"Acaba beni nereye götürüyorsunuz?"

Bir tutuklunun burada soru sorma hakkı olmadığını, sorduğu sorulara da hiçbir zaman yanıt almadığını o günlerde henüz bilmiyordum. O sadece kaderinin –ki bu bir başgardiyan da olabilirdi, bir başsavcı da– belirlenmesini beklemek zorundaydı. Bu nedenle Splittstösser'in yanıtı kaba oldu:

"Size ne nereye götürüldüğünüzden! Gidince görürsünüz."

Asliye Mahkemesi'nde yaz yaşanıyordu. Bütün kapılar ve pencereler açıktı. Boş bürolar, üzeri derli toplu masalar dikkatimi çekti. Odasına vardığımızda benimle ilgilenmesi gereken memurun postaneye gittiği için yerinde olmadığını gördük. Bu nedenle başgardiyan beni teslim edeceği kimseyi bulamadı. Çabuk görevine dönmesi gerektiğinden yan bürodaki yaşlı, şişmanca bir kadın memurla arasında küçük bir tartışma yaşandı.

"Benim görevim mahkûmlarınızın başında nöbet tutmak değil!" diye sinirlendi kadın. "Hep böyle şeyleri bize yükle-

meye çalışıyorsunuz. Biri kaçtı mı da tabii bütün suç bende aranacak."

"Fakat sizin nöbetçi memurun da tam şu sırada çekip gitmesine gerek yoktu! Tutuklunun saat dörtte sorgulamaya getirileceğini biliyordu."

Aralarında bir süre böylece tartışıp durdular. Diğer kadın memurlar da beni teslim almaya yanaşmıyordu. Sonunda şişman kadın yumuşayıp, "Peki, bugün son kez bir daha yapacağım," dedi. "Bay Sommer'in kaçacağını sanmıyorum."

Bunları söylerken bana dostça gülümsedi. Demek ki beni tanıyordu. Splittstösser oturmam için bir iskemleyi işaret etti ve günler sonra ilk defa demirsiz bir pencereden dışarı, evim olan kentin sokaklarından birine baktım. Çocuklar koşuşup oynuyor, caddeden otomobiller geçiyordu. Bir an için bira toptancısı Trappe'nin kamyonunu gördüm. Yakından tanıdığım Trappe direksiyonda oturuyordu. Aynı anda odaya genç bir kız girdi. Burada çalışan memurlardan biri olacaktı. Beni görür görmez gülümseyerek, "İyi günler Bay Sommer!" dedi.

Herhalde o da beni tanıyordu. Eşimi öldürmeye teşebbüsten tutuklanmış olmama karşın bana yakınlık gösteriyordu. Az önce yaşlı memur kadın da benzer bir şekilde davranmıştı. "Bay Sommer'in kaçacağını sanmıyorum," demişti. Buradaki memurların bana yakınlık göstermesi durumumun hiç de kötü olmadığının bir kanıtıydı. Sanırım ön incelemeyi yapan yargıç tutukluluk halime son verecekti. Beki de yarım saat sonra şu kapıdan özgür biri olarak çıkacaktım! Yüreğim hızla, neşeyle çarpmaya başladı.

Sonra odaya yaşlıca bir adam girdi. Uzun boylu ve zayıftı. Saçlarına ak düşmüş adam biraz dalgın, biraz kaygılı bir edayla beni süzdü.

"Sayın başkanım, Bay Sommer!" dedi kadın memur, başıyla beni işaret ederek.

"Öyle mi?" dedi yaşlıca adam ve hafifçe öksürdü. Daha sonra öğrendiğime göre Sulh Mahkemesi yargıcıydı. Yorgun gözlerle bana bir süre baktıktan sonra elimi sıktı. "Gelin öyleyse benimle Bay Sommer," diye mırıldandı.

Yine dostluk, yakınlık, el sıkma... Bana "bay" da demişti. Benim gibi deneyimsiz biri o anda bütün bunlara kanmıştı. Karşımdakilerin beni tongaya bastırıp yargılamak, sonra da mahkûm edip uzun süre dışarı salmamak isteyen kişiler olduğunu tamamen unutmuştum. "İçeri girmek dışarı çıkmaktan kolaydır," sözü o anda aklıma gelmemişti. Sulh Mahkemesi yargıcının odasında otururken tam tersini düşünüyor, dışarı çıkmamın içeri girmekten daha kolay olacağını sanıyordum. Bu nedenle karşımdaki adama iyice içimi döküp her şeyi olduğu gibi anlattım. Karşımdakine böylesine güvenmemin başıma ne işler açacağını ilerde yaşayıp öğrenecektim.

Sulh Mahkemesi yargıcı önüm sıra yürüdü. Çalışma odasının kocaman, rahat mobilyalarla döşenmiş olduğu hemen dikkatimi çekti. Duvarlarını kaplayan raflar kitap doluydu. Yargıç yazı masasına oturdu, bana da masanın önündeki iskemleyi işaret etti. Sonra orta yaşlı bir kadın içeri girdi ve bir köşede duran yazı makinesine kâğıt taktı; ihtiyar yargıç elini saçlarında şöyle bir gezdirdi, gözlüğünü düzeltti ve bana bakıp şöyle dedi:

"Bizi endişelendiriyorsunuz Bay Sommer." Sonra birkaç kez öksürdü ve daktilonun başında oturan kadına, "Önce Bay Sommer'in kimlik bilgileri yazalım," dedi.

Sorulanları çabucak geçiştirdik. Sadece Magda'nın doğum tarihi sorulduğunda biraz zorlandım ve sanırım yanlış bir tarih verdim (tam olarak bilmediğimi utanarak itiraf ettim). Maddi işlerimin yolunda olup olmadığı sorusuna da hiç düşünmeden "evet" yanıtını verdim, ancak aynı anda kafamda bazı soru işaretleri oluştu. Şirketin hesabından 5000 markı çekmemin

ardından acaba Magda durumu düzeltebilmiş miydi, emin değildim. Bu sorunun yanıtını bulamadan yargıç sorgusuna başladı. Üzerinde bir şeyler yazılı büyük bir kâğıdı önüne çekti, elini tekrar saçlarında gezdirdi, gözlüğünü düzeltti, hafifçe öksürdü ve konuşmaya başladı:

"Bay Sommer, sizi, eşinizi öldürmeye teşebbüsten tutukladılar. Bu konuda ne söylemek istiyorsunuz?"

"Tanrım, eşimi öldürmek istediğim suçlaması hâlâ geçerli mi?" diye heyecanla sesimi yükselttim. "Ben ömrüm boyunca böyle bir şeyi aklımın ucundan bile geçirmedim! Ben eşimi seviyorum, arada sırada..."

"Hayır, hayır Bay Sommer," diye sözümü kesti Sulh Mahkemesi yargıcı. Beni sakinleştirmek ister gibiydi. "Siz eşinizi bilerek öldürmek istemediniz, sadece bir an için bu yapmaya kalkıştınız. Öyle değil mi? Siz o anda sarhoştunuz, doğru mu?"

"Fakat sayın başkan, ben eşimi o bir anda da öldürmek istemedim ki! Sadece sarhoşlukla ağzımdan bazı sözler çıktı. Eşim benden güçlüdür ve ben o anda bavulu mutlaka almak istiyordum..."

"Fakat," diye şöyle bir gülümseyerek sözümü kesti başkan, "eşinizle itişip kakıştınız. Ve bu itişip kakışma iki sarhoş arasındaki çocukça kavgaya benzemiyordu. Son zamanlarda biraz fazla içiyordunuz, öyle değil mi Bay Sommer? Şimdi lütfen bize o gece eşinizi ziyaret etmeden önce neler içmiş olduğunuzu anlatın."

O gün sorgum böyle başladı. Ben o günden aklımda kalanları olduğu gibi anlattım. Hiçbir şeyi unutmamak için iyice kafa yordum. Kaç şişe içmiş olduğumu da söyledim. Kısacası beni sorgulayan yargıca bütün gerçeği aktardım, aptal gibi, gerçeği söylemekle kellemi kurtaracağımı sandım. Bunu yaparken sürekli eşimi değil öldürmeyi, ona biraz olsun acı ver-

meyi bile aklımdan geçirmediğimi de sık sık tekrarladım. O gece bütün amacım eşyalarımı aldıktan sonra çekip gitmekti. Masasında sakin sakin beni dinleyen yargıç hafifçe öksürdükten sonra önünde duran kâğıda kısaca baktı ve başını kaldırıp, "Eşinizin vermiş olduğu ifadedeki şu cümleye dikkatinizi çekmek istiyorum," dedi. "'Boğazımı sıktı, vücudumu tekmeledi ve yarın gece seni öldürmeye geleceğim, dedi.' Sanırım bu sözler sırf gözdağı vermek için sarf edilmemişti, Bay Sommer!"

Bir an ne söyleyeceğimi bilemedim. Magda'dan böylesine bir alçaklık beklemiyordum. Hiç olmazsa bu söylediklerimi sarhoş birinin boş sözleri olarak kabul ettiğini de belirtseydi. Yargıca bunu izah etmeye çalıştım. O gece Magda'nın da çok öfkeli olduğunu söyledim. Kanımca öfkesi arasında bazı şeyleri yanlış anlamış, söylediklerimi böyle değerlendirmiş olabilirdi. Karşımdaki yaşlıca adam başını birkaç kez salladı, şöyle bir iç geçirdi, gözlüğünü eline alıp temizlemeye başladı ve sessizce bana baktı. Söylediklerim acaba yeterince inandırıcı olmuş muydu? Sonunda konuştu:

"Peki, peki," dedi. "Bugünkü sorgunuzu burada keselim. Anlattıklarınız şimdilik yeterli."

"Beni mahkemeye vermeyecek misiniz yani?" diye sordum sonsuz bir sevinçle.

"Hayır, tam olarak mahkemeye vereceğimizi söyleyemem. Tam olarak değil. Anlıyorsunuz ya Bay Sommer," dedi, "kendi ifadenize göre o gece körkütük sarhoştunuz."

"Körkütük değil, sayın başkan. Ben içkiye dayanıklıyımdır."

"O gün çok içmiştiniz," diye ifadesini düzeltti yargıç. "Her zamankinden çok. Bu nedenle de kendinize hâkim değildiniz, o anda ne yaptığınızı bilmiyordunuz. Hem şimdi niçin eve gitmek istiyorsunuz? Gider gitmez eşinizle yeniden kavgaya

başlayacaksınız, yine içeceksiniz. Hayır Bay Sommer, sizin önce tekrar sağlığınıza kavuşmanız gerek. Bu nedenle ben sizi bir kliniğe havale etmelerini isteyeceğim. Orada doktorların özel bakımıyla yine sağlıklı biri olacaksınız..."

"Teşekkür ederim, çok teşekkür ederim sayın başkan," diye haykırdım aptal ben. Böylesine yardımsever davrandığı için elimden gelse o anda sarılıp yanaklarını öpecektim ihtiyar adamın. Evet, yardımsever davrandığı için...

31

Aradan birkaç gün geçtikten sonra (beni sanatoryuma hemen havale etmediler; mahkemelerde herkesin çok zamanı vardır, tutuklarının zamanıysa bir türlü geçip gitmez) Mordhorst bana verdiğim ifadeyle büyük bir aptallık yapmış olduğumu söyledi.

"Söyle be adam," dedi, "nasıl yaptın böyle bir budalalığı? Sen konyak şişelerini ardı ardına anlatırken yaşlı tilki muhtemelen içten içe gülüyordu. Sana dostça davranarak numara yapıyordu. O anda herife diyecektin ki, sarhoş değildim, o gün hiç içmemiştim... Yemin edecektin! Karımla kavga ederken de, o sözleri söylerken de bilincim açıktı, demeliydin. Niçin böyle söylemeliydin, biliyor musun? Böyle yaptın mı en az riske girerdin de onun için. Eşini öldürmeye teşebbüsten seni bir yıllığına hapse atarlardı. Sen de bu bir yılı kolayca atlatır, özgür bir adam olarak dışarı çıkardın. Şimdi ne olacak biliyor musun? Seni önce bir akıl hastanesine kapatıp bir buçuk ay kadar ruhsal durumunu gözden geçirecekler. Sen orası hapishaneden daha mı iyi sanıyorsun? Buradan çok daha beter! Verdikleri yemeğin, yaptırdıkları işin ve sana bakan elemanların buradakilerden pek farkı yok. Ama orada normal insanlarla bir arada olmuyorsun, çevrende sadece deliler var! Bir buçuk ayın sonunda doktor raporunu verecek ve 51. maddeye göre dosyan kapanacak. Fakat o günden sonra bir ruh hastası,

çevresi için tehlikeli biri sayılacak ve bu nedenle uzun süre orada kalmaya mecbur olacaksın. Bu süre beş yıl da olabilir, on veya yirmi yıl da. Ve gün gelecek, unutulacaksın, hiç kimse Sommer'i arayıp sormayacak. Delilerin arasında yavaş yavaş deliye dönüşeceksin. İşte onların istediği bu. Bana anlattığına göre senin moruk karı işlerden iyi anlıyor; sen yıllarca içeri tıkıldıktan sona hem şirketi hem de sana ait diğer her şeyi ele geçirecek. Sen de parmaklıkların arkasında zavallı bir deli olarak kalacak, Noel'de bir parça pastayla bir paket tütün yollarsa kendini şanslı sayacaksın..."

İşte Mordhorst, deneyimli adam benimle böyle konuşup durdu. Suratıma söylediklerini içimdeki bir ses hep "evet" diye onayladı. Gerçekten de aptalca davranmış, beni tuzağa düşürmelerine izin vermiştim; şimdi de kapana kısılmıştım. Ta ilk baştan Magda'nın planlarını anlamış, ama kısa süre sonra unutmuştum; daha fazla üzerinde durmak istemiyordum. Eşim olduğunu, bir zamanlar beni sevmiş olduğunu, beni aldatmaya kalkışmayacağını düşünerek kendi kendimi kandırmıştım... Fakat Magda beni aldatmıştı, hatta bu amaca ulaşmak için uzun süre çabalamıştı! Önce peşimden o doktorları yollamış, ardından da ifadesinde beni yıkıcı o sözleri söylemiş, sarhoşken yaptığım ve söylediğim bütün şeyleri fazla ciddiye almıştı.

Peki ya beni hücreye tıkmalarından sonra nasıl davranmıştı? Kocası bir talihsizlikle karşılaşan bir eşin yapması gerekenleri mi yapmıştı? Buraya gelip benimle konuşmak, beni ziyaret etmek, böylece uzlaşıp barışmamıza bir fırsat tanımak için müracaatta bulunmuş muydu? Hayır, hiçbir girişimde bulunmamıştı. Ben Magda'ya yazmıştım; ona ciddi ve dostane bir mektup yazmıştım. Yazmak zorundaydım, çünkü iç çamaşırları, battaniye ve yastık gibi kimi ihtiyaçlarım vardı. Ayrıca gazete ve yiyecek lazımdı. Evet, istediğim bazı kişisel eşyaları

yollamıştı, fakat gazete ve yiyecek çıkmamıştı gelen bavuldan. Ayrıca bana tek satır olsun yazmamıştı!

Artık hapisteydim, artık maskesini düşürmüştü, artık kendini şimdiden mal varlığımın sahibi olarak görüyordu, artık beni sonsuza dek akıl hastanesine kapatacağını sanıyordu!

Ama çok yanılıyordu; çünkü ben yelkenleri henüz suya indirmemiştim! Hayır, hayır, gerçek savaş şimdi başlıyordu! Ne yaptığımı çok iyi biliyordum, "maharetli" Magda'nın üzerine titrediği, kaşıkla beslediği küçük bir çocuk değildim. Artık bir danışman olarak Mordhorst vardı yanımda; ve kentin en iyi avukatlarından Bay Doktor Husten!

32

Daha önce yalnızca birkaç kez gördüğüm, ama tanımadığım Doktor Husten kırkına yaklaşmıştı, hareketleri de biraz ağırdı. Kırışmaya başlamış soluk yüzünde başarılı ve zeki bir insanın ifadesi vardı. Kentimizde yeni sayılırdı, fakat kurnaz, biraz aceleci ve çok pahalı bir avukat olarak tanınıyordu. İş meselelerinde elbette böyle bir avukata ihtiyacım olmamıştı, ama şu an içinde bulunduğum suç vakasına en uygun adam olduğuna inanıyordum. Odun kesme işinden çağrıldığımda Avukat Husten'i beni savcının odasında bekler buldum. Kendisine yollamış olduğum mektup üzerine hemen kalkıp gelmişti. Cana yakın bir tavırla elimi sıktı, tok bir sesle, r'leri yuvarlaya yuvarlaya benimle tanıştığına çok memnun olduğunu belirtti. Sonra savcıya dönüp gülümseyerek bize aramızda rahatça konuşabileceğimiz bir oda göstermesini rica etti. Savcı şöyle bir sırıtıp kapının önünde durmakta olan görevliye bizi hücreme götürmesini söyledi. Oraya vardığımızda tabii Düstermann hemen öfkelendi. Çünkü biz konuştuğumuz sürece o avluda volta atmak zorundaydı. "Sakın kişisel eşyalarına dokunmaya kalkışmayın!" deyip dışarı çıktı. Avukat Husten hemen benim konuma geçeceğine bu şişko, kaba adamın kim olduğunu sordu. Ben sorusuna yanıt verince de başını düşünceli düşünceli sallayıp, "Ah, o muydu?" dedi. "Burada olduğu

kulağıma gelmişti. Avukatı kim? Adamın tonla parası var. Bu vakadan insan iyi para kazanabilir."

Beniyse o anda benim vakamla ne yapılabileceği ilgilendiriyordu; bunu Husten'e anımsattım.

"Ah, sizin vaka mı?" diye bağırdı gür bir sesle ve şaşkınlıkla. "Bir sorun yok, her şey yolunda. Buraya gelmeden dosyanıza baktım. Size 51. madde uygulanacak, pek ceza almayacaksınız. Merak etmeyin, ben her şeyi hallederim sevgili Bay Sommer!"

Heyecanla sordum: "Peki 51. madde uygulanınca ne olacak bana?"

Tekrar şaşıran Avukat Husten bağırdı: "Size ne mi olacak? Cezai açıdan sorun yok. Kişisel olarak ise... Sanırım sizi bir süre bir sanatoryumda tedaviye yollayacaklar. Sağlığınız açısından böyle bir tedaviyi temenni etmekten başka yapacak bir şey yok!"

"Peki, dediğiniz o yerde tedavim sizce ne kadar sürecek Bay Husten?" diye sordum sinirli sinirli. "Beş yıl mı? On yıl mı? Yoksa ömür boyu mu?"

Avukat güldü. "Ah, demek böyle... Tutuklulardan biri kulağınıza bir şeyler fısıldamış sanırım! Ömür boyu! Bu sözü duymak bile istemiyorum! Çünkü sizin durumunuzda hiç de öyle değil. Siz zihin gücünüz tamamen yerinde olan akıllı bir adamsınız..."

"Bu konuda size hak veriyorum," dedim. Bu nedenle de 51. maddenin bana uygulanmasını kabul etmiyorum. Hayır sayın Husten, yapmış olduklarımın tüm sorumluluğunu üzerime alıyorum, tabii sonuçlarını da kabulleniyorum."

"Fakat sevgili Bay Sommer!" diye heyecanla sesini yükseltti avukat. "Bu durumda sizi hapse atacaklar. En az bir yılınız orada geçecek! Hapisten çıktığınızda da namusunu yitirmiş bir adam sayılacaksınız. Sokakta herkes size bakacak, herkes sizi işaret edecek..."

"Yine de bir yıl hapsi, ne kadar süreceği belli olmayan bir tedavi yöntemine yeğliyorum," diye inatla karşı çıktım. Ne de olsa Mordhorst'un iyi bir "öğrenci"siydim.

"Ne kadar süreceği belli olmayan mı dediniz? Siz orada altı ay, en fazla bir yıl kalacaksınız Bay Sommer..."

"Bunu bana yazılı olarak garanti edebiliyor musunuz Doktor Husten? Bir avukatın söz vermesi..."

"Tabii böyle bir şeyi yazılı olarak garanti edemem sevgili dost," dedi karşımdaki avukat. O anda sinirlenmiş olduğunu fark ettim. Parmaklarıyla masaya vuruyordu. "Ben doktor değilim. Alkol bağımlılığından kurtulup eski sağlınıza kavuşmanızın ne kadar süreceğine yalnızca bir doktor karar verebilir... Ama sevgili Bay Sommer," diye gülümseyerek bağırdı kendini toparlayıp üzerinde çalışılmış muzaffer iyimserliğini geri kazanarak, "vazgeçin bu şüphecilikten. Doktorların iyileştirici güçlerine güvenin. Gerek bedenen, gerekse zihnen uzun bir hapis yaşamına dayanacak durumda olmadığınızı biliyorsunuz. Bana kalırsa hapishanede geçireceğiniz bir yaşam eşinizin de hoşuna gitmeyecektir..."

Bu sözleri yanlış bir zamanda söylemişti. "Doktor Husten!" diye sesimi yükselttim. Öfkeyle ayağa fırladım. "Siz burada kimi temsil ediyorsunuz? Benim çıkarımı mı yoksa eşiminkini mi? Acaba buraya gelmeden önce onu ziyarete mi gittiniz?" Heyecandan bütün vücudum titriyordu.

"Fakat sevgili Bay Sommer," dedi usulca, beni sakinleştirmek istermişçesine bir elini omzuma koyarak. "Niçin böyle öfkeleniyorsunuz? Tabii eşinize uğradım. Avukatınız olarak eşinizle konuşmam çok olağandır. Fakat şunu da bilmenizi isterim, kendisi bu durumunuza çok üzülüyor, size hiçbir şekilde kin beslemiyor. Eşiniz başınıza gelenlere çok üzülüyor..."

"Evet, ne kadar üzgün olduğu da verdiği ifadeden ve dosyadaki tutanakta yazanlardan pek güzel belli oluyor!" diye ba-

ğırdım. Öfkem gittikçe artıyordu. "Yoksa tutanağı okumadınız mı Doktor Husten? Hem avukatım olarak bana sormadan karşı tarafın en önemli tanığıyla görüşmeye gitmeniz affedilemeyecek bir davranış!"

"Fakat bunu yapmak zorundaydım sevgili dostum," diye yanıt verdi avukatım hafifçe gülümseyerek. "Ücretimi kimin ödeyeceğini öğrenmem gerekiyordu. Nitekim şu sıra sizin maddi olanaklarınız yok..."

"Yanılıyorsunuz Doktor Husten," dedim soğuk bir tavırla. "Dışarıdaki her şey, şirket, banka hesapları, alacaklar, ev... Hepsi benim üzerime. Eşimin değil! Beni henüz akıl hastanesine atmadılar, haklarımı henüz elimden almadılar..."

"Evet, evet," dedi avukat beni sakinleştirmeye çalışarak. "Çok haklısınız. 'Maddi olanaklarınız yok,' demem belki biraz yanlış oldu. Fakat gerçek şu ki, siz şu anda mal varlığınızı tasarruf edecek durumda değilsiniz. Eşinizse güvenilir vekiliniz olarak..."

"Doktor Husten," dedim sonunda, "eşimin bu görevi daha fazla üstlenmesini hemen engelleyeceğim. O zaman belki beni ömür boyu tımarhaneye atmak düşüncesinden de vazgeçer. Ayrıca eşime yapmış olduğunuz bu ziyaretinizin beni acil olarak boşanmamız gerektiğine tamamen inandırmış olduğunu da bildireceğim."

Avukat Husten başını hızlıca iki yana salladı. Sonra, "Sevgili dostum," dedi tok sesiyle, "kırk yaşındaki bir adama göre hâlâ çocuksunuz. (Gerçekten kırk yaşındasınız, değil mi?) Hâlâ başınızı duvarlara vuruyorsunuz! Hâlâ banyo suyunu dökerken beraberinde bebeği de sokağa atmaya çalışıyorsunuz! Ama gerekli tedaviyi gördüğünüzde sakinleşeceksiniz!" Bir an o dayanılmaz sırıtması yine yüzüne yayıldı. Bakışlarından alay okunuyordu. "Sanırım beni avukatınız olarak görevlendirmeyeceksiniz. Doğru mu?"

"Çok doğru Doktor Husten!"

"Buna çok üzüldüm. Kendi adıma değil (çünkü sizinki benim için küçük bir vaka Bay Sommer, çok küçük bir vaka), ama siz ve eşiniz için üzüldüm! Yangına körükle gidiyorsunuz Bay Sommer ve gözleriniz açıldığında çok geç kalmış olacaksınız. Yazık..." Hemen elini uzattı, tokalaştık. "Buradan düşmanca ayrılmak istemem Bay Sommer. Tanışıp konuştuk, şimdi birbirimize veda ediyoruz. Geceleri karşılaşan gemiler. Barones Heyking'in mükemmel kitabını biliyor musunuz?* Kendinize iyi bakın Bay Sommer!"

Böyle diyerek Doktor Husten başını havaya dikip hücremden çıktı; ben ancak bir süre bekledikten sonra onu izledim ve dosdoğru avluya indim. Mordhorst'a bütün konuşmayı en küçük ayrıntısına kadar anlattım. Mordhorst tarafından ilk kez övüldüm ve Magda'dan bir an önce boşanıp mal varlığımın yönetimini elinden alma kararım kuvvetlendi.

---

* Elisabeth von Heyking, mektuplaşmalarından oluşan *Briefe, die ihn nicht erreichten*'de (Ona Ulaşmayan Mektuplar), Beatrice Harraden'ın, *Ships That Pass in the Night* (Geceleri Karşılaşan Gemiler) adlı romanına referans vermektedir. (y.n.)

33

Ancak araya giren başka gelişmeler yüzünden bu düşüncelerimi hemen gerçekleştiremedim. Doktor Husten'in ziyaretinin ertesi günü gardiyan gelip hücrenin kapısını açtı. Her sabah yaptığım gibi dolu kovayla tuvalete koşuşturuyordum ki olduğum yerde donakaldım. Duyduklarıma inanamıyordum, ama hata yoktu: Kapısı açık bir hücreden, yumuşak, imalı, fısıltılı bir ses geliyordu; sarhoşluğumla kaçınılmaz derecede bağdaşmış olan bir ses, tüm kalbimle nefret ettiğim bir ses: Polakovski'nin sesi!

Tüm cesaretimi toplayıp hücreden içeri çabucak bir göz attım. Evet, oydu. Nazik, soluk yüzü, kara sakalı, arkaya doğru taranmış, hafif parıldayan kara saçlarıyla ayakta durmuş, okşayıcı sözlerle hücre arkadaşına bir şeyler anlatıyordu. Konuşurken de her zaman yaptığı gibi parmaklarını çıtırdatıyordu. Zavallı, dürüst, çalışkan Polakovski kuşkusuz öteki adamı kandırıp bir şeyini almak istiyordu!

Hücrenin önünden elimden geldiği kadar çabuk geçip kovayı boşalttım, içini temizledim ve ona görünmemeye çalışarak yine aynı hızla hücreme döndüm. Bu sabah, her ne kadar homurdanıp karşı çıksa da, hücre temizliğinin "dışarı" işini Düstermann yapmak zorundaydı; süpürgeyi, yer bezini ve temiz suyu almak için tekrar koridora çıkarak Polakovski'ye görünmek niyetinde değildim.

Onu burada görmek beni memnun etmedi değil. İçten pazarlıklı ve ikiyüzlü Polakovski'yi sonunda yakalamış, içeri tıkmışlardı. Yine de kafamda bir soru işareti vardı: Acaba Polakovski'nin benden yürüttüklerini ya da yürüttüklerinin hiç olmazsa bir kısmını da ele geçirmişler miydi? Bu sorumun üzerinde fazla durmadım ve odun kesmek için avluya indim. Polakovski işe gelmemişti. Ya kendisi istememişti ya da niçin burada yattığımızı bilen savcı onu avluya yollamaktan vazgeçmişti. Bu gibi durumlarda kavgalı tutukluların birbirleriyle karşılaşmamalarına dikkat edilirdi.

Mordhorst'la karşılıklı testerenin başına geçtik ve her günkü işimize başladık. Bugün iş kolay gibiydi, çam kütüklerini kesecektik; bu, bizim gibi deneyimli iki adam için çocuk oyuncağıydı. İlk kütüğü kesip kenara istifledikten sonra Mordhorst'a her sabah sorduğum soruyu sordum:

"Ne haberler var bugün?"

"Hımm," diye mırıldandı Mordhorst ve yeni kütüğü kesmeye başladı. "Yeni bir sevk! Duyduğum kadarıyla üçkâğıtçının birini getirmişler. Lanet olası Polonyalının teki!"

Bir süre sessizlik içinde odun kestik. Sonra tekrar konuşan ben oldum:

"Ne yapmış bu herif?"

"Kim? Kim ne yapmış?" diye sordu Mordhorst. Kafası başka bir yerde gibiydi. Sanırım yine başına gelenleri düşünüyor, onu layık olmadığı bu berbat yere atan alın yazısına küfredip duruyordu. "Kim? Kim ne yapmış?" diye tekrar sordu şaşkınlıkla.

"Şu az önce söylediğin o lanet olası Polonyalı!" diye anımsattım. Bu kaba sözü tekrarlarken heyecanlı ve gururluydum.

"Ah, o mu! Bu gibi herifler ne yapmaya cesaret edebilir ki? Bütün Polonyalılar korkaktır..." Kesmeye devam etmek istedi, fakat ben testerenin diğer ucunu tuttum.

"Bak Mordhorst, ne yaptığı beni ilgilendiriyor. Sanırım bu sabah yukarıda rastladığım herif oydu."

"Olabilir. Senin katına vermişler. Ne mi yapmış? Ayyaşın tekini soymuş tabii, onun gibi bir moruğun gücü başka neye yetecek! Sarhoş bir salağı soğana çevirmiş işte."

"Biliyorum," diye yanıt verdi sarhoş salak. "Peki, ganimetlerini saklayacak vakti olmuş mu?"

"Ben ne bileyim! Herhalde saklamayı becermiştir. O kadar da salak değildir Polonyalılar!"

"Bir soruştur bakayım Mordhorst. Ne de olsa bu beni ilgilendiriyor."

"Niçin ilgilendiriyor seni? Bence bu biraz tuhaf."

"Bence değil. Çünkü soymuş olduğu o salak sarhoş benim. Yanında kalmış olduğum bir pansiyoncunun sarhoşluğumdan yararlanıp beni istismar ettiğini anlatmıştım sana. Anımsamıyor musun Mordhorst?"

"Ah, öyle mi!" dedi Mordhorst ve keyifle sırıttı. "Şimdi seni burada görürse çok öfkelenecek. Ne de olsa onu içeri attıran sen oldun."

"Bu nedenle şimdi biraz soruştur bakalım, yürüttüklerini nereye saklamış. İki altın yüzük, altın bir saat, on kişilik gümüş yemek takımı ve hepsinin içinde durduğu sığır derisinden pahalı bir bavul, ayrıca 4000 mark para!"

"Hiç de fena değil!" diyerek sırıtmaya devam etti Mordhorst. "Sefil bir Polonyalı için epey mal! Tamam, kulağıma bir şey gelirse hemen sana söylerim."

Çam kütüklerini kesmeyi sürdürdük. Konuşmamız nöbetçinin dikkatini çekmiş olacaktı, öfkeyle bize bakıyordu. O gün bir daha ağzımızı açmadık.

Birkaç gün Polakovski'yi ne gördüm ne de sesini duydum. Ben sabahları dolu kovayı boşaltmaya giderken hücresinin kapısı hep kapalıydı. Yukarıda bulunduğum sürece de kapı

açılmadı. İkimizin de aynı vakayla alakalı olduğu muhakkak birilerinin kulağına gitmişti. Mordhorst da günlerce hiç ağzını açmadı. Sorduğumda da hep, "Biraz daha bekle dostum," dedi. "Mordhorst etrafı iyice kollamadan kasayı açmaz!"

Nihayet o gün geldi.

"Polisler yakalayıp içeri attıklarında üzerinde 6000 mark varmış," dedi Mordhorst. "Bu söylediğim gerçek. O anlattığı için değil, savcının bürosunu temizleyen gardiyan yardımcısı bana söylediği için. Para burada emanete alınmış."

"O zaman benden yürütmüş olduğu her şeyi satmış, onları bir daha göremeyeceğim." Birden altın yüzüklerle saatimi yitirdiğime üzüldüm. "Cebimden çekip almış olduğu para 4000 marktı, daha fazla değil."

"Belki biraz da kendi parası vardı," diye yanıt verdi Mordhorst. "Kişisel eşyalarını satmış olduğunu nereden çıkartıyorsun? Belki de onları bir yere sakladı."

"Olabilir tabii," dedim, "fakat pek ihtimal vermiyorum."

Uzun bir süre hiç konuşmadık. Bir saat, belki de iki saat hiç sesimizi çıkarmadan çalışıp durduk. Sonra aniden Mordhorst'un sesini duydum. "Dostum," dedi, "Polonyalının senden yürüttüklerini nereye saklamış olduğunu öğrenirsem ne verirsin?"

"Benden yürüttüklerini mi?"

"Evet, eşyalarını! Nerede olduklarını ortaya çıkarırsam bana ne veriyorsun?"

"Sana burada ne verebilirim ki? Cebim bomboş!"

"Fakat dışarıda paran var!"

"Var ama dokunamıyorum ki! Karım engel oluyor!"

Böylece odun kesmeye devam ettik. Ertesi gün tekrar avluda buluştuğumuzda Mordhorst fısıldadı:

"Seni mutlaka yargıç karşısına çıkaracaklar ve Polonyalı konusunda bazı şeyler soracaklar. O zaman hemen burada

emanette duran paranın senin olduğunu ve hak iddia ettiğini söylemelisin."

"Hiç merak etme, bunu mutlaka yapacağım Mordhorst," dedim öfkeyle.

"Savcı paranı vermek zorundadır, bundan eminim," dedi Mordhorst. Bir süre yine hiç konuşmadan çalışıp durduk. Sonra yine konuşan o oldu: "Polonyalının eşyalarını nereye sakladığını bulursam onları getirecek kişinin senden 500 mark alacağına dair yazılı söz verebilir misin?"

Bir an düşündükten sonra, "500 marka değer," dedim. "Fakat karşılığında altınlar da dahil olmak üzere her şeyi geri almam gerekir ve buna pek ihtimal vermiyorum."

"Tabii ne kadar az geri alırsan, o kadar daha az ödeyeceksin," dedi ömür boyu kasaları açıp içindekileri yürütmüş olan Mordhorst. "Ben gerçekçi bir insanımdır."

"Ama Mordhorst," dedim cahilliğine acıyarak, "ben bir belgenin altına imzamı atınca sana veya buradaki bir başkasına para verirler mi sanıyorsun?"

"Bırak orasını da ben düşüneyim," dedi soğukkanlılıkla. "Sen şirkette zahire tüccarlığı yapıyorsun, öyle değil mi?"

"Evet," dedim. "Peki sen bunu nereden biliyorsun Mordhorst?"

"Ben her şeyi bilirim," dedi, küçük adamın tüm ukalalığıyla. "Ve dışarıdaki biri elinde bundan üç ay önce bir yere tahıl teslim ettiğini gösteren bir faturayla gidip parasını isterse ve bu faturanın altında senin onayın varsa, eminim bankadakiler parayı öder."

"Olabilir," dedim. "Fakat dışarıda kim elinde faturayla para istemeye gidecek?"

"Bırak bu benim sorunum olsun," diye mırıldandı Mordhorst. "Önemli olan senin verdiğin sözü tutup faturayı onaylaman."

"Sözümü tutacağıma yemin ediyorum," dedim ve tekrar odun kesmeye başladım.

"Evet, sözünü tutsan iyi edersin," diye mırıldandı Mordhorst. Kendimizi yine işimize verdik. "Eğer bir numara yapmaya kalkışırsan seni günün birinde yakalayacağımı bilmelisin. Benim elimden kurtulamazsın! Yarın ya da beş yıl sonra, içeride ya da dışarıda: Seni mutlaka yakalarım ya da bir başkasına yakalatırım!"

Böylece oyun başladı. Bu sadece hapishanelerde, kapalı kapılar ardında, aracılar, fısıldaşmalar, göz korkutmalar ve büyük bir sabırla oynanabilecek bir oyundu. Oyunun ilk hedefi de hilekâr ve ikiyüzlü Polakovski'ydi. Fakat ben bu oyunun nasıl oynandığını hiçbir zaman kavramadığım gibi, sıkı gözetimde olan Mordhorst'un bütün tutuklularla, hatta dışarıdaki birileriyle nasıl sürekli bağlantı kurabildiğini de çıkaramadım. Fakat o bunu başarıyordu. Kimi zaman yarım kelime çok şey anlatıyordu. Dikkatle seçilmiş dört tutuklu vardı. Bu adamlar bizim kestiğimiz odunları büyükçe el arabalarıyla kentteki bazı evlere götürüyordu; tabii yanlarında da bir görevli bulunuyordu. Onlardan başka kantinin mutfağında aşçılık yapan yaşlı biri vardı. Onu da savcı ara sıra yanına katıp kent dışındaki bahçesinin bakımı için götürüyordu. Belki de bu adamlar sanıldığı kadar güvenilir değildi. Hücrelerin kapılarında, günde üç kez yemek taslarının içeri uzatıldığı, sonra geri alındığı küçük kapaklar vardı. Bunlar da kilitli olmadıkları sürece gizli fısıldaşmalar için çok uygundu. Fakat hücrelerde kalanlar arasında oynanan oyunun tam olarak nasıl gerçekleştirildiğini bugün bile bilmiyorum. Bilseydim burada anlatırdım. Ben deneyimsizin biriydim. Dahası, ötekilerin gözünde "gerçek suçlu" değildim, ne birini soymuş ne de kimseyi kandırmıştım.

Mordhorst da konuşurken ağzından bir şey kaçırmamaya dikkat ediyor gibiydi. Kulağıma gelen tek şey Polakovski'ye

baskı yapılmaya başlandığıydı. Mordhorst ve adamları önce gardiyanların onun yemeğini kısmasını başarmıştı. Polakovski'nin karnı doymazken, tasları dolu dolu gelen hücre arkadaşı ona tek lokma bile vermiyordu. Yapılan bir baskı buydu. Diğerine gelince: Gerçekten de Polakovski'nin evde karısı ve çocukları vardı. Onu öyle bir anda yakalayıp içeri atmışlardı ki, ailesine bir kuruş bile vermeye zamanı olmamıştı. Şimdi kendisine iletildiğine göre, eğer isterse birkaç gün sonra özgürlüğüne kavuşacak biri malları sakladığı yerden alır, paraya çevirir ve karısına verirdi. Tabii bu iş karşılığında belli bir miktarı kestikten sonra. Sanırım kurnaz ve şüpheci Polakovski o günlerde kendi içinde büyük bir savaş yaşıyordu. Fakat sonunda Mordhorst ve çevresi onu kırmayı başardı. Onu zora sokmuşlardı. Önce gizli bir mektup yollamış, hemen ardından günlerce habersiz bırakmışlardı. Polakovski sorduğunda da, "Konu kapandı," demişlerdi. "Sen yanaşmıyorsun ki!" Fakat Polakovski de herhalde eşini, çocuklarını seven bir adamdı. Aç kalmalarını, yemek için dilenmelerini istemezdi. Nihayet günün birinde Mordhorst yanıma sokulup sordu:

"Sözüne güvenebilir miyim?"

"Evet. Bildiğin bir şey mi var?"

"Artık her şeyi biliyorum. Eşyaların..." Mordhorst bir an sustu. Bakışları çok sertti. Sonra devam etti: "... Vehne yolu üzerindeki bir samanlıkta duruyor. Arka tarafta çivileri sökülmüş birkaç tahta var. Saman yığınının altına saklamış. Evet, şimdi sen de öğrendin. Sadece alyansın yok, onu satmış, ama söylediğin diğer şeyler hâlâ orada. Bu bilgi senin için 500 mark değerinde değil mi?"

"Evet, 500 marka değer!" yanıtını verdim. Bir an için Magda'nın gümüş takımlarına yine kavuşacağına sevindim. Fakat insanın duyguları nasıl da mantıksız oluyor. Aslında ondan ölesiye nefret ediyordum. "Evet," diye tekrarladım.

"Ama bu bilgi şimdi işime yaramaz ki. Senden öğrenmiş olduğumu da kimseye söyleyemem."

"Bu akşam verecekleri ekmeğin içinde gizli bir not bulacaksın," dedi Mordhorst. "Az önce sana söylemiş olduklarım yazacak bu kâğıtta. Kâğıdı hemen gardiyana göstereceksin. Sonrası çorap söküğü gibi gelecek."

"Peki, o kâğıdı bana –güya– gönderen kişi kim olacak?"

"Sen bunu bilmeyeceksin. Hiç tanımadığın, fakat Polakovski'den nefret eden ve onu ele vermek isteyen biri olacak. Bu konu üzerine hiç kafanı yorma."

34

Her şey gerçekten de çok zekice düşünülmüş ve büyük bir sabırla uygulamaya konmuştu. Ne yazık ki hapishanelerde planlanan büyük soygunlar, şantajlar ve vurgunlara benzer bir şekilde, bu plan da beklediğimiz gibi gerçekleşmedi ve Magda gümüş yemek takımlarına tekrar kavuşamadı.

Her şey Mordhorst'un öngördüğü gibi gelişti. Yemeğin içinde gizli haberi buldum, boşları almaya gelen gardiyana verdim, sonra savcının odasına çağrıldım ve sorgulandım. Ardından tekrar hücreme çıkartıldım. Çok geçmeden koridordaki hücrelerden birinin kapısının açıldığını duydum. Polakovski'yi çıkarıp götürdüler. Sonra her yanı yine bir sessizlik kapladı. Neler olduğunu kimse bilmiyordu. O gece bir şey duyulmadı, iki gün de ses seda çıkmadı. Sonra tekrar aşağı çağrıldım. Bana açıklandığına göre polisler samanlığı gözden geçirmişti. Gerçekten de çivileri sökülmüş tahtaları bulmuşlardı fakat samanların altından bir şey çıkmamıştı. Polisler bütün samanlığı aramalarına karşın hiçbir şey bulamamışlardı. Hayal kırıklığına uğramış, üzgün bir halde hücreme döndüm. Demek ki Polakovski diğerlerinden daha kurnazca hareket etmişti. Ya eşyaları çoktan elden çıkarmış ya da başka bir yere saklamıştı.

Anlatılanları dinleyen Mordhorst sadece başını salladı. "Bekle," dedi. "Bu işte bir bit yeniği var ve ne olduğunu tah-

min ediyorum. Bekle, neler olduğunu ortaya çıkaracağım. Eğer işler düşündüğüm gibiyse, birisi bundan sonra hiç mutlu olmayacak."

Gerçekten de olup biteni ortaya çıkardı. Daha doğrusu bana anlattıklarının doğru olduğuna inanıyorum.

"Buradan çıkan herif orada bulduklarını hemen satıvermiş!" dedi. "Her şey polisler gelmeden az önce olup bitmiş. Salaklar ellerini biraz çabuk tutabilseydi ya! Ama sana yemin ediyorum, o iti günün birinde elime geçireceğim; kısa süre sonra yine hapse düşecek, o zaman duy bak nasıl uluyor!"

Ve bütün hücrelere bir isim yayıldı. Herkes bu hainin ismini aklında tuttu. Ne de olsa günün birinde tekrar buraya düşecekti. Bu tutuklular da isminin diğer hapishanelere yayılmasını sağlayacaklardı. Her yerde bir hain olarak anılacaktı; çünkü suçluların arasında bile bir namus yasası vardır ve o bu yasaya karşı gelmişti.

Polakovski'ye karşı oynanan oyunda en küçük rolü olan ben ise bu oyunun en kötü sonucunu yaşadım. Gardiyanın uykuya dalmış olduğu bir sabah her zamanki gibi içi dolu kovamı almış boşaltmaya giderken Polakovski'nin kaldığı hücrenin kapısının nedense açık olduğunu fark etmedim. Genellikle uysal bir adam olan Polonyalı birdenbire vahşi bir kaplan gibi üzerime saldırdı. Elimdeki kovayla beraber beni yere yuvarladı, yüzümü gözümü yumruklamaya başladı. Bir an kendimden geçer gibi oldum. Birileri ona benim de burada kaldığımı anlatmıştı herhalde. Tutuklular arasında çoğu kez yapıldığı gibi çevresindekiler muhtemelen ona acımasızca sataşmış, mallarını tekrar çaldırdığı için alay etmişti. Hatta içlerinden bazıları, getirildiğinde üzerinden çıkan paranın tekrar bana verildiği dedikodusunu da yaymış olabilirdi. Her neyse, şimdi üzerime saldıran Polakovski'nin sinirden nevri dönmüştü; günlerce hücresinde kara kara düşüncelere dalmış, üze-

rimde haftalarca boşu boşuna çalıştığını, her şeyi geri almış olduğumu ve şimdi benim yüzümden daha da uzun bir hapis cezası yiyeceğini düşünüyordu – üstelik hepsi boşunaydı! Benim aynı koridorda kaldığım kulağına gelince de gözünü kan bürümüştü; günlerdir benden nasıl intikam alacağına kafa yoruyordu, tüm öfkesi ve nefreti o korkaklığıyla ihtiyatını elden bırakmasına neden olmuştu. Hücre kapısının açık olduğunu görünce pusuya yatıp beni beklemiş, sonra deliler gibi dışarı fırlayıp üzerime atılmıştı; öyle ki burnumdan ve ağzımdan kanlar akıyordu. Hücrelerinden dışarı çıkanlarsa her zaman olduğu gibi endişesiz, umursamaz ve belki de biraz kötücül bir tavırla bizi izliyordu; hapishanede iki tutuklu arasındaki herhangi bir kavgaya müdahale etmek âdet değildir. Eminim Mordhorst burada olsaydı bana yardım ederdi, fakat o burada değildi, bir kat aşağıda kalıyordu. Uyuklamakta olan gardiyan yerinden fırlayıp da beni Polakovski'nin elinden kurtarmadan önce suratımda ömür boyu benimle kalacak bir iz bırakmak isteyen Polakovski burnumu ısırdı – ah, neredeyse burnumun yarısı parçalandı!

Hapishanede sürekli korkunç olaylar yaşanıyor ve kimse bu konuları büyütmüyor. Polakovski başka bir hücreye atıldı ve sürekli gözaltında tutulmaya başlandı. Birkaç gün sonra diğer suçlarına ek olarak adam yaralamaktan da hakkında dava açıldı. Beni saldırının ardından hücreme götürüp şilteme yatırdılar. Kanlar içindeki yüzümü biraz sildiler ve hapishane doktorunun gelmesini beklediler. Bayılmış olacağım ki bir süre ne bir şey gördüm ne de duydum. Sonra Düstermann'ın küfürleriyle tekrar kendime geldim. Hücre arkadaşım öfkeyle mızmızlanıyor, "hücresindeki pislikten" şikâyet ediyor ve benim derhal buradan çıkarılıp başka bir hücreye konmamı talep ediyordu. Onun bu öfkesi birkaç gün daha sürdü. Sabahtan akşama kadar herkese küfretti durdu.

Gelen doktor yüzümdeki yaraların hastaneye kaldırılmamı gerektirecek kadar ciddi olmadığına kanaat getirdi. Burnumdaki yarayı elinden geldiğince dikti ve üç dört gün içinde iyileşeceğimi söyledi. Fakat burnum hiçbir zaman tam olarak eski durumuna dönmedi. Kendimi çirkinleşmiş hissettiğim, hatta kendimden iğrendiğim için aynaya bakmaktan çekiniyorum. Burnumdan ne doğru dürüst nefes ne de koku alabiliyorum. Çoğu kez yarı açık ağzımla nefes alıp veriyor, bunu yaparken de tam bir salağa benziyorum. Geceleri hafif hafif horuldadığım, inleyip sızladığım için rahatsız olan oda arkadaşlarım beni itip kakıyor, uykumdan uyandırıyor. Gerçekten de Polakovski denen bu köpek herif bıraktığı izlerle beni ömrüm boyunca damgaladı, onu unutmam mümkün değil. Polakovski, bende tanıdığım diğer tüm insanlardan, hatta Magda'dan bile büyük bir iz bıraktı. Kimi günler burada otururken gözümün önünde bir imge beliriyor: Tavan arası odamın küçük penceresinde durup akşam ışığında ayaklarımın altında kırmızı-kahverengi damlarıyla uzanan kenti izler, yeşil çayırların arasında ışıldayan ırmağı ve daha da ötelerde, mavimsi sisin içinde yarı gizli duran kendi evimin damına bakarken hemen arkamda dikilen Polakovski bir yandan usulca ne kadar fakir ama namuslu bir insan olduğunu söyleyip duruyor, bir yandan da parmaklarını çıtırdatıyor. İlk anda onun bir yalancı, bir dolandırıcı olduğunu anlamıştım. Akıllı ve onurlu bir adam olsaydım odayı tam o saniyede terk eder, mavimsi sislerin arasında gördüğüm evime dönerdim. Fakat ben zaaflarım yüzünden orada, Polakovski'nin yanında kalmıştım; o günden sonra da bu kararımın cezasını bin kere ödedim.

35

Hücremde acılar ve sızılar içinde üç dört gün daha kaldım, Düstermann'ın ardı arkası gelmeyen küfürlerini dinleyip durdum, uğursuz kaderime lanet ettim. Magda'dan intikam almak veya boşanmak düşüncelerimi de bu arada unuttum. Beni şu anda eve, onun yanına yollasalardı ne kadar mutlu olurdum. Önünde diz çöküp beni affetmesi için yalvarırdım; o ise beni hor görmesine rağmen acıdığı bir köle gibi yine yanına kabul ederdi. Ancak bu ruh halim geçiciydi. Magda'ya olan hislerim sık sık değişecekti. Polakovski'yle yaptığım kavganın ardından ne odun kestiğim avluyu ne de birlikte çalıştığım Mordhorst'u bir daha gördüm. Tuhaftır, fakat orada, büyük testerenin başında, üzerimde tutuklulara verilen mavi ceket, tepemde elma ve armut ağaçları, dalların arasından ışıldayan güneşli bir gökyüzü, rahat ve huzur içinde günler geçirmiştim.

Sonra bir gün akşamüzeri, yatağıma uzanmış o hergele Düstermann'ın aralıksız küfürlerini dinlerken hücre kapısının kilidinde bir anahtar döndü. İçeri giren gardiyan bana bakarak bağırdı:

"Sommer, hemen kalkıp eşyalarınızı toplayın! Serbestsiniz!"

Yatağımdan fırladım ve şaşkın şaşkın gardiyana baktım.

"Serbest miyim?" diye fısıldadım. Yüreğim çılgın gibi atıyordu. "Buradan çıkıyor muydum?"

"Evet," oldu yanıtı. Ses tonu çok sertti. "Sanatoryuma gönderiliyorsunuz! Haydi, haydi, toplayın eşyalarınızı! Hem de çabuk, çabuk! Bütün gün sizinle mi uğraşacağım!"

"Ah," diye mırıldandım ve birkaç parça eşyamı toplamaya başladım. "Ah, sanatoryuma demek!"

Değerli eşyalarından bazılarını yürütmeyeyim diye olacak, Düstermann bakışlarını üzerimden kaçırmıyordu. Bir ara kapıda duran gardiyana dönüp benden kurtulduğu için ne kadar sevindiğini, benim o güne kadar gördüğü en berbat hücre arkadaşı olduğumu, kendisiyle hiç adam gibi konuşmadığımı söyledi. Geceleri nefes alışım ve horlamalarım da dayanılacak gibi değildi. Eşyalarımı topladıktan sonra suratına bakmadan hücreden çıkıp gittim.

Aşağıda, müdürün bürosunda o güne kadar hiç görmemiş olduğum bir gardiyan beklemekteydi. Beni tepeden tırnağa şöyle bir süzdü. Bir an için yüzünü ekşittiğini fark ettim. Burnumdaki sargı henüz çıkarılmamıştı. Masasında oturan müdür gardiyana dönüp, "Başka bir tutuklunun burnunu ısırıp koparmak istediği adam işte bu!" dedi. "Olaydan haberiniz var mı?" Adamın haberi vardı. Müdür devam etti: "Kendi halinde, sakin biridir, bence zincir takmanıza gerek yok."

"Hayır, hayır!" dedi beni almaya gelmiş olan gardiyan hızlıca. "Bu adamdan ben sorumluyum. Kaçmaya kalkışırsa..."

"Peki, siz nasıl uygun görüyorsanız öyle yapın memur bey," dedi müdür. "Ben sadece düşüncemi söyledim." Sonra bana dönüp, "Haydi Sommer, tüm eşyalarımı teslim aldım, diye şuraya bir imza atın," dedi. "Paranızı posta havalesiyle gittiğiniz yere yollayacağız..."

Hemen sözünü kestim. "Lütfen eşime yollayın!" dedim. "Benim artık paraya filan ihtiyacım yok!"

"İyi öyleyse," dedi masada oturan adam umursamazca.

Böylece salıverilmiştim.

Beni almaya gelen gardiyan bileğime zinciri geçirdi. Yürüyerek kentin sokak ve caddelerinden geçip tren istasyonuna gittik. Bundan hiç rahatsız olmadım. Burnumda hâlâ sargı bezi vardı; eminim Magda bile beni tanımakta zorluk çekerdi. Yol boyunca yanımdan tanıdığım kişiler geçti; aralarında yıllarca selamlaşmış olduklarım da vardı. Bazısı, acaba tanışıyor muyuz, der gibi şöyle bir baktı. Çoğuysa beni tanımadan geçip gitti. Doğup büyüdüğüm, çocukluğumda sokaklarında koşturup oynadığım kenti boydan boya bir ruh gibi geçtim. Yolun kenarındaki şu sırada yıllar önce bir gün Magda'yla oturmuş olduğumu anımsadım; saçları örülüydü, yanımızda okul çantalarımız vardı. Birkaç sokak sonra şirketimin önünden geçtik. Buzlu camlarında iri harflerle hâlâ "Erwin Sommer, Ziraat Ürünleri Toptancısı" yazıyordu; ama kim bilir daha ne kadar kalacaktı bu yazı... İşte, bir eli zincirle çekiştirilen, serbest elinde küçük bir bavul olan o Erwin Sommer şimdi şirketinin önünden geçiyordu; yaşıyordu, fakat birçok kişi için çoktan ölmüştü. Camlardaki yazılar onun yaşamda bırakmış olduğu izlerdi; ama kim bilir daha ne kadar kalacaktı o izler...

"Ben henüz gencim, kırk bir yaşındayım," dedim yanımdaki memura.

"Ne demek istiyorsunuz?" dedi genç gardiyan. "Nereye varmak istiyorsunuz?"

"Ah, bir şey demek istemiyorum memur bey," yanıtını verdim. "Fakat adam henüz kırk bir yaşındayken tüm dünyaca ölü sayılıyorsa..."

"Ah, bırakın böyle şeylere kafa yormayı," dedi gardiyan yumuşakça. "Sizi şimdi götürdüğüm yer kodesten daha iyidir. Hem akıllı biri olduğunuza dair izlenim bırakırsanız belki günün birinde yine dışarı çıkarsınız... Hem size bir şey söyleyeyim mi?" Benimle gitgide daha dostane konuşmaya başlamış-

tı. "Az sonra trende otururken zinciri çıkaracağım. İndikten sonra da tekrar takmayacağım. Yalnızca kentin içinde gerekli, çünkü sizlerin bir anda ne yapacağı hiç belli olmaz!"

Sesimi çıkarmadım. Kötü niyetli konuşmamıştı, fakat bileğimdeki zinciri umursamadığımın farkında değildi. Başı önünde düşünceli düşünceli yürüyen beni az önce teselli etmek için söylediği bir söz aniden keyfimi kaçırmıştı. "Belki günün birinde yine dışarı çıkarsınız..." demişti! Belki... Günün birinde... Bense altı haftalık gözetim sürecinden geçeceğimi sanıyordum, Mordhorst bana böyle söylemişti. Genç memur o sözleri öylesine mi söylemişti, yoksa gerçekten bildiği bir şey mi vardı? Dosyam ondaydı! Gerçeği mutlaka biliyordu: Beni ömür boyu orada tutacaklardı! Gerçekten de az önce hayal ettiğim gibi tüm dünyaca ölü sayılacaktım! Aniden her şeyi bir peçenin ardından görmeye başladım; diğer herkes için ışıldayan güneş benim için artık kaybolmuştu. Bir daha benim için asla ışıldamayacaktı. Ah, nasıl da sonsuz bir korku kaplayıverdi içimi!

36

Genç gardiyanla kent dışındaki güzel bir yolda yan yana yürüyoruz. Gardiyan elindeki küçük pipoyu tellendiriyor. Benim de sigara içmeme izin verdi, fakat bu izinden yararlanamıyorum. Çünkü ne yanımda sigara var ne de yaralı burunla sigara içmem mümkün. Trene binmeden önce söz verdiği gibi zinciri bileğimden çıkardı. Bu sayede pek de hafif olmayan bavulumu bir sağ, bir sol elime alıp daha kolay taşıyabiliyorum.

Caddenin iki yanında uzanan yaşlı kestane ağaçları çoktan meyveye durmuş. Güneş batmaya hazırlanıyor, eve geç kalmış saman yüklü arabalar yanımızdan hızla geçiyor. Karşılaştığımız köylüler başlarını çevirip bana bakmıyor bile. Ne de olsa yakındaki akıl hastanesine sık sık hasta getirilmesine alışmış olacaklar. Sadece yanından geçtiğimiz bir köylü kadın yüzümdeki sargılara merakla bakıyor.

Genç gardiyan bir ara "suçumun" ne olduğunu sormuş, daha önceki yaşamımı anlatmamı istemişti, fakat yanıtlarım hep kısa olmuştu. Ben konuşmayınca, yolu biraz sohbetle kısaltmayı kafasına koymuş olduğu için o kendinden bir şeyler anlatmaya başlıyor. Genç eşiyle ekip biçtikleri küçük bir tarlaları vardı, ama daha çok ürün almak için hemen yanındaki tarlayı da kiralamak istiyorlardı. Bu pek kolay değildi, çünkü eline az maaş geçiyordu, tarlanın kirasıysa oldukça yüksekti. Uzun süredir el değmemiş olduğu için yabani otlar basmıştı,

temizlenmesi gerekiyordu. Bu kadar emek ve yatırımın ardından ya ürün bereketli olmazsa ne yaparlardı? Genç adam piposundan derin bir nefes çekip mavi dumanı havaya şöyle bir üflüyor ve, "Ne olursa olsun orayı kiralayacağım," diyor. "Bir parça tarla kiralamak, bankaya 1000 mark yatırmaktan çok daha iyidir!"

Yol boyunca anlattıklarına şöyle bir kulak kabartıyorum, söylediklerinin çoğunu dinlemiyorum. Sadece son cümlesinin ardından acı acı gülümsüyorum. "Bundan sonra onun gibi, bana sadece 'Sommer' diyen, 'bay' kelimesini kullanmayan, hiç çekinmeden 'akıllı birine' benzediğimi söyleyen boş kafalıların arasında mı geçecek yaşamım?" Bir süre hiç konuşmadan yürüdükten sonra sordum:

"Akıl hastanesi şurası mı?"

"Evet," oluyor genç gardiyanın yanıtı. "Fakat şimdi adımlarımızı biraz hızlandıralım. Büronun kapanma saati yaklaştı ve sizi geç götürürsem müdür şikâyet etmeye başlar."

Akıl hastanesinin görünümü hiç de fena değil. Birden sakinleşiyorum, yüreğim artık hızlı atmıyor. Çevresini yaşlı ağaçların sardığı tarihi bina, bir saray ya da kale kadar heybetli görünüyor; yüksek pencereleri akşam güneşinde parıldıyor. Ancak yaklaşınca kırmızı yüksek duvarların demir çubuklar ve dikenli tellerle korunduğu dikkatimi çekiyor. Kızıla bürünmüş pencerelerde de demir parmaklıklar var. Yanımdaki genç gardiyan hiç umursamazmış gibi, "Burası eskiden bir hapishaneydi," diye mırıldanıyor.

Bunu söylemesine hiç gerek yok, çünkü buranın bir hastaneden çok bir hapishaneyi andırdığını ben de hemen fark ediyorum. Oldukça geniş, hakiki bir kale hendeği tüm binaları çepeçevre sarıyor ve üzerinde ördeklerle kazlar huzurla yüzüyor; ama üzerinden geçmekte olduğumuz köprüde yeşil üniformalı, silahlı bir nöbetçi duruyor. Az sonra kapısından

içeri girdiğimiz büronun da, bundan bir buçuk saat önce terk etmiş olduğum bürodan hiç farkı yok. Burada çalışan memurlar da bizim oradakilere benziyor. Canları sıkkın, ilgisiz ve umursamaz bir halleri var. Genç gardiyan teslim ederken beni şöyle bir süzüyor, sonra kimlik bilgilerimi yazıyorlar. O akşam öğrendiğim bir yenilikle biraz rahatlıyorum. Tutuklandığımda bana yüklenen suç cinayete teşebbüstü, Sulh Mahkemesi beni buraya adam öldürmeye kalkıştığım için sevk etmişti; ama şimdi buraya "tehdit" suçundan kabul ediliyorum. Ben hiçbir şey yapmadan baştaki suçlama hafifletilmiş. Bir an düşünüyorum da, kuşkusuz böyle önemsiz bir suç nedeniyle beni burada uzun süre tutup yaşamımı mahvedemezler.

Fakat az sonra tombul, hüzünlü bir yüzü olan yeşil üniformalı memurun peşi sıra yürürken fikrim hemen değişiyor. Demir parmaklıklı küçük pencerelerin açıldığı taş avludan ve demir çift kapılardan geçip binanın içinde kasvetli merdivenlerden çıkarken güya hastane olan bu yerin bir hapishaneden hiç farkının olmadığını anlıyorum. Burada da geldiğim yerdeki gibi parmaklıklar ve gardiyanlar var. Demek ki burada kalanlardan da sıkı disiplin ve mutlak itaat bekleniyor. Binadan içeri adımı atar atmaz cinayete teşebbüsle tehdit arasındaki farkı unutuverdim; suçumun hafiflemiş olduğuna artık inanmıyordum. Her şeyin mümkün olduğunu hissettim; çaresizlik içinde devasa ve acımasız güçlerin, kalpleri, şefkat duyguları, herhangi bir insani özellikleri olmayan güçlerin merhametine kaldığımı fark ettim. Büyük bir makinenin içine düşmüştüm ve çabalarımın veya duygularımın burada hiçbir önemi yoktu, makine yolunu değiştirmeden çalışmaya devam edecekti; ağlasam da, gülsem de, makine farkına varmayacaktı.

37

Bir demir parmaklıklı kapı, ardından demir parmaklıklı bir kapı daha. Yarı karanlık uzun bir koridora çıkıyoruz. Sağda solda soluk yüzlü birkaç insan dikkatimi çekiyor. Burası leş gibi kokuyor; kötü tütün dumanına lahana ve tuvalet kokuları karışmış. Koridorun sonundaki pencereden akşam güneşinin son ışınlarını görüyorum. Aşağıdaki, üzeri demir çubuklarla kaplı yüksek duvarın hemen ardında da huzur içindeki ekili araziler ve çayırlar ufuktaki ormana doğru uzanıp gidiyor. Etrafımda, duvara şöyle bir dayanmış soluk yüzlü, suskun insanlar duruyor. Koridora vuran akşam güneşinin hafif kızıllığında bazılarının yüzlerini seçiyorum. Kısa boylu, tıknaz, beyaz ceket giymiş güçlü bir adam yanıma sokulup beni koridorun sonundaki camlı küçük bir bölmeye sokuyor. İlerde öğreneceğim gibi içinde oturduğu bu "cam kutu"dan başhastabakıcı koridorda olup biten her şeyi izliyor. Bu adam içini görmediği hücrelerde neler olup bittiğini çok iyi biliyor. Katta olan biten her şeyden haberdar. Başhastabakıcı 3. Blok'un bilinci, doktorun haber alma servisi.

"Elinizdeki bavulu şuraya bırakın Sommer," diyor bana. "Burada giymeniz gereken şeyleri yarın sabah vereceğim size. Sivil giysiler yasaktır. Gelin benimle, yatacağınız yeri de göstereyim. Burada akşam saat yedi buçukta yatılır ve sabah altıya çeyrek kala kalkılır..."

"Acaba biraz akşam yemeği rica edebilir miyim?" diye soruyorum. "Gelirken yemek vermeden yollamışlardı da..."

Tutukevine gittiğim ilk gün aldığım "hayır" yanıtını şimdi burada da duymayı bekliyorum. Çünkü sormam yanlıştı, bir tutuklunun bir şey söyleme, soru sorma ya da bir şeyi sorgulama hakkı yoktur. Fakat bir mucize oluyor ve başhastabakıcı başını evet anlamında sallayarak, "Tamam Sommer," diyor. "Gidip salonda biraz oturun."

Bana gösterilen salona gidiyorum. Burası üç pencereli, uzun bir oda; içerideki eşyalar bir zamanlar beyaza boyalı, iyice eski tahta masalardan ve iskemle yerine kullanılan arkalıksız basit tahta sıralardan ibaret. Duvardaki saat yedi buçuğu gösteriyor. Sıralardan birine ilişiyorum. Koridorda biri bağırıyor: "Haydi, yatma zamanı!" Şiddetli bir hareketlenme başlıyor (bu blokta gerçekten çok fazla insan yaşıyor olmalı). Kapılar çarpıyor; yan odalardan birinden, muhtemelen tuvaletten sürekli akmaya devam eden bir su sesi geliyor. Saat yedi buçukta yatağa, tıpkı çocuklar gibi! Geceleri nasıl geçireceğim? Peki ya otuz altı gecelik gözlem sürecini? Ve bunu izleyecek diğer tüm geceleri? Hiçbir şey olmadan geçecek süresiz gün ve gecelerin ağırlığı kurşun gibi çöküyor üzerime! İçinde temel birkaç parçadan başka hiçbir eşyanın bulunmadığı şu çıplak salon gelecek yaşamımın bir aynası gibi. Artık hiçbir beklentim olmayacak, hiçbir dileğim olmayacak, hiçbir ümidim olmayacak... Her dakikanın boş geçtiği bir yaşamda geleceğim de bomboş geçecek...

Önüme alüminyum bir tas, bir de kaşık bırakıyorlar... Yemeğimi, üzerinde kir içinde bir keten ceket olan, ufak tefek, çirkin mi çirkin bir adam getiriyor. Vampir dişlerini andıran iki tane sarımsı-siyah azıdişinin haricinde ağzının üst sırasındaki tüm dişler dökülmüş olduğu için iyice çirkin gözüküyor.

"Sen kimin nesi oluyorsun?" diye soruyor birden. Tiz sesi üst perdeden çıkıyor. "Nereden geliyorsun? Ne yaptın? Burnuna ne oldu?"

Ona yanıt vermeden önüme konan tastaki yemeği kaşıklıyorum. Akşam yemeğim bol sulu lahana. Daha doğrusu ılık tuzlu suda birkaç parça lahana.

"Buranın akşam yemeği bu mu?" diye soruyorum. "Ekmek yok mu?"

Uykuya çekilme zamanı olmasına karşın masanın çevresinde sağı solu yırtık kirli pijamalar içinde birkaç kişinin dolaştığını fark ediyorum... Dişleri dökük ufak tefek adam tiz sesiyle şöyle bir gülüyor. "'Akşam yemeği bu mu?' diye mi sordun?" Ses tonunda alayla öfke karışık. "Şu herifin sorduğuna bak! Senin için özel olarak yemek mi pişirecekler sanmıştın? Sence burası özel lokanta mı? O kadar kibar biri ki bizim gibilerle konuşmaya bile tenezzül etmiyor. Ekmek yok mu, diye soruyor!"

Tekrar yüksek sesle güldükten sonra aniden susuveriyor. Salonda çıt çıkmıyor. Az önce çevremde dönenmiş olan tipler yavaş yavaş geri çekiliyor, duvarlara yaslanıp hiç konuşmadan öylece duruyorlar. Ben de elimdeki kaşığı tasın içine koyup yemeyi bırakıyorum. Midemi tuzlu sıcak suyla doldurmanın bir anlamı yok. Aynı anda arkamda bir patırtı kopuyor. Birkaç adamın masamda duran içi yarı dolu tasa saldırdığını görüyorum. Aç hayvanlar gibi birbirleriyle mücadele ediyorlar. Küfür dolu öfkeli sesler yükseliyor... Tokatlar atılıyor... Tanrım, yarım litre ılık tuzlu su ve birkaç parça lahana için hayvanlar gibi birbirleriyle mücadele ediyorlar! Sonra coşkulu bir zafer nidası duyuluyor. Mücadeleyi kazanan, dişleri dökülmüş ufak tefek adam! "Hemen defolup gidin! Başhastabakıcıya şikâyet edeceğim sizi! Yeni gelene yemek tasını ben getirdim! Şimdi yemeğini bana vereceksin, öyle değil mi?"

Yerimden fırlayıp salonu hızla terk ediyorum. Cam kutunun yanına gidip duruyorum. Beni gören başhastabakıcı dışarı çıkıyor.

"Gelin benimle bakayım Sommer," diyor. "Burnunuzdaki sargı bezi ne durumda? Yarın sabah bir değiştirelim." Uzun koridora açılan hücrelerin kapı önlerinde elbise yığınlarının durduğu dikkatimi çekiyor. "Üzerinizi değiştirdikten sonra siz de giysilerinizi kapınızın önüne bırakacaksınız. Sadece gömleğinizi çıkarmanıza gerek yok!"

"Bavulumdan pijamamı alabilir miyim?"

"Pijama mı? Burada öyle şeyler kullanılmaz. Size gömlek verilecek, bütün hafta yeter."

Hücrelerden birine giriyoruz. İçerisi dar ve uzun, havası kötü, bir an için nefesim kesiliyor. Koridorumsu uzun hücrede sağlı sollu yataklar dizili. Dördü bir duvarda, dördü öteki duvarda duran ranzalar. Sekiz kişi bir arada kalıyor.

"Sizin yatağınız sağda, pencerenin kenarındaki alt yatak. Hemen üstünüzü değiştirin ve giysilerinizi dışarı bırakın. Az sonra kapılar kilitlenecek."

Kapı arkamdan çarpılıyor; yatağıma gidiyorum. Soru işareti dolu birçok bakışın bana yöneldiğini hissediyorum fakat kimseden ses çıkmıyor. Yatak tutukevindekinden daha iyi. İçi kuru saman dolu bir şilte değil, bildiğimiz döşekten var. Sert ama rahat. Üzerinde bir çarşaf var, ayrıca kalınca beyaz bir yorgan; onu üstünkörü nevresime geçiriyorum. Bir de başımı dayamam için uzun bir yastık... Çarşafla nevresim mavi kareli. Yatağımı yaparken ve üstümü değiştirirken hücredeki bütün gözlerin beni izlediğini biliyorum, fakat kimse konuşmuyor. Üzerimdekileri çabucak çıkarıp elimden geldiğince bir çıkın yapıyorum. Sonra kapıyı açıp dışarı bırakıyorum. Çabucak yatağıma dönüp yorganın altına giriyorum. Tepemdeki yatak o kadar alçak ki oturmam mümkün değil. Fakat sanırım orada

kalan yok. Yorganıma sarınıp bacaklarımı uzatıyorum. Midemde lahana yemeğinin tuzlu suyu dalgalanıyor.

Yatanlardan biri yüksek sesle konuşuyor: "Ne bize iyi geceler diliyor ne de kendini takdim ediyor, yalaka herif!"

Yataklardan evet anlamına gelen homurdanmalar duyuluyor. Daha ilk akşamdan bu adamlarla aramın açılmaması gerek. Düstermann'la yaşadığım gergin ilişki bana yeter. Yattığım yerde doğrulurken başımı üst yatağın tahtasına çarpıyorum. Karşıda yatanlar gülüşüyor. Biri diğerlerine sesleniyor:

"Kafasını çarptı!"

"Güzel kumaştan yapılmış pantolonunu ceketine sardı," diyor öteki yatakta yatan da. "Bu yağlı sineğin daha kırk fırın ekmek yemesi gerek burada!"

Yine adama hak veren homurdanmalar duyuluyor.

Yatağımdan çıkıyorum. "Beyler," diyorum, "yanlış davranmış olduğum için özür dilerim. Fakat kimseyi kırmak istemem. İyi geceler dilemedim, çünkü herkes çoktan uyuyor sanmıştım..."

Yukarı yataklardan birinden sesleniliyor: "Onun adı Ziese, seni duyamaz, hem sağır hem dilsizdir!"

Çabuk çabuk konuşuyorum: "Tüm bunlara henüz alışkın değilim tabii! Yalnızca iki hafta kadar tutukevinde kaldım. Karımı öldürmeye teşebbüsten..." Hücredekiler bu kez memnun memnun homurdanıyorlar. İyi söylemiştim, "cinayete teşebbüs" burada "tehdit"ten çok daha iyi karşılanıyor! "Benim adım Erwin Sommer, toptancılık yapıyorum, burada altı hafta gözetimde kalacağım..."

"Dikkat et de altı yıl kalmayasın!" diye bağırıyor biri. Ardından bir de kahkaha atıyor. "Başhekim bizleri öyle sever ki hiçbirimizi kaybetmek istemez."

Yine yüksek sesle gülüşmeler, ama aramızdaki buzlar erimişti; az önce yapmış olduğum hatayı düzeltmiştim. Yatak-

tan yatağa gidiyorum, adlarını soruyorum. Bull, Meierhold, Brachowiak, Marquardt, Heine ve Dräger. Tabii hiçbiri aklımda kalmıyor, çünkü hücrenin loşluğunda yataklarına uzanmış adamların yüzlerini seçemiyorum. Sonra yatağıma dönüp yorganın altına giriyorum.

Az sonra biri sesleniyor: "Hey, yeni gelen, anlat bakalım, karını niçin öldürmek istedin?"

Bir başkası atılıyor: "Kapa çeneni Dräger! Bu kadar meraklı olma! Bırak adam ne isterse onu anlatsın bize. Yarın sabah hastabakıcıya gidip yağ çekeceksin, öyle değil mi?"

Sonra aralarında ateşli bir tartışma başlıyor. Konusu, başhastabakıcının köstebeğinin kim olduğu! Aradan çok geçmeden diğerleri de tartışmaya katılıyor, havada küfürler uçuşuyor. Beni rahatsız etmedikleri için memnunum. Çok yorgunum, burnum da sızlıyor. Sonra söylenecek laf kalmamış olacak ki tartışma şiddetini kaybediyor. Aynı anda dışarıda bir gürültü, bağrışmalar, küfürler, tokat sesleri, feryatlar... Ve hücrenin kapısı ardına kadar açılıyor, birisi içeri yuvarlanıyor. Peşinden gür sesli biri bağırıyor:

"Doğru yatağına! Başka hücrelerde ne işin var, köpek herif?"

Hücreye iterek soktukları adam tiz sesiyle inleyip sızlıyor:

"Gardiyan bey, fakat bana çok vurdunuz!" Hemen tanıyorum bu sesi. Bana yemeği getirmiş olan dişleri dökük adam bu. "Gardiyan bey, yarın çalışmaya gidemeyeceğim!"

"Seni gidi it herif!" diye gürlüyor dışarıdaki. "Gir bakayım hemen yatağına! Yoksa başına daha çok şeyler gelecek!"

Dişleri dökük başını eğip bana bakıyor.

"Hey, yeni gelen, demek ki sana altımdaki yatağı verdiler! Öyleyse hemen şunu bilmek zorundasın... Eğer geceleri gürültü yaparsan ya da sağa sola dönüp beni sallarsan hemen aşağı inip ben de seni sallarım!"

"Tamam, tamam, gürültü yapmayacağım," diyor ve bir an horlamalarımla hırıltılarımı düşünüyorum.

Ufak tefek adam çabucak giysilerini çıkarıyor ve fırlatıp kapının önüne atıyor. Sonra da inanılmaz bir utanmazlıkla kapının yanındaki büyük kovayı kullanıyor.

"İşini gelmeden önce dışarıda da halledebilirdin!" diye sesleniyor yatanlardan biri öfkeyle.

"Benim kokumdan rahatsız olacak kadar kibarlaşmışsın sen!" diyor tiz sesli, arsız adam. "Yoksa herkes şu yeni gelenle kibarlaşmaya mı başladı? Bak, şimdi inadına sıçacağım şuraya!"

Ve gümbür gümbür yelleniyor.

"Cehennemdeyim," diye düşünüyorum. "Evet, cehennemin içine düştüm. Burada nasıl yaşayacağım? Geceleri nasıl uyuyacağım? Bunlar insan değil, hayvan! Bu hücrede onlarla bir arada altı hafta, belki de daha uzun bir süre nasıl kalacağım? Bu cehennemin ortasında! Hele şu en son gelen, adı Lexer mi ne, bu cehennemin şeytanı!"

Bana bir sürü soru sorup duruyorlar. Onları ne duymak ne de görmek istiyorum. Arkamı dönüp uyur gibi yapıyorum. Yavaş yavaş hücre sakinleşiyor, tiz sesli de susuyor. Herkes uykuya dalmış gibi. Uzaklarda bir saatin çaldığını duyuyorum. Üç kez. Saat kaç acaba? Dokuza çeyrek mi var? Yoksa ona çeyrek mi? Umarım saat başlarında da çalıyordur! Saatin çalması geceyi kısaltır. Tepemdeki Lexer sağına soluna dönüyor. Her dönüşünde yatağım sallanıyor. Yattığım yerde kımıldamaya çekiniyorum. Yüzümü kolumla örtüp nefes almadan uyumaya çalışıyorum. Tamamen tek başımayım; bundan sonra da hep tek başıma kalacağımı iyice kavrıyorum. Ne sevginin ne de dostluğun ulaşabildiği bir yerdeyim; cehennemdeyim... Kısa süreliğine işlediğim günah için çok ağır, çok uzun bir ceza çekiyorum! Ama insan günaha girmeden önce çekeceği cezanın

ne kadar ağır olacağını bilmeli. Eğer önceden uyarılsaydım hiç günah işlemezdim... Tanrım, birazcık içki içmek o kadar kötü bir şey mi? Hele Magda'yla biraz kavga etmek? Tamam, yasal olarak "tehdit etmiş" olabilirim; ama bu doğru bile olsa insan canlı canlı bu cehenneme atılır mı? Magda durumumu bilseydi bana acırdı. Acıdığı için de beni artık sevmese bile yardım ederdi. Artık tek ümidim doktordu. Buranın doktoru olan Doktor Stiebing, o otomobil yolculuğunda üzerimde hiç de kötü bir izlenim bırakmamıştı. Ön koltukta otururken Doktor Mansfeld'le gülüp şakalaşmıştı. Şüphesiz o gerçek bir insandı, makinenin bir parçası değildi. Onunla bir insan gibi konuşacağım, ruhumu buradan, bu cehennemin ateşinden kurtarmaya çalışacağım.

"Sayın doktor," diyeceğim, "olup bitenlerin tüm sorumluluğunu üstleniyorum. Yaptıklarımı bilmeyecek kadar sarhoş değildim. Versinler bana cezamı. Yatayım hapiste bir yıl, hatta iki yıl. Fakat beni burada, insanın bir daha ne zaman çıkacağını bilmediği, belki de ölüsünün çıkacağı bu cehennemde bırakmayın. Efendim," diye devam edeceğim, "doktorum Mansfeld'i tanıyorsunuz, sizi bir arada görmüştüm ya, otomobilde şakalaşıp gülüşmüştünüz, işte o Doktor Mansfeld bizim aile doktorumuzdur. Benim nasıl terbiyeli, dürüst, sağlam karakterli biri olduğumu o doğrulayacaktır. Ben bir süre kriz geçirdim, niçin ve nasıl oldu bilmiyorum." Hayır, hayır, böyle konuşmamalıyım, yoksa Doktor Stiebing ruh hastası olduğumu düşünür. "Fakat Doktor Mansfeld her zaman namusumla yaşamış olduğumu, aşırılığa kaçmadığımı söyleyecektir size. Magda rahatsızlandığında masraftan hiç kaçınmamış, hastanede ikinci sınıfa yatırmış, çok pahalı bir ameliyat yaptırtmış, sonra da en iyi bakımı sağlamıştım. Ben her zaman namusuyla yaşamış biriyimdir sayın doktor. Ne olur beni yine normal insanlarla bir arada yaşatın! Bana bir şans tanıyın."

Saat yine çalıyor, saat başına işaret ediyor, uzun gecenin on beş dakikası daha geçmiş, saat şimdi on. İşte böyle geçiriyorum akıl hastanesindeki ilk gecemi. On beş dakikada bir çalan saate kulak kabartarak, kendi kendimle konuşarak, sağa sola mektuplar yazarak, uykuyla uyanıklık arasında gidip gelerek. Bazen yorgunluktan neredeyse uykuya dalıyorum, ama sonra ürpererek uyanıyorum: Lexer yatağında dönmüş, bir başkası kovayı kullanmış oluyor. "Şaka" olsun diye ilk gece saydım: Akşam ondan sabah altıya çeyrek kalaya kadar koğuştaki yedi kişi tam otuz sekiz defa kovaya gitti. Sabah ben kullanmak istediğimdeyse öyle tıka basa doluydu ki kenarlarından akmaya başlamıştı. Üstelik hiç kimse kâğıt kullanmamıştı – bu tür âdetleri çoktan unutmuşlardı. Ah, o gece gerçekten de cehennemin fevkalade bir köşesiyle tanıştım.

38

Başhastabakıcı yeni giysiler verdi. Kahverengi bir ceketle yine kahverengi çizgili bir pantolon. Ayrıca deriden terlikler. Verilenler yeni şeylerdi. Adam bana ötekilerden daha iyi davranıyordu. Fakat ben de onlar gibi eski şeyler giymeyi yeğlerdim. Üzerimdeki yeni giysiler bana karşı olan nefretlerini artırıyordu. "Sanki bizden başka biri bu herifçioğlu!" deyip öfkeyle bakıyorlardı.

Adamın bana gösterdiği bölümde yeni giysilerimi giyerken tuhaf bir şey yaptım. Bavulumdan sabunla diş fırçamı alırken adamın bakmadığı bir anda raftan bir jilet çaldım. Tutukevinde de böyle bir şey yapmıştım ama o zaman zayıf ve korkaktım; başıma geleceklerden haberdar değildim. O gün tekrar geldiğindeyse farklı davranacaktım, acıdan korkmadan bileklerimi kesecektim. Hayır, şimdi değil, ilerde. Raftan jileti gizlice çalarak kendimi şaşırtmıştım. Evet, şu sıralar onu kullanmayacaktım. Önce kendimle savaşacaktım. Fakat savaşım başarısız olursa... Önce doktorla görüşmeliydim. Eğer burada uzun süre kalmama karar verirlerse... İşte o zaman yapacaktım... Bu cehennemde sürdürmeyecektim yaşamımı. Bunu çok iyi biliyordum.

Sabah kahvaltısını hücredekilerle bir arada yapıyorum. Saat yedi buçukta oturtulduğumuz odada, pencereden içeri vuran sabah güneşinde yakından gördüğüm yüzler iç karartıcı, ba-

kışlarda ümit ışığı yok. Kaba yüzler, hayvani yüzler, duygusuz yüzler. Fazla çıkık çeneler ya da çenesizler. Şaşı adamlar, kambur adamlar, çarpık vücutlu adamlar. Üzerlerindeki aşınmış giysiler kadar soluk ve üzgün adamlar. Başhastabakıcı bana en arkada, duvarın yanındaki masaya oturmamı söyledi. Böylesi iyi, çünkü oturduğum yerden hepsini görebiliyorum, beni rahatsız eden de olmuyor. Gardiyan yardımcısından bir kupa dolusu sıcak hindiba suyu aldım. Başhastabakıcı da kalınlarından üç dilim ekmek verdi. Dilimlerden ikisine margarin sürülmüştü, diğerine de reçel.

Ekmeğimi yavaş yavaş yiyorum, bir güzel çiğniyorum. Karnım aç, iştahım da yerinde. Bugün öğle yemeğinde ne çıkacaktı, hiç bilinmez. Dün akşamki sıcak lahana suyu gözümü iyice korkuttu. Diğerlerine de kalın ekmek dilimleri veriyorlar. Bazılarının tabağında üçten fazla var. Üzerlerine soğancık koymuşlar, tuzsuz peynir de sürmüşler. Sonra söylendiğine göre onlar işe yollananlar. Bütün gün ağır işlerde çalışmak zorunda olanlar. Daha fazla yemelerinin nedeni bu!

Kahvaltı biter bitmez bir ses duyuluyor: "Sıraya girin!" Çalışmaya gidecekler yerlerinden kalkıp sıraya giriyor. Yanlarına gelen bir memur demir parmaklıklı kapıyı açıp onları dışarı çıkarıyor. Geriye hademeler, hastalar ve ben kalıyorum. Çok hasta var...

Pencerenin yanına gidip dışarı bakıyorum. Diğer binalardan da sıra sıra çıkarılanlar aşağıdaki avluda toplanıyor. İşe götürülen çok, çok fazla insan var. En solda da bir sıra kadın bekliyor. Hastalara sürekli dikkat eden, çalışırken tembellik edenlere bağırıp çağıran, kaçmaya çalışanlara engel olan üniformalılar çevrelerinde. Sonra işe gönderilenlerin eline tırpan, kazma, çapa veriliyor; bazıları da yakındaki fabrikaya doğru yola koyuluyor. Ve avlu boşalıyor. Ben de koridora çıkıp Hielscher'le bir aşağı, bir yukarı yürüyorum. Hielscher

ufak tefek, hafif kambur, konuşması düzgün, yumuşak sesli biri. Bana "Bay Sommer" diyor ve "siz" diye hitap ediyor. Bu davranışı hoşuma gidiyor, beni biraz olsun rahatlatıyor. Konuşurken onu ilgiyle dinliyorum. Anlaşılır bir dille bana akıl hastanesi, buradaki yaşam ve hastalar üzerine bazı şeyler anlatıyor. Ona verdikleri görev patates soymak. Tam altı yıldır bu işi yapıyor; on bir yıldır da akıl hastanesinde kalıyor.

"Beni ırza tecavüzden attılar buraya," diyor yumuşak bir sesle. "Başhekimin raporuna göre ben doğuştan geri zekâlıyım, özürlüyüm, bu nedenle de cezai ehliyetim yok, bana ceza verilemiyor. Gördüğünüz gibi hem kamburum hem de topal. Bunlar kötü şeyler mi Bay Sommer?"

Bu sorusuna şaşırıyorum. "Kötü şeyler mi?" diye soruyorum şaşkın bir halde. "Niçin kötü olsun ki?"

"Demek istiyorum ki, hastalığım ağır mı yoksa hafif bir hastalık mı Bay Sommer?" Merakla bana bakıyor. Gözlerindeki bakış hem canlı hem de hüzün dolu.

"Hayır," oluyor yanıtım. "Bence o kadar ağır bir hastalık değil..."

"Ben de böyle düşünüyorum," diyor Hielscher. "Sanırım beni yakında serbest bırakacaklar. Acaba bana verecek biraz tütününüz var mı Bay Sommer?"

Hielscher'e benim de tütün özlemi çektiğimi, ne yazık ki ona verecek tütünüm olmadığını söyledim. Kambur adamın bana olan ilgisi o anda sona erdi, sesini çıkarmadan yanımdan uzaklaştı. Tek başıma koridorda bir aşağı bir yukarı gezinmeye devam ettim. Bu öğleden önce hiç bitecek gibi değildi. Saatin yelkovanı ilerlemiyor, zaman bir türlü geçmiyordu. Arada sırada başımı uzatıp dinlenme salonlarından içeri baktım ama oralarda hiç hareketsiz oturan, başları önlerinde uyuklayan insanlardan, canlı enkazlardan iğrendim. Yalnızca hademeler koridorlarda, ellerinde su kovaları ve süpürgelerle çalışıyorlar-

dı; tüm hapishanelerde olduğu gibi temiz görünümlü, kendilerine iyi bir iş ayarlamış adamlardı bunlar. Ellerinden her iş gelir, hiç ses çıkarmadan verilen her görevi yerine getirir, gardiyanlara yağ çeker, hücre arkadaşlarının her söylediğini görevlilere anlatır, rüşvet alır ve diğer mahkûmlara kaba davranırdı bu adamlar. Onların hücreden hücreye gidip sağı solu toplama bahanesiyle yatakları karıştırdıklarını, saklanmış bir dilim ekmek veya tütün aradıklarını gördüm. O anda aramın pek iyi olmadığı Lexer'in de bir tür hademe, bir yardımcı hademe olduğunu görünce ona duyduğum soğukluk artıverdi. Sabahları bu katta temizlik işini bitirdikten sonra yan binalardan birinde fırça yapımına yollanıyor, ama bu blokta da kendine bir iş yaratmaya çalışıyordu.

Binanın merdivenlerini, gözlerinden bir zamanlar zeki olduğu belli olan ama şimdi şaşkın ve çaresizce hüzün okunan orta yaşlı bir adam temizliyordu. Arada sırada elinden süpürgeyi bırakıyor, pencerelerden birini açıyor ve kafasını parmaklıkların arasına sokup görünmeyen birilerine küfürler savuruyordu. Bir an Lexer'in adama sokulduğunu fark ettim. Ona arkadan saldırdı, başını kavrayıp demir parmaklıklara vurdu.

"Domuz herif, niçin çalışmıyorsun?" diye haykırdı. "İkide bir bağırmak zorunda mısın? Hayvanlar gibi yemek yiyorsun, çalışmaya gelince de kaytarıyorsun! Bak, sen görürsün ne olacağını!"

Ve kafasını yine demirlere vurdu. Zavallıyı elinden kurtarmak istedim, fakat merdivenlere inen parmaklıklı kapı kilitliydi; hem dün akşam hücrede yaşadıklarımın ardından herhangi bir kavgaya karışmayacağıma, hiç taraf tutmayacağıma dair kesin bir karar almıştım. Ne kadar göze batmadan yaşarsam, doktor hakkımda o kadar olumlu karar verirdi. Zaten Lexer'den de korkmuyor değildim. Bu korkum yersiz sayılmazdı, ona dikkat etmek gerekirdi. Çünkü Lexer yirmi-

lerinin ortasında olmasına karşın zekâ gelişimi oldukça geri kalmıştı. Anında kan kokusu alan bir köpekten farkı yoktu. En çok hoşuna giden şey buradakilere eziyet etmekti. Sürekli hastaların arasında dolaşıyor, kimini şöyle bir itiyor, kimine vuruyor, en küçük şeyi hemen başhastabakıcıya anlatıyordu. Hiçbir şey umurunda değildi. Adamlardan biri akşam işten dönerken cebinde bir soğan getirdi mi Lexer hemen elinden alıyor ve koşa koşa başgardiyana gidip hırsızlık yaptığını söylüyordu. Tabii bahçeden alınan bir soğan da burada hırsızlık kabul edildiği için adamcağız iki hafta boyunca tek kişilik hücrede gözaltında tutuluyordu. Lexer kendinden güçsüz birini gözüne kestirdi mi onu bir köşeye çekiyor ve adamı, cebindeki tütünü veya başka değerli bir şeyi verene kadar dövüp duruyordu. Kendinden güçlü olanlarla ise dostluk kuruyor, ekmek sözü vererek onları kurnazca kandırmayı beceriyor, hiçbir zaman da sözünde durmuyordu. Buradaki gardiyanlar arasında Lexer sevilmiyor değildi. Tiz sesi ve küstah tavırlarıyla ve çenesi düşük olduğundan işine gelen durumlarda yaptığı akıllıca (ve çoğunlukla diğerlerini alaya alan) esprilerle kralın soytarısını oynuyordu. Becerikli olduğundan, kendinden ne istense hemen zevkle yerine getiriyor, hoşlarına gitmeyen bir şey yaparken yakalandığında da yediği dayağı komik ve acınası bir ifadeyle karşılıyordu. "Bu domuza kızmak zor," diyordu gardiyanlar ve diğerleri üzerindeki zorbalığıyla ona tolerans gösteriyorlardı. Gardiyanların gözünde işe yarayan biriydi. Onun aracılığıyla hücrelerde olup bitenlerden çabucak haberdar oluyorlardı.

Lexer daha altı yaşındayken bir yetimler yurduna verilmişti. O günden sonra da yaşamı, özgür kaldığı birkaç hafta veya birkaç ay dışında hep devlet yurtlarında ve hapishanelerinde geçmişti. Sonunda da iyileşmesi mümkün olmayacağına karar verilmiş ve bu sanatoryuma konulmuştu. Anladığım kadarıyla

da ömür boyu burada kalacaktı. Fakat bu durum onun hiç umurunda değildi. Benim için bir cehennemden farkı olmayan bu yerde o kendini çok mutlu hissediyordu. Çünkü Lexer burada aklına esen her şeyi yapabiliyordu. Yerine göre yardımcı hademe, yardımcı gardiyan ve baş şeytan olmasını biliyordu. İstedi mi bir geri zekâlının, bir şizofrenin başını demir parmaklıklara vuruyor ve işe yollananları disipline soktuğu için de herhalde gardiyanlardan övgü bekliyordu.

39

Ve bana çok uzun gelen sabah sonunda bitti. Yemek saati geldi, işten dönen insanların önüne yemekleri kondu. Herkes sevindi, gülümsedi. Verilen yemek, kabukları soyulmamış haşlanmış patatesle içinde incecik et parçacıklarının yüzdüğü bir kepçe baharatlı bir et sosuydu. Patatesleri elimdeki kaşıkla zorla soydum. Sürekli kavga çıktığı için burada kalanlara çatal ve kaşık verilmiyordu tabii. Masada oturanlardan bazıları, soydukları patatesleri sosun içine koyuyorlar, soyma işi bitmeden de alüminyum tastaki yemeği kaşıklamaya başlamıyorlardı. Fakat böyle yapanlar azınlıktaydı. Yemek salonundaki insanların çoğu o kadar açtı ki, patatesi soyar soymaz ağzına atıyordu, ancak birkaçı sosa değebiliyordu. Herkes patateslerin kabuğunu çıkarıp bir kenara bırakıyordu. Az ötemde oturan, saçları demir rengi, yüzü tarlada veya bahçede çalışmaktan hafif güneş yanığı olan şişman, tıknaz bir adamın patatesleri soyduktan sonra kabukları ağzına attığını fark ettim. Bir an bana doğru şöyle bir baktı, nasır tutmuş elini uzattı, az önce soyup kenara bırakmış olduğum kabukları aldığı gibi ağzına atıverdi.

Bağırdım: "Hey, aralarında çürük bir patates de vardı!"

"Hiç önemli değil dostum," dedi ağzı patates kabuğu doluyken. "Bütün gün ot kesmek adamı yoruyor. Karnım hep aç! Belki bu akşam mutfaktan birkaç patates çalabilirim. İnşallah!"

Buradaki tek aç adam o değildi. Yemek biter bitmez bazı hastalar masaların arasında dolaşıp en küçük patates kırıntısını bile ağızlarına atıyordu. Taslarını elleriyle sıyıranlar da gördüm. Yemeğin ardından dışarı çıkarken koridorda duran sos kazanına parmaklarını sokup yalayan, sonra kazanın kenarlarını tekrar sıyıran biri de dikkatimi çekti. Ve bütün bunlar gardiyanların gözü önünde, sanki çok olağanmış gibi olup bitiyordu. Hastaları böyle aç bırakmak, kazanı yalamalarına, çöpe gitmesi gereken patates kabuklarını ağızlarına atmalarına bilerek göz yummak bence alçakça ve utanılacak bir davranıştı. Fakat aradan birkaç gün geçtikten sonra bu konuda bambaşka düşünmeye başladım. Önüme konan patateslerin kabuğu ince olanlarını hiç soymadan yedim. Şu söz çok doğruydu: "Aç kalmak insana acı verir!" Geceleri açlıktan uyuyamayan, aç olduğu için ertesi gün hep başı dönen insan bir an gelir ki midesine neyin girdiğine hiç önem vermez.

Şimdi hikâyede biraz atlamış olacağım, ama bu bölümde akıl hastanesindeki yemeklerle ilgili tüm anlatıyı bitirmek istiyorum – benim için bugün bile hâlâ tamamen kapanmış bir sayfa olmamasına rağmen. Hiçbir gün doğru dürüst et yemeği çıkmadı. Yemeklerin içinde parça et görmedim, en fazla lif lif olmuş etler veya tuzlanmış kuru et, yanında biraz sosla önümüze kondu; bu kadarıyla da gerçekten çok ender karşılaşırdık. Hiçbir gün ne tereyağı ne salam ne peynir verildi, ne de bir elma. Önümüze konan yemeklerinse tadı tuzu yoktu, hepsi bol suyla yapılıyor, kötü hazırlanıyordu. Bunun nedenini bugün bile anlayabilmiş değilim. Kimileri başhastabakıcının hepsini midesine indirdiğini söyleyip duruyordu fakat en karnı aç başhastabakıcı bile birkaç yüz insana vermediğini oturup tek başına yiyemezdi. Belki de nefsimizi kırmak istiyorlardı. Ancak bütün bu açlığa karşın insanların şevki kırılmıyordu, hırs ve heyecan sürüp gidiyordu.

Aramızda bizler gibi açlık çekmeyen, hatta önlerine tüketebileceklerinden fazla yiyeceğin geldiği insanlar da vardı. Bunlar öncelikle hademelerdi. Onların görevlerinden biri, diğerleri için ekmeği dilimlemek, tartmak ve üzerine bir şeyler sürmekti. Bu çalışmaları sırasında nöbetçi gardiyan onları gözlüyordu fakat bir telefon çalsa gardiyan cam kutuya gidiyor, işte bu esnada üzerine bolca bir şeyler sürülmüş olan kalın ekmek dilimleri kayboluyordu. Hastaların gözleri keskindi ve açlık gözlerini daha da keskinleştiriyordu; bu hırsızlıktan haberdar olmamaları mümkün değildi. Bir hademe tuvalette ağzında ekmekle, bir "arkadaş"ının cebine yiyecek bir şey sokup karşılığında tütün alırken görülebiliyordu. Fakat onları şikâyet etmenin hiç anlamı yoktu, çünkü hırsızlığı kanıtlamak zor, hatta imkânsızdı. Cebinde ekmek dilimi bulunsa bile (ki bu neredeyse hiç olmazdı, çünkü gardiyanlar umursamazdı) yakalanan, "Kahvaltıdan kalmıştı," diyebiliyordu. Hem gardiyanlar onları seviyordu, ne de olsa hademeler hücrelerden sık sık laf getiriyorlardı; onlara karşı tek bir söz duymak istemezlerdi. Yani bu konuda hiçbir şey yapılmazdı, ancak burada yaşayanlar arasındaki kin ve kıskançlığın da sonu gelmezdi. İnsanlar birbirlerini sürekli iğneliyor, dokundurucu sözlerle öfkelendiriyordu. Kavga dövüş de olağan sayılıyordu. Birine dayak atanlar tek kişilik hücreye atılıp bir süre gözaltında tutuluyordu. Şunu itiraf etmek zorundayım, kimi zaman ben de bizim bölümdeki gittikçe şişmanlayan hademenin önündeki yemekten birkaç kaşık aldıktan sonra tasını nasıl kenara ittiğini gördüğümde hırslanıyordum. Ben verilen yemeği son lokmasına kadar yerken, o tokluktan çoğunu bırakıyordu. Tasında kalanları kimi zaman bir tanışına veriyor, kimi zaman da tütün, soğan veya iki kutu kibritle değiş tokuş ediyordu.

Öfkelendiğimde kendi kendime homurdanıyordum: "Seni pis domuz! Bize az verilen margarinli ekmekleri midene in-

dirdiğin için şimdi karnın tok. Senin kenara ittiğin o yemeğe benim vücudumun gereksinimi var. İnşallah o yağın içinde geberir gidersin!" Fakat sonra da, bir zamanlar evde yüzüne bile bakmadığım bir dilim ekmek nedeniyle şimdi o adamı kıskandığım için kendimden utanıyor, beni bu duruma getirenlerden, beni böyle alçaltanlardan nefret ediyordum.

Yönetim, bu gibi gizli yollardan yemek temin edip karnını doyurmayı cezalandırırken, başka bir olanağa izin veriyor, hatta onu destekliyordu. Dışarıda kendilerine destek veren, ilgi gösteren yakınları olanların istedikleri kadar yemek paketi getirtmesine izin vardı. İnsan bu hastaların, onlara en azından arada sırada biraz ekmek gönderecek –bir dilim kuru ekmek bile burada çok rağbet görüyordu– yakınları ve akrabaları olduğunu düşünüyordu. Ama durum böyle değildi. Çoğu kimse ya okuma yazma bilmiyordu (bu korkunç yer insanlığın son süprüntülerini barındırıyordu) ya da o kadar deli veya aklı kıttı ki, çoğunun yakınları onları hayatlarından silmişti. Yaşamları boyunca çevrelerindekileri yeterince üzmüş ve utandırmışlardı. Artık beş, on, hatta yirmi yıldır burada olduklarına göre kimse onları arayıp sormak istemiyordu; dışarıdakiler için ölmüş ve gömülmüşlerdi. Bu nedenle yakınlarından hâlâ paket alan sadece birkaç kişi vardı. Benim kaldığım bölümde yaşayan elli altı adamdan sadece beşi veya altısına yemek paketi geliyordu. Onların karnı doyuyordu. Her gün verilen yemek sırasında bol sulu çorba tasının yanında mutlaka birkaç dilim tereyağlı, peynirli ekmek de dururdu. Hatta bir defasında, sürekli kavga çıkardığı için hücresinden alınıp bir süre yanımıza verilen bir çiftçinin hepimizin ortasında paketinden çıkardığı kızarmış ördeği keyifle midesine indirdiğini gördüm. Adam ördeğin etlerini bitirdikten sonra kemiklerini de teker teker yaladı. Onun ağzından ve ellerinden yağlar akarken çevresinde oturan biz açların ağzı sulandı

durdu. Gözlerimiz irileşti, ellerimiz titredi, hırs ve kıskançlık ruhumuzu doldurdu.

Yönetimin niçin böyle paketlere izin verdiğini hiçbir zaman anlamadım. Hiç olmazsa böyle torpilliler özel yemeklerini başka bir yerde midelerine indirebilirdi. Hayır, gözümüzün içine baka baka yemelerine kimse karışmıyordu. Burada gizli kapaklı bir şey yapılmıyordu. Hücrelerde altı, yedi, sekiz insan kalıyordu. Koridorlardaki tuvalet kapılarını bile içeriden kilitlemek mümkün değildi. Akıl hastanesindeki daimi açlık, hademelerden nefret etmek, yemek paketi alanları kıskanmak insanlar arasında sonu gelmeyen bir gerginlik yaratıyor, kavga ve dövüşlere neden oluyordu. Binada rahat bir gün bile geçmiyordu, huzursuzluğun sonu yoktu. Bir süre sonra kavga eden iki kişi birbirine en ağır küfürleri yağdırırken kulaklarımı tıkamaya, ne söylediklerini duymamaya başladım. Yumruk yumruğa kavga edenlerin gözleri morardığında, yüzlerinden kanlar aktığında bile ben de ötekiler gibi umursamazca yanlarından geçip gittim. Başıma dert almaya hiç meraklı değildim. Burada insan ağzından çıkan her kelimeye dikkat etmek zorundaydı, yoksa sözleri anında aleyhine kullanılıyordu.

Bana gelince, ilk haftalarda yakınlarından yemek paketi alan o adamlara öfkelendim, onları hep kıskandım. İsteseydim ben de böyle bir pakete kolayca sahip olabilirdim. Oturup Magda'ya bir mektup yazmam yeterliydi. Kocasının açlık içinde yaşamasına göz yumacak kadar kötü değildi Magda. Bütün bir hafta boyunca kendimle mücadele ettim. Sonunda açlık kazandı; oturup bir mektup kaleme almaya karar verdim. Fakat yazacak ne kâğıdım vardı ne de kâğıdı içine koyacak zarfım. Yönetim bizlere böyle şeyleri vermiyordu. Bu nedenle birkaç gün daha da az yedim ve biriktirdiğim iki dilim ekmeği istediklerimle değiş tokuş ettim. Mektubu yazdıktan sonra beklemeye başladım. Kimi geceler yatağımda gözümün

önüne getirdim paketten neler çıkacağını! Yağlı ciğer ezmesi sürülü bir dilim ekmeği aç açına düşünmek iştahımı daha da kabarttığı gibi midemi de bulandırdı. Birkaç gün sonra paketin burada olacağını tahmin ediyordum, fakat paket filan gelmedi. Sonra ötekilerden yazdığım mektubun önce doktorlar heyetinin sansüründen geçtiğini öğrendim. Ardından idareye iletilen mektup hemen postaya verilmiyor, birkaç mektubun daha bir araya gelmesi bekleniyordu.

"Onların hiç acelesi yoktur," dedi hücredekilerden biri. "Sanıyor musun ki tek senin mektubun için postaya gidecekler? O adamlar böyle durumlarda inadına koltuklarına daha da yapışırlar!"

Ve bekledim durdum, uzun süre ümidimi yitirmedim. Günler sonra başhastabakıcı yanımdan geçerken, "Ah, Sommer, büroda bir mektubunuz duruyor. Size söylememi istediler, mektubu yollayamayacaklarmış! Pul için para vermemişsiniz."

"Ne dediniz?" diye sesimi yükselttim. "12 fenik için mektubum yollanmıyor mu? Ben tutukevinden gelmeden önce karıma 4 bin mark geri yollatmıştım!"

"O zaman birkaç markı cebinize koysaydınız iyi olurdu," dedi başhastabakıcı ve yoluna devam etmek istedi.

"Fakat," diye sesimi yükselttim, "12 fenik yok diye hiç böyle şey yapılır mı? Telefon etsinler karıma, o söylediklerimin doğru olduğunu onaylayacaktır..."

"Bir telefon konuşması 10 fenik. Bu kadar para bile yok cebinizde Sommer!" dedi başhastabakıcı buz gibi bir ses tonuyla. "Hem şimdi sakin olun, mektubunuz gelecek ay yollanır. Ne de olsa ay sonunda elinize çalışmanız karşılığı verilen harçlık geçecek!"

Magda'ya yazdığım o mektup gerçekten yollandı mı, yoksa haftalarca bekleyip sonunda kayıp mı oldu, bugün bile bil-

miyorum. Her halükârda elime hiçbir zaman bir yemek paketi geçmedi ve her zaman aç, açgözlü ve kıskançların arasında sürdürdüm yaşamımı. Gerçekten de ay sonunda harçlık verdiler. Fakat ben kendimde oturup Magda'ya bir mektup daha yazma gücünü bulamadım. Beni düşünen kalmış mıydı dışarıda? Hiç sanmıyordum, ümidimi yitirmiştim.

40

Şimdiye kadar anlattıklarımda haftalar sonrasından söz ettim. Oysa daha akıl hastanesindeki ilk günümdeyim. Önüme koydukları haşlanmış patatesleri kabuklarını itinayla soyduktan sonra dikkatle yiyorum. Uykusuz geçen gecenin ardından bugün oldukça yorgunum. Başhastabakıcının yanına sokulup dün bütün gece uyumadığımı anlatıyor, bir saat olsun yatağıma uzanmama izin vermesini rica ediyorum.

"Burada yasaktır," diyor adam sertçe. Fakat sonra yumuşuyor ve, "Haydi gidin uzanın," diyor. "Ama önce üzerinizdekileri çıkarın ve yatağa düzgünce girin."

Adamın dediğini yapıyorum. Yatağıma uzanıyorum, gözlerimi kapatıyorum. Tam dalmaya hazırlanırken nefret ettiğim o ince ses kulağımda çınlıyor.

"Domuz herif keyif çatıyor demek! Derhal çık yatağından! Bizler çalışalım, sense ye iç, hiçbir şey yapmadan gününü geçir! Marş marş, kalk bakayım!"

İz süren bir av köpeği gibi beni hemen buluvermiş. O anda müthiş öfkeleniyorum. Dün geceden biriken nefret bana güç veriyor.

"Kapa çeneni!" diye haykırıyorum öfkeyle. "Demek ki sen burada başhastabakıcıdan da güçlüsün! Bana izin veren o! Sen, sen domuz herifse..."

"Sana gerçekten izin verdi mi?" Konuşurken sırıtıyor, sararmış azıdişleri ortaya çıkıyor ve ağzından salyalar akıyor. "Başhastabakıcı sana özel olarak izin verdiğine göre çok kibar biri olmalısın! Öfkelenme dostum, ben yalnızca buranın düzeninden sorumluyum. Bir şey oldu mu başhastabakıcıdan ilk fırça yiyen benim."

Ve çıkıp gidiyor. Onunla baş edebildiğim için mutlu mutlu yatağıma uzanıyorum. Uykuya dalıyorum. Fakat aradan çok geçmeden yine uyanıyorum. Uyanmamın nedeni bir gürültü değil. İçgüdüm bana o andaki bir tehlikenin kokusunu aldırıyor. İnsan burada zamanla, avlanan bir hayvanın içgüdüsünü ediniyor. Hiç kıpırdamadan gözlerimi hafifçe aralıyorum. Yattığım yerden üzerinde giysilerimin durduğu tabureyi ve orada bir şeyler karıştıran beyaz giysili birini seçiyorum. Yatağıma sokulmuş olan yine Lexer. Hiç ses çıkarmadan giysilerimi didik didik ederken çok dikkatli davranıyor. Eli bütün ceplere giriyor, uzun uzun bir şeyler arıyor... Bir an hemen yataktan fırlayıp başkalarını sürekli rahatsız eden bu şeytan herifin üzerine atılmayı düşünüyorum. Fakat kendimi tutuyorum ve hiç kıpırdaman yatmayı sürdürüyorum. Gözlerimi bir an olsun ondan ayırmıyorum. Bırak arasın giysilerin ceplerini, diyorum kendi kendime. Gözlerim hafif aralık, sırıtıyorum. Ne de olsa ceplerim bomboş, ilgisini çekecek, işine yarayacak tek şey yok. Hiçbir şey mi yok?

Bir an yüreğim duracak gibi oluyor. Tekrar fırlayıp üzerine atılmak, gazete kâğıdına sarmış olmama karşın bulmuş olduğu jileti elinden almak istiyorum. Bir an durup bana bakıyor. Gözlerimi iyice kapatıp uyur gibi yapıyorum. Birkaç saniye sonra göz aralığından tekrar baktığımda, jileti gazete kâğıdına sarıp yine cebime soktuğunu fark ediyorum.

Lexer hücreyi terk ediyor. Tehlikeyi kavrıyor ve hemen yattığım yerden kalkıyorum. Jileti aldığım gibi doğru kattaki

tuvalete gidip klozetin içine atıyor ve sifonu çekiyorum. Jilet çabucak gözden kayboluyor. Burada her şey ters giderse beni yine de özgürlüğüme kavuşturacak o değerli nesneyi bir daha geri gelmemek üzere yitiriyorum! Bir dakika sonra yine yatağıma uzanmış yatıyorum. Tam vaktinde! Çünkü bir dakika sonra başhastabakıcı yanı başımda duruyor. Uyandırmak ister gibi elini omzuma koyuyor.

"Uyanın Sommer," diye sesleniyor.

Gözlerimi açıyorum. Daha doğrusu uykumdan uyanır gibi hafifçe aralıyorum.

"Kalkın bakayım Sommer!" Adamın dediğini yapıyorum. Üzerimde sadece gömleğim var. "Burada yasak olan bir şey var mı ceplerinizde?"

"Yok efendim."

"Biliyorsunuz, kesici her şey yasaktır burada. Örneğin çakı, törpü, tabii jilet de. Bu yasaktan haberiniz var, öyle değil mi?"

"Evet efendim, var."

"Demek ki ceplerinizde yasak hiçbir şey yok."

"Yok efendim."

Bir an sesini çıkarmıyor. Sonra tekrar konuşuyor: "Sommer, iyi niyetimle sizin tekrar dikkatinizi çekiyorum," diyor. "İtiraf ederseniz bir defalık göz yumacağım. Fakat inkâr ederseniz ve biz yine de ceplerinizde yasak bir şey bulursak dört haftalığına tek kişilik hücreye tıkılacaksınız."

"İtiraf etmemi gerektiren yasak bir şey yapmadım efendim."

"Peki. Boşaltın öyleyse bütün ceplerinizi."

Başhastabakıcının söylediğini hemen yerine getiriyorum. Önce ceketimin ceplerini ters çeviriyorum. Lexer'in jileti bulmuş olduğu pantolonun ceplerini bilerek en sona bırakıyorum. Çıkan gazete kâğıdını gösteriyorum.

"Açın o kâğıdı Sommer!"

Hemen açıyorum. İçi boş. Başhastabakıcı bir an hiç konuşmadan öylece bakıyor. Sonra bütün giysilerimi eline alıp teker teker bütün ceplerini karıştırıyor. Aradığını yine bulamıyor.

"Giyinin Sommer," diyor. Giyiniyorum. "Şimdi gidip Lexer'i buraya yollayın. Ben yanınıza gelene kadar da dinlenme salonunda oturun."

"Başüstüne efendim."

Onlara bir güzel iş çıkarmıştım: Başhastabakıcının denetimde bütün hademeler hücreyi altüst ettiler, en gizli köşeye kadar her yeri aradılar, herkesin eşyalarını karıştırdılar ve jiletten başka çeşitli şeyler ele geçirdiler. İşleri bittikten sonra Lexer'e küfürler yağdırdılar, gereksiz yere budalaca bir şaka yapmak istediğini sandılar. Lexer'se bir jiletim olduğunu gözleriyle görmüştü, ancak ben onu kandırmasını becermiştim. Tuhaftır, başhastabakıcı dahil hepsi suratına küfretmesine karşın Lexer bana kızmadı. Onu atlatmış olmamdan etkilenmiş gibiydi. Ve o günden sonra, arada sırada homurdansa da benimle tartışmaktan hep kaçındı.

41

O gün öğleden sonra bana hiç geçmeyecekmiş gibi geldi. Tek değişiklik, saat ikiyle dört arasında, iki saatliğine dışarıya çıkarılmamız oldu. "Dışarısı", çevresinde kocaman hapishane duvarlarının yükseldiği küçük bir bahçeydi; en fazla üç yüz otuz metrekareydi ve etrafında, çimlerin arasında, yalnızca iki kişinin yan yana yürüyebileceği darlıkta bir patika dönüyordu. Güneş ışıldıyordu, güzel bir yaz günüydü. Fakat güneşin vurduğu yerler hiç de güzel değildi. Kırmızı ve gri, yüksek beton duvarlar, üzerinde tel örgüler, pencerelerde demir parmaklıklar... Bütün bunlar en güzel yaz gününü bile insana zehir eden şeylerdi. Ne bu gökyüzünün maviliği ne de güneşin vücudunu ısıtan o ışınları senin için, mahkûm. Doğanın sonsuzluğu yoktu burada. Sen şu anda sadece birkaç saat için gökyüzünün, temiz havanın ve güneşin misafirisin. Dışarıdaki dakikaların sayılı, mahkûm. Senin dünyan hep bulutlu, hep puslu. İçinde yaşadığın yer hüzün dolu, ölü bir dünya. Orada hiç kimse içten gülmüyor, kahkahalar atmıyor. Sen şimdi şu güneşe yabancısın, mahkûm!

Senin gibi yaşamları karartılan çile arkadaşların, üzerlerinde renkleri atmış giysilerle duruyorlar az ötede; dayanmışlar duvara, oturmuşlar tahta sıralara, ayaklarında kaba terlikler ya da hiçbir şey, ayak sürüyorlar tozlu yolda. Güneşin acımasız ışınları yüzlerini örten peçeyi kaldırıyor. O yüzlerde çok öte-

lerde kalmış, unutulmuş anılar var, dayanılmaz bir ümitsizlik, hüzünler ve acılar var. Kapatıyorum gözlerimi, fakat o insanları görmeye devam ediyorum. Ayakta duran, oturan, ağır ağır yürüyen hüzünlü insanları... Onları belki yüz defa daha göreceğim, belki de bin defa daha.

Uzunca boylu, yürürken hafif titreyen, kısa saçlarına ak düşmeye başlamış, kötü tıraş olmuş, hatları keskin yüzünün derisi yer yer kırmızı, cerahatli kan çıbanı dolu, hüzünlü bakan gözlerinin feri sönmüş bir adam dikkatimi çekiyor. Ren bölgesinden gelen, bir zamanlar sokak satıcılığı yapmış adam durduğu yerde sürekli bir şeyler mırıldanıyor. "Kanal Caddesi 20 Numara'ya yüz kilo, Trift Caddesi 10 Numara'ya elli kilo, belediye zabıtası, belediye zabıtası..." Bir an sesini yükseltiyor ve başını kaldırıp küçük bahçesinde dolaştığımız binanın pencerelerine sipariş beklermiş gibi bakıyor. "Taze patates, taze patates, alan yok mu?" Pencerelerden aşağı seslenip sipariş veren yok. Biçimsiz kafasını çaresizce iki yana sallıyor ve aynı şeyleri tekrarlıyor: "Kanal Caddesi 20 Numara'ya yüz kilo, Trift Caddesi 10 Numara'ya elli kilo..."

O anda saatin kaç olduğunu soran olursa, önce başını kaldırıp güneşin durumuna şöyle bir bakıyor ve hemen hemen tam saati söyleyiveriyor. Fakat hemen ardından, bir rahibin dua okuması gibi aynı şeyleri seslenip duruyor: "Taze patates, taze patates, alan yok mu?" Adamın bu sözleri yıllar boyu kulaklarımda yankılandı!

O gün bir başkası daha dikkatimi çekiyor. Bana hep kan kokusu alan bir köpeği anımsatan Lexer'in acımasızca başını demir parmaklıklara vurmuş olduğu şizofren adamdan söz etmiştim. Arkası iyice aşınmış, daha doğrusu kısmen kopmuş terlikleriyle ayaklarını sürüye sürüye bahçede dönenip duruyor. Sonra aniden kolunu kaldırıyor ve gökyüzüne, duvarlara ve pencerelere doğru yumruğunu sallıyor; ama gökyüzünü,

duvarları, pencereleri gördüğü yok, o nefret ettiği bir düşmana bağırır gibi ağza alınmaz küfürler savuruyor. Buradaki tek Saksonyalı o ve öyle bir Saksonya şivesiyle küfrediyor ki, aklı başında olan birkaçımız gülümsüyoruz. Aslında iyi bir aile çocuğu olan bu adamın ana babasına anlatmak istediklerini engelleyen o görünmeyen düşmana söylediklerine gülmek doğru değil. Neden sürekli önüne çıkıyor, bu daimi ifrit neyin peşinde? Ailesine en iyi laf anlatacak kişi oğulları değil midir?

Sanırım daha önce de söylemiştim, karanlık bir yaşamın sürdüğü bu yerde tedaviye yollananların tümü geçmişte herhangi bir suç işlemiş kimseler. Bu akıl hastanesinde katiller, hırsızlar, tecavüzcüler, kalpazanlar ve din fanatikleri hep bir arada kalıyor. Çoğu buraya getirilmeden önce kısa veya uzun bir süre hapis yatmıştı. Hemen hemen hepsi hapishane yılları geride kaldığında tekrar özgür yaşama geri döneceklerini sanmıştı. Fakat özgürlük yerine kendilerini, başhastabakıcının da söylediği gibi, hapishaneyi andıran bu akıl hastanesinde bulmuşlardı. Çünkü cezai ehliyetlerinin yetersiz olduğuna karar verilmişti. Toplumun içine salıverilmeleri mümkün değildi, özgürlükte onlar diğer insanlar için tehlike arz ediyorlardı. Akıl hastanesinin doktoru bir gün bana, benim kaldığım bölümde yaşayan elli altı kişiden en fazla altısının günün birinde dışarı çıkma şansı olduğunu söylemişti. Benimle bir arada kalanların arasında on altı on yedi yaşında olan gençler de vardı. Onlar da mı tüm yaşamlarını burada geçirecekti?

İyi bir aile çocuğu olan şu Saksonyalı şizofren de geçmişte bir suç işlemiş olduğu için ana babasının elinden alınmıştı. Belki yalnızca yersiz bir davranışta bulunmuştu; her halükârda zayıf bir yapısı vardı, çünkü yaptığı hatanın ardından hemen özür dilemek, desteklerini istemek için ailesine gitmiş ama derhal tutuklanmıştı. Sonra aradan yıllar ve yıllar geçmiş, suçluluk hissi ile yüreğini özgürleştirecek o aile konuşmasının

arasındaki demir parmaklıklar hiç kalkmamıştı. Şimdi haykırarak parmaklıklara saldırıyor, bir başkasının kafasını demirlere vurmasını, yüzünden kanlar akmasını önemsemiyordu. Tek derdi günbegün tekrar tekrar kavga ettiği o görünmeyen düşmandı. Onunla arada sırada çok önemsiz şeylerden, içtiği çorbanın tadından, süpürgenin nerede durduğundan söz edebiliyordunuz. Kendisine verilen küçük işleri yerine getiriyor, örneğin merdivenleri süpürüyordu. Bu Saksonyalı kendisine sürekli yemek paketi yollananlardan biriydi. Fakat ne yazık ki o yediklerinin hiç farkında değildi. Başhastabakıcı ne verirse oturup yiyordu.

Sürekli konuşup duranlardan üçüncü biri de ince, uzun boylu, yüzü kemikli, hafif kıvrık burun kemiğiyle kartalı andıran bir hastaydı. Ben onu beyaz tenli bir Arap'a benzetiyordum. Bu adam kendini komşu ülkelerden birinde geçmişte çok önemli görevler yapmış bir politikacı sanıyordu. Dışarı çıkarıldığımızda o ya hep tek başına dolaşıp duruyor ya da bahçeyi büyük avludan ayıran yüksek çite yaslanıyordu. Üzerinde solmuş, tüm rengi atmış giysisi ve bir zamanlar koyu olan Arap yüzüyle güneşte tek başına öylece dikilirken, görende sanki ömrü boyunca hep orada durmuş hissini uyandırıyordu. Kendi kendine gülüyor, konuşuyor, sonra yine gülüyor, yine konuşuyordu. Haince sırıtarak söylediklerini, çoğu kez oldukça kapsamlı tarif ettiklerini burada tekrarlamak mümkün değil. Düşmanlarının, kadın olsun erkek olsun, cinsel organlarını kestiği, pişirdiği ve yediği uzun fantezilere dalıyordu. Kimi zaman da başka açıklamalar yapıyordu. Sık sık tekrarladıklarından biri de şuydu: "İngiltere'de marçşal rütbesine ulaşabilmek için önce Warthe kıyısındaki Landsberg'de sınavı geçmek zorunda olmak tabii ki çok olağan! Sağ ayağına giyeceğin kırmızı, sol ayağına giyeceğin mavi çizmeler bir güzel cilalanmış olmalıdır..."

Sonra dönüyor ve bana bakıp epey keyifli bir halde kıkır kıkır gülüyordu. Fakat birden yine gülmeyi bırakıyor, öfkeleniyor, Fransızları elindeki makineli tüfekle vuruyordu. Hemen ardından da Sibirya'da yaşayan Tunguz bakirelerine ağza alınmaz küfürler yağdırıyordu. Kafası sürekli, birbirine uymayan şeyleri bir araya getirmekle meşguldü. Bir kutu ayakkabı cilasıyla devekuşu tüyünden yapılmış yelpazeyi bir ipe yan yana asar gibi yapıyordu. Bu adamla doğru dürüst tek kelime konuşmak mümkün değildi. Söylenenleri asla dinlemiyordu. Ya sürekli konuşuyor ya da ağzını açmadan öylece duruyordu.

Burada kalanlardan biri bana, adı Schniemann olan bu "Arap"ın, geçmişte kendine verilen görevleri harfiyen yerine getiren aklı başında biri olduğunu söyledi. Hatta bir zamanlar başkalarıyla beraber kentteki fabrikalardan birine çalışmaya yollanmıştı. Ancak günün birinde oradan kaçmış, kısa süre sonra da yakayı ele vermişti. Çaresizlik içinde tutuklanmasına karşı koymuş, bir hayvan gibi onu yakalayanlarla mücadele etmişti. Ancak bu kargaşa arasında birisi üzerine basınca kolu kırılmıştı. Haftalarca kaldığı hastaneden buraya getirildiğinde kafası artık karmakarışıktı. Kemikleri iyi kaynamamış olan kolunu da pek kullanamıyor, bu nedenle de eli sürekli cebinde dolaşıyordu. Bu, hüzünlü görünümüne bir özgünlük, unutulmaz bir hava katıyordu.

42

Aradan geçen zamanda davranışları hiç değişmediğinden ve sürekli aynı şeyleri söyleyip durduklarından bu insanlar benim için çekiciliklerini yitirseler de kaldığım bölümde konuşan tek insanlardı. Diğerleriyse çok suskundu; ağızlarını hiç açmıyor, kendi hallerinde dolanıp duruyor, başları önlerinde öylece oturuyorlardı. Onlar benim için kirli gri, renksiz bir yığından ibaretti. Tümünün kökeni, yaşı ve görünümü değişik de olsa benim için onlar kayıtsızlar ve umursamazlar kategorisinde yer alıyordu. Bitkisel bir hayat yaşayan, karşılaştığımda yüzlerinden hemen tanıyabildiğim bu insanlar hemen hemen hiç konuşmadıkları, sadece bakışları yerde veya ötelerde bir yerde homurdandıkları için kafalarından ne geçirdiklerini bir gün olsun bilemedim.

Burada ilginç biri daha vardı. Daha buradaki ilk haftamda koridorda çarpıştığım saralı bu adamın benim için yanına sokulmamam gereken bir düşmandan pek farkı yoktu. Çünkü o çok çabuk öfkelenen ve hemen karşısındakinin üzerine saldırıp yumruklamaya başlayan biriydi. Eminim bu adam kavga ettiğini umursamadan kolayca öldürebilirdi de. Akıl hastanesinin dışında işe gönderilenlerden olmadığım için kahvaltının ardından, saat yediye on kala avluda sıraya girmem gerekmiyordu. Bu nedenle de bana verilen işe gitmeden önce tekrar muslukların olduğu bölüme gidiyor, bir kez daha yıkanıyor-

dum. Sabahları elli altı insan yirmi dakika içinde kattaki beş muslukta yıkanmak zorunda bırakıldığından doğru dürüst temizlenmek mümkün değildi. Sadece bir an için yüzünüzü akan suyun altına tutuyor, ellerinizi şöyle bir yıkıyordunuz. Sonra bütün gün temizliğinize başka zaman ayıramıyordunuz. Burada kalanlardan bir çoğuna bu çabuk yıkanma yetip artıyordu bile. Onlar için sabunun pek önemi yoktu, diş fırçası kullananların sayısı da ikiyi üçü geçmiyordu. İki ayda bir bu bölümde kalanları sıcak duşun altına sokuyorlardı. Fakat bir yolunu bulup bu yıkanmadan kaçmayı becerenler de vardı.

Bana gelince, kırk yıllık bir yaşamın beraberinde getirmiş olduğu tüm alışkanlıklarımdan bu kadar kısa sürede uzaklaşmam, onları bir kenara atmam tabii ki mümkün değildi (ileride daha umursamaz olacaktım). Yine bir gün, her sabah yaptığım gibi kahvaltının ardından çalışmaya gidenlerden sonra bölüm boşalınca ikinci kez yıkandım ve hücreme döndüm. İçeri girdiğimde saralı adam hâlâ yerleri süpürmekteydi. Çok yavaş çalışmasına karşın pek temiz iş yapmıyordu. Hiç sesimi çıkarmadan pencerenin yanına gittim ve tırnaklarımı temizlemeye başladım. Bir ara adamın dik dik bana baktığını fark ettim, ancak hiç önemsemedim. Ben işe gitmek üzere hazırlanırken o da sessizce hücreyi terk etti. Hemen giyindim ve hızla kapıya yürüdüm. Ancak dışarı açılan kapı oraları süpürmekte olan adamın başına çarpıverdi. Heyecanla ondan özür diledim, çok üzüldüğümü söyledim. Adam öfkeyle bir şeyler homurdandı durdu. Aradan birkaç gün geçtikten sonra o yine dışarıyı süpürdüğü için kapıyı bu kez çok dikkatle açtımsa da tekrar başına vurdum! Bir sürü küfür üzerime yağdı. İçlerinde "salak" en zararsızıydı. Yine heyecanla özürler diledim, bu kez çok dikkatli olmaya çalıştığıma yeminler ettim. Fakat söylediklerim hiçbir işe yaramadı. Dayak yemekten son anda kurtuldum. Böyle durumlarda ne kadar dikkatli ve uysal

davranırsanız davranın karşınızdaki size düşman olabilir. Evet, saralı bu adam o günden sonra bana düşman oldu. Onunla karşılaşıp kavga çıkarmamak için sabahları ikinci yıkanmamı başka bir zamana aldım. Yine de her karşılaşmamızda asık suratıyla ve şüpheli bakışlarıyla beni izlemekten vazgeçmedi. Sadece benim çok temkinli oluşum nedeniyle aramızda yeni bir kavga çıkmadı. Ne de olsa burnumun ısırılması bana yetmişti!

43

Hücrelerinde çalışanlar da benimle aynı anda hava almaya çıkarılmasaydı gezintilerde tek başıma olacak, bana verilen iki saati hiç konuşmadan geçirecektim. Bu insanlar ya geçimsiz oldukları ya da geçmişte buradan kaçmaya çalıştıkları için akıl hastanesinin dışında çalışmaya yollanmıyor, bütün günlerini hücrelerinde kıl fırça yaparak veya kilim örerek geçiriyorlardı. Benimle aynı saatlerde dışarı çıkarılanlar arasından kendime dört kişi seçtim ve sadece onlarla konuşarak gezindim.

Bunlardan birinin adı Kurmann'dı. Hafif topallayarak yürüyen bu ufak tefek, gözlüklü adam zeki birine benziyordu. Söylediğine göre Berlin'de bir matbaa sahibiydi, politik nedenlerle buraya atılmıştı ve çok yakında yine serbest kalacaktı. Ne zaman sorsam, yarın veya öbür gün, diyordu. Karısı da onu hep "yarın" ziyarete gelecekti. Fakat ben kadının kocasını ziyarete geldiğini hiç görmedim! Sadece arada sırada yiyecek paketi yolladığı oluyordu. Kurmann, yarın serbest kalacağını söylemesine karşın her gün bizlerle ortası çimenlik bahçede iki saatliğine hava almaya çıkarılıyordu. Benimle dolaşırken söyledikleri aklı başında şeylerdi. Özellikle gençliğini ve matbaacılık mesleğini öğrenirken çıraklık yaptığı yılları severek anlatıyordu. Eli açıktı, bir şey isteyeni pek geri çevirmiyordu. Her zaman gazetesini okuyabiliyordum, hatta birkaç kez sigaralarından verdiği de olmuştu. Bir büyütece sahip oldu-

ğundan kattakiler tarafından sevilen biriydi. Güneşli günlerde sigara ve pipolarını yakmak için büyütecini ödünç isteyenler onunla aralarını iyi tutuyordu.

Akıl hastanesi yönetiminin anlaşılmayan kararlarından biri, burada kalanların sigara içmesine izin vermesi, kibrit veya çakmak bulundurmalarınıysa kesinlikle yasaklamasıydı. Resmen gardiyanların sigaralarımızı yakması gerekiyordu. Ancak yönetim onlara kibrit vermediği için de adamlar ceplerindeki az paradan bizim için kibrit almaya yanaşmıyorlardı. Çoğu günler, tabii sadece güneşli havalarda, altı yedi kişi ellerinde sigaralar ve pipolarla ufak tefek Kurmann'ın çevresinde toplanıp bekleşiyordu. Sabahın erken saatlerinde ve güneşin pek güçlü olmadığı günlerdeyse Kurmann sabrını yitirmiyor, büyütecini dakikalarca güneşe tutuyordu. Kimi zaman mavimsi beyaz, çok ince bir duman çıkmaya başladı mı hemen sesini yükseltiyor ve, "Çabuk Sommer, haydi çek bir nefes," diyordu. "Çabuk ol, sigaran sönecek!" Hiç yanmadı mı da, "Bir on beş dakika daha bekleyelim, güneş henüz zayıf!" diyordu. Bunun üzerine çevresine toplanmış olanlar hüzünle dağılıyordu. Çünkü on beş dakika sonra herkes işinin başında olmak zorundaydı ve çalışırken sigara içmek kesinlikle yasaktı.

Kurmann'la gezinip sohbet ettiğim ilk günlerde onu pek tanımıyordum; bu nedenle de anlattığı hemen hemen her şeye inanıyordum. Buraya yalnızca bir buçuk yıl önce gelmesine karşın akıl hastanesinde olup biten çok şeyden haberdardı, fakat kısa bir süre içinde söylediği bazı şeylerin gerçekdışı olduğunu fark ettim. Aradan çok geçmeden de Kurmann'ın ağzından çıkan hiçbir şeye inanmamaya başladım. Politik karşıtlarının hep çevresinde dolaştığını sanıyordu. Ona sürekli zorluk çıkaranlar da komünistlerdi. Örneğin arada sırada eksik ekmek veren hademe Kurmann'ın gözünde bir komünisti! Arasının hep açık olduğu başhastabakıcıya da "komünist

şef" diyordu. Çünkü her pazar buradaki komünist yoldaşlarına altışar sigara dağıtıyordu! "Bu sizce de inanılmaz bir şey, öyle değil mi Sommer?" diye soruyordu bana.

Burada belirtmem gereken bir şey var. Kendileriyle biraz olsun sohbet edebildiğim adamlara hep "siz" diye hitap etmeye çalışıyordum. Buradaki eşitçiliğe bir türlü alışamamıştım ve bundan müthiş nefret ediyordum. Herkesle bir olmamak için direniyordum. Ben diğer hastalardan değildim, benim sağlığım yerindeydi, yakında yine özgürlüğüme kavuşma beklentim büyüktü. Bu küçük "siz" kelimesi, o kadar özlemiş olduğum, beni bekleyen ve dönmek istediğim eski medeni yaşamımla aramdaki tek bağdı. Burada çevremde yaşayan, çoktan körelmiş birçok hastanın kendilerine "siz" diye hitap ettiğimde olumlu tepki gösterdiğini de fark ettim. Çünkü bu kelime onlara, insan oldukları, kendilerine atacakları adımın emredilmediği, yedikleri lokmaların sayılmadığı, küçük çocuklar gibi akşamın belli bir saatinde yatmaya yollanmadıkları o günleri anımsatıyordu...

Bahçede yaptığımız gezintilerde sohbet ettiğim bir başka hasta da Schleswig-Holstein adalarında doğmuş bir adamdı. Almanya'dan nefret ediyordu, elinden gelse bütün adaları Danimarka'ya bağlardı. Almanların bu dünyanın en aşağılık toplumu olduğunu söylüyor ve bunu geçmişte yaşadıklarıyla kanıtlamaya çalışıyordu. Söylediklerini dinlemek bile istemiyordum, çünkü onunla bu gibi konular üzerine tartışmaya girmek niyetinde değildim. Zamanında çok ciddi bir İncil araştırmacısıydı. Ancak bu çalışmalarını yaparken çevresine pek rahat vermemiş, başka türlü düşünenlere ya da İncil'e inanmayanların yüzüne yumruklarını nefretle indirmiş, elinde tüfeği evlerine saldırmıştı. Adı Kemp olan bu adam çoktan altmışını aşmıştı, yaşamının son beş yılını hep hapishanelerde geçirmişti. Uzun boylu ve iriyarıydı, yüz hatları keskin, bakışları sert,

kirpikleri kalın, kemikli alnı hafif çıkıktı. Diğerleri atanan işleri zorla yaparken, o yorulmak bilmiyordu. Örmesi için verilen kilimleri öngörülen zamandan önce bitirdiği gibi, boş kalan sürede örtüler dokuyor ve onları satması için karısına yollatıyordu. Bunların karşılığında da karısı ona yiyecek paketleri ve iplikler gönderiyordu. Kemp'e çoğu zaman yiyecekten çok iplik geliyordu. Durumundan hiç şikâyetçi değildi. Sanırım dışarıdayken pek mutlu bir yaşamı olmamıştı. Kuzey Denizi'ndeki küçücük adalardan birinde doğmuş, bütün gençliğini balıkçı motorlarında geçirmiş, sonra evlenip Hamburg'a yerleşmiş, bu kentte bir yelken atölyesi açmıştı. Ancak kendini mesleğine değil de başka insanları dine bağlamak misyonuna verince işleri bozulmuştu. Boş zamanlarında küçük bir ücret karşılığında Hamburglu zenginlerin satın almış olduğu, fakat kullanmayı bilmedikleri yatların kaptanlığını yapıyordu. Çirkin avluda volta atarken Kemp'in bana Elbe Nehri'nde, Schulau ile Blankenese arasında yaptığı çılgınca yat gezintilerini heyecanla, komikliklerle anlattığı ilk on beş dakikada kendimi rahatlamış hissediyordum. Kamarasında sevgilisiyle keyif çatan şımarık bir tüccar oğlunun fırtınalı günlerde nasıl her yere kustuğunu anlatırken kahkahalar atıyordu. Onun suratına, birkaç kuruş karşılığı fırtınada yatı kazasız belasız kontrol eden kendisinin de bir insan olduğunu söylemişti. Kemp denen bu hasta her şeye karşın mükemmel biriydi. Avlu gezintileri dışında kendi halinde ve suskun yaşıyordu. Diğerleri rahatsız etmemek veya kavga çıkarmamak adına ona pek sokulmuyordu. Kendisini her türlü yasaya karşın burada tuttuklarına inandığı yönetimle doktorlardan da müthiş nefret ediyordu. Burayı yönetenlerin hastalara neler çektirdiğini, onlara nasıl haksızlık yapıp kötü muamele ettiğini anlatırken, söyledikleri gerçekdışı olmasına karşın yine de çok inandırıcıydı. Başhastabakıcı onun gözünde bir "serseri ve toplu kıyımcı"ydı!

Burada çoğu hastanın öldüğü bir gerçekti. Yaşama gücünü yitirmiş bu insanların ölüm nedeni elemanların kötü bakımı değildi. Buradaki bütün sistem kötüydü. Yeterince harcama yapılmıyordu, hastalar yetersiz besleniyor, temiz tutulmuyorlardı. Burada kalanların yüzde ellisinin vücudunu iltihaplı çıbanlar kaplamıştı. Buraya geldikten birkaç hafta sonra benim de vücudumda bu çıbanlar görüldü. Vücut kaptığı en önemsiz mikroba bile direnç gösteremiyordu. Burada kalanlar arasında verem de yaygındı; birçok insan yaşamını bu yüzden yitiriyordu. Verem hastalarına diğerleri, nefes almakta zorlandıkları için "ıslık çalanlar" diyordu. Akıl hastanesinin başhastabakıcısı yataktan çıkamayan hastalara veya ölmekte olanlara karşı en ufak bir acı duymuyordu. Çünkü onun gözünde çoğu hasta, hiçbir işe yaramadıkları için parazit yaratıklardı, bir an önce bu dünyadan çekip gitseler iyi olurdu. Ne yazık ki onun bu görüşü pek de yanlış değildi!

Gezintilerimde bana eşlik eden bir başkasıysa Zeise adında, altmışında bir hastaydı. Oldukça karanlık bir adam olduğunu düşünüyordum. Söylediğine göre yaşamının yarısından fazlasını bakımevlerinde, tutukevlerinde, hapishanelerde geçirmişti. Zeise uslanmaz, yola gelmez bir hırsızdı. Daha doğrusu değeri az olan şeyler çalan küçük bir hırsızdı o. Hayat oyununda kendisine kazık atılmış olduğu inancındaydı, bu nedenle de kendine düşen payı almaya hakkı olduğunu söyleyip duruyordu. Zeise'ye göre bütün insanlar ondan daha büyük hırsızlardı! Hele buradaki bütün gardiyanlar ve hastabakıcılar anasının gözüydüler. Başgardiyanın bize verilen besin maddelerinden çaldığını, fabrikaya gönderilenlerin hangi gardiyana neler getirdiğini de biliyordu. Zeise bunları sadece bilmiyordu, sansürden kaçırıp gizlice yolladığı dilekçelerle onları savcılığa ihbar da ediyordu. Geçmişte bu gibi "asılsız iddialar" ve "memura hakaret" nedeniyle Zeise'ye ek hapis cezaları veril-

mişti. Son yıllardaysa savcılık ondan artık bıkmış ve ihbarlarını önemsememe kararı almıştı. Buysa Ziese'yi daha da öfkelendirmişti; "Hepsi malın gözü!" demeye başlamıştı.

Yan yana yürürken ağzında hep, yıllardır kullanmaktan iyice kararmış piposu olurdu. İçine harmanlanmamış Alman tütünü doldururdu. Akıl hastanesi yönetimi çalışması karşılığında para vereceğine (her gün için 4 fenik!) Zeise'ye tütün verirdi, o da bu tütünü piposuna koyduğu tütünle değiş tokuş ederdi. Yanımda yürürken piposundan çıkan koku dayanılmazdı. Birbirimizle pek konuşmazdık, konuştuğumuzda da en çok anlatan, daha doğrusu öfkeyle atıp tutan sadece o olurdu. Bu insan bana hiçbir zaman geçmişini anlatmamıştı, o yıllarda sevmiş, değer vermiş olduğu insanlardan da hiç söz etmemişti. Yaptığı hırsızlıklardan, atıldığı hapishanelerden –bazıları başarılı– kaçış denemeleri de aramızda söz konusu olmamıştı. Ancak şimdi tek kişilik hücreye atılmış olmasının nedeni bu kaçış denemeleriydi. Evet, çoğu kez yan yana suskun suskun yürüyüp duruyorduk. Konuştuğumuz tek konu hastanede bize verilen yemeklerdi. Zeise'ye göre önümüze konanları domuzlar da yerdi. Fakat ben yine de içine kapanık, öfkeli ve asık suratlı bu adamla gezinmeyi seviyordum. Onun da, her insan için gerekli olan duygularla yanımda kendini rahat hissettiğinin farkındaydım. Pipo içmeyi çok sevmesine karşın elindeki az miktarda tütünden birazını bana verdiği de oluyordu. Pazarları oturup satranç oynuyorduk. Oyun sırasında da tartışmayı seviyor, hep haklı çıkmak istiyordu. Yanlış taş sürdüğünde onu hemen geri çekmeye davranıyordu. Ben bir hata yaptığımdaysa düzeltmeme izin vermiyordu. Çoğu oyunda taşları aniden öfkeyle tahtaya deviriyor, homurdanarak yüzüme bakıyordu. Ardından tütün doldurduğu piposunu yeniden yakıyordu. Biraz kendine gelince de, sanki aramızda hiçbir şey olmamış gibi taşları tahtaya yerleştiriyor ve yeni bir oyuna başlıyordu.

Havalandırma saatlerinde yanlarında gezindiğim bu üç adam da yönetimin pek sevmediği kişilerdi. Dördüncü adam, kunduracı Buck, içlerinde en sorunlusu çıktı. Yukarıdakiler bana, "Tanışıklık kurduğun, sohbet ettiğin o insanlar bize senin nasıl birisi olduğunu kanıtlıyor," dediler. Gerçekten de kendime yanlış arkadaşlar seçmiş olmam bir süre sonra gardiyanlardan doktorlar heyetine kadar yönetenlerin hakkımda verdikleri hükümde önemli bir rol oynamıştı. Ancak yine de şunu belirtmek isterim, kaldığım bölümde az çok konuşabildiğim insanlar sadece bu dört kişiydi. Eğer onlarla da bu gezinti saatleri süresince bir arada olmasaydım bütün günümü hiç ağzımı açmadan geçirmek zorunda kalırdım. Hayatta hiçbir zaman tek başıma kalmamıştım ben. Özgür olduğum yıllarda Magda iki günlüğüne bile bir yere gitmiş olsa huzursuzlaşırdım. Şimdi burada, değişmiş ve ağırlaşmış bir yaşama kimseyle konuşmadan nasıl dayanabilirdim? Akıl hastanesinde bana, onlara karşı hiçbir girişimde bulunmamış olmama rağmen "yönetimin düşmanı" gözüyle bakıyorlar ve sanırım bu görüşleri bir süre daha da değişmeyecek gibi.

Kunduracı Buck'a niçin yakınlık duymuş olduğumu bugün bile bilmiyorum. Çünkü o kültürsüz, kendini beğenmiş, tiksindirici ve ödlek hilekârın tekiydi. Herkes Buck'tan nefret ediyordu. Hatta birlikte dolaştığım ve yönetime karşı olan diğer üç kişi de Buck'u hiç sevmiyordu. Birbirleriyle konuştuklarını bile görmedim. Ayakkabı ustası Buck bana burada hiçbir şeye karışmadığına, kimseyle atışmadığına, kavgalarda tarafsız kaldığına dair yemin edip duruyordu. Bütün bu söylediklerine karşın onu diğer hastalarla atışırken, onlara küfürler yağdırırken gördüğüm oluyordu. Hatta bu atışmaların bazıları sille tokat kavgalarla son buluyordu. Ancak çoğu kez kavgayı kaybeden oydu. Çünkü Buck iriyarı biri olmasına karşın kavga ettiği kişiye karşılık vermekten kaçınırdı. Hastalardan

birinin gizlice karnını doyurduğunu gördüğü anda, onu tanımasa bile hemen adını öğreniyor ve aradan daha beş dakika geçmeden adamı başhastabakıcıya ihbar ediyordu. Haftalık muayene günlerinde doktorun kapısında sıra bekleyenler arasında hep o da vardı. Ancak bir sağlık sorunu olduğu için değil, kattakilerden birini şikâyet etmek için. Böyle günlerde Buck'u doktorun karşısına çıkarmıyorlardı.

Pek sağlam bir kişiliği olmayan kunduracı Buck'la avluda gezindiğim saatlerde bana anlattıkları hep öfke, zehir dolu şeylerdi. Diğer hastalardan söz ederken çoğu kez hakarete varan şeyler söylüyordu. Başlarına gelenleri ve hayal kırıklıklarını anlatırken de çok sevindiği hemen belli oluyordu. Çoğunun geçmişini iyi biliyordu, bazılarının buraya düşmeden önce ne yapmış olduğundan en küçük ayrıntısına kadar haberdardı. Hastanede olup biten çok şeyin de farkındaydı. Kendi yaşamı ve yaptıklarındansa pek söz etmiyordu, etse bile kötü hiçbir şey söylemiyordu. Babasından ona durumu çok iyi olan bir kunduracı dükkânı miras kalmıştı. Fakat insanlar çok kötü olduğu için kısa süre sonra iflas etmişti! Evlenmiş, fakat eşi "iyi biri olmadığı" için yine boşanmıştı. Dışarıdayken bir sürü akrabası ve dostu olmuştu. Şimdiyse hiçbiri mektuplarına yanıt vermiyordu. Çünkü böyle bir akıl hastanesinde kalan birine kimse yakın olmak istemiyordu!

Tabii buraya düşmesine işlediği bazı suçlar neden olmuştu. Ancak onlar önemsiz şeylerdi, gerçek nedenler "işsizlik" ve "yokluk"tu. Konuşmaları arasında en çok ilgimi çekenler, daha önce kalmış olduğu klinik ve sanatoryumlarla, oradaki doktorlar üzerine anlattıklarıydı. İki yılını geçirdiği üniversite kliniğinde, her sömestrde birer kez olmak üzere, toplam dört kez rektör tarafından öğrencilerin karşısına çıkarılmıştı. Buck o günleri anlatırken profesörü taklit ediyordu. "Beyefendiler, bu adam hakkında ne düşünüyorsunuz?" derken ses tonunda-

ki kendini beğenmişliği hissetmemek mümkün değildi. "Evet, şimdi şunu tespit ettik ki, bu adam bilgili ve nasıl davranılacağını bilen birisi. Kadınları etkileyebiliyor, yerine göre kibar olabiliyor..." Ömründe kunduracılıktan başka bir şey yapmamış, doğru dürüst Almanca bile bilmeyen, sadece geldiği yörenin şivesiyle konuşan biri üzerine üniversite rektörü nasıl olur da böyle şeyler söyleyebilirdi? Tabii ki bana anlattıkları gerçek değildi. Profesör bu sözleri söylemiş olabilirdi; ama mutlaka aynı derste öğrencilerin karşısına Buck'tan önce veya sonra bir başka hasta çıkarıldığı için böyle konuşmuş olacaktı.

Bana anlattığı başka bir şey de, akıl hastanesinin başhekiminin hakkında düzenlemiş olduğu rapordu. "Beni hiç tanımadan hazırlamış o raporu..." Ben hemen atılıp, "Eski dosyalarınıza bakmış olabilir..." dedim. "Hayır, hayır!" diye öfkeyle yanıt verdi Buck. "Size söylediğim gibi beni bir gün olsun karşısına çıkarmadı. Raporu baştan sona bir hayal ürünü!" Sonra bana iki saate yakın, oldukça çapraşık sözlerle başhekimle bir mahkeme kâtibinin ve satılık bir avukatın hücresine sızdırılmış olduğunu anlattı. Ve anlattıklarının sonunda ben, başhekimin üç dört kez hücresine gelmiş olduğunu ve Buck'la görüşüp raporunu hazırlamış olduğunu anladım. Fakat kunduracı Buck'a iki saatlik konuşmasının başıyla sonunun birbirini tutmadığını söylemekten kaçınıyordum. Ne de olsa onun gibi gerçeği göremeyenlerin bu gibi durumlarda çok hassas olduğunu biliyordum. Kavgacı bir insanı kendime düşman etmek de istemiyordum.

Onunla kavga etmek yerine diğer günlerde de kalleş avukatıyla yapmış olduğu kavgaları anlatmasını dinledim. Sonunda o kadar öfkelenmişti ki, vekâletini geri çekmişti. Bunun üzerine de adam ağlayıp sızlanmış, "Şimdi 75 markımı kim verecek?" demişti. "O çok önemli dilekçenizi ben kaleme almıştım..."

"Bir dilekçe için 75 mark mı?" diye sordum.

"Benim için o dilekçe ne biliyor musunuz? Saçmalığın daniskası! Bu saçmalıklar için de benden 75 mark istemeye kalktı!"

Anlattığına göre aralarındaki tartışma daha da büyümüş. Sonunda gücünü iyice yitirip bıkan ve yelkenleri suya indiren avukat, kunduracı Buck'tan o parayı istemekten vazgeçtiği gibi, savunmasını da yapmıştı. Fakat Buck'a göre bu tam "budalaca" bir savunma olmuştu.

"Bütün avukatlar birbirine benzer, hiçbiri işe yaramaz," dedi. "Heriflerin tek amacı sizden kolayca para kazanmak!"

Bu gibi tutarsız düşünceler, yıllarını hapiste geçiren insanlar için olağandır. Ortak yaşamları da böyledir, bu gün sille tokat birbirlerine girerler, ertesi günse aralarından su sızmayan en iyi iki dost olurlar. Bir gün Buck, kahvesine çok telve koydu diye hademelerden birini başhastabakıcıya şikâyet etmişti. Ertesi gün ise onu şikâyet ettiği adamla değiş tokuş yaparken görmüştüm. Küçük bir pipo karşılığında ondan bir dilim ekmekle bir kitap alıyordu. Evet, dışarıdaki yaşamda da hiçbir şey kalıcı değildi, böyle davranışlara orada da rastlanıyordu. Yıllarını dört duvar arasında geçiren hasta insanlar arasında benzeri şeyler niçin olmasındı? Kalıcı olan iki şey vardı: Kıskançlık ve nefret. Hayvanlar dünyasındaki düşmanlık buradaki insanlar arasında da vardı. Dostluk, sadakat, en ufak görgü kuralıysa yoktu! "Ye, yoksa seni yerler Sommer!" Bu sözü öğrenmem kolay olmadı. Hatta bugün bile doğru dürüst öğrenmiş sayılmam. Bundan sonra da öğrenemeyeceğim! Görgülü bir insan olduğum için değil, zayıf bir insan olduğum için...

44

Tekrar kendi deneyimlerimden söz etmeye başlamadan önce bir başkasından, buraya yeni geldiğimde aramızda yalnızca birkaç gün boy gösteren, sonra başka bir akıl hastanesine transfer olduğu için sonsuza dek ortadan kaybolan etkileyici bir insandan bahsetmem gerekiyor. Daha buraya geldiğimin ilk günü bana, kavga çıkardığı için sekiz haftalığına tek kişilik hücreye kapatılmış, kendisine suyla ekmekten başka gıda verilmeyen, çok sert bir şiltenin üzerinde yatmak zorunda bırakılan bir adamdan söz etmişlerdi. Diğerlerinden ayrı, tek başına dört duvar arasında yaşamayı düşünmek bile beni ürpertiyordu. Böyle bir insandan söz edildiğinde gözümün önüne hemen Liesmann gibi biri; otuzlarında, acımasız, yontulmamış suratlı, tek gözü kara bir bezle kapalı olduğu için ötekiyle gaddarca bakan, hiç kimseyle konuşmadan katta dolaşıp duran biri geliyordu. Her şeyden nem kapan, anında kavga çıkaran biri olduğu için kimse yanına yaklaşmaya, onunla konuşmaya cesaret edemezdi. Tek kelime hoşuna gitmedi mi, hemen karşısındakinin üzerine saldırır, bayıltana kadar döverdi.

Ve günün birinde kaldığımız bölüme Hans Hagen adında yakışıklı, otuz yaşlarında, güzel, gençten birini getirdiler. Siyah, gür saçlarını arkaya doğru taramış, teni fildişi renginde, yüzü Yunan büstlerini anımsatan Hagen bir atlete benzi-

yordu. Burada yaşayan hilkat garibesi tipler arasında dolaşan onun gibi güzel bir insana hayran olmamak mümkün değildi. Onun üzerinde diğerlerinde olduğu gibi yırtık pırtık giysiler yoktu; başhastabakıcı ona yepyeni kıyafetler vermişti. Kahverengi Manchester modeli pantolonla kamış rengi ceketi sanki usta bir terzinin elinden çıkmış gibi zarifçe oturuyordu üzerine. Yürürken hareketleri alımlı, kendinden emin ve güzeldi. Konuşurken kara gözleri ışıl ışıl parıldıyor, en önemsiz konuyu bile çekici ve sevimli göstermeyi beceriyordu. Buranın sefalet dolu dünyasında çok büyüleyiciydi. Onun gibi genç bir Tanrı nasıl oluyordu da buranın cehenneminde yaşıyordu?

"Yeni mi geldi?" diye sordum.

"Hayır," dediler bana. "O, kavga çıkardığı için sekiz haftalığına tek kişilik hücreye atılan adam."

İnanamadım, daha doğrusu inanmak istemedim. Daha sonraki günlerde Hans Hagen adındaki bu gençle koridorda ve bahçede gezindim, anlattıklarını hep hayranlıkla dinledim. Birkaç yıl yaşamış olduğu İngiltere'nin Rochester kentindeki delikanlılık yıllarında başından geçen muzip olaylardan söz etti; ta Kuzey Kutbu'na yelkenliyle yaptığı gözü pek yolculukları anlattı. Bana söylediğine göre yelken sporuna olan sonsuz tutkusu zamanla yaşamını altüst etmişti. Gittikçe daha büyük ve daha güzel yatlar satın almaya başlamıştı. Sahibi olduğu en son yatla da sigortayı dolandırdığı için başı iyice derde girmişti. Mahkeme karşısına çıkarılmış, ardından da hapse atılmıştı. En sonunda da kendini bu hüzünlü yerde bulmuştu.

Bütün bunlar bana kısa gezintilerimiz sırasında çabucak ve birkaç cümleyle aktardıklarıydı. Sonradan kulağıma geldiğine göre diğerlerine yaşamını daha açık yürekli ve daha kapsamlı anlatmıştı. Rostock'lu zengin bir tüccarın üç oğlundan biriydi. İşleri iyi giden varlıklı babasının spor malzemeleri satan

büyük bir dükkânı vardı. Üç oğluna da elinden geldiğince iyi bir eğitim ve terbiye vermişti. Fakat nedense oğullarından en küçüğü olan Hans'ta pek başarılı olamamıştı. Daha lise yıllarında kentte başından geçen kimi olaylar nedeniyle babası onu Almanya'dan uzaklaştırmış, okumasını sürdürmesi için İngiltere'ye yollamıştı. Sonraki günlerde bana orada başından geçenleri anlattı. Rochester'da da yaşamı Rostock'takinden pek farklı olmamıştı. Kendini okumaya vermemiş, geceleri Londra'ya eğlenmeye kaçmıştı. Hans Hagen keyifli günlerinde bana o güzel tenor sesiyle, Londra'nın barlarında ve dans salonlarında duymuş olduğu Zenci şarkılarını söylüyordu. Tabii bunlar İngilizceydi; fakat bu şarkılarla beni keyiflendirmek için çaba göstermesi hoşuma gidiyordu. İngiltere'den Rostock'a dönünce tıp öğrenimine başlamıştı. Fakat kısa süre sonra denize ve yelken sporuna olan ilgisinin her şeyden üstün olduğunu fark etmişti. O yıllarda ilk yatını satın almıştı. Bu yata yaptığı harcamanın babasının cebinden çıkmış olduğunu pek sanmıyorum. Adamın işleri çok iyi gitse de üç oğlundan en küçüğüne yat alsın diye on binlerce mark vermiş olması pek olağan değil. Ne de olsa Hans Hagen bu yat sayesinde güzel bir yaşam sürdürmek, genç kız arkadaşlarıyla pahalı yolculuklara çıkmak, her gittiği yerde geceleri eğlenmek, hiç düşünmeden para harcamak niyetindeydi. Rostock sosyetesinin üyesi yakışıklı genç adam o yıllarda cebinde tek kuruş sermaye olmadan bazı işleri çevirebileceğini fark etmişti. Bina alım satım işlerine girmiş, komisyonculuk yapmış, tahvil alıp satmış, otomobil satışlarında ve hayat sigortası poliçelerinde aracılık yapmıştı. Bu gibi işlerde her iki taraftan da komisyon alıyordu. Zeki ve becerikli olduğu için işine yarayacak her fırsatı anında sezip hemen el atıyordu. Sevimli olmasını çok iyi bildiği için de hem kadınlarla hem de erkeklerle olan ilişkilerinde başarı elde ediyordu.

Ancak eline gittikçe çok para geçtiği yıllarda yaptığı harcamalar da artmıştı. Sonra öyle bir zaman gelmişti ki, harcamaları gelirinden bir adım önde gitmeye başlamıştı. Fakat cebi boş olmasına karşın alıştığı o zevk dolu yaşamı mutlaka sürdürmek niyetindeydi. Bu nedenle de paraya kavuşmak için her yolu denemişti. Otomobil hırsızlığına başlamış, dans ettiği kadınların el çantalarını boşaltmıştı. Hans Hagen artık bir dolandırıcıydı, bir hırsızdı! Tabii bu şekilde yaşamaya uzun süre devam edemezdi. Varlıklı ve tanınmış bir babanın oğlu olduğu için ilk davası hasıraltı edilmişti. Ancak alışkanlığından vazgeçemediği için ikinci davada hapsin yolunu tutmuştu. Hapishanenin ardından da halihazırda altı yıldır yaşamakta olduğu bu hüzünlü yere tedaviye yollanmıştı.

45

Altı yıl! Duyduğumda kulaklarıma inanamadım; bu genç, yakışıklı adam demek ki altı yıldır bu iç karartıcı dünyada yaşayıp duruyordu ve ne enerjisini ne de gençliğinin çekiciliğini yitirmişti. Çevresindeki insanlardan yayılan umutsuz hüzün, iğrenç nefret duyguları onu şu kadar olsun etkilememişti. Buraya şöyle bir uğramış, az sonra kalkıp gidecek, çiçekler açan o dünyasına geri dönecek bir misafiri andırıyordu. Hans Hagen buradaki hangi güçlerden etkileniyordu da, altı yıldır tutsak olmasına karşın gücünü yitirmemişti ve gelmiş olduğu o dünyanın pırıltılarını hâlâ taşıyordu? Bu bir muammaydı. Bense gelişimin daha üçüncü gününde bitmiş, yıkılmış, gördüklerimle çabucak bezmiştim. İleriki yıllarda sık sık bu Hans Hagen'i düşündüm ve sanırım onu böylesine güçlü yapan nedenleri buldum.

En önemlisi, hiçbir şey ona nüfuz etmiyordu. Bu nedenle de çevresindeki olaylardan ne etkileniyor ne de onlara öfkelenip birilerine güceniyordu. O yüzeyde yaşayan bir insandı; çok yetenekli biri olduğu için de çevresinde olup bitenlere ilgi duyuyor, her şey onu kendine çekiyordu; hep meşguldü ama hiçbir uğraşını ciddiye almıyordu. Elinden her iş geliyordu. Gardiyanların saçını özellikle cesaret gerektiren ve zarif bir modelde kesiyordu; bir duvarcıdan daha iyi duvar örüyordu; stenografi, İngilizce, Fransızca ve Rusça dersleri veriyordu;

fabrikada en ağır görevleri üstleniyordu; marangozluk yapıyordu; ahırda domuzlara bakıyordu: Hans Hagen hepsini başarıyordu ama her şeyi müthiş bir laubalilikle yapıyordu; o, sorumsuzluğun ta kendisiydi, yaptığı hiçbir iş kalıcı değildi. Hiç değişmeden yaşayabilmesinin, hep genç kalabilmesinin asıl nedeni, burada, bu ölüler evinde dışarıdaki yaşamını sürdürmesiydi. Evet, yaşadığı çevre tamamen değişmişti, fakat Hans Hagen aynı kalmıştı. Dışarıdaki dünyada kadınları büyülüyordu, buradaysa hasta erkekleri. En inatçısının, en suskununun bile yanına sokuluyor, ne yapıp edip onu da etkilemeyi beceriyordu. Onunla sohbet eden herkesin kısa süre sonra nasıl gülüp neşelendiğini görmek ilginçti.

Şu anda bile gözümün önüne geliyor: Dırdırcı ve mızmız olduğu için buraya tedaviye yollanmış olan, kendisine her hafta içi yemek dolu kocaman bir paket gelen şişman Mecklenburg'lu çiftçi Reddemin'le bir süre önce kendisini çevresine "tangocu delikanlı" diye tanıtmış olan Hans Hagen yan yana durmuş sohbet ediyorlardı. Bundan daha karşıt bir görünüm olamazdı, çünkü bu iki insanın hiçbir ortak noktası, onları birbirlerine bağlayan herhangi bir köprü yoktu! Bir yanda daima yaşamın zevkini çıkarmak isteyen tığ gibi bir delikanlı, öte yanda yetmiş yaşına karşın güçlü kuvvetli, inatçı, hep haklı olduğuna inandığı, her şeye sürekli karşı çıktığı, inadından hiç vazgeçmediği için bu dört duvar arasına atılan bir köylü. İşte bu somurtkan adam, yaşamın tadına varan delikanlı onunla sohbet ettiğinde hep yüksek sesle kahkahalar atıyor, gözleri ışıl ışıl parıldıyordu ve ikide bir çocuğun omzuna dostça şöyle bir vuruyordu. Hans Hagen buranın gerçek kralıydı ve yönetim de bunun farkındaydı. Hastalar, o ne derse gözleri kapalı yerine getiriyorlardı. Genç adam bu insanlar için dilekçeler yazıyor, yaptığı sohbetlerde onları gelecekleriyle ilgili ümitlendiriyor, sağlık sorunları olanla-

rı muayene ediyor, çıbanları ve diğer yaraları için doktordan hangi sargı bezleriyle ilaçları talep etmeleri gerektiğini söylüyordu. Bütün bunların yanı sıra hastalara becerikli bir avukat gibi hukuki konularda öğütlerde bulunuyordu. Hans Hagen paraya hep aç hademelere, despot üstlere ve yönetimin dayanılmaz cimriliğine karşı hastaların gözünü de açıyordu. Her işte parmağı vardı. Ölüler evinin bu ölüler kralı yönetime sorunlar çıkarıyordu!

Ve gerçek bir kral gibi haraç da topluyordu. Nasıl dışarıdaki dünyada kendisine hayran kalan genç kızlarla kadınlardan hiç çekinmeden hediyeler almışsa, burada da aynı alışkanlığını sürdürüyordu. Hans Hagen'in diğerlerinden bir şey istediğini, onlara versinler diye rica ettiğini bir gün olsun görmedim. Gardiyanlardan biri bana, Hans Hagen'in tek başına hücrede yaşadığı o iki ayda sürekli ziyaretçisi olduğunu anlattı. Kapısına gelenler gizlice, camı kırık gözetleme deliğinden ona bir şeyler fısıldamış, yanlarında getirdikleri ve burada çok değerli olan tütünle kibritleri içeri atmışlardı. Burada bir başkası hücre hapsine atıldığında kimse onu ne anımsar ne de suratına bakardı. Ortadan kayboluşu da, haftalar sonra tekrar ortaya çıkışı da kimseye ilgilendirmezdi. Hans Hagen'deyse durum bambaşkaydı. Burada yaşayan birçok zavallının, kötü beslenmekten kemikleri çıkmış hastaların onun yanından ayrılmadığını gördüm. Tarlada çalışmaktan dönen bir işçi Hagen'e çaldığı salatalığı getiriyordu, bir başkası bir dilim ekmekle birkaç patates, başkaları bir soğan, biraz maydanoz, biraz havuç, elma, tuz, bir avuç sigara izmariti getirip veriyordu; ki bütün bunlar burada öyle kolay elde edilemeyen, değerli şeylerdi. Hiç kimse gizlice temin ettiği yemeği bir başkasına karşılıksız vermezdi; bunlar fazlalık değil, en temel besin maddeleriydi. Hans Hagen de ne getirilirse gülümseyerek alıyor, getirenle şöyle bir sohbet edip şakalar yapıyordu. Öyle sevimli bir şe-

kilde teşekkür ediyordu ki... Sonra, birkaç cümlenin ardından adama yine arkasını dönüyor ve onu unutuyordu.

Kimi zaman Hans Hagen'in, keyfi yerinde olduğunda yiyemediği şeyleri bana verdiği de olmuştu. Bir gün masada oturmuş önümdeki bol sulu çorbayı mahzun mahzun kaşıklarken bana doğru, "Hey, Sommer, yakala çabuk!" diye seslendi ve elindeki bir dilim ekmeği fırlattı. Ben havada uçan dilimi zar zor yakalamaya çalışırken o içten bir kahkaha attı; o anda bile, bana verdiği değerli şey için ona müteşekkir olmam gerektiğini unutmuştum. Hans Hagen işte böyleydi: Hafızası yoktu. Karşımda işte böyle duruyordu: Geçmişi ya da geleceği olmayan, yalnızca bugün için yaşayan, kendini anın içinde kaybetmiş bir adam. Ondan hediye aldığım, yanında durup hoş sohbetlerine katıldığım, anlattıklarını ilgiyle dinlediğim, karşılığındaysa ona bir şey veremediğim için üzülmüyor değildim. Hem ben kim oluyordum? Orta halli, her şeyini yitirmiş küçük bir tüccardan başka biri değildim! Onunla tanışmamın üzerinden üç gün geçmemişti ki, ben de Hans Hagen'in hayranlarından biri oluvermiştim. Fakat öyle gözü kapalı hayranlarından sayılmazdım; ne de olsa Hans Hagen'in nasıl biri olduğunu kısa sürede kavramıştım. O sıralar geceleri gözüme pek uyku girmiyordu. Bu genç adamın yaptıklarını, hayat ideolojisini düşünüp duruyordum. Magda'yı ve kendi alın yazımı düşünmekten daha iyiydi. Yaptıkları için Hans Hagen'e nasıl karşılık vereceğim, ona nasıl teşekkür edebileceğim üzerine kafa yordum durdum. Fakat hiçbir sonuca ulaşamadım. Ben buradaki en fakir hastaydım, hiçbir şeyi olmayan tek kişiydim. Bu nedenle de Hans Hagen'e hep borçlu kaldım.

46

Akıl hastanesi yönetiminin hiç kavrayamadığım uygulamalarından biri de, burada hayvanlar gibi yaşayan, geçmişte çeşitli suçlar işlemiş, artık eli ayağı pek tutmayan elli altı insanın arasına biri on yedi, diğeri on sekiz yaşında iki genci sokmasıydı. Hücrelerinde ve koridorlarında her an kavga edilen, duvarlarında sürekli ağza alınmayacak sözlerin yankılandığı, birbirine hep nefret ve kin duyan insanların bir arada yaşamak zorunda bırakıldığı bu yapının, önlerinde daha uzun yıllar olan iki gencin terbiyesi için hiç de uygun bir yer olmadığını yöneticilerin ve doktorların bilmesi gerekirdi. O gençler bizim aramıza atılmıştı, hem de geçici olarak değil. Yıllar boyu burada kalacaklardı. Bizlerle aynı hücrelerde yatıp kalkıyor, aynı masalarda yemek yiyor, aynı işlere yollanıyorlardı. Zamanla o gençler de buradakiler gibi düşünecek ve yaşayacaktı. Yakışıklı gençlerdi. Adı Kolzer olandan şimdi pek söz etmeyeceğim. Çünkü ilginç yaşamını anlattığım Hans Hagen'le onun pek ilgisi yoktu. Diğerinin, on sekiz yaşında olanınınsa adı Schmeidler'di, Hans Hagen'le yakın olan çevrenin içindeydi. Bu çevredeki diğer tiplerse, daha önce sözünü ettiğim, kavga etmeye çok yatkın, sağ gözü kara bantlı, pek konuşmayan Liesmann ve Don Kişot tipli, yirmi dokuz yaşındaki yarı Polonyalı, yarı Alman, Brachoviak adında bir gençti. Üçünün de yaşamı altı yaşından başlayarak bakımevlerinde, yetimhanelerde, yabancı ailelerin

yanında, hapishanelerde geçmişti. Onlar böyle bir yaşamın ardından kendilerini sonunda burada buluvermişlerdi. Her ne kadar yaşamları boyu zora ve baskıya karşı koymuş olsalar da kaldıkları yerlerde kendilerini hep rahat hissetmişlerdi, çünkü hayatta kalabilmek için bu yerlerde esen zehir dolu havayı içlerine çekmek zorundaydılar. Her üçü de tekrar tekrar şartlı tahliye olmuş, üçü de bu şansı kullanamamıştı: Aradan beş altı hafta geçmeden, özgürce yaşamak için gerekli her türlü işten kaçınıp çalmayı sürdüklerinden çıktıkları yerlere dönmüşlerdi.

Hagen'in sekiz hafta boyunca tek kişilik hücre hapsine Liesmann'la, sürekli pırıltılar saçan Hagen'in yanında gördüğüm, en sadık ve her şeyini paylaştığı dostu olan Liesmann'la kavga ettiği için kapatıldığını öğrendiğimde duyduğuma inanamadım. Fakat inanmak zorundaydım, çünkü bana bunları başhastabakıcı anlatmıştı. Hagen ufak tefek atışmaların dışında şimdiye kadar Liesmann'ı tam üç kez dövmüştü. Aralarındaki ilk kavgada Liesmann'ın çenesini çıkartmış, sonrakinde eline bıçak saplanmış, sonuncusunda da sağ gözünden öyle kötü yaralamıştı ki Liesmann neredeyse görme duyusunu yitirecekti. Bir süre önce bizzat Hagen, Liesmann'ın gözündeki kara bandı kaldırıp bana, "Tam buraya vurdum!" demişti. "Ey budala, artık biraz olsun görebiliyor musun?" Ona acırmış gibi konuşmuştu. Liesmann da, "Evet, fakat her şey sanki güneşe uzun süre bakıyormuşum gibi kararıyor..." diye mırıldanmıştı.

Evet, Hagen ile Liesmann birbirlerine destek veren en yakın dostlardı. Yaşlısı gerektiğinde sağa sola gidip tütün temin ediyor, yerine göre güçsüzlere şantaj yapıyor, hatta onları dövüyordu. Sonra da başkalarından yürüttüklerini Hagen'le paylaşıyordu. Ancak çoğu kez birbirlerini destekleyen bu iki insan gün geliyor sille tokat dövüşüyordu. Hatta kıskançlık söz konusu olduğunda bu dövüş bir ölüm kalım kavgasına dönüşüyordu! "Geber, it herif!" sözleri havalarda uçuşuyor-

du. Çünkü on sekiz yaşındaki yumurcak Schmeidler'i, erkek fahişeyi aralarında paylaşıyorlardı. Bu düzenleme çoğunlukla barışçıl bir şekilde devam ediyor ama bazen genç George – namı diğer Otsche Schmeidler– birini ötekine tercih eder gibi görünürse kavga dövüş başlıyordu. Hans Hagen aşk konusunda da dışarıda olduğu gibi yaşamak niyetindeydi. Burada, ölüler evinde de çürük, ahlaksız bir aşkı, ama yine de aşkı tüm zevkleri ve tehlikeleriyle yaşamalıydı.

Dalgalı sarı saçları, mavi gözleri, ince burnu ve kemikli çenesiyle eski Yunan büstlerini andıran bu delikanlı yaşamları boyu birçok suç işlemiş olan erkeklerin arasında dolaşıp duruyor, sabahları yıkanmaya üzerinde sadece kısa bir gömlekle geliyordu. Fidan gibi bu gencin düzgün vücudunda henüz çıbanlar çıkmamıştı. Yanlarından geçtiği insanların yürekleri hızla atıyordu. Başlarını çevirip ışıl ışıl gözlerle ardından bakıyorlar, bu kasvetli dünyada kendilerini bir an için olsun mutlu hissediyorlardı. Sevgi, çöp yığınının üzerinde açan o çiçek, buradaki dünyayı altüst ediyordu. Şehvet düşkünü bazı erkekler, Liesmann'ın kaba kuvvetinden ve Hagen'in ani jiujitsu hareketlerinden çekindikleri için, girmeye cesaret edemedikleri bir dairenin çevresinde dolaşıp duruyorlardı. Schmeidler, o delikanlı, o erkek fahişeyse hayranlarını pek itelemeden kaz gibi yolmayı beceriyordu. Bir gülümsemeyle ellerindeki tütünü, ekmeği alıyor, şöyle bir dokunmalarına izin vererek de az önce gelmiş olan paketten en iyi yiyeceklere konuyordu. Dostu olduğu iki kişi de kimi zaman hovardalık gösterip bazı şeylere göz yummuyor değildi. Alımlı Hagen işine geldiğinde, çıkar sezdiğinde pezevenklik ediyor, genç fahişesine özgürlük tanıyordu. Buradaki dünyanın bir cehennem olduğunu söylememiş miydim? Bu cehennemde her şey vardı, sevgi de; fakat burada sevgi bile yozlaşmış, kokuşmuştu!

47

Önümüze konan yoksul yemeğini her gün birlikte kaşıkladığımız Emil Brachoviak anlatmasaydı bu tuhaf ilişkilerden pek haberim olmazdı. Buradaki en önemli gözlemlerimden biri, kendilerine güvenecek birini arayanların çoğu kez sakin ve suskun birini yeğlediğiydi. Ben de bu akıl hastanesindeki ilk haftalarımda pek konuşkan biri sayılmazdım. Sanırım Brachoviak da bu nedenle kısa sürede benimle içli dışlı oldu, son zamanlarda çektiği aşk acılarını anlatıp durmaya başladı. Akşamları yemekten sonra, o bıkmak bilmeden konuşurken uzun koridorda bir aşağı bir yukarı yürürdük. Bir ağlar, bir mutluluktan gülerdi.

Dışarıda hava yavaş yavaş kararmaya başlamıştı. Hastalar koridorun duvarlarına yaslanmış, kendi hallerinde pipolarını tüttürüyorlardı. Derin bir nefes çektiklerinde loşlukta hafif kırmızı bir ışık beliriyordu. Sık sık önünden geçtiğimiz hücrelerin birine kapanmış olan Hagen, Liesmann ve Schmeidler kafa kafaya vermiş fısıldaşıyorlardı. Yanımda yürüyen dışlanmış insan onları böyle gördükçe öfkeleniyordu. Bana ikide bir sorup duruyordu: Bu heriflerin yaptığı rezilliği acaba başhekime anlatsa mıydı, yoksa oturup Schmeidler'e bir mektup mu yazsaydı? Sonra da mektuba neler yazacağını mırıldanıyordu: "'Otsche,' diyeceğim, 'senin için neler yapmadım ki ben! İki buçuk paket tütün hediye ettim. Sonra fabrikada bulmuş ol-

duğum o küçük altın yüzüğü getirdim sana... Sense onu hemen Hagen'e verdin. O yüzüğü ne yaptı biliyor musun? Ben biliyorum, anında Polonyalının birine, mutfaktan çalınmış yedi yüz elli gram yağlı et karşılığında takas etti. Fakat bütün bunları kimseye şikâyet etmek istemiyorum, yeter ki sen biraz da bana yakınlık göster... Dün sabahtan bu yana bir kez olsun günaydın bile demedin! Yanımdan geçerken artık yüzüme bakmıyorsun. Eğer bana biraz yakınlık göstermezsen doğru doktora gidip Liesmann'la Hagen'in sana yaptığı rezillikleri anlatacağım!' İşte böyle yazacağım."

"Yerinde olsam bu gibi şikâyetlerde bulunmaktan kaçınırdım," dedim. "Böyle yaptın mı kendinden başkasına zarar vermezsin."

"Peki, peki... Fakat bu mektubu hemen yazarsam götürüp ona verir misin?"

Hayır, bunu yapmayacaktım. Aralarındaki sorunlara kesinlikle karışmak istemiyordum. Brachoviak yine de dediği mektubu yazıp bir başkasıyla Schmeidler'e yollattı. Ertesi sabah da bana öfke dolu titreyen sesiyle, delikanlının yazdıklarına yanıt vermiş olduğunu anlattı.

"Öyle mi, peki ne yanıt verdi?" diye sordum. "Şimdi sana da yakınlık gösterecek mi?"

"'O benim kıçımı yalasın,' demiş!" diye Brachoviak öfkeyle sesini yükseltti. "Bu sümüklü çocuk, bu orospu çocuğu bana böyle şeyler söylemek cesaretini nereden buluyor? Bekle, göreceksin ufaklık, şimdi ben sana neler yapacağım! Artık sana hiçbir şey vermeyeceğim. Bir avuç tütün bile!"

Bu Brachoviak atıp tutmasını çok iyi beceriyordu. Cebinde tütünün kırıntısı bile olmadığını çok iyi biliyordum. Tabii onu soyup soğana çevirmiş delikanlı da bunun farkındaydı. Peki Hagen, kralımız, o cana yakın, yakışıklı, en azından görünürde temiz olan genç adam ne diyordu bütün bu olup bitenlere?

Brachoviak'ın çektiği aşk ıstırabıyla ilgili hiç utanması yoktu. Schmeidler'in Hagen'le olan ilişkisini elbette biliyordu. Ne de olsa birbirleri üzerinde denedikleri rezil numaraları Otsche ona bizzat anlatmıştı. Yine de Brachoviak hiç çekinmeden Hagen'in yanına gitti ve bana anlattıklarının aynısını ona da aktardı. Hagen de söylediklerini hiç sesini çıkarmadan, her zamanki cana yakın tavrıyla dinledi. Sonra karşısındaki adamı teselli etti, Schmeidler'le arasını yapacağına da söz verdi. Brachoviak yanından ayrılır ayrılmaz da ötekilerle kahkahalar attılar, soyup soğana çevirdikleri işe yaramaz salakla bir güzel alay ettiler. Ah, burası ne de ikiyüzlülük ve vicdansızlık dolu bir cehennemdi!

Brachoviak elinden iş gelen, çalışkan biri sayılırdı. Görevli olduğu fabrikada ustalarının ve diğer işçilerin güvenini kazanmıştı. Yalvarıp yakarmasını da iyi becerdiği için kısa sürede yine tütün edinmişti. "Bu kez benden bir gram bile alamayacak!" dedi üst perdeden ve uzun piposuna tütünleri doldurup koridorda bir aşağı bir yukarı yürüdü. Karşısına çıkan Schmeidler'in yüzüne de dumanlarını üfledi. O günlerde hasta olduğu bahanesiyle fabrikadaki işine gitmiyordu. Hava almaya çıkarıldığımız bahçede benimle dolaşıp sohbet ediyordu. Bir gün Schmeidler'in tek başına bahçeye geldiğini fark ettik. Nedense o gün Hagen veya Liesmann yanında değildi. Bu alışılmamış bir manzaraydı. Az sonra basamaklara oturmuş güneşlenen delikanlının yanından geçerken Brachoviak, "Herifçioğlunun suratına bile bakmayacağım!" diye homurdandı. Güneşin ısıttığı hafif rüzgârda sarı saçları dalgalanan Schmeidler'in taze ve saf bir görünümü vardı.

Az sonra tekrar yanından geçtiğimizde Brachoviak fısıldar gibi konuştu: "Şimdi bana gülümsedi!"

"Sakın düşüncenizi değiştirmeyin," dedim. "Yumurcağın tek isteği cebinizdeki tütün! Acaba bana da biraz tütün verebilir miydiniz?"

Brachoviak çabucak yanıt verdi: "Tütün şu anda yanımda değil."

Üçüncü kez yanından geçerken Schmeidler bize bakarak tekrar gülümsedi ve, "Bir el iskambil oynamak ister miydiniz?" dedi.

Sonra hemen cebinden bir deste kirlenmiş kart çıkardı. Üzerlerindeki şekiller ve resimler eskilikten zor görünüyordu. Brachoviak oynamaya niyetli olduğundan ben de hayır demedim ama onu dirseğimle şöyle bir dürttüm; kararlı olduğunu göstermek istercesine başını salladı. Hemen oturduk. Schmeidler çok şanslıydı, eline iyi kâğıtlar geliyordu. Brachoviak'sa berbat oynuyordu. Genç delikanlı kazandı, ben de ikinci oldum.

"Şimdi bana biraz tütün borçlusun Emil!" diye yüksek sesle güldü Schmeidler.

Brachoviak hemen elini cebine attı ve az önce yanında olmayan tütünü çıkarıp delikanlının kutusunu ağzına kadar doldurdu. Benim uzattığım avuca ise bir sigaralık tütün bıraktı. Sonra Brachoviak ile Schmeidler birbirlerine sokuldu ve kol kola girip bahçede dolaşmaya başladılar. Ben unutulmuştum. O akşam Emil Brachoviak yemeğin ardından yine ağladı. Genç delikanlı onu yine kandırmış, tütünü alıp biraz dolaştıktan sonra çekip gitmişti. Schmeidler'in artık umurunda olmadığını söyledi ve ertesi gün Brachoviak gerçekten şikâyete gitti. Fakat dediği gibi başhekime değil, başhastabakıcıya anlattı o üçünün çevirdiği dolapları. Ancak hiçbir şey olmadı, gerçekten de yöneticiler tepki göstermediler. Neden, bilmiyorum. Yönetim istese her şeyi araştırabilir, gerçekten suçlu varsa onlara her türlü cezayı da verebilirdi. Olaya karışanları birbirinden ayırır, onları başka bölümlere gönderebilir, çok genç olanları da başka sanatoryumlara yollayabilirdi. Fakat hiçbir şey yapmadılar, buradaki açlığa bir çözüm bulamadıkları gibi. Bana

kalırsa, günün birinde kir pas içinde geberip gidecek olsak bile, burada nasıl yaşadığımızı hiç önemsemiyorlardı. Burada yaşayan elli altı kişinden belki en fazla altısı günün birinde yine özgürlüğüne kavuşacaktı. Herkes ya da hemen hemen herkes, hayatlarının sonuna kadar burada yaşamaya mahkûmdu. Bu nedenle de ne yaptıkları, nasıl yaşadıkları hiç önemli değildi. Önemli olan, bir deri bir kemik kalmış bu insanların vücudundan bir parça verim daha alınabildiği sürece çalışmaya devam etmeleriydi. Bırak buna katlansınlar ya da yok olsunlar; gerçek yaşam dışarıdaydı, burasıysa ölüler eviydi!

48

Bu Hans Hagen'i kısa bir süre için tanımış olduğumu daha önce söylemiştim. Onunla daha uzun bir süre bir arada kalmadığıma şimdi üzülmüyor değilim. O kötünün kötüsü biriydi. Fakat bu şeytan adam yakışıklıydı da, yüzü hep sabah yıldızı gibi ışıldıyordu. Hans Hagen bizlerin sıkıcı ve renksiz yaşamına ışık getirmişti. O zavallı insanların yaşamını canlandırmış, hatta onları güldürmüştü. Ona hayran kalmıştım. Hans Hagen gittikten sonra aramıza onun gibi çekici, neşeli ve canlı biri daha gelmemişti. Belki ben de burada her türlü ümidimi yitirdim, çevremdekiler gibi düştüm. Ancak şuna inanıyorum ki, bir insan ne kadar kötü olursa olsun, ruhu yaşam ve coşku dolu olduğu sürece benim gözümde aşınmış, parçalanmış ve renksiz bir yaşamı günbegün sürdüren kötümserlerden çok daha iyi biridir.

Son günlerde hastalar arasında fısıldaşmalar başlamıştı: "Hagen gidiyor!" Yine de kimse bunun gerçek olduğuna inanmamıştı. Buradan nereye gidebilirdi? Özgürlüğe mi? Buna ne doktorlar ne de yönetim izin verirdi. Ne de olsa bu insan kötü davranışları ve kavgalarıyla buranın yaşamını altüst etmiş, kendisine en yakın insanın bile çenesini kırmış, gözünü çıkarmış biriydi. Onun gibi bir kişi salıverilemezdi. Babası çoktan ondan uzaklaşmıştı, nasıl sürdürecekti yaşamını? Tek bir meslek öğrenmemiş olan Hagen basit bir işçi gibi de

yaşayamazdı. Hayır, keyfine düşkün, yetenekli, iyi bir eğitim almış, çevresini kolayca büyüleyebilen otuz bir yaşındaki bu genç adam özgürlükte tutunamazdı. O kalan yaşamını hastanelerde ve hapishanelerde geçirmek zorundaydı. Hans Hagen artık doğru dürüst bir iş yapamayacak, özgür bir insan olarak kentin sokak ve caddelerinde dolaşamayacaktı. Yanından geçtiği kızlar da ona gülümsemeyecekti.

"Bak, Hans'ı götürüyorlar!" dedi hademe. Aşağıda, avluda sivil bir memurun yanında yürüyordu. Bileğinden zincirliydi, üzerinde burada herkesin giydiği uçuk sarı, saz renginde ceketle kahverengi pantolon vardı. Yanımda duran adam başhastabakıcının Hans Hagen'e iyi davranmamış olduğunu anlattı. Buradan ayrılırken sivil giyinmesine izin vermediği gibi dolabındaki ekmekle tütünü Schmeidler'e, tıraş makinesiyle sandaletlerini de sık sık atıştığı dostu Liesmann'a bırakmasına karşı çıkmıştı.

"Evet, Hans'ı götürüyorlar," dedim. Nereye mi? Tabii bir başka sanatoryuma. Ne de olsa burada yeterince kalmış, altı yıl süreyle çevresindekilere birçok sorun yaratmıştı. Bundan sonra da başkaları onunla uğraşsındı! Sanırım ünü, dosyası aracılığıyla çoktan götürüleceği yere ulaşmıştı. Fakat Hans Hagen orada da davranışlarını değiştirmeyecek, kral rolünü oynamayı, çevresindekilerden haraç toplamayı, küçük komplolarla huzursuzluk çıkarmayı sürdürecekti. Sonra Hagen'i yaşlanmış haliyle gözümün önüne getiriyorum. Dalgalı saçları seyrekleşmiş, beyazlaşmaya başlamış, çevresini ondan daha güçlü gençler sarmış. Karşısındakini eskiden jiujitsu tekniğiyle alt ederken, şimdi daha çok dalavere çevirmek zorunda. Gençliğin pırıltısı uçup gitmiş. Artık yaşlanmaya başlamış, sözü pek geçmeyen bir kral. Hâlâ kalın demir parmaklıkların ardından bakıyor dışarıdaki özgür dünyaya. Hans Hagen yaşamı boyunca özgürlüğe böyle bakacak! Neye yaradı kızların

hep yüzüne gülmesi, beyaz kanatlı hızlı yatlarla köpüklü dalgaları aşması? O ölüler evinde yaşadı, ölüler evinde ölecek!

Zavallı Hans Hagen, sen çok genç, güzel ve çekicisin! Sen zavallının tekisin Hans Hagen! Ah, bizler zavallı insanlarız. Küçük nedenlerle başlamıştı her şey. Ben dolapta unutulmuş bir şişe kırmızı şarapla atmıştım bu yaşama ilk adımlarımı. Kötü bir anımda çıkıvermişti karşıma. Mutlaka onun için de kötü bir rastlantı her şeyin başlangıcı olmuştu... İşte, önemsiz bir şey büyür, gelişir, bizi içine alır ve daha da büyür; ta ki biz altında kalıp ezilene dek. Sonunda da şu kalın demir parmaklıkların ardından özgür dünyaya bakarız. Kilisenin çanı çalar, saatler geçer, yüzlercesi, binlercesi, on binlercesi... Boş yere. Hiçbir şey olmaz, bizler için hiçbir şey değişmez... Rüzgâr eser kuzeyden, doğudan, güneyden ve batıdan. Ilık ılık eser, serin serin ya da buz gibi. Fakat hiç bizler için esmez! Ah, keşke bilebilseydik her şeyin böyle olacağını... Zavallı Hans Hagen!

Hans Hagen'in burada geride bıraktıkları üzerine de birkaç şey söylemek isterdim. Bu genç adam gidişiyle birlikte bizler için ölmüştü. Çünkü onu bir daha görmeyeceğimizi biliyorduk. Liesmann ile Schmeidler'se günlük çalışmalarına ara verdikleri her anı bir arada geçiriyorlardı. Çoğu kez koridorda bir köşeye çekiliyor ve hiç konuşmadan öylece duruyorlardı. Daha önceleri hep coşkulu ve keyifli olan delikanlının yüzü şimdi sapsarıydı. Gözleri de ağlamaktan olacak, şişmiş ve kızarmıştı. Liesmann da eskisinden daha asık suratlıydı, hoşuna gitmeyen en ufak şeyde hemen karşısındakinin üzerine sille tokat saldırıyor, onu gaddarca dövüyordu. Hagen'in geride bıraktığı bu iki adamın şimdi birbirine nasıl destek olduğunu görmek çok etkileyiciydi. Tütün bulmaktan fazla yemeğe kadar her şeyde biri ötekine yardım ediyordu. Bütün boş zamanlarını bir arada geçiriyorlardı. Aralarında pek konuşmu-

yorlardı, hep gideni düşündükleri belliydi. Çalışmadığımız pazar günleri öğleden sonraları ben asık suratlı Zeise ve mızmız Reddemin'le iskambil oynarken Schmeidler'le Liesmann da az ötemizde oturup kızmabirader oynuyordu. Kimi zaman birkaç saat devam eden oyunları süresince birbirlerine tek kelime bile etmiyorlardı. Arada sırada delikanlı oyunu kazandığında gülüyordu. Ceplerinde tütün yok gibiydi, ortak kullandıkları tek pipo sürekli ağız değiştiriyordu.

Hagen'in onları terk etmesinin ardından geçen ilk günlerde, tek gözü kara bantlı, korku verici suratı hep öfkeli Liesmann'ı gördükçe bu ilişkinin uzun süre yolunda gitmeyeceğini düşündüm. İlk gün ve haftalarda hüzünleri ortak olduğu için araları iyi sayılırdı. Fakat Schmeidler gibi duygulu bir delikanlının Liesmann gibi itici ve kaba birine sadık kalıp dostluğunu sürdürebileceğine inanamıyordum. Böyle bir ilişkinin ve kendini o adama adamanın zamanla beraberinde getireceği bazı şeylerin yokluğunu çekmeye sanırım Schmeidler uzun süre katlanamayacaktı.

Ve sonunda her şey beklediğim gibi gelişti. Delikanlının kendine seçtiği, hasretle yanıp tutuşan Brachoviak olmadı, benim de hiç ummadığım hilekâr kunduracı Buck oldu. Böylece bu adamın karakterinin o güne kadar pek bilmediğim ve ummadığım yepyeni bir yanını tanıdım. Bu değişikliğin sonucu müthiş oldu! Kunduracı iyi bir dayak yedi, delikanlının bacağı kırıldı, Liesmann da iki aylığına tek kişilik hücreye atıldı... Tekrar döndüğündeyse –bu iki ay boyunca hiç kimse onu gizlice beslememişti– Schmeidler'i aramızdan alıp götürmüşlerdi. Bundan sonra yaşıtı gençlerin yollandığı bir yetiştirme yurdunda yaşayacaktı. Bana sorarsanız bunu yapmak için geç bile kalmışlardı!

49

Şimdi yine geriye dönüyorum ve ilk günden başlayarak burada yaşadıklarımdan söz etmek istiyorum. Az önce açık havada ilk gezintimi yaptım, sağa sola bakındım, kimi izlenimler edinmeye çalıştım, bazı kişilerle tanıştım. Şimdi yine içerideyim, bu güneşli ve aydınlık günde bile loş koridorda duvara dayanmış, öylece duruyorum. Sonra bir aşağı bir yukarı tembel tembel yürüyorum, içim sıkıntı dolu, duygularım körelmiş... Yürümekten sıkılınca yine duvara dayanıyorum. Arada sırada, yanında çamaşırhaneye çamaşır sepeti, bürolardan birine dosyalar taşıyan bir hastayla birlikte gardiyan veya başhastabakıcı önümden geçerse seviniyorum. Koridordaki her hareket beni mutlu ediyor. Aslında burada olup bitenler şu anda beni hiç ilgilendirmiyor, zaten pek fazla bir şeyin olduğu da yok, ama düşüncelerim kendimden ve belirsiz alın yazımdan uzaklaşıyor.

Sonra koridorun pencerelerinden birine sokuluyor –diğeri cam kutu yüzünden kullanılamıyor– ve gözlerimi dışarı dikiyorum. Bakışlarım, üzeri tel örgülerle kaplı duvarlardan öteye, güneşte ışıldayan "dışarıya" uzanıyor! Duvarın hemen ardındaysa kocaman ağaçlar yükseliyor. Sanırım ıhlamur ağaçları onlar, geniş yola gölge yapıyorlar. Otomobiller hızla geçip gidiyor, parlak elbiseli kızlar pedal çeviriyor, fakat ben başımı çevirip pencerenin yanından uzaklaşıyorum ve uzun korido-

run yarı karanlığında gezinmeyi sürdürüyorum. Dışarıdaki yaşam bana eziyet veriyor; artık bana ait değil, beni ondan kopardılar, orada neler olup bittiği ben artık hiç ilgilendirmiyor. Herkes gelip geçsin, gitsin, uzaklaşsın buradan, her yer boşalsın. Ağaçlar da kurusun, tarlaları ve çayırları kumlar kaplasın, bu ölüm evinin çevresini bir çöl sarsın. Kupkuru, ölü bir çöl.

Sonra dinlenme salonlarından birine giriyorum, orada boş boş oturmakta olan hastaların yanına ilişiyorum, beş on dakika onlarla bir arada kalıyorum. Bu insanların benim kadar ıstırap çektiğini sanmıyorum. Onların alın yazısı belirleneli çok olmuş. Benimse ne olacağım belli değil, beni neler bekliyor, bilmiyorum. İşte bana ıstırap veren de bu belirsizlik ya.

Bazıları başlarını masaya dayamış, uyuyor (çünkü yatakta uyumamıza izin verilmiyor), diğerleri boş boş önlerine bakıyor. Küçük, gençten, vücudu çarpık çurpuk, iki gözü de (ama ikisi farklı bir biçimde) şaşı olan, başı bir armudu andıran bir adam, masanın öteki ucuna oturmuş, elindeki kirli mi kirli iskambil kâğıtlarını masaya dikkatle koyuyor, onlara uzun uzun bakıyor ve arada sırada aptalca sırıtıyor. Bir başkası, elinde gazeteyle oturmuş, boş bakışlarla duvarları inceliyor. Az ötemde adamın biri pantolonunu çıkarmış, acıdan gözlerini kısmış, elini bacağındaki cerahat dolu kıpkırmızı çıbanlarda gezdiriyor – üstelik yemek masamızda!

İğrenerek kendimi yine dışarı atıyorum. Hücrelerin kapısındaki tabelalarda yazan isimleri teker teker okuyorum: Gother, Gramatzki, Deutschmann, Brandt, Westfal, Burmester, Röhrig, Klinger. Sonra koridorda dolaşmama devam ediyorum. Yürürken bu insanların isimlerini, ilkokulda bazı kelimeleri öğrenir gibi, yüksek sesle tekrarlıyorum: Gother, Gramatzki, Deutschmann, Brandt... Bir daha, bir daha, aklımda kalana dek. Sonra başka kapılardaki tabelaları okuyorum. Böylece birçok hastanın adını ezberliyorum. Hem öğ-

reniyorum hem de bitmek bilmeyen zamanı, sonsuzluk gibi gelen tam iki buçuk saati geçiriyorum! Dışarıda iki buçuk saat nedir ki? Peki ya burada nedir? Sonra birden kapılar açılıyor, binada çalışanlar hücrelerden çıkıyor. Bunlar fırça yapanlarla hasır örenler. Kapılar kapanıyor, insanlar yıkanmaya gidiyor, sular akıyor, pipolara tütün dolduruluyor, havayı tütün kokusu kaplıyor. Çok şükür, yaşam, biraz yaşam geliyor dört duvar arasına! Sonra bir ses duyuluyor: "Fabrika geliyor!" Ve hemen ardından bir ses daha: "Yemek alacaklar sıraya girsin!"

Az sonra masalar doluyor. Daha çok fabrikadan gelenler konuşuyor, yeni haberler getiriyor, bir sürü şeylerden söz ediyorlar. Bugün yetmiş beşer kiloluk sandıklar taşıdıklarını söylüyorlar. Çoğu öfkeli, çünkü dün taşıdıkları sandıklar ellişer kiloluktu. Söze karışanlar oluyor, öfkeliler tartışma başlatıyor, nasıl olurdu da bugün daha ağırlarını taşıtırlardı onlara! Salonun gürültüsünden ve anlatılardan verilen yemeğe pek kafa yormuyorum. Ne de olsa yine ılık suyla içinde birkaç parça yerlahanası! Ben böyle bir yemeğe henüz alışık olmadığımdan odunlaşmış parçaları alıp tabağımın yanına koyuyorum. Hemen karşımdan kaba bir el uzanıyor ve yiyemediğim yerlahanalarını aldığı gibi kocaman ağzına tıkıştırıyor. Fakat aynı anda az ötede oturan bir başkası öfkeyle bana doğru bağırıyor:

"Lanet olsun, yemediklerini niçin Jahnke'ye veriyorsun? Herifçioğlu eline ne geçerse yer, bulsa bok bile atar ağzına!"

Ve Jahnke kükrer gibi bana bağırana yanıt veriyor:

"Hey, seni gidi sümüklü, sana ne benim yediklerimden! Yeni gelen yemediğini bana veriyorsa bu onun bileceği bir şey! Yoksa onun velisi misin sen? Buradaki bütün sümüklüler de kendilerini başkalarının velisi sanıyor!"

Bereket versin çabucak bütün masaya yayılan tartışma sırasında ("Allah'ın belası herif, bırak şu saçma şeyleri! İnsan rahat rahat bir yemek yiyemez mi?" – "Sana ne onun söyle-

diklerinden!" – "Haklı, o çok haklı! Biz burada sakin sakin yemeğimizi yemek istiyoruz!" – "Size ne, ben istediğim kadar bağırırım!") beni unutuveriyorlar. Masada olup bitenler, cam kutuda oturan ve küçük bir pencereden yemek salonunu gören gardiyanı hiç ilgilendirmiyor. Herkes bir ağızdan bağırırken bile başını önündeki gazeteden kaldırıp ne oluyor diye bakmıyor, rahatça okumasını sürdürüyor.

Sonra akşam yemeği bitiyor. Bir litreye yakın ılık su içmiş olduğumu masadan kalkarken fark ediyorum. O anda karnım doymuş gibi, fakat gece yarısı midemin gurultularına uyanınca aç olduğumu anlayacağım. O geceyi sık sık tuvalete giderek geçireceğim. Başhastabakıcı yemekten sonra doktora gitmesi gerekenlerle doktora gitmek isteyenleri bir araya topluyor. Sadece bizim kattan yirmi kişi sıraya giriyor. Ben içlerinde yokum. Sıradakilerin çoğu çalışırken kolundan veya bacağından yaralanmışlar. Bu kadar yaralı olmasına şaşırmıyor değilim. Ya fabrikadaki ustabaşılar işçilerin yaptığına pek dikkat etmiyor ya da geri zekâlı hastalar yollandıkları işleri yapacak yetenek ve beceriye sahip değil. Fakat böylelerine daha kolay ve tehlike içermeyen işler verilemez miydi!

Koridoru merdivenlerden ayıran bölümde, demir parmaklığın önünde diğer binalardan gelmiş otuz hasta daha görüyorum. Az sonra bir grup da kadın hasta getiriyorlar. Diğerlerinin "karılar" dediği yirmi hastanın başında gelmiş olan kadın gardiyan laf atan olmasın diye onları duvarın kenarına diziyor. Fakat şimdi burada yetmişe yakın hasta toplanmış ve saat akşamın yedisini geçmiş! Yoksa doktor gece yarısı on ikiye kadar onları muayene mi edecek?

"Her zaman bu kadar çok hasta olur mu?" diye soruyorum yanımdakine.

"Bu kadar çok mu dedin?" diye yanıt veriyor öfkeyle. "Bugün yine az sayılır! Öteki binalarda hemen hemen herkes has-

ta! Ben çoktandır muayene filan olmuyorum, çünkü hiçbir anlamı yok!"

Dönüp koridorda yürüyorum. Aynı anda doktorun geldiğini seslerden anlıyorum. Adamı görmüyorum, fakat bunun önemi yok. Sıraya girmediğim iyi olmuştu, sakin bir günü beklemek daha doğru, diyorum kendi kendime. Ben derdimi ona rahat rahat anlatmalıyım.

Başhastabakıcı bağırıyor: "Ayaklarından hasta olanlar, çıkarın çabuk çoraplarınızı! Haydi!" Ve muayene başlıyor. İlk altı kişi peş peşe içeri giriyor ve aradan bir dakika bile geçmeden ilk hasta, muayene olmuş, ayağı sarılmış tekrar kapıda görünüyor! Başhastabakıcı tekrar bağırıyor: "Çabuk çıkarın gömleklerinizi. Dizilin derhal şuraya!"

Duvarın önünde bekleyen kızlar, belden yukarısı çıplak erkeklere dikiyorlar gözlerini. Onları buraya getirmiş olan kadın gardiyan müthiş öfkeleniyor. Yüzü kıpkırmızı oluyor. Bir perçem saçı başörtüsünün kenarından alnına düşen kızlardan birinin üstüne yürüyor.

"Nedir bu yaptığın?" diye çığlığı basıyor. "Kafanda erkeklerden başka bir şey yok, öyle değil mi? Sen görürsün, süslenmek nasıl olurmuş!" Elini uzattığı gibi kızın başındaki örtüyü çekip alıyor. "Bu da ne?" diye sesini daha da yükseltiyor. "Bir de bukleler yapmışsın! Ben sana bin kez demedim mi, saçlarını şöyle ortadan ayır diye! Bak görürsün, nasıl oluyormuş!"

Eliyle kızın saçlarını karmakarışık ediyor. Zavallı kız hiç sesini çıkarmadan öylece duruyor, kadın gardiyan ona eziyet ederken sadece başı sağa sola sallanıyor. Herkes ilgiyle olup bitene bakıyor. Bense böyle şeylere meraklı değilim. Arkamı dönüp yürüyorum. Aynı anda başhastabakıcının bana seslendiğini duyuyorum. Adam hızla yanıma geliyor: "Çabuk Sommer," diyor. "Yatağınızı ve diğer eşyalarınızı toplayın, başka bir hücreye verildiniz!"

Adamın dediklerini hemen yerine getirdim ve birkaç parça eşyamı bir bohça yapıp peşinden gittim. Az ötede, cam kutuya yakın hücrelerden birinin kapısını açtı. Burası öncekine göre biraz daha küçüktü, fakat içinde sadece dört yatak vardı ve yataklar, çok şükür, iki katlı değildi. Konduğum yeni hücre diğerinden daha aydınlık ve havadardı, öyle kötü de kokmuyordu. Bu benim için olumlu bir değişiklikti, bana bu iyiliği yaptığı için doktora mutlaka teşekkür etmeliydim.

Başhastabakıcı içeri girer girmez yatağına uzanmış yaşlı bir adamın yanına gitti ve, "Haydi, haydi Meier!" diye bağırdı. "Çabuk olun bakayım! İkinci bölüme naklediliyorsunuz!"

"Ah, Tanrım!" diye vızladı adamcağız. "Yine mi başka bir bölüme gideceğim? Hep oradan oraya itiliyorum! Bu yatağa verileli daha kaç hafta oldu ki? Burası hem sakin hem de havası iyi..."

Fakat başhastabakıcı yaşlı adamın yakınmalarını dinlemeye hiç de niyetli değildi. "Haydi çıkın şu yataktan Meier!" diye adamı iteleyerek bağırdı. "Hem bırakın böyle mızmızlanmayı!"

Yaşlı adam birkaç parça eşyasını koltuğunun altına sıkıştırdığı gibi hücreden çıktı. Bacakları ipincecikti, yatarken giymiş olduğu pijama üstü de o kadar kısaydı ki, çıplak poposu görünüyordu. Burada çoğu insanın sabahları dolaşırken veya yıkanırken hemen hemen her yanı açıktı. Hatta bazılarının edep yerleri de görünüyordu. Bence bu yönetimin cimriliğinden olacaktı, kumaştan bile tasarruf ediyorlardı.

Adamcağız çıkıp gittikten sonra başhastabakıcı bana bakıp, "Yatağınızı sonra yaparsınız," dedi. "Haydi, çabuk benimle gelin! Doktor sizi bekliyor!"

50

Gerçekten de doktor beni beklemekteydi. Aradan tam bir saat geçmişti ve yetmiş hastanın muayenesi sona ermişti. Başhekim Stiebing, üzerinde bembeyaz bir önlükle, beni gülümseyerek karşıladı. Hatta elimi sıktı ve oturmamı rica etti. Benimle buraya gelmiş olan başhastabakıcı birkaç adım arkamda durmuş, olup biteni seyrediyordu. Konuşulanların tek kelimesini bile kaçırmaması, başhekimin bana nasıl iyi davrandığını görmesi hoşuma gitti. Az önce daha iyi bir hücreye verilmem de onun gözünde değerimi artırmış olacaktı, bundan sonra bana iyi davranmaya dikkat ederdi.

"Evet, demek ki yine de karşıma getirildiniz Bay Sommer," dedi Doktor Stiebing. "Eğer on beş gün önce kaçmasaydınız, meslektaşım Doktor Mansfeld'le sizi buradan daha iyi ve daha konforlu bir yere götürecektik. Şimdi buraya dayanmak zorundasınız. Fena bir yer değildir, zamanla alışacaksınız. Biraz disiplin herkese iyi gelir, öyle değil mi?"

Gerçekten de benimle böyle dostça konuşmasından etkilendim ve bana daha iyi bir hücre verildiği için kendisine teşekkür ettim.

"Tamam, tamam, buna gerek yok," diye karşı çıkar gibi yaptı. "Burada geçireceğiniz zamanı kolay atlatmanız için biz elimizden geleni yapıyoruz. Tabii buranın uyulması gereken katı kuralları da vardır..." Gülümsemeye çalışarak yüzüme

baktı. Bana acıyor gibiydi. Sonra devam etti: "Sanırım siz de bizlere bu süreçte pek zorluk çıkarmayacaksınız, öyle değil mi Bay Sommer?"

Buna söz verdim ve benimle ilgili bir rapor hazırlanıp hazırlanmadığını sordum.

"Hayır, henüz hazır değil," dedi hızlı hızla. "Herhalde benden bir rapor talep ederler, fakat şimdilik yalnızca buraya yerleştirilmeniz istendi Bay Sommer."

"Fakat her şey çok uzun sürecek gibi!" diye feryat ettim. "Bu rapor niçin hemen hazırlanmıyor? Her şey çok belirgin değil mi? Söz konusu olan sadece küçük bir gözdağı verme. Eminim eşim Magda da yeni ifadesinde artık benden korkmadığını söyleyecektir. Nasıl olur da böyle küçük bir olay yüzünden burada haftalarca tutulabiliyorum?"

Gittikçe daha büyük bir ciddiyetle, sözlerimi vurgulayarak konuşuyordum. Doktor Stiebing'e, yapmış olduğum hatayla buraya konmam arasındaki dengesizliği hemen izah etmek istiyordum.

"Fakat, fakat," diye sözümü kesip eliyle koluma dokundu, "niçin böyle acele ediyorsunuz? Önce biraz dinlenip kendinize gelin, eski sağlığınıza kavuşun..."

"Benim sağlığım gayet yerinde," diye karşı çıktım.

"Baş dönmeniz yok mu?" diye Doktor Stiebing sordu. "Vücudunuzdan terler boşanmıyor mu? İştahınız nasıl? Kimi gün önünüze konana dokunmuyorsunuz, kimi günse yemeğe saldırıyorsunuz, öyle değil mi? Hem içkiye olan hasretiniz nasıl?"

"Ben içkiye filan hasret değilim!" diye bağırdım. Bu çok tehlikeli bir şüpheydi. "Kendimi tamamen sağlıklı hissediyorum."

"Gerçekten de içkisiz kendinizi iyi hissetmediğiniz olmuyor mu?" diye sordu Stiebing. Hayal kırıklığına uğramış gi-

biydi. "Hastabakıcı, söyleyin bakayım, sizin dikkatinizi çeken bir şey oldu mu?"

Başımı çevirip arkamda duran başhastabakıcının sert ve kaba yüzüne merakla baktım. Dikkatini çeken herhangi bir şey olamazdı, buna çok emindim.

"Dün akşam," dedi, "Bay Sommer karnının çok aç olduğunu söyledi ve kendisine yemek vermemi istedi. Fakat verdiğimden dört beş kaşık aldıktan sonra öyle bıraktı. Bugün bana gelen Lexer, Bay Sommer'in cebinde bir jilet bulduğu haberini verirken kendinden çok emindi. Hemen ceplerini aradıksa da bir şey bulamadık. Ancak Lexer'in bugüne kadar bana söylemiş olduğu her şey doğru çıkmıştır! Sommer'in çok huzursuz bir hali var. Beş dakika olsun bir yerde oturup bir şeyle meşgul olduğunu, örneğin bir gazete okuduğunu görmedim..."

"Fakat," diye haykırdım, bu yanlış bilgilendirmeye şaşarak, "bu söylediklerinin tabii bir nedeni var. Ancak bu neden artık içkiden uzak durmam değil, doktor bey. İçki aklımdan bile geçmiyor..." Doktorla başhastabakıcı gülümser gibi yaptılar. "Doğru, bu söylediğim doğru!" diye ısrarla bağırdım. "Tutuklanma ve buraya kapatılma kararları benim için büyük bir şok oldu ve hâlâ bu şokun etkisindeyim! Bundan sonra, bütün ömrüm boyunca içkiye el bile sürmeyeceğim!"

"Bunu duymak çok güzel bir şey," dedi Doktor Stiebing sevecenlikle.

"Dün önüme konan çorbayı sonuna kadar içmediysem bunun tek nedeni böyle bir yemeğe hiç alışık olmamamdır. Tabii ki," diye konuşmama hızla devam ettim, "çorba çok lezzetliydi, fakat bizim evde masaya başka yemekler gelir..." Karşımdaki iki adam seslerini çıkarmadan beni dinliyorlardı. "Koridorda bir aşağı bir yukarı yürümemin de nedeni biraz huzursuz olmam. İçinde bulunduğum durumda da bu çok

olağan. Geleceğini bilemeyen her insan kendini huzursuz hisseder. Hem sonra, uzun süre beklemek zorunda kalan her insan aynı yerde saatlerce ne durabilir ne de oturabilir. Biliyorsunuz, doktorun bekleme odasında ya da mahkeme koridorlarında..."

"Pekâlâ, pekâlâ," diye sözümü kesti doktor, fakat onu ikna edemediğimi ve durumu hiç de "pekâlâ" bulmadığını hissediyordum. "Ya şu jilet olayı nedir? Onu tamamen atladınız!"

O anda yüzüm kızarsın istemedim. Fakat... Hayır, hayır, yüzüm kızarmadı, belki de sadece ben kızardığını sandım. Kendimden emin bir şekilde sorusuna yanıt verdim:

"Jilet konusunu atlamadım, sadece artık unuttum. Hiçbir zaman bir jilete sahip olmadım. Hem jilet bana gerekli değil ki, tıraş makinem yok..."

Belki de o anda budalaca hareket ediyordum; belki de söylenenlere öfkeyle karşı çıktığım için Doktor Stiebing bir gerçeği kendisinden sakladığımı düşünüyordu. Her halükârda, aslında durumumun konuşulmasının gereken bu ilk doktor görüşmesinin başka konulara kaydırıldığını, tuzaklar ve sinsice dolaplarla dolu olduğunu fark ettim.

Söylediklerimin onu ne derece etkilediği doktorun yüzünden pek anlaşılmıyordu. Sonra oldukça cana yakın bir tavırla konuştu:

"Bana söylendiğine göre siz içkiye başlayalı pek olmamış. Sanırım bu nedenle de içmeyi bırakınca az sorun çektiniz. Buraya gelmeden önce tutukevindeydiniz, öyle değil mi?"

"Evet," dedim. "Orada her gün avluda odun kesmeye gittim, hem de gönüllü olarak. İsterseniz oradaki bütün gardiyanlara sorabilirsiniz, size diğerlerinden daha az çalışmış olmadığımı söyleyeceklerdir. Oysa bu gibi işlere hiç yatkın değilimdir..."

"Bay Sommer siz çok içiyordunuz, öyle değil mi?" diye sordu doktor Stiebing. Tutukevindeki çalışmam onu hiç ilgilendirmiyor gibiydi. "Hem de oldukça çok, diyebiliriz. Yoksa yanılıyor muyum?"

"Bana sorarsanız, hep dayanabildiğim kadar içtim," dedim. "Doktor bey, ben hiçbir zaman sarhoş olup sallana sallana yürümedim." Bir an sustum ve düşündüm. Elinor'un oda penceresinin altındaki çatı kenarına tutunup kendimi nasıl yukarı çekmeye çalıştığım, fakat her defasında sırtüstü çalılıklara yuvarlandığım gözümün önüne geldi. Sonra bir başka sahneyi, hatta Doktor Stiebing'in de tanık olduğu bir sahneyi anımsayıverdim. Yanında Doktor Mansfeld'le köy lokantasına geldiğinde ben körkütük sarhoş bir halde masamda oturan ve en az benim kadar kafayı bulmuş köylü gençlerle itişip kakışıyor, onlara ağza alınmayacak şeyler söylüyordum. Sonra dışarı çıkarken nasıl sendelediğim, yere yuvarlanmaktan nasıl son anda kurtulduğum, Doktor Mansfeld'in beni otomobiline nasıl bindirdiği canlandı gözümde... "Bunu söylemekle hata yaptım," diye düşündüm. "Bunun yanında diğer gerçekler de anlam yitirecek." Fakat şu anda onların üzerinde daha fazla durmamalıydım. Doktorun da bu konuya daha çok değinmesini engellemeliydim. Bu nedenle konuşmamı hızla sürdürdüm:

"Eşimi öldürmeye teşebbüs olduğu iddia edilen olay sırasında sarhoş filan değildim. Ne yaptığımı biliyordum, kendime hâkimdim. Eve gelmeden önce de çok az bir şey içmiştim."

"Evet, evet," diye mırıldandı karşımdaki doktor. Şimdi dudaklarında hafif alaycı bir gülümseme vardı. "Az içmekle çok içmek arasındaki farkın ne olduğu üzerine sanırım değişik görüşlere sahibiz. Günde ortalama kaç kadeh içmiş olduğunuzu söyleyin bakalım, tabii şimdi anımsayabildiğiniz kadar..."

O anda Mordhorst'un, sorgu sırasında budalalık ederek yargıca gerçeği anlattığım ve günde ne kadar içtiğimi söylediğim için nasıl öfkelenmiş olduğunu anımsayıverdim. Doktor Stiebing'in benimle görüşmeden önce dosyama göz atmış, ifademi okumuş olup olmadığını tarttım kafamda. Sanmıyordum, ne de olsa yargı ondan henüz hakkımda rapor hazırlamasını talep etmemişti. Yine de şimdi konuşurken çok dikkatli olmak zorundaydım. Doktora elimden geldiğince gerçeği söylemeli, onda olumlu bir izlenim bırakmalıydım. Şu ana kadar söylediklerimle pek başarılı olmadığıma emindim. Önemli olan tek şey şu anda doktorun üzerinde olumlu bir izlenim bırakmaktı. Hemen başlangıçta bunu başarabilirsem, daha sonraki gelişmeler, hatta kötü olanları bile, onda bırakmış olduğum ilk izlenimi zayıflatamazdı. O andan sonra yaptığım bütün açıklamalarda hep buna dikkat ettim. Günde en çok bir şişe içmiştim, fakat çoğu kez bir şişeden de az... O akşam köy lokantasında ne kadar içmiş olduğumu ise tabii şimdi anımsamıyordum. Masaya içkiler küçük kadehlerle gelmişti. Hesap getirildiğinde de masada oturan herkesin hesabını ödemiştim. Doktor Stiebing bütün anlattıklarımı başını eline dayamış bir halde, hiç sesini çıkarmadan dinledi. Arada kısa sorular sordu. Anlatacaklarım bitince konuşma sırası ona geldi.

"Az önce de söylediğim gibi benden henüz bir rapor istemediler. Bu başlangıç konuşmamızı birbirimizi biraz daha iyi tanımak için yaptık. Ancak, Sommer (Sommer, demişti, "Bay" Sommer değil!), geçmişte olanlarla ilgili yorumunuzun buradaki yaşamınızı etkileyebileceği fikrini kafanızdan tamamen çıkarın. Geleceğinizi belirleyecek tek şey güçlü olma ve şeytana uymama iradenizdir..."

Bir an sustu. Bakışları çok ciddiydi. Ben hemen yanıt veren biri değilimdir. Karşımdakine bir şey söylemeden önce uzun

uzun düşünürüm. O anda hemen başımı sallayıp Doktor Stiebing'i onayladım ve bütün amacımın yine iyileşmek olduğunu belirttim. (On dakika sonra yatağıma uzanıp düşündüğümdeyse bu sözleriyle doktorun bana inanmadığını belirtmekte olduğunu kavradım – elbette dosyama bakmış, oradaki açıklamalarımı okumuştu. Her gün ne kadar içmiş olduğumu kendi ağzımla anlatmıştım ve belirttiğim oran bugün söylediğimden çok daha fazlaydı. Yani Doktor Stiebing'in üzerinde "iyi bir ilk izlenim" bırakmak için zaten çok geçti.)

Karşımdaki adam yine de dostça elini uzattı ve, "Evet, yakından yine görüşürüz," dedi. "Ben sizi çağırtırım. İyi geceler Bay Sommer!"

Tam dışarı çıkacaktım ki, başhastabakıcı doktora sordu: "Sommer çalışacak, öyle değil mi doktor bey?"

"Tabii çalışacak!" dedi Doktor Stiebing. "O zaman canı sıkılmaz, gereksiz şeyler üzerine de kafa yormaz. Çalışmak istiyorsunuz, öyle değil mi? Ne de olsa tutukevindeyken çok çalışkandınız!"

Demek ki orada nasıl çalıştığım da kulağına gelmişti. Artık yanlış bir şey söylememeye dikkat etmek zorundaydım. Çalışmak istediğimi belirttim. Dışarıda güzel bir bahçe görmüştüm, acaba orada bana göre bir iş var mıydı? Bahçede çalışmayı, çiçeklerle, sebzelerle uğraşmayı hep arzulamıştım. Doktor ile sağ kolu olan başhastabakıcı birbirlerine bakıp gülümsediler.

"Hayır, şu aşamada sizi dışarıda bir işe vermek istemiyoruz," dedi Doktor Stiebing. "Önce birbirimizi daha iyi tanımak zorundayız..."

"Ah, yoksa kaçacağımı mı sanıyorsunuz?" diye heyecanla sesimi yükselttim. "Fakat doktor bey, üzerimdeki bu kıyafetle, beş parasız bir halde nereye kaçabilirim ki? On kilometre gitmeden yakalanırım..."

"On kilometre bile çok," diye sözümü kesti Doktor Stiebing ve başhastabakıcıya dönüp sordu: "Evet, nerede çalışabilir?"

"Bana kalırsa en iyisi fırça yapımına verelim. Şu sıra bir kişi eksik orada. Lexer ona ne yapacağını gösterir..."

"Lexer mi?" diye atıldım ve başhastabakıcının sözünü kestim. "Sizden rica edeceğim, vermeyin beni şu Lexer'in yanına! O iğrenç küçük canavardan nefret ettiğim kadar yaşamımda başka hiç kimseden nefret etmedim! Sesini duymam bile midemin bulanmasına yetiyor! Lexer'den başka kimi verirseniz verin, hemen kabul edeceğim!"

"Peki, buraya gelmeden önce de insanlara karşı böyle bir antipati besliyor muydunuz Sommer?" diye yumuşak bir ses tonuyla sordu doktor. "Buraya geleli daha yirmi dört saat oldu ve şimdiden zararsız budalanın birine böylesine kin duymanızı pek anlamıyorum!"

Bir an için kafam karışmıştı, ne söyleyeceğimi bilemedim. Sanırım yine bir hata yapmıştım.

"Doktor bey, insan ilk kez gördüğü birine aniden olumsuz duygular besleyebilir," dedim. "Onu görürsünüz, sesini duyarsınız ve o anda..."

"Evet, evet," dedi Doktor Stiebing. Gözlerinde hüzün ve yorgunluk sezdim. "Bu gibi şeylerden ilerde söz ederiz. İyi geceler Sommer!"

51

Bu benim için bir yenilgiydi, hem de çok yıkıcı bir yenilgi ve kusuru kendimden başka kimsede aramamalıydım. Yalan söylediğim, herkesten çabucak nefret ettiğim ve alkol bağımlılığından henüz tam kurtulamadığım iddia ediliyordu. Hatta belki de buradan kaçmayı kuruyordum kafamda. Kendimden geçmiş, yarı baygın bir halde yatakta uzanırken pişmanlıktan ve utançtan neredeyse ağlayacaktım. Her şeyi önceden düşünüp taşınmış, hata yapmamak için kendimce önlemler almış, fakat sonunda yine de salak, beyinsiz biri gibi tuzağa düşmüştüm! "Hakkımda düşündükleri her şey yanlış," diye düşündüm kendi kendime çaresizce. Buradan kaçmayı aklıma bile getirmemiştim. İçkiden uzak durduğum için kriz geçirdiğim de yoktu. Belki tutukevindeki ilk günlerimde kendimi iyi hissetmemiştim. Fakat hepsi o kadardı. Evet, az önce doktor ne kadar içtiğimi sorunca biraz yalan söylemiştim, fakat niyetim onu aldatmak değildi. Doktor Stiebing beni karşısına çağırdığında kafasında, gerçeğe hiç uymayan kimi olumsuz önyargılar vardı ve başıma gelebilecek kötülüklerden kendimi korumak istiyorsam bütün önyargılara karşı elimdeki tüm silahlarla savaşmak benim görevimdi.

Fakat şimdi kendi kendime ne söylersem söyleyeyim, az önceki görüşmenin ardından yenilgiye uğramış olan ben, doktorla başhastabakıcının gözünde artık kendisine güve-

nilmeyen, yüklenen suçlamalardan kurtulmak için her türlü kurnazlığa başvuran, yalan bile söyleyen bir dolandırıcıdan başkası değildim. "Suç mu?" diye düşündüm. "Neydi bu büyük suçum? Eşimi biraz tehdit etmiştim belki – Mordhorst dememiş miydi, böyle bir tehdit için sana en fazla üç ay verirler diye! Bu hiç de önemli bir süre değildi. Onlarsa pireyi deve yapıyorlar, beni önce hapse atıyorlar, ardından akıl hastanesine tıkıyorlar, adımın önündeki "bay"ı atıyorlar, yemek namına önüme lahana suyu koyuyorlar ve beni karşılarına oturtup sanki ana katiliymişim, insanlığın yüz karasıymışım gibi sorguluyorlar. Eminim Magda'yla beş dakika konuşabilsem onu ikna edebilirim; sonra da birlikte o alt dudağı hafif şişkin, bakışları donuk, bakışlarını öylece üzerinize diken gülünç savcının karşısına çıkabiliriz ve adam dosyamı anında kapatır. "Fakat," diye düşündüm aniden acıyla, "her şey yine de Magda'nın suçu! Eşler arasında sadakat ve sevgiye biraz olsun inansaydı beni çoktan ziyaret ederdi. Hatta kocasını bu ölüm evinden kurtarmak için dünyayı ayağa kaldırırdı! Bugüne kadar hiçbir şey yapmamıştı! Bana bir mektup olsun yollamamıştı. Fakat artık eminim; Magda doktorlarla birlik, onlarla beraber bir dümen çeviriyor! Adamlar ona mutlaka, burada durumumun iyi olduğunu söylüyor. Bu da Magda'ya yetiyor, benim için hiç kafa yormuyor. Ne de olsa amacına ulaştı. Artık şirkette bütün istediğini yapabilir, malımı aklına estiği gibi yönetebilir. Onun için önemli olan da buydu ya! Fakat bekle, sen göreceksin günün birinde. Çünkü ben her türlü hileye, dönen her dolaba karşın buradan çıkacağım. İşte o zaman göreceksin sen, başına neler geleceğini..." Ve birden çılgınca öfkeleniyorum, nefret dolu düşlerde Magda'dan hıncımı alıyorum, hiç belli etmeden şirketi satıyorum, çeşitli senaryolar hayal ederek de iyice keyifleniyorum: Magda bir sabah bürodan içeri giriyor ve benim eski patron koltuğumda

rakibim olan genç işadamının alay eder gibi sırıtarak oturduğunu fark ediyor.

"Evet, Bayan Sommer," diyor şirketin yeni sahibi. "Alışverişe mi geldiniz? Acaba on kilo sarı Victoria bezelyesi arzu eder miydiniz? Veya pazar günü yapacağınız pasta için bir kilo mavi haşhaş?"

Magda'nın yüzü utançtan, öfkeden, çaresizlikten kıpkırmızı oluyor. Ben de aynı anda büyük dosya dolabına saklanmış, olup biteni izliyorum. Neredeyse sevinç çığlıkları atacağım! Ya da bu ölüler evinden çıkar çıkmaz buralardan ayrılacağımı, diyar diyar dolaşacağımı, yabancı ülkelerde dilencilik, aylaklık edeceğimi ve ancak uzun yıllar sonra, tanınmaz bir hale gelince tekrar ülkeme döneceğimi hayal ediyordum. Evimin kapısını çalacak, Magda'ya bir dilim ekmek versin diye yalvaracaktım. O ise reddedecek, kapıyı suratıma çarpacaktı. Aynı gece yatak odasının penceresinin tam önündeki erik ağacına kendimi asacaktım. Cebimdeki kâğıtta kim olduğum ve bana yapılan tüm haksızlıklara karşın eşimi affettiğim yazacaktı... Bu uğursuz yaşam düşüncesi bana öylesine dokundu ki, birden gözlerim yaşardı; ne kadar çocuksu olursa olsun, hayallerim beni bir an için rahatlattı.

Hücre komşularım hava kararana kadar birbirleriyle çene çalmıştı – daha doğrusu yalnızca ikisi. Üçüncüsü, hüzünlü bakışları, yakışıklı bir yüzü ve muazzam bir şekilde açık bir alnı olan ihtiyarsa yatağa girer girmez yorganı üstüne çekmişti. Böyle sakin, kendi hallerinde insanlarla aynı hücreye verildiğim için memnundum. Birbirlerini karşılıklı terbiye etmiş oldukları hemen o gece dikkatimi çekti. Kapının yanındaki kovayı sadece küçük abdestleri için kullanıyorlardı, diğer işleriniyse gündüz hallediyorlardı. Saman altından su yürüttüğüne inandığım doktora, bugün beni, sadece dört yataklık bir hücreye, burada kalan en iyi insanlarla bir araya aldırtmış

olduğu için minnettar olmalıydım. Ancak aradan birkaç gün geçmeden güzel alınlı ve hüzünlü bakışlı, adı garip bir şekilde Qual* olan yaşlı adamın amcaoğlunu vahşice öldürmüş bir katil olduğunu öğrendim. Şimdi, uzun yıllardır hem hapishanede hem de burada sürdürdüğü eziyetli yaşam sonucu aklı çoğunlukla karışıktı. Adı bu alın yazısı olmuştu; bu gerçeği yüzünden okuyabiliyordunuz.

Uzun süre ağzını açmadıktan sonra gün geliyordu, suskunluğu bırakıyor, keyiflenir gibi oluyor, birçok şey anlatmaya başlıyordu. İnce, biteviye vurgusuz sesiyle konudan konuya atlıyordu. Güneş tanrısının kavrulup kuruduğunu, yakında gelmesi beklenen buz devrinde bazı insanların Mont Blanc'ın doruğundaki serada yaşayacağını, bitki özündeki bazı değişikliklerden dolayı kestane ve meşe palamutlarının artık yenilebileceğini anlatıyordu. Hatta yöneticilerin bu şekilde bizlere daha iyi yiyecekler vermesi de mümkündü (kafası karışık olmasına karşın Qual da, bizim gibi, sürekli yemek yemeyi düşünmeden yapamıyordu). Sonra bazı günler geliyordu, yaşlı adam iyice suskunlaşıyor, çok çabuk öfkeleniyor, kavga etmek için neden arıyordu. Böyle günlerde hiç kimse ona yanaşmıyordu. Burada yaşayanların gözünde Qual, tek bir kelime yüzünden karşısındakini öldürebilecek "soğukkanlı bir katil"di. Bence bu hiç de gerçeklere dayanmıyordu; çünkü bir gün olsun yaşlı adamın bir başkasına fiske bile vurduğunu görmedim.

Qual'ın gerçekten büyük bir derdi vardı. Dediğine göre Almancayı ne iyi konuşabiliyor ne de yazabiliyordu. Arada sırada bana, *Almancayı Doğru Okuma Yazma* kitabı uğruna bütün haftalık yemeğini bağışlayacağını söylüyordu. Bana kalırsa burada kalanların çoğundan daha iyi Almanca konuşmaktaydı.

---

* (Alm.) Eziyet. (ç.n.)

Hatta söylediklerinin ağzından biraz fısıldar, biraz da keyifli bir halde çıkması konuşmasını bence çekici bile yapıyordu. Kimi zaman derdini azaltıp onu rahatlatmak için yüreklendirici şeyler söylüyordum. Fakat Qual sözlerime karşı çıkıyordu.

"Hayır, hayır, ben nasıl konuştuğumu çok iyi biliyorum," dedi bir gün. "Halbuki çocukluğumda çok iyi Almanca öğrenebilirdim. Çünkü anamız iyi anlaşılır, güzel bir Almanca konuşuyordu. Fakat benimle konuşurken o güzel dilini kullanmıyor, çocukça şeyler söylüyordu. Yetişirken iyi Almanca öğrenmemiş olmam bana sonraki yaşamımda çok zarar vermiştir. Konuşmasını becerseydim beni tutuklayamazlardı da! Hem kim veriyor onlara bu hakkı?"

Son kelimeleri sanki sadece kendi duymak istiyormuş gibi fısıldayarak söylemişti. O andan sonra da düşünceler karmaşasında hasta ruhu kendini göstermişti. Yanında durmakta olan beni de unutmuştu. "Anamız" kelimesini sık sık ağzına alıyor ve her defasında onunla ilgili şikâyet edecek bir şey buluyordu. Elindeki her şeyi başkalarına armağan etmişti, yaşamı boyunca hep çalışıp durmuş, hiç dinlenmemişti. Annesinin çok iyi bir insan olduğunu da hep tekrarlıyordu. Çoktan ölmüş olan kadından söz ederken sesi öyle yumuşak ve neşeli çıkıyordu ki, yaşlanmış bu insanın iyi yürekli annesini sevmiş olduğunu hemen anlıyordunuz. Qual bugün de, eğer annesi hayatta olsaydı, hâlâ onun sözünden çıkmaz, her dediğini yapardı.

Qual, Holstein yöresinde küçük bir kentte yaşayan bir çilingirin oğluydu. Babasının yanında çıraklık yapmış, sonra ustalaşmış, onun ölümünden kısa bir süre önce de dükkânı devralmıştı. Bir zaman sonra o vahşi cinayeti nasıl ve niçin işlemişti, bilmiyorum. Olayın ardından tam yirmi yıl geçmişti ve Qual o günden bu yana dört duvar arasında yaşamaktaydı. Burada tasfiyehanede çalıştığı için kendince bir özgürlüğü vardı. Hiç kimse ona karışmadığı gibi, o da hiç kimseden bir

şey istemiyordu; dünyasından memnundu. Şimdi ben bu satırları yazarken o, en kısa iş arasında bile yaptığı gibi yatağına uzanmış dinleniyor. Bu tür dinlenmelerin yasak olmasına karşın, yaşı gereği sanırım çabuk yorulduğundan, ona karışan olmuyor. Terlikleri yatağının kenarında duruyor. Dizlerini hafif karnına doğru çekmiş, başını da iki eli arasına almış. Kendi kendine mırıldanıyor: "Bana artık iş getiren yok, fakirlik emir tanımaz..." Belki de gerçekten fakirlikti işlediği o cinayetin nedeni. Ne olursa olsun ben bu katil Qual'ı sevdim. Onu yan binaya götürüp burada yaşayanların çoğunun sonu olacak o ölüm hücresine yatırdıklarında üzüldüm. Qual veremden öldü; bu ölüm evini rehin almış olan o hastalıktan...

52

Qual'dan sonra kaldığım hücreye verilen hademe Herbst oldu. Buraya geldiğimde onunla dost olmuş, ama benden alabileceği hiçbir şey olmadığını anladığından, bu tanışlık oldukça kısa sürmüştü. Herbst yirmi beş yaşında bir delikanlıydı. Buraya geleli beş yıl olmuştu. Daha önce de iki yılını hapishanede geçirmişti. Mesleği kasaplıktı ve kendine bu mesleği seçmiş erkeklerde olduğu düşünülen kaba güce eğilim bu Herbst'te de yok değildi. İriyarı, güçlü bir delikanlıydı; uzun ve tombul bir yüzü, donuk bakan gözleri ve her sabah en az on beş dakika taraması gereken, rengi kızıla çalan saçları vardı. Uzun süre aynanın karşısından ayrılmadığı için de daracık hücrede kalan diğer mahkûmları öfkelendiriyordu. Fakat hiçbirimiz sesimizi çıkarmıyorduk. Herbst'in cumartesileri kırpıcıya giren sakalı da (kırpıcı, yasak olan jilet yerine kullanılan tıraş makinesiydi) ateş kırmızısıydı. Yemekhanede yemek dağıtımında görevli olan bu genç adam hakkında söylenenler pek güzel şeyler değildi ve kulağıma gelenlerin çoğu ne yazık ki doğru sayılırdı.

Herbst bölümdeki herkesten hiç çekinmeden ve utanmadan tütün, gıda maddesi, sabun, meyve istiyor ve karşılığında tek şey vermeden almasını biliyordu. Dün kendisine bir avuç tütün vermiş adama bugün çiğnemesi için birkaç kırıntı bile vermiyordu. Hademe olması onu diğerlerinden üstün yapı-

yordu. Zamanla bazılarının tabağına yemek koyarken kepçeyi iyice doldurduğu dikkatimi çekmişti. Sürekli açlığın her şeyi acımasızca etkilediği bu dünyada yemek dağıtmakla görevliler hükümdardı! Tabii hademelerin yemek dağıtımında görevlendirilmesine izin yoktu, bu aslında gardiyanın işiydi. Ancak bu adamlar bütün gün sağdan sola koşuşturuyorlardı; zaten yemeğin nasıl ve kimin tarafından dağıtıldığı hiç umurlarında değildi. Burada gökten melek inip insanlara yemek dağıtsaydı, yine de herkes homurdanıp şikâyet ederdi. Böylece her şey aynı şekilde devam etti ve hademe Herbst bu sayede her geçen gün şişmanladı. Tabii onun için en iyi iş, ekmekleri dilimleyip üzerlerine margarin sürmekti. Onu bu iş sırasında memurlardan birinin kontrol etmesi gerekiyordu. Fakat adam her an görevinin başında olamıyordu, Herbst de böyle kısa anlardan acımasızca yararlanıyor ve ekmekten margarine, reçele kadar her şeyi cebine atıyordu. Tabii bu gıda malzemeleri kişi başına tam olarak tartıldığı için herkesten sadece birkaç gram çalması bile ona yetip artıyordu. Her birimize günde sadece on gram eksik verse elli altı kişiden kendine yarım kilodan fazla yemek çıkıyordu. Bu yarım kiloyla da tıka basa karnını doyuruyordu. Kimi zaman da elindeki fazla yağlı ekmekleri başkalarına tütün karşılığında veriyordu. Fakat hastalardan çaldığı gıdalardan büyük bir kısmını "dostu" Kolzer'le paylaşıyordu.

Biz yaşlıların başını döndüren iki delikanlıdan biri olan bu Kolzer'den daha önce de kısaca söz etmiştim. O, kendini neredeyse herkese satan Schmeidler gibi bir erkek fahişe değildi. Kolzer sadece dostu Herbst'e bağlıydı. Herbst de onun ne yaptığına çok dikkat ediyor, gözünü ondan ayırmıyordu. Budalaca bir şey yapmaya kalkıştı mı dövüyor, iyi zamanlarındaysa karnını tıka basa doyuruyordu. Kolzer iriyarı, dinç görünümlü, saçları kumral, güzel yüzlü, sadece bakışları pek hayat dolu olmayan bir delikanlıydı. Biraz geri zekâlı sayılır-

dı, okuma yazma bilmiyordu. Yine de dostunun büyük çabası sonunda kızmabirader oynamasını öğrenmişti... Kolzer her ne kadar pek akıllı olmasa da, isteklerini kabul ettirmeyi beceriyor, özellikle de uzun süreler boyunca çalışmaktan nasıl kaçınacağını iyi biliyordu. Her zaman çalışmasına mâni olacak ufak yaraları ya da hafif ateşi oluyordu. Tabii onun bu gibi davranışları bölümdeki hastalar arasında kimi huzursuzluklara neden oluyordu. "Güçlü kuvvetli gençler işe yollanmazken biz zavallı yaşlılar çalışmak zorundayız," diyordu birçok hasta. Fakat Kolzer'in arkası sağlamdı. Ne de olsa cam kutudakilerle arası iyi olan, başhastabakıcının en iyi habercisi sayılan dostu Herbst hep yanındaydı. Her gün margarinli ve reçelli ekmekleri gizlice midesine indiren Kolzer elbette diğer hastalar tarafından yakalanıyordu. "Bugün yine tuvalette üzerine bolca tereyağı sürülmüş (margarine burada "tereyağı" diyorlardı) ekmekleri ağzına atarken gördük!" Kulağına böyle şikâyetler gelen Herbst gammaza müthiş öfkeleniyordu. Başhastabakıcı sorduğunda da, Kolzer'e ekmek keserken artan kırıntıları verdiğini, margarini de atılan ambalaj kâğıtlarından kazımış olacağını söylüyordu... Hem bu gibi dedikodular sürerse buradaki görevini bırakıp fabrikada çalışmaya gidecekti. Kolaysa kendilerine ondan daha iyi bir eleman bulsunlardı. O her zaman işini ciddiye almış –bunları söylerken inleyip sızlamaya başlıyordu–, her söyleneni yapmış ve hep dürüst davranmıştı. Fakat bu haydutlarla dolu yerde daha uzun süre çalışmak zorunda değildi, yarından sonra fabrikaya gidecekti!

Sonra gardiyanlar onu yatıştırıyor, iyi yürekli Herbst de kararından vazgeçiyordu. Fakat böyle günlerin ardından diğer hastalara hep acımasızca davranıyordu. İhbarlara müthiş öfkelenen Herbst her türlü özdenetimini yitiriyor, kireç gibi bir suratla her önüne çıkana küfürler yağdırıyor, "onur"una atılan bu iftiraları hiç affetmiyordu. Bütün öfkesine karşın

hiç kimseyi dövmeye kalkışmıyordu. Geçmişte çok kavgaya karıştığı için sık sık tek başına hücreye tıkılmıştı. Fakat doktorlar bir süre daha kavgalardan vazgeçmezse burayı hiç terk edemeyeceğini söylemişlerdi. Herbst'se ne olursa olsun özgürlüğüne kavuşmak istiyordu. Günün birinde serbest bırakılmak, bugüne kadar yaşamının en önemli yedi yılını demir parmaklıklar arkasında geçirmiş olan yirmi beş yaşındaki bu genç insanın en büyük ümidiydi. Yeniden özgürlüğüne kavuşabilmek için Herbst yapabileceği en büyük fedakârlığı yapmıştı: Gönüllü olarak hadım edilmişti. Küçük çocukların ırzına geçmek suçuyla uzun süreliğine hapis cezasına çarptırılmış olan Herbst'e, hadım edilmeyi kabul etmezse bir daha özgürlüğüne kavuşamayacağını söylemişlerdi. Genç adam kararını vermeden önce tam bir buçuk yıl düşünmüş ve sonunda doktorların teklifini kabul etmişti. Ben buraya geldiğimde ameliyatının ardından üç ay geçmiş olan Herbst yavaş yavaş şişmanlamaya başlamıştı. Süngeri andıran soluk yüzünün sağlıksız bir görünümü vardı. Fakat serbest kalma ümidini yitirmemişti. Ne de olsa doktorlar dilekçesini kabullenmiş ve savcılığa iletmişlerdi. Savcılıksa, ameliyatın ardından günler, haftalar geçmesine karşın bir türlü karar vermemişti. Sabrını yitiren Herbst bazı günler öfkeyle sağa sola saldırıyor, bağırıp çağırıyordu: Ona yalan söylemişler, onu tuzağa düşürmüşlerdi; doktorlar, başhastabakıcı, herkes! Şimdi hayalarını yitirmişti ve ne için? Yukarıdaki efendiler onunla alay etsin diye!

Bu sırada ilginçtir ki, hadım edilmiş olması Herbst'in Kolzer'e olan duygularını pek değiştirmemişti. Yine eskisi gibi onun en yakın dostuydu, çok yakından ilgilendiği tek insandı, itinayla beslediği bebeğiydi. Onun için yaşıyor, ondan başkasını düşünmüyordu. Genç delikanlının biraz ateşi çıksa Herbst yatağında suskun suskun yatıyor, bizlerle tek kelime bile konuşmuyordu. Yorganı başına çekiyor, hemen hemen bütün

geceyi uykusuz geçiriyordu. Eh, belki de Kolzer, Herbst'in kendisine karşı duygularının değiştiğini fark etmişti; ama bizim dikkatimizi çeken bir farklılık olmamıştı.

Herbst'in burada kalanlar arasında en çok nefret ettiği insan, kunduracı Buck'tu. Bu kendini beğenmiş, hilekâr ve budala adam, Herbst'le aynı eğilimlere sahipti. Kunduracının, gizlice ekmek yediği için Kolzer'i başhastabakıcıya ihbar ettiği günün akşamı, özgürlüğe kavuşmayı haftalarca bekleye bekleye artık sinirlerini yitirmiş olan Herbst adamın üzerine saldırdı ve onu eşek sudan gelinceye kadar dövdü.

Birkaç gün sonra çıkarıldığı doktor muayenesinde ona, savcılığın kısa süre önce vermiş olduğu özgürlüğe kavuşma kararının son olayın ardından geri alındığı açıklandı. Buck'un üzerine saldırması ve onu dövmesi Herbst'in kendine hâkim olmayı bilmediğini kanıtlamıştı. Bana göre savcılık onu serbest bırakmaya yanaşmamıştı. Bu nedenle de son olay doktorların işine yaramış, Buck'u dövmesini neden olarak gösterip ona kararın geri alındığını açıklamışlardı. Böylece Herbst dışarıya değil, iki haftalığına tek kişilik hücre hapsine yollandı. Ardından da yine hademelik görevine getirildi. Kişiliği kötü biriydi, fakat yine de şunu belirtmeliyim, böylesine inanılmaz bir düş kırıklığının altından kalkabilmesine hayran oldum. O günden sonra serbest kalmaktan artık hiç söz etmedi, her zamanki gibi itinayla, hızla ve sahtekârlık yaparak çalışmaya devam etti ve yaşamını yalnızca sanatoryum ile sanatoryumun düzeni için sürdürdü.

53

Üçüncü hücre arkadaşım olan Holz adlı hasta üzerine anlatacak pek bir şeyim yok. İriyarı, güçlü, otuzlarında, fakat küçük sarı bıyığıyla daha genç gösteren biriydi. Bakışları hep hüzün dolu olan bu adam altı aydır hastanedeydi. Buraya gelmeden önce de altı yılını hapishanelerde geçirmişti. Qual kimi zaman sustuğu, kimi zamansa saçma sapan konuştuğu; Herbst de ya dostundan ya da nefret ettiği diğer hastalardan söz ettiğinden uyumak için yataklarımıza uzandığımızda, saat yedi buçukla dokuz buçuk arasında sohbet ettiğim tek insan bu Holz olurdu. İkimiz de erken uyuyup sabah erken kalkmak istemiyorduk. Ben çoğu akşam geçmiş yaşamımdan ve işlerimden söz ediyordum. Hiç olmazsa buradakilerden birini, böyle bir yere düşmeden önce çevresinde saygı gören önemli bir kişi olduğuma inandırma ihtiyacı hissediyordum. Kimi akşamlarda da, şu sıralar ruhumu dolduran sıkıntılardan ve korkulardan söz ediyordum. Holz da bana sık sık bazı öğütlerde bulunuyordu. "Eşine yalvarıp yakarman gerek Sommer!" diyordu. "Tek akıllı olan sen değilsin, yasalardaki boşlukları senden daha iyi bilenler, senden daha güçlü olanlar da var. Onların küçük insanlarla nasıl oynadığını ben çok iyi bilirim – ve sen küçük bir insansın Sommer! Buranın başhekimi istediği zaman elini kolunu bağlamasını çok iyi becerir; sonra da sıra savcıya gelir. Karının yapacağı bütün önerileri kabullen,

unut malını mülkünü, bir an önce bu delikten kurtulmaya bak! Uzun yıllar içeride kalmak nedir, senin henüz haberin yok. Karına bir mektup yolla, hemen yarın sabah yaz ona bir şeyler!"

Holz düz ve vurgusuz ses tonuyla bana böyle şeyler söyleyip duruyordu. Bana "sen" derken, benim kendisine "siz" dememi hiç umursamıyordu. Kimi akşamlar kendisiyle ilgili bir şeyler anlatıyordu. Fakat geçmişine pek değinmiyordu; bildiğim tek şey Hamburg'da doğup büyümüş olduğuydu. Babası ne iş yapmıştı, o hangi mesleği öğrenmişti, hangi suçlardan içeri atılmıştı (ki çok ciddi suçlar olmalıydı!), hiç bilmiyordum. Sanırım görevlilerden biri bana, Holz'un geçmişte ünlü bir hırsız olduğunu anlatmıştı. Fakat ben onun böyle şeyler yapmış olabileceğine bir türlü inanamadım. Holz gibi sessiz sakin, kendi halinde, girişimi sevmeyen, hiçbir şeye karşı çıkmayan bir insanın çabuk düşünüp ani karar verilmesi gereken hırsızlığa yatkın olabileceğine, o gücü kendisinde bulabileceğine inanmak hiç de kolay değildi. Elbette hapislerde geçen uzun yıllarda değişmiş olması mümkündü.

Bana bir gün, "Hapiste kaldığım altı yıl boyunca ne tek ceza aldım ne de tek kişilik hücreye tıkıldım," derken sesinde gurur sezmiştim. Arada sırada o yıllarını anımsıyor, bana hapislerde yaptığı işleri bütün ayrıntılarıyla anlatıyordu. Önce şilte kılıflarına kumaş dokuma işine verilmiş, sonra da gömleklere kumaş dokumaya geçmişti. Bunu, "düz makine"de çorap örme görevi izlemişti – bir düz makinenin ne olduğunu hayal bile edemiyorum, üstelik daha sonra çorap örmek için bir de "yuvarlak makine" olduğunu öğrenmeme rağmen. Bu görevlerinin ardından Holz'un "hapis yaşamımdaki en iyi dönem" dediği yıllar gelmişti; hapishane mutfağında bulaşıkçılık yapmaya başlamıştı. Mutfakta yeterince yemek yiyebildiği gibi kendine iyi dostlar da edinmişti. Hatta yakındaki kadınlar

hapishanesinden her gün yemek almaya gelen birkaç kadını da görüyordu. Bütün gözetime karşın mutfakta çalışanlar kadınlarla bakışıp gülüşüyor, onlara gizlice ekmek, salam ve margarin veriyorlardı. Holz da yapmıştı bunu, fakat bana ısrarla söylediğine göre diğerleri de yapmış olduğu için. Ancak olay ortaya çıktığında diğer çalışanlar bütün suçu onun üzerine yüklemiş ve sonucunda Holz mutfaktaki işinden alınmıştı. Ancak yıllardır davranışları iyi olduğu için hücre hapsine çarptırılmamıştı. Bunu felaket bir yıl izlemişti: Holz tek kişilik bir hücrede eski halatları didiklemek zorunda bırakılmıştı. Holz bana bunları anlatırken, aklıma, yaşadığım kentteki hapishane yönetiminden Magda'nın başarılı girişimiyle aldığımız eski halat siparişi ve benim Hamburg'a yaptığım o yolculuk geldi. Bu bir yılın sonunda Holz'u, firar etmeyeceğine inandıkları için, dışarıda bir işe vermişlerdi. Bütün gününü temiz havada geçirmiş, hücresine akşamdan akşama girmişti. İyi havalarda tarlada çalışmış, hava soğuduğunda da bıçkı evine yollanmıştı. Yapmış olduğu basit işleri bana en ince noktalarına kadar anlatıyordu. Kendisinden her gün ne kadar randıman beklenmiş olduğunu yıllar sonra hâlâ anımsıyordu; zorla didiklediği o halat tellerini, tek başına kaldığı hücrede mutlaka hissetmiş olduğu öfkeyi hâlâ aynı yoğunlukla yaşayarak anlatıyordu.

Holz'un bir özelliği vardı, o da yemekleri ballandıra ballandıra anlatmasıydı. Burada yaşayan herkes için yemeğin çok önemi vardı. İnsanların bütün gün üzerinde konuştukları tek ortak konu yemek sayılırdı, çünkü kafalarında yemekten başka bir şey yoktu. Yemek burada bir düşkünlüktü, onu düşünmek aç insanları daha da acıktırıyordu, yine de elimizde değildi, bütün gün yemeği düşünmeden de edemiyorduk. Holz bu konuda tam bir ustaydı. İnsanın ağzını sulandıran yemek tarifleri bildiği için değil, lezzetsiz yemeklerden bütün ayrıntılarıyla, fakat basit kelimelerle söz ettiği için dinleyen-

lerin ilgisini çekiyordu. Sıradan bir işçinin yediklerini, tutukevinde kendi önüne koyulanları anlatıyordu. Yaşamında çok az kullanmış olduğu beyni öylesine berraktı ki, burada çıkan hep aynı yemeklerdeki en küçük tat değişikliğini hemen fark ediyor ve akşam sohbetimiz sırasında bana anlatıyordu. Holz verilen ekmek miktarını çok iyi biliyordu, az veya fazla çıktığı günleri kafasına not ediyordu. Tek kişilik hücrelere atılanlara şu sıralar her gün ekmek yerine haşlanmış patates (sekiz ila on dört adet) çıktığını, tarla ve bahçelerde çalışmaya yollananlara ekmeğin yanı sıra peynir ve salam verildiğini de biliyordu. Tüm Noel hediyeleri aklındaydı; bir zamanlar tarlasında ot biçmeye yollandığı ve çalışmasından memnun kalan bir köylünün mahkûmlara "iyi tereyağlı" sandviçler ve adam başına beşer sigara vermiş olduğunu dokunaklı bir tavırla anlatıyordu. Bu tür her deneyim zihninin derinliklerine kazınmıştı ve bu tür zengin yemeklere alışık olmayan midesinin onları kaldıramadığını ve hepsini çıkartmak zorunda kaldığını anlatırken bugün bile hâlâ sesi titriyordu. Holz'la yaptığım yemek sohbetleri bu kadar basitti işte, fakat anlatımı o kadar duygulandırıcıydı ki, anlattıklarını tekrar tekrar dinlemek istiyordum! Ama her seferinde hapishanelerdekilerin biz sanatoryum mahkûmlarından iki kat yemek yediğini fark ediyorduk.

"Görüyor musun şimdi," dedi Holz bana, "yemeklerimizden nasıl çaldıklarını! Fakat ne gelir elimizden? Bir eşek hem yük taşır hem de sopayı yer sırtına, fakat onun hiç olmazsa birkaç mark değeri vardır, oysa biz geberip gittik mi herkes sevinir!"

Holz bu gibi sözleri söylerken sitem etmez, hatta öfkelenmezdi. Onun için olup bitenler çok olağandı, içinde yaşadığımız dünyanın hiç değiştirilemeyecek koşuluydu. Sakin ve sessiz biri olduğu için Holz'un hem gardiyanlarla hem de hastalarla arası iyiydi. Buraya geldikten kısa bir süre sonra dış

göreve verilmiş, bir inşaat şirketinin taş ocağında çalışmaya yollanmıştı. Orada birlikte çalıştığı "sivil" işçiler Holz'a arada sırada bir şeyler vermişti. O da yanında getirdiklerinden bazılarını –kimi gün birkaç kutu kibriti, kimi gün de bir baş soğanı– hücresindekiler arasında dağıtmıştı. Bavulunda bir kavanoz tuz, karabiber ve çekilmiş hindistancevizi olan Holz'u ötekiler seviyordu. Ne de olsa onun baharatları, bol sulu çorbalara az da olsa lezzet katıyordu. Bir gün bulduğu ve tabanına kalın çiviyle delikler açtığı boş bir sardunya kutusundan kendine bir rende yaptı. Topladığı maydanoz saplarını, kereviz köklerini, havuç ve taze patates parçalarını arada sırada rendeleyip salata gibi yerdi. "Dışarıdaki" insanların olağan kabul edip önemsemediği bu gibi şeylerle sakin ve basit yaşamını biraz olsun katlanır kılıp mutlu olmasını biliyordu. Diğerleri kimi oyunlarla vakit geçirirken, belki bilmediği, belki de canı istemediği için onlardan uzak duruyor, hiç gazete okumuyor, radyoda da haberleri değil, hafif dans müziğini dinliyordu. "Bu insana keyif veriyor!" diyordu o zamanlar. Gözleri hafifçe ışıldıyordu ve gülümsüyordu; nadir, dokunaklı bir gülümseme oluyordu bu.

Holz kendi halinde, basit ve sakin bir insandı. Hangi suçu işlemiş olduğunu sormadığım için çok mutluyum; üzerimde bırakmış olduğu olumlu izlenimlerin kararmasını istemiyorum.

54

Yeni hücremdeki ilk geceyi birlikte geçirdiğim, yüreğim utanç, pişmanlık ve öfkeyle kabarırken nefes alıp verişlerini dinlemiş olduğum hücre arkadaşlarım işte bu üç adamdı. Küçük pencerenin ötesinde gece vardı. Ara sıra başımı kaldırıp göz kırpan birkaç yıldıza baktım; bir keresinde onlarla ilgili, yüz binlerce yıldır hep aynı donuk pırıltıyla insanların acılarını ve sevinçlerini nasıl seyrettikleriyle ilgili bir şiir okumuştum. O zamanlar bu şiir beni pek etkilememişti, fakat şimdi ruhum başka duygularla doluydu; bu yıldızların benim kadar umutsuz, hüzün dolu, dertli bir başkasını görüp görmediklerini merak ettim. Hiç sanmıyordum. Gecenin saatleri peş peşe çalan kilise çanlarıyla yavaş yavaş ilerlerken, sabah acımasızca yaklaşırken ben Magda'yı gözümün önüne getirdim, kurnaz doktoru düşündüm. Sonra hemen kendi kendime yemin ettim, bir dahaki görüşmede daha akıllı davranacak, daha gerçekçi olacaktım. Henüz bir şey yitirmiş olmadığıma ikna ettim kendimi ve doktorla yapacağım uzun konuşmaları gözümde canlandırdım, parlak bir zekâ ve büyüleyici bir açık sözlülük sergilediğimi hayal ettim.

Nihayet uyandırılmadan bir buçuk saat kadar önce gözlerim kapandı. Uykumda kendimi yaşamış olduğum kentte gördüm. Sokaklarında, caddelerinde yürüdüm, birçok tanış ve dostla karşılaştım. Fakat hiçbiri bana bakmadan, beni se-

lamlamadan öylece yanımdan geçip gitti. Sonra Magda'ya rastladım, okul yıllarında yan yana oturmuş olduğumuz o bankta oturmaktaydı. Ona doğru yürüdüm ve yanına oturdum. Magda beni tanımadı. Ona dokunmak istedim, elimi uzattım, fakat dokunmadım. Onunla konuşmak istedim. Ağzımı açtım, konuştum, bir şeyler söyledim, fakat sesimin tınısı yoktu. Kendi sesimi duyamadım, Magda da duymadı. Ve o anda dehşetle fark ettim ki, ben canlılar arasında dolaşan bir gölgeyim. Ürperdim. Ben ölmüştüm, ben bir ölüydüm. Korkuyla uyandım. Başhastabakıcı anahtarıyla hücrenin kilidini açıyordu.

"Haydi, uyanın!" diye seslendi.

Evet, yeni bir gün başlıyordu. Ben bu ölüm evinde bir misafir değildim, sürünün içinde diğerleriyle birlikte yürüyen önemsiz biriydim. Çevremdekiler beni pek önemsemiyor, sadece benimle konuşuyor, kimi zaman tartışıyor, elimi yüzümü yıkamam biraz uzun sürdü mü şöyle bir itiyor, yonttuğum ince tahta parçasıyla tırnaklarımı temizlerken benimle alay ediyorlardı. "Hey, şuna bakın! Niçin yapıyor bunu? O da bizler gibi boğazına kadar boka batmış değil mi?" Zamanla ben de çevremdekiler gibi davranmaya başladım. Çok aç olmama karşın biriktirdiğim ekmek dilimlerini birkaç tütün kırıntısıyla değiştirdim. İlk değiş tokuşta aldatılmış olduğumu sonra fark ettim; adam bana az tütünle karışık, ince kıyılmış kuru gül yaprakları vermişti. Günün birinde ben de –bunu burada itiraf etmek zorundayım– hademe Herbst'in yastık altına saklamış olduğu, bol margarinli iki dilim ekmeğini çaldım. Ancak bunu yaptığım için çok heyecanlandım, yerken tadına varamadığım gibi midem de bulandı. Fakat bu ilk ve son hırsızlığım oldu. Zayıf bir insan olduğumu artık biliyorum. Bildiğim bir başka şey daha var, o da hırsız olmadığım. Korkum, hırsımdan daha güçlü. İşte zayıf olmamın nedeni de bu.

O sabah "Dizilin sıraya!" emri koridorlarda çınladığında ben de ötekilerle birlikte sıraya geçtim. Niçin yapmayacaktım, ben onlardan daha üstün biri miydim? Sonra gardiyan yanıma geldi ve beni tek kişilik bir hücreye götürdü. Burada bir masayla bir tabureden başka bir şey yoktu. Masanın üzerinde duran çeşitli aletlere ürkek ürkek baktım. Yaşamımda hiçbir zaman el sanatlarından anlamamışımdır. Beceriksiz olduğum için de böyle tuhaf işleri bu yaştan sonra öğrenemeyeceğimi çok iyi biliyordum. Masada çeşitli boylarda fırça ve süpürge yapımı için tahta fırça ve süpürge sapları ile fırça kılları, kuru otlar, yulaf ve teller yan yana duruyordu. Çeşitli kalınlıklarda makara makara teller ve bir bıçak da dikkatimi çekti. Bütün bunlarla fırça yapımını öğrenmem gerekiyordu. Hayır, bu mümkün değildi! Gelen giden olmadı, beni bu hücrede tek başıma bırakmışlardı. Doktora, Lexer'i başıma dikmemesini söylediğim için mi yapmışlardı bunu, kendi kendime öğrenmemi mi bekliyorlardı? Deneyecektim. Orada duran domuz kıllarından birkaç tanesini alıp tahtalardaki deliklere sokmaya çalıştım. Fakat az almış olacağım ki, hemen düşüverdiler. Bu defa elime kalınca bir deste aldım ve zorla deliklere sokmaya uğraştım. Kimileri çarpılıp kırıldı, kimileri de masaya ve yere düştü. Düşenleri almak için hafifçe eğildim. O anda kapının kilidinde bir anahtar döndü. Koyu kahverengi, kirli dişleri domuzu andıran Lexer hızla içeri girdi ve beni yakamdan kavradığı gibi bağırdı:

"Jileti nereye sakladın? Beni aldatmaya kalkışma Sommer!"

Öfkelendim, Lexer'i şöyle bir itip elinden kurtuldum. "Seni uyarıyorum, sakın bir daha bana dokunmaya kalkışma!" diye haykırdım. "Sağa sola anlattığın yalanlar hiç umurumda değil!"

Ufak tefek Lexer epey şaşırdı. Sesini çıkarmadan bir an öylece baktı. Ardından dişlerini göstererek gülümsemeye çalıştı ve, "Peki, peki, nasıl istersen öyle olsun!" diye mırıldandı.

"Bekle, seni ele vereceğim o gün mutlaka gelecek!" (Daha önce de belirttiğim gibi gerçekten beni uzun süre rahatsız etmedi.) Gülümsemeye devam ederek sordu: "Bana verecek biraz tütünün var mı Sommer? Çiğnememe yetecek kadar..."

Yoktu. Bunu suratına söyleyince yine öfkelenir gibi oldu.

"Sen de hiçbir işe yaramıyorsun! Hem senin gibisini niçin buraya yollamışlar, bilmek isterdim! Tak bakayım teli şuraya! Hayır, öküz herif, kalın teli değil! Sen el fırçaları yapacaksın, telleri iyilerinden olacak, al bakayım şu inceleri. Çalışma sorumlusunun selamı var, ilk haftada her gün en az iki yüz deliğe telleri geçirmek zorunda olduğunu söyledi. Başaramazsan doğru başka bir hücreyi boylayacaksın. Orada şilte taş gibi serttir, açlığın da her geçen gün biraz daha artar! Ben günde bin deliğe tel geçiriyorum, tabii canım isterse. Hatta günde iki bini de başarabilirim, fakat yapmıyorum, ne gerek var? Herifçioğulları sırtımızdan daha çok kazansın diye mi? Ne kadar çalışırsak çalışalım burada hep açız! Bak, teli delikten böyle geçireceksin, bir ucunu kıvırdıktan sonra da kılı deliğe sokacaksın. İki parmağınla tutup kıvrık ucunu çektin mi fırçanın kılları tam yerine oturmuş olur! Yapacağın bütün iş bu, bir çocuk bile beş dakikada kavrar. Haydi, şimdi göster bana da, bakalım bir çocuk kadar var mısın!"

Lexer tiz sesiyle nefes nefese fırçanın nasıl yapıldığını bana tarif ederken yüzüne baktım. Heyecanından olacak, dudaklarında tükürükler birikmişti. Kaba elleri kir içindeydi, sürekli ısırdığı tırnaklarının uçları kopmuştu, fakat şimdi çalışırken ellerini hamaratça kullanıyordu. Teli çabucak delikten geçirdi, ucunu kıvırdı, ardından birkaç kılı yakaladığı gibi delikten içeri soktu, teli hızla çekti ve fırçanın kılları makineden çıkmış gibi, ne bir fazla ne bir eksik, yerlerine oturdular. O yaparken iş bana da çocuk oyuncağı gibi görünüyordu. Ama bu basit şeyi ben yapmayı denediğimde ne oluyordu? Elimdeki tel bir türlü

delikten içeri girmek istemiyor, ucunu hafif kıvırmak isterken bazen kopuyordu; elime ya fazla ya da az kıl alıyordum, bazıları yere düşüyordu. Ben çabalarken Lexer öfkeleniyor, peş peşe hakaretler savuruyor, beni ittiriyor, dürtüklüyor, ağzından savrulan tükürüklerle ensemi ıslatıyordu. Sonunda sabrım tükendi, elimdeki fırçayı fırlatıp attım ve öfkeyle haykırdım:

"Son kez söylüyorum, rahat bırak beni!"

Böylece öğlene kadar çalışıp durduk. Ben beceriksiz oluşuma kızdım, ümitsizliğe kapıldım ve sonunda bu işi hiç beceremeyeceğime inandım. Lexer'sa bütün iğrençliğine karşın kendini benden üstün gördü, zafer kazanmış gibi sevindi. Öğleye kadar ancak tek bir fırça, yani seksen delik doldurabildim. Bütün dikkatime karşın pek bir şeye benzememiş olduğunu ben bile fark ettim.

"Bunu çöpe kendin at Sommer!" dedi Lexer alaylı alaylı. "Hemen ortadan yok et ki müfettiş kontrole geldiğinde görmesin! Yoksa malzeme savurganlığından doğru hücreyi boylarsın! Şunu da iyi bil, öğleden sonra bu pis kokulu deliğe girmeyeceğim. Nasıl yapman gerektiğini sana gösterdim. Verilen işi yine de başaramazsan bu artık senin sorumluluğun. Benimle hiç ilgisi yok!"

Böylece iğrenç öğretmenim Lexer'den beş saat sonra kurtulmuştum. "Doktorun yanında, hakkımda olumsuz izlenimlere kapılmasına neden olan o nefret patlamasını yaşamama hiç gerek yokmuş," diye düşündüm. Öğleden sonra çalışmama tek başıma devam ettim ve sabahkinden daha başarılı olmadım. Akşam hücreden çıkarken sadece otuz yedi deliği ancak yamuk yumuk doldurmuştum. O gece ilk kez Magda'yı ve doktoru, kendimi ve kötü yazgımı düşünmedim. Yatağımda yatarken kafam fırça yapımıyla doluydu. Fakat bu gibi düşünceler zihnime iyi gelmiş olacaktı ki, bütün gece derin ve rahat bir uyku çektim.

55

Günler birbirini kovaladı ve sonunda ben, hiç beklemediğim bir anda başarılı bir fırça yapıcısı oluverdim. Evet, sonunda öğrenmiştim, artık küçük fırçalar, büyük fırçalar yapabiliyordum. Tırnak fırçaları ve el fırçaları, saç fırçaları ve pencere kenarlarını temizlemek için kullanılan fırçaları... Mandıralara ve bira fabrikalarına yollanan fırçaları... Çeşitli kuru otlardan süpürgeler de yapıyordum. Bir süre sonra tıraş fırçası, toz alma fırçası ve çeşit çeşit boya fırçası yapımını da öğrendim. Artık ellerim ve parmaklarım yaptığım işe alışmıştı, Lexer kadar becerikli olmuştum. Fırça deliklerine gerekli kılları tutam tutam kavrıyor, bir tanesini bile düşürmeden çabucak deliklere sokuyordum. Tellerin ucunu kıvırırken de hiç sorun yaşamıyordum. Havalandırmaya çıkardıklarında Lexer'le karşılaşırsam tiz sesiyle bana sesleniyordu:

"Hey Sommer, bugün ne kadar başardın bakalım?"

"Sekiz yüz delik," oluyordu yanıtım. Başka günlerde, "bin" veya "bin yüz" diye karşılık veriyordum.

Kimi zaman Lexer öfkeyle karışık benimle alay ediyordu:

"Kendini buradakilere sevdirmek mi istiyorsun yoksa? Dalkavuk herif, ne kadar çok yaparsan yap, önüne bizlere koyduklarından fazla yemek konmaz!"

Kendimi doktorlara sevdirmek için çalışmıyordum, sadece kendim için çalışıp duruyordum. Yaptığım iş bana başka

şeyleri unutturuyordu. Kimi günler öyle kendimden geçiyordum ki, hücrenin kilidinde anahtar döndüğünde yemek saatinin geldiğini fark ediyordum. "Öğle oldu!" diye sesleniyordu gardiyan. Kendi başlarına hâlâ oldukça uzun gelen günlerse hızla geçip gidiyordu. "Bir aydır buradayım," diyordum kendi kendime, "şimdi iki ay, şimdi üç..."

Ellerim yaptığım işe iyice alıştığından dikkatimi sürekli kıllarla tellere vermem gerekmiyordu. Zihnim artık serbestti; fırçalardan başka şeyler de düşünmeye başladım, geleceğimi gözümün önüne getirdim, alın yazımı düşledim. Ama yaptığım iş bu tür sızlanmalara bile başka bir hava katıyordu. Kimi günler oturduğum yerden kalkıp pencereye sokuldum, dışarıya baktım, doğaya. Köylüler tarlalarda ekin kaldırıyordu. Ardından topraktaki köklerle saplar çıkarılacak, tarla gelecek yıla hazırlanacaktı. Bütün gün çalıştığım hücre aydınlık bir yerdi, bana söylediklerine göre kışın da sıcaktı. Bakışlarımı doğadan ayıramadım. Birden öfkelendim, yüreğimin sıkıştığını hissettim; sabırsızlanıyor, özgürlüğün özlemini çekiyor, yine dışarıda atmak istiyordu. Sonra işimin başına döndüm, sakinleştim. "Sabırlı ol," dedim kendi kendime yaptığım iş sayesinde. "O gün yine gelecek. Şimdi önünde duran şu bulaşık fırçası takımını bitir sen!"

Evet, burada yaptığım iş hoşuma gitmeye başlamıştı. Pek önemli değildi, çocukların, hatta buradaki pek akıllı olmayanların da başarabileceği basit bir işti. Fakat iyi sonuç alınan her iş, ne kadar basit olursa olsun insanı teselli eder, rahatlatır... Artık ne kontrole gelen müfettişten ne de tek kişilik hücreye kapatılmaktan korkuyordum. Adam arada sırada uğruyor, yapmış olduğum fırçaları alıyordu. Hiçbir gün ağzından kötü bir söz çıkmadı. Her defasında bana şunları söylüyordu: "Güzel, çok güzel Sommer!" veya "Daha fazla yapmak için zorlamayın kendinizi Sommer, buna hiç gerek yok!" Hatta bir

gelişinde bana üzerine reçel sürülmüş küçük bir dilim ekmek getirdi.

Ay sonu geldiğinde bütün çalışanlarla camlı bölümün önünde sıraya girdim ve "maaşım" karşılığında (günde 4 fenik, ayda 1 mark veriyorlardı), biri ince kıyım, diğeri orta kıyım iki paket tütün aldım. Sonra da orta kıyım tütünü küçük bir pipoyla değiş tokuş ettim. Buradaki birçok insan gibi tütünü gazete kâğıdına sarıp içmek istemiyordum. Sigara çoğu zaman alev alev yanıyordu, tadı da iğrençti. Pipomun ucu küçük olduğu için pek tütün almıyor, on on iki nefesten sonra bitiyordu; bu daha iyiydi, böylece günde beş kez içip bütün ay idare edebiliyordum. İlk ay saflık edip bazılarına ödünç verdiğim, tabii geri de alamadığım için ay sonunu zor getirdim. Ayrıca mülk sahiplerinin hırsızlardan nasıl korktuğunu da çok iyi anladım; hücrenizde ne kadar iyi saklarsanız saklayın, hırsızlar eşyanızı hep buluyordu. "Yine tütünümü çaldılar!" haykırışı binanın koridorlarında sık sık yankılanıyordu.

Bu nedenle birçok insan, yemek kaşığından tuzluğa kadar "değerli eşyaları"nı hep üzerinde taşıyordu. Ancak giysinin cepleri bollaştığı için bu da başhastabakıcının hiç hoşuna gitmiyordu. Ben kendime küçük bir karton kutu buldum ve kaşığımı, biraz tuzumu, birkaç parça ekmeğimi, tütünle pipomu içine koydum. Bu karton, nereye gidersem gideyim hep yanımdaydı. Yemek yerken, tuvalette otururken, gece uyurken, hatta doktora muayene olurken de onu yanımdan ayırmıyordum. Sonra, keyifli günlerinden birinde Qual çalıştığı marangozhanede bana kapağı sağa sola çekilen, kalın ipten sapı olan bir tahta kutucuk yaptı ve karşılığında hiçbir şey istemedi.

Evet, ben de artık buradaki düzenin içindeydim, buraya aittim ve gerçeği söylemem gerekirse, ilk birkaç hafta buraya alıştıktan sonra bu konuda kendimi o kadar da kötü hissetmiyordum. Bütün gün aç kalmaya, sürekli çekişmelere ve kavga-

lara, havasızlığa ve çıbanlara alışmıştım; çevremdeki çoğunluğu oluşturan tepkisiz, uyuşuk insanları artık fark etmiyordum bile. Ben hem buraya aittim hem de değildim. Çünkü ben burada "geçici" kalıyordum, hakkımda verecekleri "rapor"u bekliyordum. Bir gün gelecek, durumumu görüşecekler, eşimi tehdit ettiğim için cezamı verecekler, kısa süre sonra da – inşallah, inşallah!– beni özgür yaşama salıvereceklerdi. O yeni yaşamımda ne yapacaktım, henüz bilmiyordum. Fakat şunu çok iyi biliyordum ki, evime ve Magda'ya dönmeyecektim, tabii artık şirkette de çalışmayacaktım. Hücre yaşamı, bütün gün tek başıma fırçalar ve süpürgeler yapmak hoşuma gitmeye başlamıştı. Yavaş yavaş insanlardan uzak duran biri olmaya başlamıştım. Doğup büyüdüğüm, uzun yıllar yaşamış olduğum kentin gürültü ve insan dolu caddelerini şimdi tiksintiyle anıyordum. Sakin, kendi halinde, adı sanı duyulmamış bir köyde küçük bir eve yerleşmek ve kimsenin tanımadığı bir insan olarak yaşamımı sürdürmek ne güzel olurdu. Odamda oturur, bütün gün fırçalar ve süpürgeler yapardım...

Böyle bir yaşam düşlüyordum. Evet, çalışmaya başladıktan sonra kendimi daha iyi hissetmeye başlamıştım, biraz olsun yaşam sevinci ruhumu dolduruyordu. Tutukevinin avlusunda odun kestiğim günleri anımsadım. Doğru, yanımda Mordhorst yoktu; ancak sürekli heyecan içinde, her şeyden rahatsız olan, önüne geleni eleştiren Mordhorst'un eksikliğini hissetmiyordum. Ben artık başım dinç olsun istiyordum. Pisliği, acımasızlığı ve kıskançlığıyla burası felaket bir yerdi; fakat burası böyleydi ve durumu olduğu gibi kabullenmek zorundaydım. Biz mahkûmlar, biz hastalar; biz değersizdik.

Buradaki ikinci ayım sona erdiğinde verdikleri ince kıyım tütünü bir büyüteç karşılığı bir başkasıyla değiştirdim. Böylece bütün gün çalıştığım hücrede, güneş ışığında canım çektikçe pipomu yakabiliyordum. Pencereye yaslanıp küçük pipomu

tüttürürken hiç olmadığım kadar zengin ve mutlu olduğumu hayal ediyordum. Yaşamın tadını şimdiye dek hiçbir zaman bu sıcak hücremde olduğu kadar çıkartmadığımı, hiçbir zaman böyle mutlu olmadığımı hissediyordum. Belki de hücre arkadaşım Holz'un tatmin hissi, en küçük şeyden bile zevk alabilme yeteneği bana da bulaşmıştı.

56

O günlerin sessiz huzuru içinde canımı sıkan tek şey doktorla yaptığım görüşmelerdi. Görüşmenin ardından tekrar kendime gelip sakinleşmem, yine rahatlamam günler alıyordu. Hiçbiri ilk seferki kadar kötü geçmese de, genel olarak görüşmeler benim aleyhime ilerliyordu. Doktorun karşısında söylemek istediklerimi doğru dürüst ifade edemiyor, kendimi oną olduğum gibi gösteremiyordum. Daha önceki yaşamımda sahip olduğum özgürlüğü ve kendine güveni sanki burada yitirmiştim. Yoğun ve karanlık bir suçluluk duygusu altında eziliyordum; sanki ondan hep bir şeyler saklamak zorundaydım. Gizli gizli kurnazlık, hilekârlık yaptığı korkusundan bir türlü kurtulamıyordum; en basit soruda bile, "Beni şimdi nasıl kandırmaya çalışıyor acaba?" diye düşünüyordum. Benim gözümde o, bana destek olan, bana yardım eden bir doktor değildi. Bence bu adam, en kötü anlarımda beni karımı öldürmeye teşebbüs etmekle suçlamış ve buradan kurtulmamam için elinden geleni yapacak olan savcının yardakçısıydı.

Kimi gün nefsimi yenip doktora duygularımdan söz ediyordum. Fakat sonunda bunu yaptığıma hep pişman oluyordum. Örneğin bir gün ona gelecekle ilgili planlarımın değişmiş olduğunu anlattım, kafamdan neler geçirdiğimden söz ettim. İlerde sakin bir köye yerleşecek, yaşamımı süpürge ve fırça yapımıyla sürdürecektim. Bu düşüncelerimin doktorun hoşuna gideceğini, onun onayını alacağımı sanmıştım. Öfkey-

le başını sallayıp karşı çıkınca hayrete düştüm ve müthiş bir düş kırıklığına uğradım.

"Bütün bunlar fanteziden başka bir şey değil Sommer. Siz gerçekleri görmemek için gözlerinizi kapatıyorsunuz. Böyle yaşayamazsınız, yaşamak da istemiyorsunuz. Sizin yanınızda başkaları olmadan yaşamanız mümkün değil Sommer, dahası size destek olan, sizi yönlendiren birine gereksiniminiz var. Eşinizden gereksiz yere tiksindiğiniz için bu tür hayaller kuruyorsunuz. Eşinizin size zarar vermek istediği saplantısından artık kurtulun. Ona kötülük yapan sizsiniz ve eğer eşiniz iyi biri olmasaydı size epey kin besleyebilirdi. Fakat o ifadesinde aleyhinize tek kelime etmedi, hep sizi koruyacak nedenler aradı! Şimdi siz kalkmış bana, ilerde onunla bir arada yaşamak, şirketi birlikte yürütmek istemediğinizden söz edip duruyorsunuz! Siz nasıl bir insansınız Sommer! Niçin gerçekleri bir türlü görmek istemiyorsunuz, neden hep sudan nedenler ileri sürüyorsunuz?"

Tabii bu haksız ve beklenmedik suçlama karşısında afalladım ve içerledim. Magda bana bir gün olsun tek bir satır bile yazmamış, ziyaretime gelmemişti. Bu durumda kendisine artık yük olduğuma, onun nazarında çoktan ölmüş ve gömülmüş olduğuma inanmam olağandı. Elbette âdet olduğu üzere de ölünün ardından kötü söz etmiyordu. Benim de onun peşini bırakmam, yaşamına karışmamam, servetimi istediği gibi kullanmasına göz yummam dürüstçe bir davranış olmaz mıydı? Doktorun şimdi benim bu asil tavrımı görmek istememesi, hatta gerçekdışı sözlerle üzerime saldırması, kanımca bana karşı nasıl önyargılı olduğunun en güzel kanıtıydı. Bu da ağzımı iyice sıkı tutup konuşmamama, daha da ketum ve içine kapanık birine dönüşmeme neden oldu. Doktor benim için artık bir düşmandı, sanatoryumun başı olarak üstünlüğünden gaddarca yararlanıp elindeki bütün olanakları kullanarak beni ne olursa olsun tongaya bastırmaya uğraşan, acımasız bir düş-

man. Beni sürekli ona karşı uyanık olmam için uyaran diğer hastalar çok haklıydı.

"Şu Stiebing denen adama sakın inanayım deme! Yüzüne gülümser, dostça davranırmış gibi yapar, sen gittikten sonraysa oturup öyle bir rapor yazar ki, ömrün boyu buradan bir daha kurtulamazsın!"

Adamlar haklıydı. Aradan geçen haftalarda doktor beni eskisi kadar sık yanına çağırtmadı. Bana bir gün artık rapor hazırlaması gerektiğini söyledikten sonra da ziyaretlerim artmadı. Hatta tam tersi oldu; bu, hakkımda önyargılı olduğunun ve daha fazla bilgiye sahip olmak istemediğinin bir başka kanıtıydı. Doktor Stiebing sanatoryuma, acil bir durum olmadıkça, haftanın iki günü, salı ve perşembe akşamları geliyordu. Fakat başhastabakıcı beni son dönemde almaya olsa olsa haftada bir geldi. Bana sorarsanız bu işime geliyordu, çünkü her muayene benim için bir işkenceydi, ardından günlerce kendime gelemiyordum. Ancak hakkımda rapor hazırlamadan önce beni görüşmeye fazla çağırmaması kanımca görevini pek önemsemediğinin belirtisiydi. Bana sorarsanız içinde bulunduğum durum daha çok bir psikiyatrı ilgilendirmeliydi. Ben buradaki bütün hastalar arasında belki en iyi eğitim görmüş, kültürlü olanıydım; yaşamımda bir şeyler elde etmiş, çevremden saygı görmüştüm. Şimdiyse bu ölüler evine düşmüştüm. Benim ötekilerden farklı biri olduğumu doktorun görmesi gerekirdi. Buraya düşmüş insanların çoğu artık yitirecek bir şeyi kalmayanlardı. Bense çok şey yitirebilirdim; ayrıca çevremdeki duyguları çoktan körleşmiş tiplerden çok daha duygulu biriydim. Fakat hayır, o bana sürekli işe yaramaz, önemsiz biri gözüyle bakıyor; bana kaba davranıyordu, uslanmaz bir yalancı ve palavracı olduğumu söylüyordu! Doktor Stiebing'e güvenmemek, yanında gardımı indirmemek için yeterince nedenim vardı. Beni yok yere açık sözlü olmamakla suçladığında, yanıt olarak sessizliği yeğliyorum.

57

Doktorla olan ilişkim günün birinde, çalışmam sırasında bir öğleden sonra beni hücremde ziyaret etmesinin ardından değişiverdi. Çalışırken yasak olmasına karşın az önce pipo içmiştim, içerisi tütün kokuyordu. Fakat başka zaman olsa bu gibi şeylere çok dikkat ettiği bilinen doktor bu kez hiç sesini çıkarmadı. Üzerinde beyaz doktor önlüğü yoktu, gölgesi gibi peşinden hiç ayrılmayan başhastabakıcıyı da yanına almamıştı. Doktor Stiebing bir süre konuşmadan, dalgın dalgın ne yaptığıma baktıktan sonra usul bir sesle sordu:

"Evet Sommer, firça yapma işiniz nasıl gidiyor?"

"Çok iyi, doktor bey," dedim. "Sanırım müfettiş bey de yaptıklarımdan memnun."

Başını dalgın dalgın salladı. Burada yaptığım işte başarılı olmam onu pek ilgilendirmiyor gibiydi. Elini cebine attı ve gümüş bir sigara kutusu çıkardı. Sonra kutuyu açıp bana doğru uzattı:

"Buyrun Bay Sommer!" dedi.

Bir an ne yapacağımı, ne söyleyeceğimi bilemedim. O kadar şaşırmıştım. İnanmaz gibi yüzüne baktım. Dudaklarında çok hafiften bir gülümseme vardı.

"Buyrun!" diye devam etti. "Doktorunuz size bir sigara veriyorsa alıp içebilirsiniz..."

Aldım. Çakmağını da uzattı. Ardından kendi de bir sigara yakıp pencereye gitti. Orada bir süre hiç konuşmadan durdu, sigarasından birkaç nefes aldı ve sonra birden bana dönüp, "Dün eşinizle hakkınızda uzun bir görüşme yaptım Bay Sommer," dedi. "Bir ara gelip benimle görüşmesini rica etmiştim ve dün geldi."

Sesimi çıkarmadım, sadece yüzüne baktım. Yüreğim çılgın gibi atıyordu. Bu adamın daha bir gün önce Magda'yla karşı karşıya oturmuş olması beni heyecanlandırdı, sarstı. Ağzımı açıp tek kelime söyleyemedim, tüm vücudum titriyordu.

"Evet," diye doktor devam etti düşünceli düşünceli. "Evliliğinizin ilk gününden o uğursuz akşama kadar sizinle olan ortak yaşamını bana anlatmasını rica ettim eşinizden. Aile fertlerinin sözlerinden biz doktorlar, aklınıza gelmeyecek şeyler çıkarırız."

Bir an için yine öfkelenir gibi oldum. "Demek ki sen kurnazlığınla beni olduğu gibi Magda'yı da aldatmayı denedin, belki de başardın," diye düşündüm. "Magda saftır, senin nasıl bir adam olduğunu nereden bilsin!" Sakin olmaya çalıştım. Doktor Stiebing konuşmasını sürdürdü:

"Genel olarak, anlattıklarından olumsuz izlenimler edinmediğimi söyleyebilirim. Sizin tedavinizde başarılı olabileceğimize gerçekten inanıyorum Sommer. Eşiniz çok yürekli ve becerikli bir insan..."

O anda yine heyecanlandım, hemen savunmaya geçip karşı çıkmak istedim. Doktor, Magda'dan söz ederken "becerikli" kelimesini kullanmasaydı çok iyi etmiş olurdu.

"Evet Sommer, tabii şimdi hakkınızda kesin karar verecek aşamada değilim. Sizi birkaç hafta daha burada gözlem altında tutmam gerekiyor. Sakin yaşantınızı sürdürür, çok çalışmaya devam ederseniz, tabii önümüzdeki haftalarda da hiçbir sorun çıkmazsa..."

"Hiç sorun çıkmayacak doktor bey," diye heyecanla sözünü kestim. "Sakin sakin yaşamaya ve çok çalışmaya devam edeceğim..."

Doktor Stiebing yine gülümsedi. Bana güzel şeyler söylemiş olmasına karşın gülümsemesinden hoşlanmadım; kendini benden üstün görüyor gibiydi.

"Ancak şunu da unutmayın ki Sommer," diye devam etti, "burada dışarıdaki yaşamın bütün baştan çıkarıcı yanlarından uzaktasınız! Kendinizi burada kanıtlamanızın pek anlamı yok. Dışarıdaki yaşamda da her türlü baştan çıkarıcılığa karşı kendinizi koruyabileceğinizden emin olmamız gerekiyor. Özellikle de içkiye karşı..."

"Bundan sonra ağzıma içki sürmeyeceğim," dedim. "Bu kararı çoktan almıştım. Bir bardak bira olsun içecek değilim. Bundan sonra alkolden itinayla kaçınacağıma dair size kesinlikle söz veriyorum doktor bey!"

"Ah, Sommer," diye mırıldandı doktor hüzünle, "söz vermeseniz daha iyi olur. Buradan kurtulmak isteyenler bana geçmişte ne sözler vermişti, bir bilseniz. Dışarı adım attıktan iki üç ay sonra, hatta bazıları çıktıktan bir ay sonra verdikleri bütün sözleri unutur gider, kimi yine hırsızlığa başlar, kimi de içkiye. Hayır, hayır, sözler benim için artık bir şey ifade etmiyor – o kadar çok düş kırıklığına uğradım ki."

"Fakat ben gerçekten değiştim," dedim. O anda karşımdaki Doktor Stiebing'le ilk kez rahat konuşabildiğimi fark ettim. "Başıma bütün bunların geleceğine hiç inanmamıştım. İstediğim her şeyi yapabileceğimi sanmıştım. Sonra Magda da bu konuda bana pek engel olmadı. Fakat ipin ucunu kaçırınca insanın başına neler geldiğini artık anladım. Son aylarda yaşadıklarım bundan sonra bana hep ders olacak. Canım içki çektiğinde burada geçirdiğim haftaları ve ayları hatırlayacağım..."

Doktor Stiebing bir süre dikkatle yüzüme baktıktan sonra konuştu:

"Sanırım ilk kez dürüst sözler çıktı ağzınızdan Sommer. Son aylarda yaşadıklarınız sizin için, sizi içkiden kurtaracak kadar büyük bir şok olduysa sanırım denemeye değer. Ancak bu arada eşinizle olan ilişkinizi de düzeltmeye çaba gösterin. Siz çabuk gücenen, duygusal birisiniz Bay Sommer. Dürüst konuşmak gerekirse evlilik yaşamınızda yönetici konumunda olan, güçlü olan eşiniz. Size destek veren, ayakta tutan oydu. Kendinizi ondan uzaklaştırdığınız anda devrilip düştünüz. Artık şuna inanmak zorundasınız, eşiniz hep sizin iyiliğinizi istedi, hâlâ da istiyor. Bu nedenle, biraz olsun boyun eğin ona... Bu aşağılayıcı bir şey değil, böyle davranmakla kılıbık da olmayacaksınız. Bence zayıfın güçlünün koruması altına girmesi ve onun tarafından yönlendirilmesi sadece çıkarınadır..."

Doktor Stiebing bu gibi şeyler söyleyip durdu. Ancak söylediklerini, karşı çıkmadan dinlemek pek kolay olmadı. Çünkü her şey onun anlattığı gibi değildi. Evet, Magda belki becerikli bir kadındı, fakat eve yerleşmemizin ardından bütün gününü şirkette geçiren ben olmuştum. Ve tek başıma, Magda yanımda olmadan da şirketi oldukça iyi yürütmüştüm. Evet, belki son zamanlarda işlerimiz eskisi kadar iyi gitmemişti, fakat bunun çeşitli nedenleri vardı. İşlerimizi benim yönetimimden ziyade kimi şanssız rastlantılar bozmuş sayılırdı. Şu lanet olası yerden bir kurtuldum mu, yine işimin başına dönebilir, eskisi gibi çalışmamı sürdürebilirdim. Tabii Magda yönlendirici olabilirdi, ben ona zorluk çıkaracak değildim. Sesimi çıkarmadım, sadece iç geçirdim. Doktorla konuşurken aleyhimde pek bir şey söylememiş olacaktı. Demek ki beni hâlâ seviyordu!

"Evet," dedi doktor nihayetinde, "gördüğünüz gibi durum böyle. Şimdi size kesin bir söz veremeyeceğim. Bunu

yapmam henüz mümkün değil. Sanırım önümüzdeki üç dört hafta içinde raporumu hazırlayacağım. Ondan sonra da mahkeme sizin durumunuzu görüşecek. Sanırım küçük bir ceza alacaksınız. Bu ceza bir ay, belki de on beş gün olabilir..."

"Bu kadar az mı?" diye bağırdım heyecanla.

"Bunu bir avukata sorsanız daha iyi edersiniz. Şimdi yanlış yönlendirilip sonra düş kırıklığına uğramanızı istemiyorum. Ben sadece bir doktorum. Özgürlüğünüze kavuştuğunuz zaman da..."

"Hep burasını düşüneceğim doktor bey. Söz veriyorum size!" diye sözünü tamamladım.

58

Doktor Stiebing'in bu ziyareti duygularımı, düşüncelerimi, hatta buradaki yaşamımı bir anda değiştirmişti. Yakın geçmişime birden çok farklı bir gözle baktım: Rahat bir sakinlik ve kendi kendine yeterlilik içinde değil, paralize olmuş arzularla büyük bir ümitsizlik, bir kayıtsızlık içinde yaşamıştım. Bu cehennemden kurtulma konusunda ne kadar karamsar, yaşamdan vazgeçmeye ne kadar yakın olduğumu ilk defa fark ediyordum. Hücre arkadaşım Holz'un en küçük şeye bile sevinmesi artık gözümde basit ve budalaca görünüyordu; akşam sohbetlerimizde, özgürlüğüme kavuştuktan sonra neler yapacağımı uzun uzun anlatarak başını ağrıtıyordum. Çünkü dışarıdaki dünyaya yeniden kavuşunca epey hareketli olmak niyetindeydim. Doktor dürüst konuştuğu için özür dilemişti ama Magda'nın üstün becerileriyle ilgili söylediklerini affedemeyecektim. Evet, söylediklerinin üzerinde düşündükçe ne kadar yanlış konuşmuş olduğunu daha iyi fark ediyordum. Özgürlüğüme kavuştuktan sonra hem Magda'ya hem doktora hem de tüm dünyaya ne kadar becerikli olduğumu kanıtlayacaktım. Tahıl ürünlerinden makinelere kadar yerli mal ticaretine el atarak neler yapılabileceğini anlatıp iyi yürekli Holz'a eziyet ediyordum. Tabii gıda alanında kazançlı her işi tam zamanında fark edecek, hemen girişimde bulunacak ve onlardan yararlanacaktım. Sabırlı olmasını çok iyi bilen

Holz'sa deneyimliydi. Bazı şeylere dikkatimi çekmek istese de beni inandıramıyordu.

"Sommer, sen henüz dışarıda değilsin!" diyordu. "Bence bu kadar çok plan yapmasan iyi olur! Burada daha neler olacağını kim bilebilir!"

"Ne olabilir ki?" diye sesimi yükseltip onu susturuyordum. "Bundan sonra her şey bana bağlı ve ben kendime güveniyorum!"

Fırça yapımında da değişmiştim. İşimi savsaklamıyordum, istesem de ellerim bunu yapamazdı artık, herhangi bir bilinçli yönlendirme olmadan çalışmaya devam ediyorlardı. Üretkenliğimde de bir düşüş yaşanmamıştı. Ama artık işimi büyük aralar vererek sürdürüyor, çoğu zaman uzun uzun hücre penceresinin yanında durup bulutları izliyor, yeşil çayırların, hayvan sürülerinin, ötelerdeki ormanlık alanların tadını çıkarıyor ve bisikletleriyle gelip geçen genç köylü kızlarına bakıp gülümsüyordum. Ben de kısa süre sonra yine bu dünyanın bir parçası olacaktım. Ondan bir daha kopmayacak, yaşayan bir ceset olmayacaktım. Fakat Doktor Stiebing'in sözleri aklıma gelince yine işimin başına dönüp çılgınlar gibi çalışıyordum. Tek hata yapmıyordum, iki saat içinde en güzel tırnak fırçasını bitirip kenara koyuyordum. Kimi zaman, aklıma birden Magda geliyordu. Onun özlemini çekiyor, beni böyle çalışırken görebilmiş olmasını umuyordum. Ben de artık elinden iyi iş gelen, becerikli biriydim! Doktorla görüşmemin ardından çalışma arkadaşlarıma karşı tavırlarım bile farklıydı artık. O güne kadar görmezden geldiğim, aralarındaki kavgalara karışmadığım, tiksindirici bulduğum için kendi hallerine bıraktığım tiplerden kaçmamaya başladım. Son günlerdeki keyifli halim sayesinde konuşmalarına katılıyor, hoşuma gitmeyen bir şey oldu mu da alay eder gibi dikkatlerini çekiyordum.

"Hey Thiede, masayı dilinle yalama! Döktüğün sosu temizlemek için kaşığını kullan!"

Bendeki değişimin, burada birlikte ıstırap çektiğim diğer insanların pek hoşuna gittiğini söyleyemeyeceğim. Çoğu kez alaylarıma yanıt vermiyorlar, sadece başlarını eğip susuyorlardı. Uyarılarım aşırı olmaya başlayınca da bazıları öfkeleniyor ve ağza alınmaz küfürler yağdırıyordu. Böyle anlarda sadece, "Zavallı budalalar!" diye düşünüyordum. "Birkaç hafta sonra ben dışarıda olacağım. Sizlerse tüm yaşamınızı bu duvarların arasında geçireceksiniz. Bana ne ettiğiniz küfürlerden! Benim için sizler yoksunuz!"

Görüşlerimdeki bu değişiklik sadece akıl hastanesinin içinde olan bitene değil, dışarıdaki yaşama bakışımda da kendini belli ediyordu. Kafamda bir düşünce vardı. Birkaç gece boyunca üzerinde düşünüp durdum, ardından Holz'a danıştım. Hücre arkadaşımın, kafamdan geçen düşünceye olumlu bakmamasına, beni planlarımdan vazgeçirmeye çalışmasına karşın bir gün yaşlı avukat Holsten'i yanıma çağırttım. Holsten'in kimi görüşleri artık eski moda sayılsa da kentin kalburüstü kişileri arasındaki saygınlığını hiç yitirmemişti. Geçmişte de şirketimde bazı hukuk sorunlarıyla karşılaştığımda hep ona danışmış, önerilerini uygulamıştım. Holsten'le birlikte Magda'ya şirketin geleceği için tam yetki veren bir belge kaleme aldık. Ayrıca Magda'yı tek mirasçım yapan bir vasiyetname hazırlattım. Yaşlı Holsten'e vekâletnameyi hemen Magda'ya ulaştırmasını söyledim, vasiyetnameyse adliyede muhafaza edilecekti. Bütün bunlar, doktora hakkımda olumlu şeyler söylemiş olan Magda'ya bir teşekkürdü. Kendisine böyle bir karşılık verebildiğim için mutluydum. Yaptıklarımı kafası almayan Holz'sa beni eleştirdi:

"Birkaç güne pişman olacaksın Sommer," dedi. "İnsan kendini hiçbir zaman bir başkasına böylesine teslim etmemeli. Hem niçin yapıyorsun bütün bunları? Senden talep eden olmadı ki!"

"Ben her zaman eli açık biri olmuşumdur Holz," diye yanıtladım onu. "Başkalarına hediyeler vermek beni hep mutlu etmiştir."

Şunu da söyleyebilirim: Bu iki belgeyi hazırlamak Avukat Holsten'in de pek hoşuna gitmemişti. İçeriklerine katılmadığından değil; tam aksine, o benim bu girişimimi eksik buluyordu.

"İnsanın ileriyi düşünmesi iyi bir şeydir Bay Sommer," dedi. "Tabii bu durumda size en yakın kişi de eşinizdir. Fakat kişisel olarak kendi geleceğiniz belirsiz. Mahkemede sizi savunacak bir avukat seçtiniz mi kendinize? Bu görevi benim üstlenmemi ister misiniz?"

"Hayır, teşekkür ederim," diye gülümseyerek yanıt verdim. "Savunmamı kendim yapacağım. Hem bana sorarsanız bütün bu olay çevremdeki insanların çok abartmış olduğu küçük bir konu!"

Avukat Holsten, kendi deyimiyle bu "laubali" tavrıma çok şaşırmıştı.

"Saygın bir vatandaşın hapsi boylaması," diye öfkeyle feryat etti yaşlı adam, "hiçbir zaman küçük bir konu değildir! Üstelik yalnızca kendi açısından değil, aynı zamanda halk arasında kötü bir örnek teşkil ettiği için de! İzin verin de savunmanızı ben üstleneyim Bay Sommer, belki çok yüksek bir ihtimalle şartlı tahliye edilmenizi sağlarım. Hiç olmazsa o zaman hapis yatarak onurunuzu lekelemekten kurtulmuş olursunuz."

"Benim onurum sadece bana aittir," diye sesimi yükselttim. "Başkalarının lekeleyebileceği bir şey değildir."

Yaşlı adam hüzünlü hüzünlü başını salladı.

"Hem benimki yalnızca bir *crime passionnel*'di,* böyle bir suç işlemiş olanın onuru hiçbir zaman lekelenmez."

---

* (Fr.) Tutku suçu. (y.n.)

Yaşlı adam susmaya devam etti, sadece hüzünle başını salladı. "Bu tür konuşmaları bu gibi yerlerde şimdiye kadar çok duydum, fakat sizin ağzınızdan duymamış olmayı tercih ederdim. Peki, psikiyatr raporunuz ne oldu, bu konuda bir bilginiz var mı?"

Olumlu bir rapor hazırlanacağından emin olduğumu, doktorun beni akıl hastanesinde daha uzun süre tutmayı gerekli görmediğini söyledim.

"Tüm kalbimle umarım ki öyledir," diye bağırdı Avukat Holsten. "Fakat şimdi gitmem gerekiyor Bay Sommer. Yine de bir gün fikrinizi değiştirir de bana gereksiniminiz olduğunu düşünürseniz lütfen hemen arayın. Yaşıma rağmen kentten buraya gelmeye çekinmem, yeter ki size yardım edebileyim."

Duygulanmıştım, Holsten'e teşekkür ettim, fakat bundan sonra ona ve vereceği öğütlere ihtiyaç duymayacağımdan emindim. Her şeye karşın bir avukata işim düşerse de kuşkusuz ondan daha genç, daha zeki birini arardım.

59

Ondan sonraki haftalar oldukça sakin ve huzurlu geçti. Bu, doktorla yaptığım görüşmenin ardından hissettiğim huzurdan farklı, daha hareketli, umut ve planlarla dolu bir sakinlikti. Bir daha eskisi gibi iyi uyuyamadım, ama bu bile keyfimi bozmadı. Çünkü biliyordum ki bu ölüler evinde sadece geçici bir misafirdim. Artık her gün iddianamenin gelmesini ve ilk celsenin tarihinin belirlenmesini bekliyor, bunlar gerçekleşmese bile günbegün yeni ümitlerle uyanıyordum. İnsanoğlunda ümit asla yok olmaz; kanımca ölmekte olan birinin zihninden son geçen ümittir. Son görüşmenin ardından doktor beni bir daha yanına çağırtmadığı gibi ben de ona hiç rastlamadım. Bu, raporu hazırlamış ve savcılığa iletmiş olduğunun bir belirtisiydi. Çevremdekiler yine de gözümü korkutma çabalarına devam ediyordu.

"Bu hilekâr köpeğe sakın güvenme!" diyorlardı. "Suratına başka şeyler söyler, önündeki kâğıda başka şeyler yazar."

Bense sadece yengi elde etmiş bir sporcu gibi gülümsüyordum. Doktor bunu belki onlar gibilerine yapardı; benimleyse o kadar olumlu konuşmuştu ki, iyi bir rapor yazacağından şüphe etmem olanak dışıydı. Her halükârda o adam hakkında yanlış hüküm veriyorlardı. Ben de ilk zamanlar onu pek sevmemiştim. Bu daha çok yaradılışıyla bağlantılıydı; evet, biraz burnu büyüktü, kimi alaycı davranışlarıyla karşısındakini aşa-

ğılamak istiyor gibiydi. Fakat Doktor Stiebing sezgi gücüne sahip, bilgili bir adamdı; herkese elinden geldiğince şans tanıyordu. Elbette bunun mümkün olmadığı zamanlar da vardı...

Ancak yine de sorunsuz değildim. Kötü beslenme sonucu benim de vücudumda ağrı verici çıbanlar çıkmaya başlamıştı. Bu çıbanlar kollarımda ve bacaklarımda olduğu sürece pek rahatsız etmiyordu. Fakat son zamanlarda ensemde ve sırtımda da belirmeye başlamışlardı. Bu nedenle artık geceleri yüzükoyun uyumak zorundaydım. Hiç alışmadığım bu durum nedeniyle geceleri gözüme pek uyku girmiyordu. Sonunda ben de ertesi sabah doktorun kapısında sıraya girenler arasında buldum kendimi. Başhastabakıcı çıbanlarımıza merhem sürüyor, açılmış olan yerleri bantlıyordu. Oysa bana göre, hastalara verilen besin, biraz taze sebze ve meyve içerse bu çıbanlar çıkmaz, merhemle tedavi de hiç gerekmezdi ya, kimsenin bunu düşündüğü yoktu. Fakat bu inatçı çıbanlar bile keyfimi kaçıramıyordu.

"Hele buradan bir kurtulayım!"

Her gün kafamdan hiç çıkmayan düşünce buydu. Belki kısa bir süre sonra özgürlüğüme kavuşacağım için sağlığıma ve dış görünümüme dikkat etmeye başladım. Son zamanlarda fırça işinden bozulmuş olan ellerime artık özen gösteriyor, tırnak temizliğini ve bakımını unutmuyordum. Saçlarımı belli aralıklarla kestiriyor, ayaklarımın temizliğini de önemsiyor, haftada iki üç kez yıkıyordum. Fakat bunlardan en önemlisi yüzümdü. Burnumdaki sargılar çoktan çıkarılmış, yara yerleri iyileşmişti. Uzun süredir yüzüme bakmamıştım, daha doğrusu bakmaktan çekinmiştim. Hem burada ayna kullanmak yasaktı, sakal tıraşımı da Lexer yapıyordu. Fakat artık durum değişmişti. Hademe Herbst'in, saçlarını iki yana ayırmak için sürekli kullandığı küçük bir aynası olduğunu biliyordum. Şimdi onu ara sıra ödünç alıyordum.

"Ne yapacaksın aynayı?" diye alay etti. "Hıyar suratına mı bakacaksın? Boş ver, aynasız da güzelsin sen!"

Haklıydı, fakat bunu bilmesi gerekmiyordu. Vücudumdaki çıbanlarla ilgili bir şeyler homurdandım. Az sonra aynada burnumu görünce dehşetle irkildim. O herifin ısırması sonucu ucu çukurlaşmış, şekilsiz bir şeye dönmüştü. Kırmızı sivri ucu iyice ortaya çıkmıştı. Gerçekten de iğrenilecek bir görünümüm vardı, çirkinleşmiştim. ("Lanet olsun şu Polakovski'ye! Bütün talihsizliğimin gerçek sorumlusu o herif!") Aynada yüzümü iyice inceledim ve hiç de memnun kalmadım. İyi beslenmediğim, yatağa çoğu kez yarı aç girdiğim suratımdan belli oluyordu. Yüzüm donuktu, kül gibiydi, gözlerim çukur çukurdu. Alt kısmı beş günlük sakalla kaplanmıştı. Aynadan bakınca tam anlamıyla bu ölüler evinin bir ferdi olduğum anlaşılıyordu: En zavallı hayaletten bir farkım yoktu! Farkım mı yoktu? Belki de daha çirkindim! Bir zamanlar kibar davranışları ve iyi bir terzinin elinden çıkmış şık giysileriyle yüzüne bakılacak bir erkek olduğumu düşündüm de...

"Ne yaptılar sana?" diye sordum hüzünle bana bakan adama. Sonra iç geçirdim ve aynayı Herbst'e geri verdim.

"Nasıl, beğenmedin mi yoksa kendini?" diye sordu.

"Şu lanet olası çıbanlar!" diye söylendim. "Şurada insana doğru dürüst yemek verseler ne olurdu? Bugün çıkan havuç yemeğinde de havuçtan çok su vardı! Önümüze koyduklarını kim yese hasta olur!"

Böylece konuyu değiştirmiş ve yemeklere benden daha çok öfkelenen Herbst'in dikkatini dağıtmıştım; böylece görünümümle ilgili başka bir söz etmedik. Diğer günlerde de hademenin aynasını alıp yüzüme baktım, fakat bunu o yokken, gizlice yaptım. Birkaç gün sonra da yüzümün o kadar çirkin olmadığına karar verdim. Bazı değişiklikler beni artık rahatsız etmedi, onlara alıştım. İlerde benimle birlikte yaşayacak

herkes gibi Magda da bu görünümüme zamanla alışacaktı. Dünya savaşında yüzlerinden yaralanmış, çirkinleşmiş, fakat döndükten sonra yine de güzel kızlarla evlenip mutlu mesut yaşayan bir sürü insan vardı. Şekli değişmiş burnumun, yüzümün çirkinliğinin Magda'yla mutluluğumuza gölge düşürmeyeceğinden kesinlikle emindim.

60

Kısa süre sonra bu düşüncelerimde haklı olup olmadığımı test etme imkânına sahip oldum. Bir gün öğleden sonra Başgardiyan Fritsch çalıştığım hücreye girdi ve emredercesine, "Gel benimle!" dedi. Fritsch şişmanca, kırmızı yanaklı biriydi ve burada kendisine soru sormaya cesaret edebileceğim ender görevlilerdendi. Onun gözünde bizler sadece suçlu insanlar değildik.

"Ne oldu ki?" diye sordum. "Doktor mu çağırıyor?"

"Hayır," dedi Fritsch. "Ziyaretçiniz var. Karınız geldi. Doktor üstünüzü değiştirmenize izin verdi. Fakat çabuk olun Sommer; karınız bekliyor, benim de pek zamanım yok."

Sonra beni hastaların giyim eşyalarının muhafaza edildiği odaya götürdü. Raflardan birinde bavulum tek başına durmaktaydı. Hastaların bir çoğu ömür boyu burada kalacaklarından artık içinde özel eşyalarının olduğu bavullara ihtiyaçları yoktu. Başgardiyan Fritsch masanın üzerine oturdu ve benim soyunup tekrar giyinmemi seyretti. Bir yandan da acele etmemi söyleyip duruyordu. Fakat ben o kadar çabuk değildim, ellerim titriyor, yüreğim çılgınca atıyordu. Magda bu ölüm evine gelmişti, yaşam buradaydı, az sonra Magda'nın yanında olacaktım... Birden çok duygulandım, eşime duyduğum sevgi uzun süre sonra o anda ruhumu tekrar doldurverdi. Sonunda bana gelmişti, sınavlarla geçen uzun bekle-

me süreci artık son bulmuştu. Sevgi bana geri dönmüştü ve Magda'ya bu ilk görüşmemizde onu ne kadar çok sevdiğimi, aramızdaki yabancılaşmanın artık bittiğini, kendimi kayıtsız şartsız ona teslim etmeye hazır olduğumu göstermeye kararlıydım.

Birden dehşetle irkildim. Bugün günlerden cumaydı, en son geçen pazar günü sakal tıraşı olmuştuk. Sakallarım yine uzamıştı, suratım firça gibiydi!

"Hemen bir tıraş olabilir miyim?" diye heyecanla bağırdım. "Tıraş takımım şu bavulumun içinde. Hemen hallederim. Ne olur izin verin."

"Bu katiyen mümkün değil Sommer," dedi Fritsch umursamazca. "Benim daha ne kadar zamanım var sanıyorsunuz? Hem karınızı da daha fazla bekletmeniz doğru olmaz."

"Fakat bunca zaman sonra karşısına az da olsa bakımlı çıkmak istiyorum! Beni böyle tıraşsız gören eşim kim bilir hakkımda ne düşünür?"

"Bana sorarsanız Sommer," dedi Fritsch, "tıraş olmanız da sizi pek güzelleştirmez. Hem karınız burnunuzdan rahatsız olmazsa, yüzünüzdeki sakallardan da rahatsız olmaz."

"Burnumun bu halini hiç görmedi ki!" diye çaresizce haykırdım. "Bu tutukevinde gelmişti başıma!"

Ne söylesem Fritsch kabullenmedi, çabucak tıraş olma isteğimi insafsızca reddetti ve dünyanın en hüzünlü insanı olarak onu izlemek zorunda kaldım. Doktorun giymeme izin verdiği takım elbisem de acınacak durumdaydı. Uzun süre bavulun içinde durmuş olduğundan buruş buruştu.

Başgardiyanla birlikte yönetim binasının kapısından içeri giriyorum. Beni bekleyen koridor uzun, hüzünlü ve loş. Dizlerim titriyor. Bir an durup duvara yaslanmak, kendime gelmek istiyorum. Fakat arkamdaki başgardiyan emir verircesine sesini yükseltiyor:

"Haydi, haydi Sommer! Sağdaki üçüncü kapı!"

Keşke böyle yüksek sesle, bir komutan gibi bağırmasa; mutlaka Magda da duymuş olacak. Elimi uzatıp kapının tokmağına dokunuyorum ve kapı açılıyor! Tereddüt etmek boşuna, insan hayatta her zaman acımasızca ileri itiliyor. Sen dinlenme fırsatı, huzuru olmayan bir zavallısın!

Magda'yı görüyorum. Pencerenin yanındaki bir iskemlede oturuyor. Ayağa kalkıyor ve bana bakıyor. Bir an için soru dolu bakışlarındaki şaşkınlığı hissediyorum. Hemen hızla ona doğru yürüyorum, kollarım iki yana açık, haykırıyorum:

"Magda, Magda, sonunda geldin! Sana ne kadar teşekkür edeceğimi bilemiyorum..."

Ona sarılıyorum. Eski günlerde olduğu gibi dudaklarından öpmek istiyorum, o günlerin hemen geri dönmesini arzuluyorum; fakat o anda Magda'nın ürperdiğini, yüzünü ekşittiğini fark ediyorum.

"Lütfen yapma!" diye fısıldıyor kollarımın arasında, nefes nefese. "Burada yapma!"

Bir adım geri çekiliyorum, bütün sevincimi o anda yitiriyorum. İçim buz gibi, suskunlaşıyorum, tek kelime bile söyleyecek durumda değilim. Magda bana bakıyor, kafası karışmış gibi, bakışları şaşkınlık dolu.

"Az kalsın seni tanıyamayacaktım," diye fısıldıyor, hâlâ nefes nefese. "Ne oldu sana? Seni..." Bir an için susuyor, ne söyleyeceğini bilemiyor gibi. "Seni ne değiştirdi böyle?"

Başgardiyan Fritsch bir iskemle çekmiş arkamızda oturuyor. Yüksek sesle öksürüyor. Böyle pencerenin yanında durmuş, fısıldar gibi konuşmamızın yasak olduğunu biliyorum. Sonra pek önemsemezmiş gibi, hafifçe gülümseyerek, "Gel, oturalım şuraya Magda," diyorum ve masaya geçiyoruz.

"Görünümüm biraz değişmiş gibi, öyle değil mi Magda?" diye devam ediyorum. "Biliyorum, pek hoşuna gitmedi. Ge-

çenlerde uzun süre sonra tekrar aynaya baktığımda ben de beğenmedim kendimi"

Bunu söylemeseydim iyi ederdim. Başgardiyan Fritsch daha sonra aynayı nereden bulduğumu sorabilirdi. Bu durumda hademe Herbst'i ele vermiş olacaktım. Hücrelerde ayna bulundurmak yasaktı. Burada ne kadar dikkat etseniz azdı!

Hemen gülüyorum.

"Fakat insan alışıyor Magda, bana kalırsa o kadar da çirkin değilim. Hem ben burada eskisine göre düzeldim de..."

Benim için büyük öneme sahip bu son kelimeleri sesimi alçaltarak söylüyorum. Fakat Magda fark etmiyor.

"Ne oldu... Ne oldu burnuna?" diye mırıldanıyor. Bir süre duraksadıktan sonra zor da olsa nihayet konuşabiliyor. "Görünümün hiç de iyi değil Erwin!"

"Tutukevindeyken yan hücredeki tutuklulardan bir ısırıp koparmak istemişti," diyorum. "Senin gümüş yemek takımlarını çalan Polakovski yaptı Magda, adamı anımsıyorsun, değil mi?"

Sesini çıkarmıyor, sadece bana bakıyor. Bir an için dudaklarının hafifçe titrediğini fark ediyorum. Keşke bunu da söylemeseydim. Magda şimdi mutlaka gümüş takımları ilk çalanın ben olduğumu kafasından geçiriyordu. Hayır, hayır, Magda bu kadar tek yanlı düşünemez, ne de olsa evdeki bütün gümüşler benim paramla satın alınmıştı, bu durumda hırsızlıktan söz edilemez.

"Tekrar geri almaya çalıştım, fakat ne yazık ki bütün çabalarım boşa çıktı. Senin kulağına yeni bir haber geldi mi Magda?"

Yüzü kıpkırmızı oluyor. Sadece başını hayır anlamında sallıyor.

"Sen değişmişsin Erwin," diyor kelimelerin üzerine basa basa. "Sesin bile değişmiş gibi geliyor bana. Sanki eskisine göre daha yüksek sesle konuşuyorsun..."

"Sadece benim katımda tam elli altı kişi kalıyor Magda," diyorum. "Bunlardan otuzu benimle aynı salonda yemek yiyor. Eğer karşındaki adamın seni anlamasını istiyorsan yüksek sesle konuşmak zorundasın."

"Deme öyle..." Gülümsemeye çalışıyor. "Eskiden kendi halinde olduğun için herhalde burada tam karşıtı bir yaşam sürüyorsundur." Fakat sonra hemen konuyu değiştiriyor, yine dış görünümümden söz ediyor. Yüzüme alışacak gibi değil. "Görünümün hiç de iyi değil Erwin. Bir şeyin mi var, hasta filan mısın?"

"Hiçbir şeyim yok," yanıtını veriyorum. "Birkaç çıban dışında iyi sayılırım. Bak, ensemde ve sırtımda birkaç çıban var... Ama alıştım, zaten buradaki herkeste var... (Başgardiyan Fritsch, dikkatimi çekmek istermiş gibi arka arkaya birkaç kez öksürüyor. Belki de sanatoryumu haksız yere eleştirmekteyim. Fakat umurumda değil. Konuşmamı sürdürüyorum.) Eğer zayıfladıysam ve rengim soluksa, Magda, bize burada her gün fırında kaz ve kırmızı lahana vermediklerinden. Bizim ana gıdamız leziz sıcak su..."

Artık öfke beni ele geçirmişti; sevgim reddedildiği, Magda benden korktuğu için yükselen öfke. Küçümseme dolu, titrek bir sesle konuşuyor, yüreğini duygulandıramadığım için yaralamak istiyorum.

Başgardiyan Fritsch sesini yükseltiyor: "Sommer, ağzınızdan tekrar böyle bir söz çıkarsa ziyareti hemen sonlandırıp sizi rapor ederim."

Magda atılıyor: "Ah, rica ederim, kızmayın lütfen ona! Nasıl değişmiş olduğunu bir bilseniz... Kim bilir ne kötü şeylere katlandı!" Titrek, kadınsı sesiyle söylediklerini aç gözlü bir hazla dinliyorum. "Kısa süre öncesine kadar enerjik, yakışıklı bir erkekti. Şimdiyse... sokakta görseydim tanıyamazdım!"

Gözleri doluyor ve yanaklarından aşağı birkaç damla iniyor. Magda'nın gözyaşları beni mutlu ediyor. Duygulanmıyorum,

bu gibi şeyler benim yüreğimi yumuşatamaz; beni fazlasıyla aşağıladı! Şimdi biraz olsun ıstırap çekmesi hoşuma gidiyor, beni memnun ediyor. Biraz duygulansın, bana yapmış olduklarını anlasın, peşimden birilerini yollamasının, hakkımda ileri geri konuşmasının başıma neler getirmiş olduğunu kavrayıp hüzünlensin istiyorum.

Birden irkilerek başgardiyana dönüyor, sonra başını bana çeviriyor ve heyecanla, "Fakat Erwin, ne istersen sana yollayayım!" diyor. "Durumunun böyle olduğunu bilseydim... Yiyecek paketi yollayabilir miyim bayım?"

"Tabii yollayabilirsiniz Bayan Sommer," diye mırıldanıyor Fritsch iyiliksever biri gibi. "Hatta tütün de koyabilirsiniz paketin içine. Biliyor musunuz burada çok şeye izin vardır..." Yağlı suratıyla alay eder gibi Magda'ya bakıyor. "Fakat unutmayın, hastaların çoğu ne zaman karınlarının doyduğunu bilmiyor. Onlara kalsa sürekli yemek yiyecekler. Bir günde bütün bir paketi midelerine indiren, ardından da iki somun ekmeği bitirenler var! Tabii sonra hastalanıp günlerce yataktan çıkmıyorlar. Bizim bu gibilerle başımız hep dertte. Hastaların anlattığı her şeye inanmamak gerekir!"

Ve ben bu herifin söylediği rezilce şeyleri hiç sesimi çıkarmadan dinlemek zorundayım. Ne de olsa yağlı Fritsch burada sözü geçenlerden biri, ona karşılık vermek doğru olmaz. İçerdeki bir deri bir kemik insanları düşünüyorum, patates kabuklarını yedikleri, masaya dökülmüş birkaç damla sosu hemen yaladıkları geliyor gözümün önüne. Öfkem kabarıyor, fakat kendimi tutuyorum.

"İyi niyetine çok teşekkür ederim Magda," diyorum gülümseyerek. "Gerçekten bir ihtiyacım yok. Başgardiyan beyin söyledikleri çok doğru. Hastalar ne yaptıklarının farkında değil. Çok şükür ben onlardan biri değilim. Sanırım kısa süre sonra da buradan ayrılacağım..."

Magda şaşırmış gibi bana bakıyor. "Fakat sen az önce yalnızca su içtiğini söylüyordun," diyor.

"Ben fırında kazdan söz etmiştim," diye gülüyorum, "sudan da yalnızca tezatlık yaratması için bahsettim. Hayır, hayır Magda, sen hiç üzülme, biz burada Bay Fritsch'in de az önce söylediği gibi yeterince besleniyoruz. Hem bana verdikleri iş pek ağır sayılmaz. Fırça yapıyorum, bu arada tam bir usta oldum. Düşünebiliyor musun Magda? Sen şimdi şirkette benim koltuğumda oturuyorsun, kocan da burada fırça yapıp duruyor. Neşeli bir fırçacı üzerine yazılmış bir şarkı vardır, öyle değil mi? Hayır, hayır, bu şarkı neşeli bir sabun ustasından söz eder. Şimdi ben de hücremde fırçalar yaparken mutlu ve neşeliyim. Bütün gün keyfimden ıslık çalıyor, şarkılar söylüyorum; ah, hayır, bunu gerçekten yapmıyorum tabii, çünkü çok şeye izin verilen bu yerde ıslık çalmak yasaktır. Fakat içimden ıslık çalıp şarkı söylüyorum..."

Konuşmam gittikçe hızlandı, sözlerimdeki alay ve öfke arttı. Ancak yine de mutsuz biri gibi görünmek istemediğim için kendime hâkim olmayı becerdim. Konuşmam uzadıkça Magda'nın yüzünün değiştiğini, şaşkınlığının arttığını fark ettim. Arada sırada elindeki mendille gözyaşlarını kuruladı. Fritsch ise oturduğu iskemleye kayıtsızca sırtını dayamış, canı sıkkın, odanın tavanındaki sinekleri sayıyordu. Sözlerimdeki hafif alayı kavrayamayacak kadar basit biriydi. Karşımda oturan Magda'nın giymiş olduğu ince çizgili, koyu gri kostüm birden dikkatimi çekti. Üzerinde bugüne kadar hiç böyle şık bir giysi görmemiştim. O anda bir tuhaf oldum; felaket günler geçirdiğim şu dönemde karımın terziye gidip kendine şık kostümler diktirecek zamanı ve lüksü vardı demek... İşte talih böyle adaletsizce dağıtılıyordu; en iyi eşler bile böyle düşüncesiz olabiliyordu! Bu sırada Magda sadece şıklaşmamış, güzelleşmişti de; birbirimizi görmeyeli kendine iyi baktığı, dinlendiği belliydi. Bense aynı süreçte...

61

Hızla söylediğim alaylı sözlerimin ardından odaya yoğun bir sessizlik çöküyor. Bu sessizliği bozacak değilim, bekleyebilirim, çok zamanım var. Magda oturduğu iskemlede huzursuzca kıpırdanıyor. Tepkisini, ne söyleyeceğini merakla bekliyorum. Az sonra konuşmaya başlıyor ama yalnızca avukatla yollamış olduğum vekâletname için teşekkür ediyor.

"Fakat hiç gerek yoktu Erwin," diyor. "Ne postanede ne de bankada evrak imzalarken zorluk çıkartıyorlar. Tabii ben seni anlıyorum Erwin, bunu iyi niyetinden yaptığını da biliyorum. Bana güvendiğin için teşekkür ederim."

Masanın üzerinden elini uzatıyor. Ben ona dikkatle, duygularımı belli etmeden, soğukça dokunmaya çabalıyorum. Magda'nın eli düş kırıklığına uğramış gibi ağır ağır sahibine dönüyor.

"Peki, işler nasıl gidiyor?" diye soruyorum, sadece konuşmuş olmak için. Ama Magda canlanıyor.

"Büyük bir sevinçle işlerin iyi gittiğini söyleyebilirim Erwin. Evet, çok iyi gidiyor işler. Bu yıl ekinin bol olması ciromuza yansıdı. Alımı fiyatlar yükselmeden gerçekleştirdiğim için özellikle baklagillerden iyi kazandık..."

Bir süre işlerden söz edip duruyoruz. Becerikli bir kadın, bunu kabul etmem gerek. Yaptıklarını anlatırken canlanıyor, gözleri parlıyor, sesi daha bir güçlü çıkıyor! Az önce koca-

sı söz konusu olduğundaysa gözleri ışıldamamıştı. Fakat bu hep böyle olmamış mıydı? Şirket, bahçe, ev konuları onun için hep kocasından önemli olmuştu. Eğer gülünç olmasaydı o cansız şeyleri kıskanabilirdim. Fakat bence doktorun onun için becerikli bir kadın demiş olması çok daha gülünçtü. Eğer biraz akıllı olsaydı, üzerine bu kadar sorumluluk ve yük almaz, şirketi bir başkasına kiralayıp eline geçecek parayla sahibi olduğumuz evde rahat ve mutlu bir yaşam sürdürürdü. Tabii onun gibi bir kadının aklına böyle şeyler gelmezdi.

Magda'nın hızlı hızlı anlattıklarına kulak verirken kafamdan böyle şeyler geçiriyorum. Bir an için en uzak köylere kadar yapmış olduğum yolculuklar geliyor gözümün önüne, eski müşterilerimi ve onlarla yaptığım sözleşmeleri anımsıyorum... Fakat birden Magda'nın anlattıkları beni yine kendime getiriyor, çünkü Magda, bana meydan okuyarak doğup büyüdüğüm kentte yeni bir şirket kuran ve iki üç kere zorluk çıkarmış olan genç rakibimizden söz ediyor. Yanılıyor muyum, yoksa rakibimizden söz ederken Magda'nın sesi birden değişip yumuşuyor mu? Şimdi anlattıklarını dikkatle dinlemeye başlıyorum.

"Evet Erwin, Bay Heinze'yle bizzat tanıştım. Günün birinde sadece ötekinin müşterisini kapabilmek için karşılıklı fiyat kırmamıza çok öfkelendim. Bunun kimseye yararı yoktu, ikimiz de bu mücadelede kaybediyorduk. Ve kalkıp Bay Heinze'nin şirketine gittim, karşısına çıktım. 'Bay Heinze,' dedim, 'ben Bayan Sommer, aramızda aklı başında bir anlaşma yapamaz mıyız? Bu kentte her iki şirkete de yetecek kadar iş var. Fakat böyle giderse günün birinde ikimiz de iflas edeceğiz!' İşte Bay Heinze'ye böyle dedim."

Magda bir zafer edasıyla yüzüme bakıyor.

"Peki, o ne dedi?" diye soruyorum merakla.

"Bak, Erwin, bu Bay Heinze sadece kültürlü biri değil, aynı zamanda akıllı da," diyor ve sesindeki yumuşaklık yine

dikkatimi çekiyor. "Beş dakika içinde aramızda anlaşıverdik. Şimdi her sabah, öğle ve akşam satıcıya vereceğimiz fiyatı kararlaştırıyoruz, kimse satıcıya ötekinden düşük fiyat vermiyor. Böylece her iki şirket de müşteri peşinde koşmak zorunda kalmıyor!"

"Ah, senin hiçbir şeyden haberin yok!" diye öfkeyle sesimi yükselttim. "Göreceksin, günün birinde seni öyle bir oyuna getirip kazıklayacak ki! Heinze denen adam anasının gözü bir heriftir. Yüzüne karşı tabii sana sözler vermiştir, fakat zamanla sana hiç belli etmeden bütün müşterileri yavaş yavaş kendine çekecektir. Ve böylece bir gün gelecek tüm piyasa onun eline geçecek, sense elin boş, öylece kalakalacaksın!"

"Zavallı Erwin," dedi Magda, "hâlâ şüpheci bir insansın. Hayır, bu arada Bay Heinze'yi yakından tanıdım. Onunla kimi zaman gündelik görüşmeler de yapıyorum..."

Bu kimi zaman yapılan "gündelik görüşmeler"in arkasında ne olduğunu merak ettim. Bunu söylerken yüzünün kızarmamış olması da dikkatimi çekti. Konuşmasını sürdürdü: "İnsan doğasını, Bay Heinze'nin çok temiz, dürüst ve kendisine gözü kapalı inanabileceğim birisi olduğunu söyleyebilecek kadar tanıyorum. Erwin, eğer çabuk güvenen biri olduğumu düşünüyorsan şunu bilmeni isterdim: Bu sonbaharda ciromuz geçen yıla göre bir buçuk kat arttı. Eğer Bay Heinze müşterilerimizi elimizden almış olsaydı bunu kesinlikle başaramazdık!"

Sevinç dolu gözlerinde gurur vardı. Bense buz gibi bir sesle, "Rakamlar o kadar önemli değil," dedim. "Az önce, bu yıl havaların iyi gitmiş olduğunu, köylünün hasattan memnun kaldığını söyleyen sen değil miydin? Ciromuz kısa süreliğine artarken sen fark etmeden yine de müşteri kaybedebiliriz... Bu arada hatırlayamadım, bu Heinze evli değil miydi?"

"Evet, evliydi," diye mırıldandı Magda. "Fakat bir yıl önce boşanmış."

"Öyle mi?" dedim mümkün olduğunca umursamaz bir tavırla. "Boşanmış demek! Boşanmada suçlu taraf oydu herhalde?"

"Böyle şeyleri nasıl sorabiliyorsun!" diye bağırdı Magda. Öfkelenmiş gibiydi. "Az önce de söyledim, o çok temiz, dürüst biri. Tabii ki suçlu karşı taraftı!"

"Tabii ki... Kusuruma bakma," diye mırıldandım alaylı alaylı. "Kusura bakma ama, sen bu adamdan epey etkilenmiş gibisin Magda!"

Bir an durakladı, sonra ağır ağır konuştu: "Evet, öyle Erwin!"

Uzun bir süre hiç konuşmadan birbirimize baktık. Havada söylenmedik birçok söz vardı. Az ötede oturmakta olan Başgardiyan Fritsch bile durumu fark etmiş, sandalyesinde hafifçe öne eğilmiş, dirsekleri dizlerinde, bize doğru bakıyordu. Bu arada ziyaret saati çoktan sona ermişti.

62

"Boşanma davası için müracaat ettin mi?" diye usulca sordum az sonra.

"Evet," dedi aynı usul sesle. "Dün..."

Ve yine bir sessizlik odayı kapladı. Bu arada Başgardiyan Fritsch oturduğu yerden ayağa kalkmış bize bakıyordu. Elindeki anahtarlarla oynayıp, "Evet," diye mırıldandı neredeyse utanarak, "ziyaret saati sona erdi fakat bence on dakika daha uzatmakta bir sakınca yok." Böyle diyerek pencereye gitti ve bize arkasını döndü.

"Erwin," diye hızla fısıldadı Magda, "uzun süre kendimle mücadele ettim, seni bu durumunda yalnız bırakmak istemedim; fakat başhekimin söylediklerini duyunca, daha doğrusu durumunun düzeldiğini, belki yakında buradan çıkacağını öğrenince..." Yalvarır gibi yüzüme bakıyordu. Başımı önüme eğdim ve sustum. Birden büyük bir umutsuzluğa kapılmıştım, yüreğim öfke doluydu. Karşımda oturan kadın bir haindi! "Sen nasıl istersen öyle yapacağız Erwin," diye devam etti. "Eğer şirketi yönetmek istiyorsan kabul ediyorum. Buradan taşınmaya hazırız. Hatta Heinrich, Bay Heinze demek istedim, kendi şirketini de sana devretmeye hazır. Lütfen bakma bana öyle Erwin! Bunun artık faydası yok, biz çoktan birbirimize yabancılaşmıştık. Sürekli kavga ettiğimiz o kötü günleri tekrar bir düşün! En iyisi şimdi boşanmamız... Sence de öyle değil mi?"

Sesimi çıkarmadan öylece oturmaya devam ettim. Demek yeni kılığın, taze renklerin, sesindeki o yumuşak tonun nedeni buydu. Yeni bir adam – ve âşık kumru hemen kuğurmaya başlamıştı. Kocasını demir parmakların ardına attırır attırmaz karşısına diğer adam, dürüst, saygıdeğer, gözü kapalı güvendiği diğer adam çıkmıştı. Hafifçe yağ tutmaya başlamış olan beyaz boynuna diktim bakışlarımı. Gırtlağı hareket ediyordu; kendi sözleriyle duygulanan iyi kadın, dedikleri gibi gözyaşlarını yüreğine akıtmış olacaktı. Şu anda ne kadar isterdim o yağlı boynuna parmaklarımı dolamayı; yemin ederim, dünyadaki tüm Fritsch'ler ellerimi boğazından çektirtemezdi! Fakat kendimi tuttum, ne de olsa özgürlüğe kavuşmama sadece birkaç gün kalmıştı. Yalnızca Magda'ya değil, ötekine, saygıdeğer olana, hasta bir adamın karısını küstahça çalana da zarar vermek istiyordum! Magda hâlâ bana bakıyordu, az sonra tekrar konuştuğunda sesinin tonu soğuktu, artık yalvarmıyordu.

"Öyle yüzüme bakıp duruyorsun, ağzından da tek kelime çıkmıyor," dedi. "Gözlerinde tehditkâr bir bakış var. Ancak bu kararımı değiştirmeyecek, hiçbir şey kararımı değiştiremez, beni yolumdan döndüremez. Yaşamımda bir kez olsun mutluluğu tatmak istiyorum. Sana, acımasızlığına, inatçılığına, bencilliğine, insanlardan nefret etmene ve dahası sevgi dediğin o yanlış duygularına onca yılımı feda ettim. Tuhaf bir sevgiydi bu, yalnızca çıkarların doğrultusunda ortaya çıkıyordu – bense hiçbir zaman kendi isteklerimi ön plana çıkartamıyordum! Hayır, artık yeter..."

Benzeri daha birçok şey söyleyecek gibiydi, ama onun şikâyetlerini, veryansın etmelerini daha uzun süre dinlemek niyetinde değildim. İlk başta önüme attığı tatlı yemleri yutmayınca, şimdi nefret dolu sözlerle beni ezip çiğnemeye karar vermişti. Masanın üzerinde iyice eğilip yüzünün ortasına tükürdüm.

"Zinakâr!" diye haykırdım.

Pencerenin yanında durmakta olan Başgardiyan Fritsch hızla arkasına döndü. Bir an şaşkın şaşkın bize doğru baktı: Ben masanın üzerine eğilmiş, küçümseyen ve nefret dolu bakışlarımı Magda'nın yüzüne dikmiştim; beti benzi uçmuş eski karımsa yanağından aşağı süzülen tükürüğü silmeye bile yeltenmeden kahverengi gözlerinin derinliklerinden sert bakışlarıyla bana yanıt veriyordu. Birbirimize böyle bakarken sanki bakışlarımla bu kadının ruhunu delip geçtiğimi, bir anlığına tam içine daldığımı ve hiç tanımamış olduğum bir varlıkla karşılaştığımı hissettim...

Sonra birden her şey değişiverdi. Başgardiyan Fritsch üzerime atılıp beni omuzlarımdan yakaladı ve bütün vücudumu salladı.

"Utanmaz domuz!" diye bağırdı. "Ne yaptığını sanıyorsun! Seni hemen başhekime şikâyet edeceğim! Karşındaki saygıdeğer bir bayan, anlıyor musun?"

Bir yandan böyle bağırıyor, bir yandan da bütün gücüyle beni sallayıp duruyordu. Başım iki yana savruluyordu.

"Bırakın onu memur bey!" dedi Magda bitkin bir sesle. "O haklı. Ben zina ettim..." Bir şey düşünüyormuş gibi sustu. Sonra başını benden yana çevirip ışıldayan gözlerle yüzüme baktı ve güçlü bir sesle devam etti: "Bunu yaptığım için de mutluyum!"

Yavaş yavaş yürüyerek odadan çıkarken nihayet yüzünü sildi; ama yalnızca mekanik bir hareketle.

63

Bu dehşetli buluşmayı izleyen geceyi nasıl geçirdiğimi bilmiyorum. Bir dakika olsun gözlerimi kapatmamış olduğuma çok eminim. Eğer o gece kafamda oluşan intikam alma düşüncesi bana güç vermiş olmasaydı sanırım çabucak ruhen yıkılır ve bu perişan durumuma kendi ellerimle bir son verirdim. Ancak büyük bir intikam alacaktım ve kafamdaki planı hastaneden çıktıktan sonra değil, hemen yarın gerçekleştirmeye başlayacaktım. İlk önce genç ve zeki bir avukat tutup boşanma davasında Magda'ya karşı dilekçe verecek, Sommer'e karşı Sommer davasında suçlu taraf olarak Magda'yı gösterecektim. Ne de olsa elimde bir tanık vardı. Zina suçu işlemiş olduğunu Başgardiyan Fritsch'in yanında itiraf etmişti. Evet, böyle düşünmeden itirafta bulunduğu için Magda'yı pişman edecektim. Sonunda dürüst ve becerikli işadamı Heinrich Heinze'nin de onu ayıplayacağından çok emindim. Dahası, hemen yarın sabah boşanma davalarına bakan makama bir dilekçeyle başvuracak ve yargıcın, iki zinakârın birbirleriyle evlenmesini ömrü boyu yasaklamasını talep edecektim. Ah, kırbacımın altında özlemini çektiği o mutluluğu tadacaktı, iyi yürekli Magda. Bana gelince, buradan çıkar çıkmaz şirketi satacak ve peşlerinden ayrılmayacaktım. İşledikleri suçu onlara sonsuza kadar anımsatacak bir intikam meleği olacak ve hiç yorulmayacaktım. Eğer Magda'nın birden fark ettiği gibi

aşkta iyi bir eş olamadıysam, nefrette daha da beter olacaktım. Sonra, yolculuklarda nasıl onların yanındaki otel odasında kalıp duvarlara vurarak uykularını kaçırdığımı hayal ettim. Kılık değiştirip onlarla aynı tren kompartımanında oturduğumu, her hareketlerini kara gözlüklerimin ardından izlediğimi; otomobilimi, bindikleri otomobilin hemen peşinden sürdüğümü ve ölüm korkularından zevk almak için son anda fren yaptığımı ve en tatlı intikam hayali olarak Magda'yı ölürken görüyorum – onu ben öldürmüşüm ama elbette fark edilmeden. Ve adam çaresizlik içinde yanına diz çökmüşken arkasına dikilip kulağına neler yaptığımı fısıldıyorum. Delirmiştim, bu tür hayaller zihnimde dört dönüyordu, ateşim çıkmıştı. Hücredekiler çoktan derin uykularına dalmıştı. Bense hâlâ pencerede durmuş, gökyüzündeki milyonlarca yıldızın buz gibi pırıltısına bakarak daha da karmaşık, daha da acımasız intikam planları yapıyordum.

Sonra sabah oldu; ben bomboştum, çevremde olup bitene kayıtsızdım. Diğerleriyle birlikte kahvaltı ettim mi, etmedim mi, onu bile anımsamıyorum! Hastalar çalışmaya yollanmadan önce bir fırsat yakalayıp kendi çalışma hücreme girdim. Kimsenin suratını görmek istemiyordum, iğreniyordum onlardan. Birkaç kıl alıp deliğe sokmaya çalıştım ama ilk günlerde olduğu gibi çok fazla almıştım. Parmaklarımın arasından kayıp yere düşmelerine izin verdim, sonra oturduğum yerden kalkıp kâğıtla kalemimi muhafaza ettiğim dolaba gittim; avukata dün gece kararlaştırdığım mektubu yazmalıydım. Ancak birkaç saat önce çok ivedi olduğunu düşündüğüm o mektuba başlayacak gücü şimdi yitirmiştim. Bir süre önümdeki kâğıda baktım durdum, sonra oturduğum yerden kalktım ve pencereye gittim. Çoktan güz gelmişti. Gri sis bulutları kentin üzerine inmişti. Ötelerde patates tarlalarında çalışan insanlar dikkatimi çekti. "Güz geliyor," dedim kendi kendime. "Ne

kötü." Ne demek istediğimi ben de bilmiyordum. O anda bildiğim tek şey kendi durumumun kötü, çok kötü olduğuydu. Bir zamanlar okuduğum bir şiir aklıma geliverdi. "Güz geldi, yüreğin çok kırgın!" Bu kelimeler peş peşe, tekrar tekrar aklıma geldiler, beynimi sürekli doldurdular. Karşı koyamıyordum, inatçıydılar. "Güz geldi, yüreğin çok kırgın!" Sonra birkaç kelime daha: "Uç oraya! Uç oraya!" Evet, artık kirlenmiş olan bu dünyadan, lekelenmiş benliğinden kurtulmak isteyen uçabilirdi oralara! Beynime saplanıyor, onu deliyordu kelimeler: "Güz geldi, yüreğin çok kırgın!" Ve takiben gelen o uyarıcı yankı: "Uç oraya! Uç oraya!"

Başımı çevirip masaya baktım, orada durmakta olan, fırça kıllarını kestiğim uzun bıçağa takıldı gözlerim. Onunla kolumu kesmek, kan kaybından yaşamımı yitirmek eminim hiç de zor olmazdı. Fakat şunu da biliyordum ki, ben böyle bir şeyi yapacak kadar yürekli biri değildim. Çünkü ben korkağın tekiyimdir; o anda hiç çekinmeden kendime bir korkak olduğumu itiraf ettim. Magda kötü özelliklerimi sıralarken bunu unutmuştu.

"Uç oraya!" Hayır, hâlâ bir korkağım...

Az sonra rastladığım başhastabakıcı, pansumana gelmediğim için bana öfkeyle çıkıştı. Düzenli olarak gidip sargılarımı değiştirtmezsem çıbanlarımdan hiç kurtulamayacaktım. Bu hiç umurumda değildi, fakat sallana sallana adamın peşinden doktor odasına gittim. Kapının önündeki ıstırap çekenler kuyruğu kısalmıştı. Az sonra sıra bana geldi. Başhastabakıcı eski sargıları koparır gibi çekip çıkardı. Kimilerine tentürdiyotla merhem sürdü, yeni çıkmış çıbanları da iğneyle deldi. Başka zamanlarda bana acı veren bu tedaviyi o sabah hissetmedim bile. Sanki duygularım körelmişti. Aynı anda cam kutudaki telefon çaldı. Başhastabakıcı hızla telefona koştu. Ben dönmesini beklerken bakışlarımı şöyle bir odanın içinde gezdirdim

ve ecza dolabının kapısının açık olduğunu fark ettim. Hızla yanına gittim. Şu sıralar çektiğim ıstırapları dindirecek, belki de onlara son verecek, günlerce huzurla uyumamı sağlayacak şey orada durmaktaydı. Küçük bir test tüpünü tutmuştum ki bakışlarım alt raftaki bir şişeye takıldı. Üzerindeki etikette "%95 Alkol" yazıyordu. O anda kararlı değildim, sadece mekanik bir şekilde hareket ediyordum. Sağımda solumda neler olabileceği, açık kapıdan beni birisinin görebileceği, başhastabakıcının her an telefondan geri dönebileceği hiç umurumda değildi. Şişeyi hemen aldım, musluğun yanına gittim, orada duran bardağı üçte iki alkolle doldurdum ve musluğu açıp üzerine su ekledim. Sonra bardağı dikkatle ağzıma dayadım ve suyla karışık alkolü birkaç yudumda içip bitirdim. Bir an uyuşmuş gibi olduğum yerde kalakaldım. İnanılmaz bir değişim yaşadım, beynimin içi aydınlandı, kendime geldim. Gülümsedim, sevindim, mutluluğun bana geri döndüğünü hissettim; sonsuz, inanılmaz bir mutluluk doldu içime. Sevgili Elinor'um benim, *reine d'alcool*'um! Nasıl da seviyorum seni! Nasıl... da... seviyorum... seni... Birden başım döndü, durduğum yerde şöyle bir sallandım ve çarpık suratımın üstüne, yüzükoyun yere düştüm.

64

Mahkeme gün vermedi, 51. maddeye dayanarak hakkımda dava da açılmadı ve ömür boyu akıl hastanesinde kalmam kararlaştırıldı. Boşanma davasına katılmam da gerekmedi, çünkü ben artık bütün yasal hakları elinden alınmış biriydim. Yönetimde görevli başkâtibi vasim yapmışlardı. Magda'yla ikimiz de suçlu bulunmuştuk ama Magda'nın Heinrich Heinze'siyle evlenmesine izin verilmişti; ilettiğim itiraz dilekçesi görüşülmemişti bile. Çünkü ben artık bir akıl hastasıydım. Gazetede düğün ilanlarını gördüm. Bu arada, biri erkek biri kız, iki çocuk sahibi oldular. İki şirketi de birleştirdiler. Ama bana ne bütün bunlardan? Dışarıdaki dünyadan bana ne? Ben yaşlanmaya başlamış, itici, orta beceride bir fırçacıyım, bir deliyim. Umutsuzluk içinde kıvrandığım o yıllar çoktan geride kaldı. Hâlâ önümde durmakta olan keskin bıçakla bileklerimi kesmekten, ne kadar çabalarsam çabalayayım hayatımın bir anı için cesur olmayı denemekten uzun süre önce vazgeçtim. Evet, artık yaşamımın her saniyesinde korkak olduğumu biliyorum. Şimdi de korkağım, gelecekte de korkak kalacağım. Değişmemi beklemeye hiç gerek yok.

Burada artık kendisine güvenilen bir kişiyim. Kimseyi rahatsız etmiyorum, kimseye zorluk çıkarmıyorum, diğerlerine de pek sokulmuyorum. Bütün binada istediğim gibi dolaşıp duruyorum, kimse bana karışmıyor. Sadece yanımda başhasta-

bakıcı olmadan doktor odasından içeri adım atmam kesinlikle yasak. Bunu yaptığım anda beni sekiz hafta boyunca hücreye atmakla tehdit ettiler. Yine de o odadaki dolabın kapısını açmayı her zaman çok istiyorum, bazen fırsat da yakalıyorum fakat cesaret edemiyorum. Ben korkağın tekiyim!

Burada rahat sayılırım. İçmem için yeterince tütünüm var, açlık da çekmiyorum. Vasim, eski karımın düzenli olarak gönderdiği parayla haftada iki gün canımın istediği, yasaklı olmayan her şeyi temin ediyor. Gelen paranın tümünü harcamam mümkün değil, bu dünyadan varlıklı bir adam olarak ayrılacağım. Varlığım kime kalacak bilmiyorum; hem bu benim için o kadar önemli de değil. Yıllar önce kaleme almış olduğum vasiyetname tabii boşanmamızın ardından hükmünü yitirdi. Akıl hastası olduğum için de bir yenisini hazırlayamam. Fakat ben kafasından geçenleri gerçekleştiremeyecek kadar deli ya da kayıtsız biri de değilim! Elbette bıçağı kullanma düşüncesinden çoktan vazgeçtim ama başıma geleceklere dayanabileceğimi çok iyi biliyorum. Eğer kendini beğenmişlik taslamış olmayacaksam, başarılı ve sabırlı bir mağdur olduğumu söyleyebilirim.

Kaldığım binanın en alt katındaki bir bölümde, verem oldukları için tecrit edilmiş altı yedi hastanın yattığından daha önce bahsetmemiştim. Bu hastalar diğerlerinden daha iyi ve fazla besleniyorlar; ölene kadar da çalışmalarına gerek yok. Hastalıkları ilerlemiş olanlar yataklarının yanındaki masada duran şişelere balgamlarını tükürüyorlar. Bölümün kapısı çoğu kez açık olduğu ve benim nerede gezindiğime karışılmadığı için arada sırada yattıkları odalara gidiyor ve kimseye fark ettirmeden o şişeleri alıp içiyorum. Bugüne kadar üç şişeyi boşalttım. Gelecek günlerde daha başka şişeler de içeceğim.

Bu ölüm evinde kocamaya, yavaş yavaş geberip gitmeye hiç niyetim yok. Ben de dışarıdakiler gibi ölmek istiyorum – nasıl

öleceğime kendim karar vererek. Vereme çoktan yakalandığıma eminim. Son zamanlarda göğsüme bir şeyler batıyor, sık sık öksürmeye de başladım. Fakat doktora görünmüyorum, sağlığımın bozulduğunu elimden geldiğince saklıyorum. Hastalığım öyle ilerlesin ki, beni artık kurtaramasınlar. Ve sonra, beni veremliler bölümüne götürüp yatırdıklarında, son saatimin yaklaştığı günlerden birinde başhekimi yanıma çağırtıp kendisine şunları söyleyeceğim:

"Doktor bey," diyeceğim, "sizi çok kızdırıp tasalandırdım. Son davranışım nedeniyle hazırlamış olduğunuz o rapor yok sayıldığı, dolayısıyla mahkemelerde bir psikiyatr olarak ününüz olumsuz etkilendiği için bana öfkeli olduğunuzu, beni hiç affetmeyeceğinizi biliyorum. Ama artık ölümüm yaklaştığı için ne olur beni affedin ve son bir isteğimi yerine getirin."

Ve ölmekte olan biri olduğum için benimle barışacak ve son saatlerini yaşayanların her isteği yerine getirildiğinden isteğimin ne olduğunu soracak. O zaman ona diyeceğim ki:

"Doktor bey, lütfen şimdi muayene odanıza gidin ve kendi elinizle hazırlayacağınız bir bardak dolusu alkol-su karışımını bana getirin. Fakat o günkü gibi beni hemen devirecek bir karışım olmasın. Şöyle bir güzel tadına varacağım, zevkle içeceğim, beni mutlu edecek, güzel bir şey olsun."

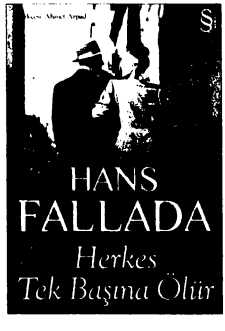
Başhekim bu isteğimi yerine getirmek için çıkıp gidecek ve az sonra elinde bardakla dönüp yine yanımda duracak. Ve ben içeceğim, yavaş yavaş, yıllarca yoksun kaldığım içkiyi tadına vara vara yudumlayacağım, özlemini çektiğim o sonsuz mutluluğa erişeceğim. Doktorun getirdiği bardağı boşalttıktan sonra kendimi yine iyi hissedeceğim, gençleşeceğim... Bir ilkyaz yaşayacağım, dünyam çiçeklere bürünecek, her yerde güller açacak, çevremde genç, güzel kızlar koşuşturacak. İçlerinden solgun yüzlü bir tanesiyse yanıma gelecek, önünde diz çökmüş olan bana doğru hafifçe eğilecek, uzun saçlarıy-

la bütün vücudumu örtecek. Kokusu beni saracak, dudakları dudaklarıma dokunacak. Ve ben o andan sonra yaşlı ve çirkin değil, sadece genç ve güzel olacağım. *Reine d'alcool*'um beni kendine çekecek ve birlikte geri dönüşü olmayan sarhoşluğun, unutkanlığın derinliklerinde yüzecek; yukarılara, sonsuzluğa, dönüşü olmayan bir dünyaya süzüleceğiz!

Ve eğer son anım böyle olursa, yaşamımı kutsayacak, bu dünyada boşuna acı çekmediğimi bileceğim.

Yayınevimizdeki Diğer Fallada Kitapları

Hans Fallada, 20. yüzyıl Alman edebiyatının en heyecan verici isimlerinden biridir. Ölümünden hemen önce tamamladığı, II. Dünya Savaşı sırasında Berlin'de geçen *Herkes Tek Başına Ölür*, 2010'da, ilk baskısından yaklaşık altmış yıl sonra Amerika'da tekrar yayımlandığında tüm dünyada büyük yankı uyandırmış, ertesi sene Ahmet Arpad'ın çevirisiyle Everest Yayınları'nın dünya klasikleri dizisindeki yerini almıştır. Fallada'nın son dönemde göz ardı edilmiş önemli eserlerini özgün dilinden yapılan çevirilerle okurlarla buluşturmaya devam ediyoruz.

Herkes Tek Başına Ölür
Türkçesi: Ahmet Arpad

Yayına Hazırlanan Kitaplar
Wolf unter Wölfen (Çev. Ahmet Arpad)

Herkes Tek Başına Ölür'le tüm dünyada büyük yankı uyandıran Hans Fallada'nın son dönemde göz ardı edilen önemli eserleri, Everest Yayınları'nın dünya klasikleri dizisi kapsamında Türkçe okurlarıyla buluşmaya devam ediyor.

Evliliğinin ve sorumluluklarının boğuculuğundan kurtulabilmeye çalışırken kontrolü tamamen kaybeden bir işadamının hikâyesini anlatan **Ayyaş**, baskıcı bir toplumda insanın özgürlüğünün nasıl farklı şekillerde kısıtlanabileceğini örneklendiriyor. Fallada'nın Nazilerin akıl hastanesine kapatıldığı zaman şifreli olarak yazdığı, otobiyografik özellikler taşıyan roman, yer yer sert ve dokunaklı olmasına karşın ironi ile ince mizahı da elden bırakmıyor.

"Bu kadar gerçekçi, bu kadar dürüstçe, hayata bu kadar yakın yazdığı için Fallada övgüyü hak ediyor."

Hermann Hesse

EVEREST